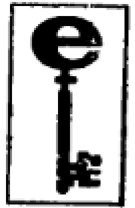
enigma

ANTOLOGIA

„ENIGMA" I

Traducerea a fost efectuată de colectivul Redacţiei de literaturi germanice a editurii.

Coperta de *Mihai Mănescu*

Versiune ebook: [1.0] hunyade

ANTOLOGIA „ENIGMA”

VOLUMUL I

Colecţia ENIGMA
EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ
Bucureşti - 1969

CAMI

ÎNTOARCEREA INCINERATULUI

„A existat un timp când fiarele vorbeau; azi ele scriu.”

AURELIEN SCHOLL

Omul negru

(Scena reprezintă biroul şefului Securităţii relative.)

ŞEFUL SECURITĂŢII RELATIVE: *(adresându-i-se lui Loufock-Holmes)*

După extraordinara evadare a lui Spectras, n-am mai detectat ruta celebrului bandit.

LOUFOCK-HOLMES: Cu siguranţă că mizerabilul pune la cale din umbră câteva lovituri noi şi întunecate, zămislite de creierul său infernal. Am presimţirea că vom mai auzi foarte curând vorbindu-se de el.

POLIŢISTUL: *(intrând pe neaşteptate)* Şefule! şefule! Am găsit pe un teren pustiu un „om negru” leşinat.

ŞEFUL SECURITĂŢII RELATIVE: Un negru leşinat?

POLIŢISTUL: Nu, şefule, un om înnegrit de cerneală, din cap până-n picioare!

LOUFOCK-HOLMES: Ciudat, foarte ciudat!

POLIŢISTUL: Îndată ce omul negru şi-a revenit din leşin, ochii i s-au dilatat de groază şi buzele i-au murmurat cu

înfrigurare, de câteva ori, numele lui Spectras!

LOUFOCK-HOLMES: Spectras! Ah, eram sigur!

POLIŢISTUL: Apoi „omul negru” a început să bată câmpii. De altfel, iată-l. *(E introdus „omul negru”, susţinut de doi agenţi.)*

LOUFOCK-HOLMES: *(examinându-l pe „omul negru”)* Curios! ai spune că omul ăsta a făcut o baie de cerneală.

OMUL NEGRU: *(cu voce pierdută)* Cerneala! Urcă cerneala! Oh! Spectras! Spectras!

LOUFOCK-HOLMES: Am dedus îndată că, sub imperiul unei emoţii teribile, omul acesta şi-a pierdut raţiunea. E imposibil de scos ceva de la el. Iată deci cea mai misterioasă afacere pe care am cunoscut-o vreodată.

OMUL NEGRU: Îndurare! Spectras! Oh! Le-am văzut pe toate!... Văduva mortului viu! Omul care-i împăia pe rajahi!... Andaluza chealǎ! *(Scoţând un urlet de nebun.)* Mi-e groază! Uite... Întoarcerea incineratului!

LOUFOCK-HOLMES: Ce-o fi vrând să spună? Nu înţeleg nimic. *(Energic.)* Oh! dar am găsit! Am găsit!

Romanul trădător

(Scena se petrece pe o stradă.)

LOUFOCK-HOLMES: *(către ciracul sau)* De trei săptămâni caut zadarnic să pătrund misterul „omului negru”, dar toate eforturile mele sunt zadarnice. Astăzi, după o zi infructuoasă, m-am întors acasă absolut descurajat.

CIRACUL: Curaj, maestre... nu dispera.

LOUFOCK-HOLMES: *(uitându-se maşinal în vitrina unei librării)* Ah! Ce-mi văd ochii? Priveşte, dragul meu... uită-te la cartea asta... la titlu!

CIRACUL: *(citind şi tresărind) Întoarcerea incinerautului.*

LOUFOCK-HOLMES: Ei bine... e ceea ce a rostit „omul negru”. Sunt cuvintele fără noimă ale nebunului! Ciudat, foarte ciudat! *(Către librar:)* E un nou roman?

LIBRARUL-POSOMORÂT: Vai! Da, domnule! E ultimul roman apărut în colecţia asta blestemată, o colecţie nouă, care pentru zece centime oferă un volum masiv de 1 700 de pagini. E o colecţie care se vinde ca pâinea caldă. Din cauza ei mai multe case editoriale sunt pe cale de a da faliment. Dar cum să lupţi cu o asemenea concurenţă?

LOUFOCK-HOLMES: Sunteţi amabil să-mi daţi lista romanelor apărute până acum în colecţia asta?

LIBRARUL-POSOMORÂT: Poftiţi. (*Îi întinde un prospect*.)

LOUFOCK-HOLMES: *(cercetând lista) Văduva mortului viu, Omul care-i împăia pe rajahi, Andaluza cheală. (Aparte:)* Ah! Ah! Iată deci *misterul!* Titlurile astea sunt cuvintele misterioase ale „omului negru”! *(Continuând lectura.) Trăsura cu hulube putrede, Vampirul bâlbâit, Hoţii de locomotive, Cuţitul fără lamă, Douăzeci de ani sub o cizmă, Răzbunarea omului înviat, Contele fără cap, Crima din balon.*

LIBRARUL-POSOMORÂT: Cum o fi putând vinde editorul acestei colecţii senzaţionale volumul cu zece centime? Mister!

LOUFOCK-HOLMES: *(aplecându-se peste ciracul sau)* Adresa casei editoriale e pe coperta *Întoarcerii incineratului.* N-avem nici o clipă de pierdut. Hai să facem rost de întărituri şi s-alergăm să înconjurăm bârlogul lui Spectras!

CIRACUL: Bârlogul lui Spectras?

LOUFOCK-HOLMES: Da. Pentru că, acum sunt sigur, ediţia asta cu preţ de nimic e o nouă idee a lui Spectras. Prin ce mijloace misterioase au ajuns să inunde librăriile romanele astea de zece centime, iată un lucru pe care trebuie să-l

aflăm cât mai repede! Hai! Fuga marş!

Cerneala care creşte

(Scena reprezintă o casă izolată)

LOUFOCK-HOLMES: *(către şeful Securităţii relative)* Casa editorială e înconjurată de agenţii dumneavoastră. A venit şi un lăcătuş să deschidă uşa. La treabă, deci; revolverele în mână, în presupusul bârlog al lui Spectras.

ŞEFUL SECURITĂŢII RELATIVE: La treabă!

(Pătrund în interiorul casei editoriale)

LOUFOCK-HOLMES: Straniu! E o linişte de moarte pe aici! Să continuăm investigaţiile.

(Forţează o uşă şi pătrund într-o sală imensă.)

ŞEFUL SECURITĂŢII RELATIVE: Oh! ce spectacol neprevăzut mi se arată ochilor.

LOUFOCK-HOLMES: Iată ceva extraordinar! O uriaşă călimară de sticlă aşezată în sala asta imensă.

POLIŢIŞTII: Numai fundul sticlei e plin cu cerneală.

LOUFOCK-HOLMES: Dar ce văd? În interiorul uriaşei călimări, doisprezece oameni aşezaţi în faţa unor pupitre, care ne fac semne disperate! Iute, să-i scoatem din călimară.

(Cu ajutorul scării şi a corzii, îi eliberează pe cei doisprezece prizonieri.)

CORUL PRIZONIERILOR DIN CERNEALĂ: Aţi sosit prea târziu! Spectras şi banda lui au fugit.

LOUFOCK-HOLMES: Dar ce faceţi aici - prizonieri într-o călimară, înfundaţi în cerneală până la subsuori?

PRIMUL PRIZONIER: E o idee infernală a lui Spectras. Suntem nişte bieţi scriitori obscuri pe care celebrul bandit

ne-a răpit cu ajutorul complicilor săi acum câteva luni, atunci când a hotărât să câştige bani din editări.

LOUFOCK-HOLMES: Dar de ce v-a închis Spectras în călimara asta uriaşă?

PRIMUL PRIZONIER: Iată de ce: când ne-a sechestrat în călimară, cerneala ne ajungea până la brâu. În faţa noastră, deasupra nivelului cernelii, erau fixate nişte pupitre pline cu teancuri de hârtie, coli albe. Am fost foarte hotărâţi să nu scriem nici măcar un rând pentru mizerabilul bandit. Dar deodată am scos un urlet de groază. Cerneală în care eram scufundaţi până la brâu, *a început să urce încet!*

Apoi, Spectras ne-a spus cu voce glacială:

— Datorită unui sistem special, cerneala va urca încet, dar fără oprire! Pentru a evita ca ea să treacă peste capetele voastre, nu aveţi decât un singur mijloc, unul singur, acela de a folosi *cât mai multă cerneală* muind tocurile în jurul vostru şi *scriind fără întrerupere* romanele de care am atâta nevoie!

Am scos un strigăt de furie! Dar ce puteam face? Cerneala urca într-una!... Apoi, pentru a o împiedica să urce, ne-am apucat să scriem, să scriem fără oprire, fără încetare! *Pentru a consuma cât mai multă cerneală,* am umplut nenumărate pagini! Îndată ce ni se termina provizia de hârtie, Spectras ne lua foile scrise şi ne dădea alte coli albe. Şi munca infernală reîncepea... Mereu... mereu... mereu. Frica de moarte ne dădea idei fantastice. Într-o zi unul dintre noi a murit de oboseală scriind *Întoarcerea incineratului* şi a căzut lat în fundul călimării.

LOUFOCK-HOLMES: Ah, înţeleg! Nenorocitul ăsta era „omul negru”. Crezându-l înecat, Spectras l-a azvârlit într-un loc pustiu. Ah! acum înţeleg de ce urla nefericitul, atât de îngrozit, titlurile romanelor şi mai ales *Întoarcerea incineratului.*

PRIMUL PRIZONIER: Oh! groaznica uzină literară! Datorită producţiei noastre smulsă cu sila, Spectras a realizat beneficii enorme, vânzând romanele noastre tipărite în broşuri. Dar, în sfârşit, graţie marelui Loufock-Holmes chinurile s-au terminat! Infernalul coşmar a luat sfârşit! Călimara şi-a înapoiat prada!

SPECTRAS: *(repezindu-se dintr-un colţ întunecat la LOUFOCK-HOLMES)* Mori deci, detectiv blestemat! *(Cu o mişcare fulgerătoare, declanşează resortul care face să urce cerneala şi vrea să-i dea brânci lui LOUFOCK-HOLMES în călimara uriaşă. Dar marele detectiv face un salt în lături şi Spectras, împins de propriul său elan, dispare în valurile negre.)*

LOUFOCK-HOLMES: Înecat în cerneală! E cea mai nimerită moarte pentru acest suflet negru!

În româneşte de Constantin OLARIU

AGATHA CHRISTIE

MARTORUL ACUZĂRII

Domnul Mayherne îşi potrivi ochelarii şi-şi drese glasul, tuşind o dată uscat, după cum îi era obiceiul. Apoi se uită din nou la omul din faţa lui, acuzat de crimă cu premeditare.

Domnul Mayherne era un bărbat scund, îngrijit îmbrăcat, meticulos şi ordonat, ca să nu spunem chiar dichisit, cu ochii cenuşii, tăioşi şi pătrunzători. Nimeni nu l-ar fi putut lua drept prostănac. De fapt, domnul Mayherne avea reputaţia unui foarte bun avocat.

Se adresă clientului său cu glas rece, dar nu lipsit de înţelegere:

— Ţin să-ţi atrag încă o dată atenţia că te afli într-o primejdie foarte mare; de aceea, trebuie să dai dovadă de cea mai deplină sinceritate.

Leonard Vole, care se uitase până atunci cu ochi năuciţi la peretele gol din faţa lui, îşi îndreptă privirea asupra avocatului.

— Ştiu, spuse el resemnat. Nu-i nevoie să mi-o mai spuneţi. Dar parcă tot nu-mi vine să cred că sunt acuzat de crimă - *de crimă.* Şi încă de una atât de mârşavă.

Domnul Mayherne nu era un sentimental, ci un om practic. Tuşi din nou, îşi scoase ochelarii, şi-i şterse cu grijă şi-i puse iarăşi pe nas. Apoi spuse:

— Mda, da, da. Ei bine, dragă domnule Vole, trebuie să ne străduim să te scăpăm de aici... şi o să izbutim, n-avea

nici o grijă. Am nevoie să cunosc, însă, toate faptele. Trebuie să ştiu exact cât de gravă este acuzaţia care ţi se aduce. Numai atunci vom putea hotărî care e cea mai bună cale de apărare.

Tânărul continua să se uite la el cu acelaşi aer năucit şi resemnat. Domnului Mayherne cazul i se păruse destul de grav, şi vinovăţia deţinutului - stabilită. Şi iată că acum, pentru prima oară, simţi îndoiala.

— Dumneavoastră credeţi că sunt vinovat, spuse Leonard Vole cu glas pierit. Dar vă jur că nu sunt. Faptele se ridică împotriva mea, ştiu. Sunt ca un om prins într-o plasă - şi firele ei mă înfăşoară, mă strâng, ori încotro m-aş întoarce. Dar n-am făcut-o eu, domnule Mayherne, n-am făcut-o!

În situaţii ca acestea, orice om simte nevoia să-şi proclame nevinovăţia. Domnul Mayherne o ştia. Şi totuşi, cuvintele tânărului îl impresionară. La urma urmei, poate că Leonard Vole era nevinovat...

— Ai dreptate, domnule Vole, vorbi el pe un ton grav. Acuzaţia împotriva dumitale e foarte serioasă. Cu toate acestea, te cred... Dar, hai să privim faptele. Aş vrea să-mi povesteşti, cu propriile dumitale cuvinte, cum ai ajuns să faci cunoştinţă cu domnişoara Emily French.

— S-a întâmplat într-o zi, pe Oxford Street. Am văzut o doamnă mai în vârstă traversând strada. Era încărcată cu o groază de pachete. Tocmai când a ajuns în mijlocul străzii, pachetele i-au scăpat pe jos; a încercat ea să le adune, dar deodată un autobuz s-a apropiat în viteză şi abia a reuşit să ajungă pe bordură, înspăimântată şi năucită de ţipetele mulţimii. I-am adunat în grabă pachetele, le-am curăţat de noroi cât am putut mai bine, le-am legat pe cele care se desfăcuseră şi i le-am dat.

— Nu cumva i-ai salvat chiar viaţa?

— O, în nici un caz! Tot ce-am făcut a fost un simplu gest

de politeţe. S-a arătat extrem de recunoscătoare, mi-a mulţumit cu căldură, şi a zis ceva despre purtarea mea, care nu e ca a celor mai mulţi dintre tinerii de azi - nu-mi amintesc exact cuvintele. După aceea, am salutat-o şi am plecat. Nu mă aşteptam s-o mai revăd vreodată. Numai că viaţa e plină de întâmplări neprevăzute. Chiar în seara aceea am reîntâlnit-o în casa unor prieteni. M-a recunoscut imediat şi a cerut să-i fiu prezentat. Atunci am aflat că o cheamă domnişoara Emily French şi că locuieşte în Cricklewood[1]. Am stat câtva timp de vorbă împreună. Era, îmi închipui, genul de femeie bătrână care îşi manifestă simpatii brusce şi violente pentru câte cineva. Aşa am păţit-o şi eu, datorită unui simplu gest pe care l-ar fi putut face oricine. La plecare, îmi strânse mâna cu căldură şi mă pofti să vin s-o văd. Când i-am răspuns că mi-ar face, bineînţeles, multă plăcere, a stăruit să stabilim o dată precisă. Nu prea aveam chef să mă duc, dar ar fi fost o bădărănie s-o refuz, aşa că a rămas pe sâmbăta următoare. După plecarea domnişoarei French, am aflat de la prietenii mei mai multe amănunte despre ea. Şi anume că era o femeie bogată, excentrică, trăia singură cu o slujnică şi avea nu mai puţin de opt pisici.

— Înţeleg, zise domnul Mayherne. Problema situaţiei ei materiale excepţionale s-a pus, deci, atât de devreme?

— Dacă vă închipuiţi că m-am interesat... începu Leonard Vole cu aprindere, dar domnul Mayherne îl potoli cu un gest.

— Datoria mea e să privesc cazul din punctul de vedere al părţii adverse. Un observator obişnuit n-ar fi avut de unde să ştie că domnişoara French era o femeie bogată.

[1] o zonă rezidenţială din Willesden, o localitate din Middlesex, la circa zece kilometri nord-vest de Londra.

Ducea o viaţă destul de modestă, aproape sărăcăcioasă. Dacă nu ţi s-ar fi spus care-i realitatea, ai fi socotit, fără îndoială, că are o situaţie materială proastă... în orice caz la început. Cine e cel care ţi-a spus că are avere?

— Prietenul meu George Harvey, în casa căruia am întâlnit-o.

— Ar fi el în stare să-şi aducă aminte că ţi-a spus?

— Vă mărturisesc că nu ştiu. Vedeţi, a trecut ceva timp de atunci.

— Chiar aşa, domnule Vole. Ştii, acuzarea va căuta să stabilească, în primul rând, că o duceai tare prost cu finanţele - şi e adevărat, nu?

Leonard Vole se roşi tot.

— Da, spuse aproape în şoaptă. Tocmai avusesem o serie de ghinioane.

— Chiar aşa, repetă domnul Mayherne. Aflându-te deci, cum am spus, într-o situaţie financiară proastă, o cunoşti pe cucoana asta bogată şi-o cultivi asiduu. Vezi, dacă am fi în stare să demonstrăm că habar n-aveai de averea ei şi te duceai pe la ea cu totul dezinteresat...

— Chiar aşa şi este.

— Te cred. E un lucru pe care nu-l contest. Numai că trebuie să-l privesc din punctul de vedere al părţii adverse. Foarte multe depind de memoria domnului Harvey. Ar putea să-şi amintească discuţia voastră de atunci, ori nu? Sau ar putea fi convins de avocat că discuţia a avut loc mai târziu?

Leonard Vole rămase câteva clipe gânditor. Apoi spuse cu voce destul de fermă, dar pălind puţin la faţă:

— Nu cred că e calea de apărare cea mai indicată, domnule Mayherne. Mai mulţi dintre invitaţi i-au auzit remarca, şi unul sau doi m-au tachinat chiar pentru a fi cucerit o bătrână bogată.

Avocatul se strădui să-şi ascundă dezamăgirea făcând un gest cu mâna.

— Ce ghinion, spuse el. Dar te felicit pentru francheţea de care ai dat dovadă, domnule Vole. Dumneata va trebui să mă îndrumi. Judeci lucrurile foarte bine. Cu ideea mea n-am fi ajuns nicăieri. E o tactică la care trebuie să renunţăm. Ai făcut, deci, cunoştinţă cu domnişoara French, ai vizitat-o apoi, şi relaţiile au progresat. Ne trebuie motive clare care să justifice comportarea dumitale. Ce nevoie aveai dumneata - un bărbat tânăr de 33 de ani, prezentabil, amator de sport, apreciat de prieteni - să-ţi pierzi atât de mult timp cu o femeie în vârstă, cu care doar cu greu puteai avea ceva comun?

Leonard Vole îşi desfăcu braţele într-un gest nervos.

— N-aş putea să vă spun - într-adevăr n-aş putea. După prima mea vizită, a stăruit să mai vin, mărturisindu-mi că se simte singură şi nefericită. Nu ştiu cum, dar mi-a fost greu s-o refuz. Îmi arăta atât de deschis afecţiune şi simpatie, încât mă punea într-o situaţie penibilă. Vă rog să mă înţelegeţi, domnule Mayherne, sunt o natură slabă... mă las dus de curent... fac parte dintre acei oameni care nu ştiu să spună nu. Şi, puteţi să mă credeţi ori nu, după a treia sau a patra vizită pe care i-am făcut-o, mi-am dat seama că bătrânica îmi este şi mie, în mod sincer, simpatică. Maică-mea a murit pe când eram mic şi m-a crescut o mătuşă, care a murit şi ea când încă nu împlinisem 15 ani. Dacă v-aş spune că ajunsesem să-mi placă cu adevărat să mi se poarte de grijă şi să fiu răsfăţat, probabil o să râdeţi de mine.

Domnul Mayherne însă nu râse. În schimb îşi scoase iarăşi ochelarii şi şi-i şterse, semn că-l preocupa ceva.

— Primesc explicaţia dumitale, domnule Vole, zise el în cele din urmă. Cred că e chiar foarte probabil din punct de

vedere psihologic. În ce măsură însă îl va accepta juriul - asta e o altă problemă. Dar continuă-ţi, te rog, povestirea. Când te-a rugat prima oară domnişoara French să te ocupi de problemele ei financiare?

— După a treia sau a patra vizită. Se pricepea prea puţin la chestiunile băneşti şi era îngrijorată în legătură cu unele investiţii.

Domnul Mayherne îi aruncă o privire pătrunzătoare.

— Fii atent, domnule Vole. Slujnica, Janet Mackenzie, susţine că stăpâna ei se descurca bine în afaceri şi-şi rezolva singură toate treburile, lucru confirmat şi de mărturia bancherilor ei.

— Ce vreţi să fac? spuse Vole, stăruitor. Mie aşa mi-a spus.

Domnul Mayherne îl privi câteva momente în tăcere. Deşi n-ar fi vrut s-o mărturisească, credinţa sa în nevinovăţia lui Leonard Vole câştiga teren. Ştia şi el câte ceva despre felul de a fi al femeilor în vârstă. O vedea în gând pe domnişoara French, îndrăgostită de tânărul acesta frumuşel, căutând înfrigurată pretexte ca să-l cheme cât mai des pe la ea. Ce era mai uşor decât s-o facă pe neştiutoarea în afaceri şi să-l roage s-o ajute să le descurce? Era o femeie destul de deşteaptă ca să ştie că orice bărbat se simte puţin flatat când i se recunoaşte superioritatea. Leonard Vole s-a simţit flatat. Şi, de asemenea, probabil că nu i-a displăcut să-i arate tânărului că era bogată. Emily French era o femeie care ştia ce vrea şi dispusă să plătească preţul cuvenit pentru ceea ce dorea. Toate aceste gânduri îi trecură repede prin minte domnului Mayherne, dar nu lăsă să se întrevadă nimic din ele, ci îi puse o altă întrebare:

— Şi te-ai ocupat de afacerile domnişoarei French, la cererea ei?

— Da.

— Domnule Vole, vorbi avocatul, o să-ţi pun acum o întrebare foarte serioasă, şi anume una la care e important să-mi răspunzi spunându-mi adevărul întreg. O duceai prost cu banii. Ţi s-au încredinţat afacerile unei femei în vârstă - ale unei femei care, potrivit propriilor ei afirmaţii, se pricepea puţin sau chiar de loc în afaceri. Ai încercat vreodată să profiţi, într-un fel sau altul, de banii pe care-i mânuiai? Te-ai angajat, pentru folosul dumitale, în vreo tranzacţie care n-ar putea fi adusă la lumină?

Fără să-l lase pe celălalt să vorbească, urmă:

— Aşteaptă o clipă înainte ele a răspunde. Avem două căi de ales. Una din ele este de a demonstra cinstea şi probitatea dumitale în administrarea bunurilor victimei, subliniind că n-ar fi avut nici un rost s-o ucizi ca să pui mâna pe banii ei, când puteai să-i obţii cu mijloace infinit mai lesnicioase. Dacă, pe de altă parte, acuzarea va descoperi în conduita dumitale şi, să zicem, va dovedi că ai escrocat-o pe bătrână, am putea adopta ca linie de apărare că nu aveai nici un motiv s-o ucizi, întrucât ea reprezenta o sursă de venituri avantajoase pentru dumneata. Înţelegi deosebirea. Aşa că, îţi cer să te gândeşti bine înainte de a-mi răspunde.

Leonard Vole răspunse însă imediat.

— Atitudinea mea faţă de afacerile domnişoarei French a fost absolut cinstită şi corectă. Mi-am folosit în modul cel mai bun priceperea în interesul ei, după cum ar putea să-şi dea seama oricine va examina hârtiile.

— Mulţumesc, spuse domnul Mayherne. Ceea ce-mi spui mă linişteşte. Te felicit că n-ai încercat să mă minţi într-o problemă atât de importantă.

— Bineînţeles că punctul cel mai tare în favoarea mea, vorbi Vole cu înflăcărare, este lipsa unui motiv. Dacă e adevărat că am cultivat cunoştinţa acestei femei bătrâne în

speranţa de a obţine bani de la ea - aceasta, presupun, este în esenţă ceea ce aţi spus mai înainte - atunci este neîndoielnic că moartea ei mi-a spulberat orice nădejde.

Avocatul îl privi ţintă. Apoi, parcă fără să-şi dea seama ce face, îşi scoase şi-şi şterse iar ochelarii. Şi numai după ce şi-i puse din nou pe nas, abia atunci vorbi:

— Oare n-ai aflat, domnule Vole, că domnişoara French a lăsat un testament prin care ai devenit principalul beneficiar?

— Cum?

Deţinutul sari în picioare. Consternarea îi era evidentă şi neprefăcută.

— Ce-aţi spus? Mi-a lăsat mie averea?

Domnul Mayherne încuviinţă fără grabă. Vole se aşeză la loc şi-şi luă capul în mâini.

— Vrei să spui că nu ştiai nimic despre acest testament?

— Vreau să spun? Dar e adevărul adevărat. Habar n-aveam despre aşa ceva.

— Dar ce-ai zice dacă ţi-aş aduce la cunoştinţă că slujnica, Janet Mackenzie, se jură că *ştiai*? Că stăpână ei i-a spus desluşit că te-a consultat în această problemă şi că ţi-a vorbit de intenţiile ei?

— Ce-aş zice? Că e o minciună! Că e o minciună! Nu, cred că e prea mult spus. A fost un adevărat câine de pază pentru stăpână-sa, şi nu mă putea suferi. Era geloasă şi bănuitoare. Mă gândesc că domnişoara French i-o fi împărtăşit intenţiile ei, iar Janet fie că a înţeles greşit ce i-a spus fie că era convinsă în sinea ei că am convins-o pe bătrâna să-mi lase averea. Aş îndrăzni să spun că a ajuns chiar să se convingă singură că domnişoara French i-a spus-o.

— Nu crezi că te detestă destul ca să spună în mod voit o minciună?

Leonard Vole îl privi şocat şi surprins.

— O, nu! Ce motiv ar fi avut?

— Nu ştiu, vorbi domnul Mayherne, preocupat. Dar e foarte pornită împotriva dumitale.

Tânărul gemu, nenorocit.

— Încep să înţeleg, şopti el. E îngrozitor. Am îmbrobodit-o, va să zică, şi am convins-o să facă un testament în favoarea mea, pe urmă m-am dus noaptea acolo, nu era nimeni altcineva în casă - şi au găsit-o moartă a doua zi - oh, e îngrozitor!

— Numai că te înşeli când crezi că nu era nimeni în casă, vorbi domnul Mayherne. După cum îţi aminteşti, Janet avea liber în seara aceea. A plecat de acasă, dar cam pe la nouă şi jumătate s-a întors să ia tiparul unei mâneci de bluză pe care-l făgăduise unei prietene. A intrat pe uşa din dos, a urcat sus şi a luat tiparul, apoi a plecat. A auzit voci în salon, şi cu toate că n-a putut înţelege ce vorbeau, ar putea să jure că una era vocea domnişoarei French, iar cealaltă o voce de bărbat.

— La nouă şi jumătate, începu Leonard Vole. La nouă şi jumătate...

Şi deodată sări în picioare.

— Dar înseamnă că sunt salvat... sunt salvat...

— Ce vrei să spui că eşti salvat? exclamă domnul Mayherne uimit.

— La nouă şi jumătate eram acasă! Soţia mea poate s-o dovedească. Am plecat de la domnişoara French pe la nouă fără cinci. Am ajuns acasă la nouă şi douăzeci. Soţia mea mă aştepta. Oh, slavă Domnului... slavă Domnului! Şi binecuvântat fie tiparul Janetei Mackenzie.

Beat de bucurie, nici nu observă că expresia gravă de pe faţa avocatului nu se schimbase. Dar următoarele lui cuvinte îl aduseră pe pământ, ca o izbitură:

— Atunci, cine, după părerea dumitale, cine a asasinat-o pe domnişoara French?

— Păi, un hoţ, fireşte, cum s-a crezut de la început. Fereastra a fost forţată, cred că vă amintiţi. Domnişoara French a fost ucisă cu o lovitură puternică de rangă, şi ranga a fost găsită pe duşumea, lângă cadavru. Şi lipseau câteva lucruri. Dacă n-ar fi fost bănuielile prosteşti şi antipatia Janetei faţă de mine, poliţia n-ar fi părăsit niciodată pista cea bună.

— Nu e chiar aşa, domnule Vole, spuse avocatul. Lucrurile care lipseau erau mai curând nişte fleacuri, fără valoare, luate ca să inducă în eroare. Iar urmele de pe fereastră nu erau de loc concludente. De altfel, gândeşte-te şi dumneata. Spui că nu te mai aflai în casă la nouă şi jumătate. Cine era, în cazul acesta, omul pe care l-a auzit Janet discutând cu domnişoara French în salon? N-o văd în stare să poarte o discuţie amicală cu un hoţ.

— Nu, se declară de acord Vole. Nu…

Acum privirea îi era din nou nedumerită şi descurajată.

— Şi totuşi, adăugă deodată însufleţindu-se, asta mă disculpă. Am un alibi. Trebuie să vă duceţi s-o vedeţi pe Romaine… pe soţia mea… imediat.

— Fireşte, consimţi avocatul. Aş fi văzut-o până acum pe doamna Vole, dacă n-ar fi lipsit din oraş atunci când ai fost arestat. Am telegrafiat imediat în Scoţia şi se pare că se întoarce deseară. Cum plec de-aici, mă duc să-i fac o vizită.

Vole încuviinţă, şi o expresie de mulţumire i se aşternu pe chip.

— Da, Romaine o să vă confirme. Am într-adevăr un noroc grozav.

— Scuză-mă, domnule Vole, că te întreb, dar o iubeşti mult pe soţia dumitale?

— Bineînţeles.

— Şi ea?

— Romaine mă adoră. Ar face orice pentru mine.

Tânărul vorbea cu însufleţire, dar avocatul îşi avea îndoielile lui. Mărturia unei soţii iubitoare - oare va găsi crezare?

— Te-a mai văzut cineva întorcându-te acasă la nouă şi douăzeci? Slujnica, de pildă?

— N-avem slujnică.

— N-ai întâlnit pe nimeni pe stradă, în timp ce te întorceai acasă?

— Nici un cunoscut. Am mers o parte a drumului cu autobuzul. Şoferul ar putea să-şi amintească.

Domnul Mayherne clătină din cap cu îndoială.

— Deci nu există nimeni care să confirme mărturia soţiei dumitale?

— Nu. Dar nu-i neapărat necesar, nu-i aşa?

— Nu chiar, nu chiar, spuse domnul Mayherne pripit. Şi-acum, mai e o singură chestiune, încă. Ştia domnişoara French că eşti căsătorit?

— O, desigur.

— Şi totuşi, n-ai luat-o niciodată pe soţia dumitale la domnişoara French. De ce?

Pentru prima dată, răspunsul lui Leonard Vole sună şovăitor, nesigur.

— Ştiu şi eu...

— Ce-ai zice dacă ţi-aş spune că, potrivit spuselor Janetei Mackenzie, stăpâna ei te credea celibatar şi se gândea să se mărite cu dumneata cât mai curând?

Vole izbucni în râs.

— E o prostie! Între noi era o diferenţă de 40 de ani.

— S-a mai văzut, zise avocatul cu glas sec. Faptele însă rămân. Soţia dumitale n-a întâlnit-o niciodată pe domnişoara French?

— Nu...

Glasul îi suna din nou plin de constrângere.

— Dacă-mi dai voie să spun, vorbi avocatul, nu prea înţeleg atitudinea dumitale în această situaţie.

Vole se roşi, şovăi o clipă şi apoi începu să vorbească:

— Vă voi spune adevărul adevărat. Eram, după cum ştiţi, complet lefter. Speram că domnişoara French o să-mi împrumute nişte bani. Ţinea la mine, e drept, dar n-o interesau câtuşi de puţin dificultăţile unei perechi tinere. De la început, mi-am dat seama că ne socotea oarecum despărţiţi - credea că locuim separat. Domnule Mayherne… aveam nevoie de bani... de dragul soţiei mele. N-am contrazis-o pe domnişoara French şi am lăsat-o să creadă ce voia. Vorbea despre mine ca despre un fiu adoptiv. N-a fost vorba niciodată de căsătorie - asta e probabil imaginaţia Janetei.

— Şi asta-i tot?

— Da, asta-i tot.

Să fi fost oare umbra unei şovăieli în cuvintele lui? Cel puţin aşa i se păru avocatului. Se ridică în picioare şi-i întinse mâna.

— La revedere, domnule Vole.

Văzând faţa răvăşită a tânărului deţinut, spuse aruncându-i o privire neobişnuită:

— Rămân încredinţat că eşti nevinovat, în ciuda atâtor fapte care-ţi sunt potrivnice. Sper s-o pot dovedi şi să-ţi obţin achitarea.

Vole zâmbi spre avocat şi-i zise, dintr-o dată bine dispus:

— O să vedeţi că alibiul e bun.

Şi din nou nu observă că celălalt nu răspunse nimic.

— Întregul caz depinde al dracului de mult de mărturia Janetei Mackenzie, rosti domnul Mayherne. Şi ea te urăşte. Ăsta e un lucru foarte clar.

— Dar n-are de ce să mă urască, protestă tânărul.

Avocatul clătină din cap în timp ce ieşea. Ei, *şi-acum la doamna Vole,* îşi spuse în gând. Se simţea destul de tulburat de felul cum evoluau lucrurile.

Familia Vole îşi avea o locuinţă lângă Paddington Green[1], într-o căsuţă mică şi sărăcăcioasă. Într-acolo se îndreptă în acea zi domnul Mayherne.

După ce apăsă pe butonul soneriei, uşa îi fu deschisă de o matahală de femeie, şleampătă, în mod evident o servitoare.

— Doamna Vole s-a întors?

— Acu un ceas. Da nu-ş' dacă vă primeşte.

— Du-i, te rog, cartea mea de vizită, rosti liniştit domnul Mayherne. Sunt sigur că mă va primi.

Femeia se uită la el cu îndoială, îşi şterse mâna de şorţ şi luă cartea de vizită. Apoi îi închise uşa-n nas, lăsându-l pe trepte, afară.

După câteva minute, însă, se întoarse, având acum o atitudine puţintel schimbată.

— Vă rog să intraţi.

Şi-l conduse într-un salon mititel. Domnul Mayherne, care examina un tablou de pe perete, se pomeni deodată faţă-n faţă cu o femeie înaltă, cu chipul palid, care intrase atât de liniştit încât nici n-o auzise.

— Domnul Mayherne? Sunteţi avocatul soţului meu, nu-i aşa? Aţi fost la el? Vreţi să luaţi loc?

Înainte de a o fi auzit vorbind, nu-şi dăduse seama că nu era englezoaică. Acum, însă, privind-o mai îndeaproape, îi văzu pometii înalţi, părul negru-albăstrui, şi felul de a-şi mişca uneori mânile, care erau cu totul străine. O femeie ciudată, extrem de calmă. Atât de calmă, încât te făcea să

[1] în nordul Londrei.

te simţi stânjenit. Chiar de la început, domnul Mayherne fusese conştient că se găsea în faţa a ceva ce nu înţelegea.

— Dragă doamnă Vole, începu el, nu trebuie să-ţi pierzi firea...

Se opri. Se vedea atât de limpede că Romaine Vole nu are nici cea mai mică intenţie de a-şi pierde firea. Era absolut calmă şi netulburată.

— Vreţi să fiţi amabil şi să-mi spuneţi care e situaţia? Trebuie să ştiu totul! Să nu vă fie teamă că o să mă sperii. Vreau să ştiu, oricât ar fi de grav.

Şovăi o clipă, apoi repetă încet, cu o ciudată tărie pe care avocatul n-o înţelese:

— Vreau să ştiu adevărul, oricât ar fi de grav.

Domnul Mayherne îi relată discuţia să cu Leonard Vole. Tânăra femeie asculta cu luare-aminte, aprobând din când în când cu capul.

— Înţeleg, spuse apoi când avocatul sfârşi de vorbit. Îmi cere să spun că a venit acasă în seara aceea la nouă şi douăzeci?

— Şi n-a venit la nouă şi douăzeci? zise repede domnul Mayherne.

— Nu asta e problema, vorbi cu glas rece femeia. Vor duce spusele mele la achitarea lui? Voi fi oare crezută?

Domnul Mayherne rămase surprins: într-o clipă, ea ajunsese în însuşi miezul problemei.

— Asta-i ce vreau să ştiu, urmă doamna Vole. Va fi de ajuns? Mai există cineva care să-mi sprijine mărturia?

Era în comportarea ei o insistenţă stăpânită, care-l făcu să se simtă vag stingherit.

— Până acum, nimeni, răspunse el fără tragere de inimă.

— Înţeleg, spuse Romaine Vole.

Câteva clipe nu scoase o vorbă. Un zâmbet vag îi flutura pe buze. Avocatul se simţea din ce în ce mai tulburat.

— Doamnă Vole, începu el, ştiu ce trebuie să simţi...

— Oare? întrebă femeia. Nu cred că puteţi.

— În aceste împrejurări...

— În aceste împrejurări, am de gând să procedez după cum voi crede de cuviinţă.

Domnul Mayherne se uită la ea consternat.

— Dar, dragă doamnă Vole... asta întrece puterile dumitale. Şi cum eşti atât de devotată soţului...

— Poftim?

Asprimea din glasul ei îl făcu să tresară. Nu putu decât să repete, şovăind:

— Şi cum eşti atât de devotată soţului...

Romaine Vole dădu încet din cap şi acelaşi zâmbet straniu îi juca pe buze.

— V-a spus el că-i sunt devotată? îl întrebă domol. Ah, da, îmi închipui că v-a spus-o. Cât de proşti sunt bărbaţii! Cât de proşti... proşti...

Şi deodată sări în picioare. Toată tensiunea intensă pe care avocatul o simţise în atmosferă se concentrase acum în vocea ei:

— Îl urăsc, credeţi-mă! Îl urăsc. Îl urăsc. Îl urăsc. Aş vrea să-l văd atârnând spânzurat de grumaz până când o să-şi dea duhul.

Avocatul se dădu înapoi din faţa femeii şi a pasiunii mocnite din ochii ei. Dar ea făcu un pas înainte şi urmă cu violenţă:

— Poate că am să-l şi văd! Dar ce-aţi zice dacă v-aş mărturisi că în noaptea aceea n-a venit acasă la nouă şi douăzeci, ci la zece şi douăzeci? Se jură, ziceaţi, că n-a ştiut nimic despre banii pe care avea să-i moştenească. Dar dacă v-aş spune că ştia despre testament, conta pe banii aceia şi a ucis-o ca să pună mâna pe ei? Dacă v-aş spune că mi-a mărturisit în noaptea aceea că a ucis-o? Că avea sânge pe

haine? Ce s-ar întâmpla? Dacă aş spune la proces toate lucrurile astea?

Ochii ei păreau să-l provoace. Cu o sforţare, avocatul îşi înfrână consternarea crescândă şi încercă să-i vorbească pe un ton rezonabil:

— Nu poţi fi chemată în justiţie ca să depui mărturie împotriva soţului dumitale... Apoi, izbutind să pară la fel de calm şi degajat ca totdeauna, domnul Mayherne continuă: Aş vrea să-mi spui un lucru: de ce eşti atât de pornită împotriva lui Leonard Vole?

Femeia clătină din cap, zâmbind domol:

— Da, cred că aţi vrea să aflaţi. Dar n-o să vă spun. E taina mea.

Domnul Mayherne slobozi obişnuita-i tuse uşoară şi se ridică.

— Nu cred că mai are vreun rost să prelungim această întrevedere, remarcă el. O să-ţi trimit vorbă după ce voi lua din nou legătură cu clientul meu.

Femeia se apropie de el, privindu-l stăruitor cu ochii-i frumoşi şi întunecaţi.

— Spuneţi-mi, vorbi ea, când aţi venit aici eraţi convins - în mod sincer - că e nevinovat?

— Fireşte, răspunse domnul Mayherne.

Romaine Vole izbucni în râs:

— Sărman naiv...

— Şi continui să cred, încheie avocatul. Bună seara, doamnă.

Şi părăsi camera, luând cu sine imaginea chipului ei surprins. *O să fie o afacere al dracului de grea,* îşi spuse domnul Mayherne, mergând de-a lungul străzii. Nemaipomenită, toată treaba asta. Şi ce femeie ciudată. Într-adevăr, foarte periculoasă. Ce diavol de femeie, care bagă cuţitul în tine.

Ce era de făcut? Bietul băiat, îi fugea pământul de sub picioare. Ce să-i faci, se poate chiar s-o fi omorât.

Nu, îşi zise domnul Mayherne în sinea sa. *Nu - sunt aproape prea multe dovezi împotriva lui. N-o cred pe femeia asta. A născocit toată povestea. Dar n-o s-o spună niciodată la proces.*

I-ar fi plăcut, însă, să se simtă mai sigur asupra acestui punct.

*

Desfăşurarea anchetei a fost scurtă şi dramatică. Principalii martori ar acuzării erau Janet Mackenzie, slujnica bătrânei asasinate, şi Romaine Heilger.

Domnul Mayherne şedea pe banca apărării şi asculta mărturia acuzatoare a acesteia din urmă. Era, în linii mari, povestea pe care i-o spusese la întrevederea lor.

Deţinutul, care îşi rezerva apărarea, urma să apară doar în faţa curţii cu juri.

Domnul Mayherne era la capătul răbdării. Faptele care-l încriminau pe Leonard Vole păreau extrem de grave. Până şi celebrul avocat[1] care fusese angajat să pledeze în apărarea lui păstra prea puţine speranţe.

— Dacă am izbuti să zdruncinăm mărturia neveste-si, am putea obţine ceva, spuse el cu îndoială. Dar va fi afurisit de greu.

Domnul Mayherne îşi concentrase toate eforturile într-o singură direcţie. Admiţând că Leonard Vole spusese adevărul şi că părăsise casa domnişoarei French la ora nouă, cine era bărbatul pe care-l auzise Janet vorbind cu stăpâna ei la nouă şi jumătate?

Singura rază de lumină o reprezenta găsirea unui nepot

[1] K.C. - prescurtarea de la *King's Counsel*, consilier juridic al coroanei, o distincţie onorifică conferită apărătorilor eminenţi, ceea ce le asigură prioritate în tribunale şi dreptul de a purta o robă de mătase.

cam derbedeu, care obţinuse pe vremuri sume de bani prin linguşeli şi ameninţări. Janet Mackenzie, după cum aflase domnul Mayherne, ţinuse întotdeauna la băiat, şi-i susţinuse mereu pretenţiile pe lângă stăpână-sa. Şi era foarte posibil ca tocmai acest nepot să fi intrat în casă după plecarea lui Leonard Vole, mai cu seamă că nu era de găsit în nici unul din locurile pe care le frecventa.

Toate celelalte cercetări făcute de avocat nu duseseră la nici un rezultat pozitiv. Nimeni nu-l văzuse pe Leonard Vole întorcându-se acasă, ori părăsind locuinţa domnişoarei French. De asemenea, nimeni nu văzuse vreun alt bărbat intrând sau ieşind din casa de la Cricklewood. Toate investigaţiile fuseseră zadarnice.

Şi iată că în ajunul procesului, domnul Mayherne primi scrisoarea care avea să-i îndrepte gândurile într-o direcţie cu totul nouă.

Scrisoarea sosi după ora şase. Un scris de om incult, pe o hârtie ordinară, într-un plic murdar, cu timbrele lipite strâmb.

Domnul Mayherne citi de două ori înainte de a izbuti să-i înţeleagă sensul.

Stimate Domle,

Am aflat că eşti avocatu angajat în procesu tânărului ăluia. Dacă te intirisează să descoperi minciunile care ţi le-a turnat târfa aia străină prefăcută, făţi drum diseară pînăn Shaw's Rents Stepney[1]*, la număru 16. Nu te coastă decât 2 sutare. Întreabă de madam Mogson.*

Avocatul citea şi recitea strania scrisorică. Fireşte, putea fi o farsă, dar cu cât se gândea mai mult, cu atât se

[1] cartier industrial londonez, pe malul de nord al Tamisei.

încredinţa mai tare că era ceva adevărat în ea, şi că mijea o speranţă pentru acuzat. Mărturia depusă de Romaine Heilger era zdrobitoare, şi linia pe care se gândea s-o urmeze, şi anume că depoziţia unei femei dovedite că duce o viaţă imorală nu trebuie crezută, era în cazul cel mai bun destul de firavă.

Domnul Mayherne se hotărî. Era datoria lui să-şi salveze clientul, cu orice preţ. Trebuia să se ducă la Shaw's Rents.

I-a trebuit câtva timp până să găsească locul, o clădire dărăpănată pe o stradă pestilenţială, dar până la urmă a găsit-o, şi întrebând unde stă doamna Mogson, a fost îndrumat spre o cameră de la etajul trei. Acolo bătu la uşă, şi cum nu primi răspuns, bătu din nou.

De data aceasta auzi dinăuntru un zgomot târşit, uşa fu crăpată cu grijă, cam de un deget, şi prin spaţiul gol îl scrută o siluetă adusă din spate.

Deodată femeia, căci era o femeie, chicoti scurt şi deschise larg uşa.

— Aha, ai venit, drăguţă, vorbi ea cu o voce şuierătoare. Zic că n-ai mai adus pe nimeni, nu-i aşa? Că doar n-o să-mi joci mie vreun renghi. Ei, atunci e bine. Pofteşte înăuntru, pofteşte...

Şovăind puţin, avocatul păşi peste prag într-o odăiţă mizeră, în care pâlpâia lumina chioară a unui bec de gaz aerian. Într-un colţ se zărea un pat răvăşit; mai era apoi o masă încărcată cu tot felul de boarfe şi două scaune şubrede. Şi acum, putu s-o vadă pentru prima dată domnul Mayherne pe stăpâna acestei locuinţe mizerabile. Era o femeie de vârstă mijlocie, cocârjată, cu nişte laţe cărunte căzându-i peste ochi, iar în jurul capului avea înfăşurată strâns o basma care-i acoperea în mare parte chipul. Rămase cu ochii aţintiţi asupra proaspătului sosit care o cerceta cu privirea şi slobozi iarăşi acelaşi chicotit ciudat.

— Te minunezi de ce-mi ascund frumuseţea? He, he, he. Ţi-e teamă că te duc în ispită, ai? Dar trebuie să vezi, trebuie...

Şi femeia îşi smulse basmaua. Fără voie, avocatul se dădu un pas înapoi în faţa plăgii stacojii care i se întindea pe faţă. Trăgându-şi basmaua la loc, vorbi:

— Zi, nu vrei să mă mai săruţi, drăguţă? He, he, nici nu mă miră. Şi când te gândeşti ce fată frumoasă eram… nu-i chiar atât de mult de-atunci. Vitriol, dom'le vitriol... asta mi-au făcut. Ah, dar o să le-o coc eu...

Şi izbucni într-un şuvoi de blesteme, pe care domnul Mayherne încercă în zadar să-l stăvilească. Până la urmă femeia se opri, şi numai mâinile şi le încleşta şi descleşta într-una, parcă neştiind ce face.

— Ajunge, spuse avocatul cu asprime. Am venit aici cu nădejdea că îmi vei da unele informaţii în favoarea clientului meu, Leonard Vole. E adevărat?

Femeia îl privi cu coada ochiului, plină de şiretenie.

— Şi banii, dom’le? şuieră ea. Două sutare, nu uita!

— E datoria dumitale să depui mărturie, şi poţi să primeşti o citaţie care să te silească s-o faci.

— Asta nu merge, drăguţă. Sunt o femeie bătrână care nu ştie nimic. Dar dacă-mi dai două sute de lire, poate că o să-mi aduc aminte de câteva lucruri. Pricepi?

— Ce fel de lucruri?

— Ce ai zice de-o scrisoare? O scrisoare de la *ea.* N-are importanţă cum am pus mâna pe scrisoare. E treaba mea. *Să ştii că-i grozavă scrisoarea.* Dar să văd întâi ăle două sutare.

Domnul Mayherne o privi cu răceală şi spuse hotărât:

— O să-ţi dau zece lire, nici un ban mai mult. Şi numai dacă scrisoarea este ceea ce zici că e.

— Zece lire? ţipă femeia cu acelaşi glas şuierat.

— Douăzeci, spuse domnul Mayherne, şi să ştii că e ultimul meu cuvânt.

Zicând acestea, se ridică să plece. Apoi, cu ochii la femeie, scoase portofelul şi numără douăzeci şi una de lire.

— Poţi să vezi, vorbi el, că e tot ce am la mine. Aşa că, hotărăşte-te: îi iei, sau nu?

Ştia însă că vederea banilor o copleşise. Începu să blesteme cu vocea-i şuierătoare, dar până la urmă se dădu bătută. Se aplecă peste pat şi scoase ceva de sub salteaua zdrenţuită.

— Iată-le, mârâi ea. Aia din vârf ţi-e de trebuinţă.

Era un teanc de scrisori pe care femeia i-l aruncă; domnul Mayherne, după ce-l dezlegă, se apucă să le cerceteze, în felul lui: detaşat şi metodic. Femeia, pândindu-i nesăţioasă mişcările, nu-şi putea da seama de nimic, deşi îi cercetă chipul impasibil.

Le citi de la început până la sfârşit, scrisoare cu scrisoare, pe urmă o luă din nou pe cea de deasupra teancului şi o mai citi o dată. Apoi legă cu grijă la loc întregul teanc.

Erau scrisori de dragoste, scrise de Romaine Heilger, şi bărbatul căruia îi erau adresate nu era Leonard Vole. Iar scrisoarea de deasupra fusese trimisă în ziua arestării soţului ei..

— Ţi-am spus adevărul, nu-i aşa, drăguţă? cârâi femeia cu glas plângăreţ. O să-i vină de hac târfei, scrisoarea asta?

Domnul Mayherne vârî tot teancul în buzunar, apoi întrebă:

— Cum ai pus mâna pe scrisori?

— Ehe, sunt multe de spus, vorbi ea uitându-se chiorâş. Dar mai ştiu şi altele. Am auzit ce-a spus târfa aia la anchetă. Zic să te interesezi unde a fost la zece şi douăzeci, când zice că era acasă. Întreabă la cinematograful de pe

Strada Leului[1]. Cred că or să-şi amintească... de o individă ca ea... lua-o-ar dracu!

— Cine-i bărbatul? întrebă domnul Mayherne. În scrisori nu e pomenit decât numele mic.

Încleştându-şi şi descleştându-şi într-una mâinile, femeia vorbi cu voce din ce în ce mai răguşită:

— E omu’ care mi-a făcut rana asta - şi-şi duse o mână la faţă. Acu' mulţi ani. A pus ea ochii pe el şi mi l-a luat... nu era decât o fâţă pe-atunci. Şi când m-am dus după el... şi am încercat să-l fac să se întoarcă la mine... mi-a aruncat, blestematul, cu vitriol în faţă! Şi ea râdea! O aud şi acum, după atâţia ani, cum râdea! Dar am urmărit-o, asta am făcut, am spionat-o. Şi acum pot să i-o coc! O să se perpelească, nu-i aşa, dom’le avocat? Oh, ce-o să se mai perpelească!

— S-ar putea să fie condamnată la închisoare pentru mărturie mincinoasă, spuse Mayherne, liniştit.

— Aha, la zdup! asta şi vreau. Acu’ pleci? Unde-mi sunt banii? Unde-s bănişorii?

Fără o vorbă, domnul Mayherne puse pe masă bancnotele. Apoi, trăgând cu putere aer în piept, se întoarse şi ieşi din mizerabila odaie. Aruncând o ultimă privire înapoi, o văzu pe bătrâna aplecată peste bani, îngânând ceva cu voce stinsă.

Domnul Mayherne nu-şi pierdu vremea. Găsi destul de uşor cinematograful din Strada Leului şi arătându-i proprietarului o fotografie a Romainei Heilger, acesta o recunoscu imediat. Potrivit spuselor lui, în seara aceea a venit la cinema cu un bărbat, la puţină vreme după ora zece. Nu-şi aminteşte prea exact cum arăta însoţitorul ei,

---

[1] Lion Road - o stradă de pe malul sudic al Temisei, pe partea opusă de Stepney.

dar o ţinea bine minte pe respectiva doamnă, căci îşi exprimase părerea despre filmul care rula. Stătuseră până la sfârşitul filmului, cam o oră încă.

Domnul Mayherne era mulţumit. Mărturia Romainei Heilger nu era decât o înlănţuire de minciuni, de la început până la sfârşit. Născocise totul dintr-o ură pătimaşă. Avocatul se întreba dacă o să afle vreodată ce se ascunde în spatele acestei uri. Oare ce-i făcuse Leonard Vole soţiei sale? Omul păruse de-a dreptul uluit când avocatul îi relatase atitudinea ei. Afirmase cu toată vigoarea că lucrul i se părea de necrezut... şi totuşi domnul Mayherne avea impresia că, după primele clipe de uluială, protestele lui nu sunau prea sincer.

Leonard Vole ştia. Acum, avocatul era convins de asta. Ştia, dar nu avea de gând să destăinuiască ce ştie. Taina celor doi rămânea taina lor. Domnul Mayherne se întrebă dacă o să afle vreodată care era această taină.

Avocatul se uită la ceas. Era târziu, dar mai avea destul timp. Chemă un taxi şi dădu o adresă.

„Sir Charles trebuie să afle şi el imediat”, murmură domnul Mayherne pentru sine, în timp ce se urca în taxi.

*

Procesul lui Leonard Vole, acuzat de asasinarea Emiliei French, stârni un larg interes. În primul rând, acuzatul era tânăr şi frumuşel, apoi era învinuit de o crimă extrem de odioasă, şi mai intervenea şi curiozitatea provocată de principalul martor al acuzării, Romaine Heilger. Fotografiile îi apăruseră în numeroase ziare, ca şi fel de fel de poveşti născocite în legătură cu obârşia şi viaţa ei.

Dezbaterile începură destul de calm. Se produseră mai întâi diferite probe materiale. Apoi fu chemată Janet Mackenzie. Repetă, în linii mari, acelaşi lucru ca la anchetă. La câteva întrebări ale apărării, dădu o dată sau de două ori

răspunsuri contradictorii faţă de ce spusese înainte în legătură cu relaţiile de afaceri dintre Vole şi domnişoara French. Apărarea stărui asupra faptului că deşi slujnica auzise în seara aceea o voce de bărbat în salon, nu se putea dovedi că era vorba de Vole şi susţinu că o mare parte a mărturiei ei se datora unor simţăminte ca gelozia sau antipatia faţă de acuzat.

Apoi fu chemat martorul următor.

— Numele dumitale este Romaine Heilger?

— Da.

— Eşti cetăţeană austriacă?

— Da.

— În ultimii trei ani ai trăit cu acuzatul, dându-te drept soţia lui?

O clipă doar, ochii Romainei Heilger îi căutară pe ai omului din boxa acuzaţilor. Expresia ei avea ceva straniu, insondabil.

— Da.

Întrebările urmau. Vorbă cu vorbă, faptele acuzatoare erau scoase la iveală. În seara aceea acuzatul luase cu el o rangă. Se întorsese acasă la zece şi douăzeci, şi-i mărturisise că o omorâse pe bătrână. Manşetele îi erau pătate de sânge, şi le arsese singur în soba din bucătărie. O silise să păstreze tăcerea, prin tot felul de ameninţări.

Cu cât înainta procesul, cu atât atitudinea juriului, care fusese la început oarecum favorabilă acuzatului, se întorcea categoric împotriva lui. Chiar şi el şedea cu capul plecat şi cu o înfăţişare deprimată, ca şi cum ar fi ştiut că e condamnat.

S-a putut chiar observa că însuşi avocatul Romainei încercă să-i potolească înverşunarea. Era clar că ar fi preferat ca martora să fie mai nepărtinitoare.

În fine se ridică avocatul acuzării[1], formidabil şi impozant.

Începu prin a arăta că spusele ei nu erau decât o născocire răuvoitoare, de la început până la sfârşit, că ea nici nu fusese acasă la ora aceea, că avea legături amoroase cu un alt bărbat şi că urmărise cu bună ştiinţă să-l trimită pe Vole la moarte, pentru o crimă pe care acesta n-o săvârşise.

Toate aceste afirmaţii, Romaine le tăgădui cu o superbă nepăsare.

Şi atunci avu loc deznodământul neprevăzut. Avocatul prezentă curţii scrisoarea. Fu citită cu glas tare, într-o linişte deplină.

Max iubitule,

Soarta ni l-a dat pe mână! A fost arestat pentru crimă - da, da, pentru a fi asasinat o bătrână! Leonard, care n-ar atinge o muscă! În fine, o să mă răzbun. Bietul puişor! O să spun că în seara aceea a venit plin de sânge... şi că mi-a mărturisit tot. O să fac să fie spânzurat, Max... şi când or să-l spânzure, o să ştie şi-o să înţeleagă că Romaine l-a trimis la moarte. Şi-atunci... fericirea, iubitule. În sfârşit, fericirea!

Erau de faţă şi experţi care ar fi fost gata să jure că scrisul era al Romainei Heilger - dar n-a fost nevoie de ei. Confruntată cu scrisoarea, Romaine se prăbuşi complet şi mărturisi tot. Leonard Vole se întorsese acasă la ora pe care o declarase, el, nouă şi douăzeci. Născocise toată povestea că să-l distrugă.

O dată cu demascarea Romainei Heilger, nici parchetul

[1] Posibilă eroare de traducere sau de tehnoredactare. Din context pare a fi „avocatul apărării”.

nu şi-a mai menţinut acuzarea. Sir Charles chemă pe câţiva dintre martorii săi; apoi însuşi acuzatul veni la bară şi-şi făcu depoziţia, simplu, bărbăteşte, fără să se lase tulburat de întrebări.

Acuzarea încercă să recâştige teren, dar fără succes. Concluziile judecătorului n-au fost întru totul favorabile acuzatului, dar se produsese o reacţie, şi juraţilor nu le-a trebuit decât puţină vreme ca să dea verdictul.

„Nu este vinovat.”

Leonard Vole era liber!

Micuţul domn Mayherne se grăbi să se scoale. Trebuia să-şi felicite clientul.

Se pomeni că-şi şterge ochelarii, şi deodată se opri. Chiar cu o seară înainte, soţia lui îi spusese că-şi făcuse un tic din asta. Ciudat lucru - ticurile. Oamenii nu ştiu niciodată că le au.

A fost un caz interesant... foarte interesant. Şi femeia asta, Romaine Heilger...

Da, pentru el cazul a fost dominat de personalitatea stranie a acestei Romaine Heilger. Acolo, acasă la ea, în Paddington, îi apăruse ca o femeie palidă, liniştită, dar la proces se desprinsese pe fondul acela sever, strălucind ca o floare de la tropice.

Dacă închidea puţin ochii, putea s-o vadă iarăşi - înaltă şi impetuoasă, cu silueta-i frumoasă, înclinată puţin înainte, încleştând-şi şi descleştându-şi într-una mâna dreaptă, într-un gest inconştient.

Ciudat lucru - ticurile. Gestul acesta al încleştării şi descleştării mâinii era un tic, îşi zise avocatul. Parcă mai văzuse nu de mult pe cineva făcând acelaşi gest. Oare pe cine? Nu de mult...

Şi deodată, răsuflă adânc - îşi amintise. Femeia din Shaw's Rents...

Simţea că tot capul i se învârteşte. Era cu neputinţă... cu neputinţă... Şi totuşi, Romaine Heilger era o actriţă.

Procurorul îl ajunse din urmă şi-l bătu pe umăr.

— L-ai felicitat pe omul nostru? A avut un noroc chior, nu crezi? Hai să mergem până la el.

Dar micuţul avocat îi dădu mâna la o parte.

Nu dorea decât un lucru - s-o vadă încă o dată de aproape pe Romaine Heilger.

Mai trecu însă vreme până s-o vadă, şi locul întâlnirii lor nu are importanţă.

— Aşadar, v-aţi dat seama, spuse ea după ce avocatul îi povesti la ce concluzie ajunsese. Faţa? Oh, a fost destul de uşor, şi lumina gazului aerian era prea slabă ca să distingeţi machiajul.

— Dar de ce?... De ce?...

— De ce-am procedat cum am crezut eu de cuviinţă?

Femeia zâmbi uşor, amintindu-şi clipa când rostise ultima dată aceste cuvinte.

— O comedie atât de bine jucată!

— Trebuia să-l salvez cu orice preţ. Mărturia unei soţii devotate nu făcea două parale... Mi-aţi spus-o chiar dumneavoastră. Dar mă pricep puţin la psihologia mulţimilor. Să las ca mărturia să-mi fie smulsă cu forţa, ca o recunoaştere, acuzându-mă în ochii justiţiei, şi atunci se produce imediat o reacţie în favoarea acuzatului.

— Şi teancul de scrisori?

— Una singură, cea mai importantă, ar fi putut să pară un fel de... cum se spune... înscenare.

— Înseamnă că omul acela, Max...?

— N-a existat niciodată.

— Totuşi cred, spuse micuţul domn Mayherne, adoptând

un ton jignit, că l-am fi putut scăpa prin procedee... ăăă... normale.

— Nu puteam îndrăzni să risc. Dumneavoastră, da, eraţi convins de nevinovăţia lui...

— Ţi-ai dat seama de asta? Înţeleg, se învoi micuţul domn Mayherne.

— Stimate domnule Mayherne, vorbi Romaine, nu înţelegeţi nimic. Eu ştiam - că era vinovat!

În româneşte de Maria VONGHIZAS

NOTĂ BIBLIOGRAFICĂ

Titlul original: „*Traitor Hands*”.

Publicat în: Flynn's Weekly din 31 ianuarie 1925. Ulterior a apărut în Marea Britanie colecţia de povestiri „The Hound of Death” sub titlul „*The Witness for the Prosecution*”. În SUA a fost publicată abia în 1948 în colecţia de povestiri „The Witness for the Prosecution and Other Stories”.

Publicată în limba română în prezenta antologie şi ulterior în colecţia de povestiri „Smaraldul rajahului” publicată în 1993 de Excelsior Multipress sub titlul „*Femeia misterioasă*” în traducerea Doinei Topor.

ITALO SVEVO

ASASINATUL DIN VIA BELPOGGIO

1

Prin urmare, atât de uşor era să ucizi? Se opri o clipă din goană şi privi îndărăt: pe străduţa luminată doar de câteva lămpi, zăcea cadavrul lui Antonio, pe care nici măcar nu ştia cum îl cheamă pe numele de familie. Era surprins de claritatea cu care îl vedea. I se părea chiar că în această clipă fugară distinge expresia acuzatoare a obrazului uscăţiv. Antonio zăcea acolo, sus, într-o poziţie, ce-i drept, naturală, şi totuşi neobişnuită. Capul îi era înclinat pe umăr, pentru că, în cădere, se lovise de zid. Vârfurile picioarelor, ridicate în aer, aruncau umbre înguste în lumina palidă a lămpilor îndepărtate. Din întreaga lui făptură doar vârfurile picioarelor lăsau impresia că omul se întinsese acolo de bună voie. Restul trupului era al unui om mort, sau mai mult: al unuia ucis.

Nu făcu nici un ocol. Cunoştea fiecare ulicioară şi evită străzile care nu l-ar fi ajutat să se îndepărteze imediat de locul faptei.

Graba îi era exagerată, de parcă urmăritorii l-ar fi şi ajuns din urmă. Fu cât pe-aci să trântească o femeie. Fără să dea atenţie ocărilor ei, goni mai departe.

În Piazza San Giusto se opri. Simţea cum îi zvâcneşte sângele în vine. Dar de respirat, respira normal, ceea ce

însemna că fuga nu-l istovise. Pricina era oare vinul pe care-l băuse mai înainte? Nu asasinatul, în nici un caz asasinatul; asasinatul nici nu-l istovise, nici nu-l îngrozise.

Antonio îl rugase să-i ţină o clipă pachetul cu bancnote. Când, puţin mai târziu, îi ceruse banii îndărăt, îl străfulgerase gândul că numai o nimica toată îl desparte de posibilitatea de a deveni pe deplin stăpân al pachetului: viaţa lui Antonio! Nici nu sfârşise bine gândul, că îl şi traduse în faptă. Se miră că simplul gând, care încă nu devenise hotărâre, îi dăduse puterea să înfăptuiască acea lovitură îngrozitoare, cu atâta putere, încât şi acum îl mai dureau muşchii braţului.

Înainte de a părăsi piaţa, scoase banii din hârtia în care erau înveliţi şi o aruncă; bancnotele le îndesă în buzunare. Porni apoi mai departe, cu paşi voit liniştiţi, dar, împotriva propriei sale voinţe, îşi iuţi mersul, oricât se silea să-l încetinească. Era greu să-ţi măsori pasul aici, la vale, când ai venit în fugă de sus. Începu să gâfâie şi trebui să se oprească, pentru a-şi trage sufletul, exact sub cetăţuia de unde sentinelele priveau în jos, spre oraşul în care tocmai se făptuise acea îngrozitoare crimă.

Pe scările ce duceau spre Piazza della Legna, îi veni mai uşor să-şi reţină pasul, dar izbutea s-o facă numai pentru că trebuia să fie atent să coboare treaptă cu treaptă. Voia să reflecteze, dar, pur şi simplu, nu ştia cum să pună la cale totul. În curând însă renunţă, spunându-şi că de acum încolo orice mişcare îi va fi dictată de necesităţi! De altfel, începu iar să grăbească pasul. Se va duce îndată şi de-a dreptul la gară şi va încerca să ajungă la Udine. De acolo, ar putea să se strecoare în Elveţia.

Era din nou stăpân pe sine. Aburul uşor, pe care cina i-l produsese în cap, se destrămase. Plătise bietul Antonio. Iar vinul - cu care-l cinstise însăşi victima - nu fusese chiar

motivul crimei, însă îi uşurase înfăptuirea ei. Fără ceaţa aceea din cap, n-ar fi putut uita niciodată cât mai rămânea de făcut, după săvârşirea crimei, pentru a-i folosi roadele; firea lui lipsită de energie, pasivă ar fi căutat mijloacele şi căile pentru a merge la sigur - şi n-ar fi acţionat niciodată. Căci unde poţi ucide fără nici o grijă? Şi chiar dacă ar fi existat un asemenea loc - s-ar fi lăsat oare Antonio târât acolo? Râse cu poftă: Antonio era atât de prost, încât l-ai fi putut duce şi într-un abator îndepărtat.

Mergea acum pe stradă liniştit, ţinându-se drept. Dar nu încerca să se înşele singur: liniştea aceasta se datora certitudinii că nici un trecător nu ştia până acum nimic despre crima lui. Pentru ei încă era un om onorabil. Îi privea drept în faţă şi era aproape ca şi cum ar fi vrut să uzeze pentru ultima oară de un privilegiu, pe care totuşi îl şi pierduse.

Când însă ajunse la gară, îl cuprinse din nou agitaţia. Aici trebuia să facă pasul care avea să-i hotărască soarta. Dacă izbutea să plece, însemna că se va pune în siguranţă. Ce linişte va simţi când trenul rapid îl va duce de aici cu viteza sa nebună! N-ar fi crezut niciodată să fie sensibil în privinţa asta, totuşi acum credea că simte cu adevărat cum din cealaltă parte a oraşului vestea despre asasinat se apropie tot mai mult, iar îndărătul ei urmăritorii. Şi ştia că-l vor prinde curând, dacă nu izbutea să fugă.

Trenul lui trebuia să plece la ora unu, mai avea vreo jumătate de oră de aşteptat. Voia să intre în hala pustie a gării doar cu puţin timp înainte de plecarea trenului, dar nici să stea singur multă vreme în întuneric nu putea, şi asta nu de teamă, ci din pricina nerăbdării. Se uitase ţintă, îndelung, la ceasul gării, observând cum avansau arătătoarele. Apoi cătă înspre cerul înstelat, senin.

Ce să facă oare acum? „Dacă totuşi aş putea să vorbesc

cu cineva!” se gândi el şi era cât pe aci să se adreseze unui birjar care dormea pe capră trăsurii. Dar se stăpâni, ştiind că ar fi în primejdie să povestească despre crimă. Căci, oricât de mult se temea de părerea semenilor săi - nu simţea, spre propria-i mirare, nici un fel de mustrări de conştiinţă, ci, dimpotrivă, era mândru de ceea ce făcuse, cum luase pe nepregătite hotărârea şi cu câtă îndrăzneală şi siguranţă o dusese la bun sfârşit.

Intră în hala gării. Voia să privească feţele oamenilor, întrucât i se părea că va putea citi pe ele soarta care-l aştepta.

La intrare, pe o bancă, două femei şedeau lângă coşurile lor şi moţăiau somnoroase. În fund, câţiva impiegaţi erau ocupaţi cu trierea coletelor, iar la stânga, în sala de aşteptare, şedea un singur individ gras, în faţa unui pahar de bere, pe jumătate gol, şi fuma.

Din nou se minună cât de ascuţită îi era privirea. Niciodată nu se simţise atât de agil şi atât de puternic, gata să se lupte sau să fugă. Părea că organismul său îşi dăduse seama de primejdie şi îşi încorda toate puterile, pentru a-l face apt să se împotrivească.

Paşii lui răsunau în hala mare, goală şi se întorceau ca un ecou confuz. Cele două femei îşi ridicară capul şi-l priviră.

Bătu la gemuleţul casei de bilete, ca să-l cheme pe impiegat. Trebui să se trudească din răsputeri că să aştepte nemişcat cele câteva minute până să apară funcţionarul.

— Un bilet până la Udine!

— Ce clasă?

La asta nu se gândise.

— A treia.

Se hotărî să ia clasa a treia din prevedere, nu ca să facă economie. Trebuia să călătorească în aşa fel încât hainele lui jerpelite să nu bată la ochi.

— Dus şi-ntors, adăugă el repede şi i se păru nemaipomenit că-i trecuse prin minte această idee fericită.

Scoase un pachet de bancnote din buzunar, dar îl vârî de îndată la loc; erau hârtii de o mie de fiorini. Găsi un pachet mic cu hârtii de zece fiorini şi plăti.

Când se văzu cu biletul în buzunar, i se păru că pe jumătate îşi atinsese ţinta. Ba realizase mai mult de jumătate din ceea ce avea de împlinit, de vreme ce nu mai trebuia să vorbească nimănui. De aci înainte nu-i rămânea decât să şadă liniştit într-un compartiment, împreună cu cele două femei, care arătau destul de inofensive. Restul era treaba locomotivei.

Trebuia într-un fel oarecare să grăbească trecerea timpului care-i mai rămăsese de aşteptat. Vârî mâinile în buzunare şi pipăi bancnotele. Erau moi, ca un simbol al vieţii pe care i-o făgăduiau.

Cu mâinile în buzunare, se duse până la intrare şi se rezemă de un stâlp. Era locul cel mai întunecat al halei şi de aici putea să supravegheze împrejurimile. De fapt, se simţea în deplină siguranţă, totuşi voia să acorde prevederii atenţia cuvenită.

Nu simţea cine ştie ce bucurie când pipăia între degete bancnotele, dar îşi explică asta spunându-şi că nu e sigur de ele. Totuşi, şi fără această certitudine, gândul la crima săvârşită n-ar mai fi lăsat loc altor sentimente. Nu era nelinişte şi nici căinţă ceea ce simţea, dar i se părea că apăsarea din braţul drept, cu care dăduse lovitura, se întinsese asupra întregului organism. Acest act scurt, sălbatic al omorului îşi pusese pecetea şi asupra trupului care-l făptuise. Nu izbutea să-şi desprindă gândurile de la asta.

„Dă-mi banii!” spusese Antonio şi se oprise brusc. Într-o clipită luase hotărârea să nu mai înapoieze pachetul cu

bani. Se temea că Antonio simţise ceva, de aceea întinsese spre el mâna stângă în care ţinea bancnotele, deşi se aflau la prea mare distanţă unul de celălalt, pentru ca mâinile lor să se poată atinge. Atunci Antonio venise spre el, atât de repede şi atât de aproape şi intrase de-a dreptul în pumnal, încât lovitura fusese şi mai puternică. Antonio nici nu realizase încă ce i s-a întâmplat, că se şi încovoiase. Îşi dusese mâinile la rană, dar ele zvâcniseră îndărăt, pline de sânge. Apoi dăduse un ţipăt şi se prăbuşi la pământ, unde rămăsese nemişcat. Ciudat! În timp ce ţipase, glasul lui Antonio sunase grav şi sărbătoresc, nu mai semănase de loc cu vocea care bâiguise cuvinte stupide de om beat. „Într-adevăr, bietului Antonio, i s-a întâmplat ceva foarte rău!” îşi spusese Giorgio cu seriozitate.

Brusc, fu smuls din visurile sale. Un poliţist intrase cu paşi grăbiţi în hala gării, îndreptându-se de îndată spre casa de bilete. Lui Giorgio îi îngheţă sângele în vine. Începuseră să-l şi caute? Îşi înfrână îndemnul de a fugi numaidecât în stradă, şi rămase locului. Când văzu totuşi cu câtă însufleţire vorbeşte poliţistul impiegatului, crezu că ghiceşte scopul venirii sale, şi anume de a-l împiedica pe el, Giorgio, să plece. Părăsi atât de încet hala, încât nici măcar cele două femei care şedeau lângă uşă nu-l observară.

În piaţa întunecată din faţa gării se mai linişti puţin, ba chiar începu să aibă îndoieli dacă procedase bine fugind; dar nu izbuti să-şi impună să se înapoieze în gară. Luă hotărârea să aştepte o vreme aici, afară, în nădejdea că norocul îi va face vreun semn după care să se conducă. Nu-i fu uşor să ia hotărârea asta, şi cu atât mai greu putu s-o ducă la îndeplinire şi să rămână locului liniştit. Căci numai atunci s-ar fi simţit sigur, dacă nu s-ar mai fi potrivit instinctului şi ar fi fugit de aici. Privirea poliţistului, care, desigur, putea să aibă misiunea de a-l aresta, era suficientă

pentru a-i spulbera îndrăzneala de care, totuşi, mai înainte, fusese atât de mândru. Se aşeză pe scară. Era cam incomod, dar îşi aminti că în urmă cu câteva zile - după ce mâncase pe săturate o singură dată în răstimp de patruzeci şi opt de ore - se aşezase pe treptele unei biserici, fără ca trecătorii să-i acorde nici cea mai mică atenţie.

Să plece de aici? Să dovedească o îndrăzneală nebună şi să plece, indiferent unde, fără să se întrebe dacă la plecare sau în staţia următoare va fi arestat? Mai mult decât această incertitudine, îl oprea să procedeze astfel groaza faţă de orele înspăimântătoare, de care, de câteva minute, începuse să ia cunoştinţă.

Îşi tăinuia teama reflectând: „Plecarea înseamnă fugă. Fuga însă este o mărturisire.” Era pierdut dacă îl prindeau în timp ce fugea.

Ar rămâne pe loc. Îi trecură prin minte chiar motive care făceau ca dorinţa de a nu se îndepărta de oraş să pară înţeleaptă. Cine l-ar putea descoperi? Nu-l văzuseră cu Antonio decât două sau trei persoane, şi pe deasupra, într-un cu totul alt capăt al oraşului faţă de locuinţa lui, iar oamenii aceştia nu-l cunoşteau.

După ce laşitatea apucase să ridice capul o dată, nu mai era capabil să dea dovadă de îndrăzneală. Prin mintea lui isteaţă trecuse un gând care i-ar fi fost de folos. Dar încă în timp ce cocheta cu acest gând nu mai avea intenţia să-l traducă în faptă. Pe deasupra, îl chinuia şi curiozitatea de a afla ce se ştia despre asasinat şi ce bănuieli se vânturau în legătură cu acesta. S-ar fi întors la faţa locului, ca, precaut, să poată trage cu urechea. Dar acolo ar fi trebuit să vorbească despre crimă, poate chiar cu poliţiştii, şi ideea asta făcea să i se ridice părul măciucă.

Nu! Se va întoarce în cocioaba unde locuia de mai bine de un an şi, deocamdată, nu o va părăsi. Îşi va duce mai

departe felul de trai de până acum şi nu-şi va îngădui decât mici plăceri care să nu bată la ochi.

Ar fi trebuit să meargă prin larga Via del Torrente, pentru a ajunge în bârlogul lui din Barriera Vecchia, dar îl reţinea o teamă de neînvins, gândindu-se la strada aceea luminoasă. Faţă de sine însuşi îşi mască frica, numind-o prevedere. Coti într-o străduţă pustie, urcă pieptiş şi ajunse pe-o stradă mare. Era o stradă retrasă, sărăcăcios luminată, pe care, la această oră, arar trecea câte cineva. Făcând un ocol uriaş, căutând să meargă pe străzile cele mai întunecate, răzbătu, în cele din urmă, în celălalt capăt al oraşului. Se opri în faţa unei uşi, la care se ajungea coborând o treaptă. Deschise uşa, intră şi după ce o închise în urma lui şi rămase într-o beznă de necuprins, se linişti de îndată. Făcuse o greşeală ducându-se la gară, dar credea că o îndreptase prin faptul că se întorsese fără nici o piedică acasă.

Aici nimeni nu ştia că încercase să fugă. Îl auzi pe Giovanni cum sforăia într-un colţ al încăperii; era, pesemne, beat.

Se târî pe dibuite la salteaua lui, se aşeză şi începu să se dezbrace. Haina cu banii o împături şi o vârî sub pernă. În somn, îl chinuiră gânduri încâlcite, fantastice. Parcă nu el era ucigaşul. Străduţa retrasă, prin care, în timp ce fugea, privise înapoi; victima, pe care abia dacă o cunoştea; goana spre gară - toate astea jucau învălmăşit înaintea ochilor săi lăuntrici, însă fără să-l mişte sau să-l sperie. Era atât de frânt de oboseală, încât i se părea că întunericul din jur n-avea să se sfârşească nicicând. Cine putea să-l caute aici?

2

Oamenii sărmani, în mijlocul cărora trăia, îi spuneau lui Giorgio „Domnul”. Porecla aceasta şi-o datora nu purtărilor

sale, deşi erau mai alese decât ale celorlalţi, ci dispreţului pe care-l vădea faţă de obiceiurile şi petrecerile tovarăşilor lui. Aceştia se simţeau fericiţi la cârciumă, în timp ce Giorgio se ducea acolo fără nici un chef, şedea de cele mai multe ori fără să scoată o vorbă şi, pe măsură ce bea, devenea tot mai mohorât. Mulţimea îi respectă pe oamenii care nu se amuză şi Giorgio, observând impresia ce-o făcea cu felul lui de a fi, arăta cu mult mai multă tristeţe decât simţea în realitate.

Povestea vieţii lui era, de fapt, destul de simplă şi de obişnuită, iar trecutul său nu avea în nici un caz nimic din măreţia pe care voia s-o acrediteze el. Studiile cu care se tot fălea constau în frecventarea a două clase gimnaziale, pentru absolvirea cărora îi trebuiseră cinci ani. Apoi se lăsase de carte şi, în cel mai scurt timp posibil, tocase modesta avere a maică-si. Se zbătea în fel şi chip pentru a se putea menţine în situaţia unui burghez cu carte, aşa cum se străduise maică-sa să facă din el, dar zadarnic, nu găsea decât posturi de comisionar. Neputând să-şi întreţină mama, o părăsise. De atunci locuia în cocioaba asta împreună cu Giovanni, care era tot comisionar.

Când îl apuca hărnicia, lucra două sau trei zile pe săptămână. Era veşnic nemulţumit de sine şi de ceilalţi. Ocăra în timpul lucrului, ocăra când îşi primea leafa şi nu-şi găsea liniştea nici măcar în nesfârşitele ceasuri de tândăleală.

Nu fusese niciodată bogat, totuşi, pe vremuri, trăise în condiţii care îi îngăduiau să viseze că, odată şi odată, va ajunge într-o situaţie mai bună. Şi alţii din jurul lui, îndeosebi maică-sa, nutriseră asemenea speranţe. Fără-ndoială, aceste vise şi amărăciunea iscată de neîmplinirea lor, care în existenţa ce-o ducea acum părea tot mai îndepărtată, fuseseră pricina pentru care Antonio îşi

pierduse viaţa.

Lovituri puternice îl făcură să sară din somn. Giovanni se îmbrăcă. Din greşeală, apucase o gheată a lui Giorgio, pe care o dezbrăcase ocărând şi o azvârlise furios.

Respirând abia auzit, Giorgio continuă să facă pe adormitul. În vremea asta se gândea retrospectiv la crima lui şi-l cuprindea uimirea. Probabil că în clipa de faţă n-ar mai fi avut curajul s-o săvârşească. Dar o săvârşise, şi acum, când somnul îndelungat îi liniştise nervii, când era la adăpost în acest colţ uitat de Dumnezeu şi-şi ţinea capul sprijinit pe comoară, nu simţea nici mustrări de conştiinţă, nici nu se căia. Aceasta fu prima senzaţie încercată în lunga zi ce-i sta înainte.

Giovanni, care terminase cu îmbrăcatul, îl apucă pe Giorgio de braţ şi-l scutură.

— Nu te duci să cauţi de lucru, trântore?

Giorgio deschise ochii clipind, se întinse, ca şi cum s-ar fi trezit în clipa aceea, şi mormăi:

— Astăzi tot n-am să găsesc nimic! Mai rămân puţin în pat.

— Aha! „Domnul”! strigă Giovanni. N-ai decât să te odihneşti mai departe.

Şi plecă, trântind uşa în urma lui.

Fără cheie, nu putea intra nimeni din afară. Asta totuşi nu-l mulţumi pe Giorgio, care se ridică din pat şi puse şi lanţul. Apoi scoase bancnotele din buzunar şi începu să le numere.

Vederea banilor nu-i prea stârni un sentiment de linişte senină; îi aminteau de crimă şi puteau să slujească drept material compromiţător împotriva lui. Privind strada scăldată în soarele dimineţii, îl cuprinsese o nelinişte cumplită şi pentru a se putea simţi din nou mulţumit de fapta sa, se apucă să socotească, gâfâind, câţi ani ar putea

trăi din suma aceasta, în bogăţie şi liber; zadarnic însă. O grijă mai mare îi tulbura socotelile şi mulţumirea de sine: unde să ascundă banii?

Încăperea era pardosită cu scânduri, puse de-a dreptul pe pământ şi prinse uşor în cuie doar la capete. Dedesubt se găseau destule ascunzători bune, nici una nu era sigură însă, deoarece, în odaie nefiind decât un singur dulap, care, pe deasupra nici nu se putea încuia, Giovanni şi cu el obişnuiau adesea să folosească această tainiţă.

Dar de idei straşnice nu ducea niciodată lipsă Giorgio. Se gândi să ascundă banii sub salteaua lui Giovanni.

În timp ce, zâmbind mulţumit, se căznea să desprindă o scândură, un zgomot uşor, iscat într-un colţ al încăperii, îl făcu să tresară. Drept urmare, scăpă scândură, pe care tocmai o ridicase în sus, şi îşi strivi mâna. Ca să nu strige în gura mare de durere, îşi muşcă buzele. I se păruse că zgomotul auzit e aidoma celui stârnit de nişte lupte şi spaima lui fu cumplită. După ce se linişti iarăşi, trebui să recunoască, umilit, că, ce-i drept, nu ducea lipsă de idei straşnice, dar îi lipsea ceva care, în situaţia lui actuală, i-ar fi fost de mult mai mare folos.

Se hotărî să nu iasă din casă. Îi era mai uşor să rămână în semiobscuritate, decât să umble pe stradă, la lumina zilei. Vedea lumina care se strecura prin unica fereastră şi nu putea să-şi închipuie ce ar simţi dacă ar merge pe străzi, ziua-n amiaza mare, când chiar şi noaptea îi venise atât de greu s-o facă.

Giovanni are să-i aducă toate noutăţile, are să-i spună ce zvonuri se vântură în legătură cu criminalul. Prietenul său avea obiceiul să citească zilnic *Piccolo Corriere,* aşa că trebuia să ştie.

Crima lui era, probabil, întâmplarea cea mai importantă a zilei!

Cea mai importantă! Încerca un sentiment neplăcut, de parcă o greutate mare de tot îl apăsa pe inimă.

Şi prietenii săi or să se preocupe de întâmplarea asta.

De unde să ia curaj ca să poată discuta despre crimă ce-o făptuise? Mai devreme sau mai târziu va fi însă nevoit s-o facă. Tocmai el, care la cea mai mică enervare simţea cum i se urcă sângele în obraji, să joace acum rolul nevinovatului! Gândindu-se la rolul acesta, înţelese brusc că nu-i rămânea altă cale de ieşire decât să manifeste o indignare nemaipomenită în legătură cu fărădelegea săvârşită. Să se prefacă liniştit sau indiferent îi era prea greu. Indignarea ar explica roşeaţa din obraji, tremurul mâinilor, ca şi interesul deosebit de mare care i l-ar trezi amănuntele cele mai neînsemnate privitoare la crimă.

Se îmbrăcă şi la ora unsprezece se duse la cârciuma din apropiere, care, la vremea asta, nu era încă năpădită de muncitori. Înainte de a părăsi încăperea, o cercetă cu atenţie. Odaia arăta iarăşi că de obicei, acum, după ce strânsese gunoiul pe care-l făcuse ridicând scândura din podea.

La cârciumă nu era decât chelneriţa. De obicei, îi plăcea să-i dea târcoale din când în când femeii ăsteia drăguţe, chiar dacă era cam trecută, dar astăzi n-avea chef de asta. Se aşeză la locul său şi rămase acolo, tresărind la fiece zgomot care putea să anunţe intrarea altor clienţi.

Încă nu auzise nici un cuvânt despre asasinat. Şi acum trebuia să găsească un mijloc pentru a auzi acest prim cuvânt.

Era cât pe-aci să iasă din cârciumă; totuşi se întoarse şi se duse la Teresina, care tocmai căra tacâmuri la bucătărie. Apucând-o de bărbie şi privind-o drept în ochi, o întrebă:

— Ce-i nou, Teresina?

O întrebare mai isteaţă nu-i trecu prin minte şi vocea

începu să-i tremure de enervare, dar se stăpâni.

— Ei, înseamnă că nu-i chiar atât de rău! exclamă ea şi se dădu puţin la o parte, pentru că stăteau chiar în uşă. Când te-am văzut atât de încruntat, mi-am zis că eşti bolnav azi.

— Nu prea mi-s boii acasă! răspunse Giorgio.

Repetă aceleaşi cuvinte de mai multe ori, aşa încât Teresina să-l creadă mai uşor. Acum, după ce se trăseseră mai la întuneric, chelneriţa aştepta s-o sărute, dar în loc să facă asta, Giorgio îi apucă mâna prietenos şi o întrebă încă o dată:

— Ce-i nou?

— Altceva nu mai ştii să spui astăzi? îi replică ea şi, făcând pe mironosiţa, îşi trase mâna, după care fugi.

Pe stradă, în timp ce se îndrepta spre locuinţa lui, se sili să calce cu paşi siguri. Se simţea foarte slab şi nemaipomenit de laş. Tot gândindu-se la fapta sa, îşi pierduse comportarea normală. Nici măcar faţă de chelneriţă nu se purtase cum ar fi fost firesc. De unde şi până unde socotea el, de fapt, că întregul oraş trebuie să se preocupe de crimă? Când o întrebase pe Teresina ce-i nou, aşteptase ca ea să-i povestească de îndată tot ce auzise în legătură cu asasinatul. „O, nu, trebuie să mă port cu totul altfel!” îşi spuse Giorgio şi, luând această măreaţă hotărâre, îşi muşcă buzele. „E-n joc pielea mea!” Se purtase atât de prosteşte cu Teresina, încât femeia ar putea sluji drept martoră împotriva lui.

Poate că nimeni nu ştia în oraş despre crimă. Această speranţă, oricât de nebunească, îl mai făcu să-şi vină în fire. Socotea că, în ce-l privea, era singura ipoteză favorabilă, deoarece înţelesese că nu va scăpa de pedeapsă, chiar dacă nu va fi descoperit; teama această permanentă era ea însăşi o pedeapsă aspră. Mai ştii? Printr-o minune, ar fi

posibil ca leşul lui Antonio să fi dispărut de pe suprafaţa pământului. Pesemne că întotdeauna speranţa fusese aceea care presimţise când în natură se petrecea o minune!

Dar această speranţă fu repede nimicită. La amiază veni Giovanni şi fiindcă Giorgio voia să se justifice că nu se dusese la lucru, îi spuse şi prietenului său că nu se simte bine.

— Zău! exclamă Giovanni şi în surâsul ironic care-i trecu uşor pe buze, Giorgio crezu că descoperă o umbră de bănuială. Prietenul adăugă: Eşti bolnav ca de obicei, ai?

Într-adevăr, nu era prima oară când Giorgio făcea pe bolnavul pentru a-şi scuza lenea.

Apoi, deodată, fără nici o altă trecere decât scurta întrebare „Ai auzit?”, Giovanni începu să istorisească despre crima din Via Belpoggio. Între timp mesteca pâinea pe care şi-o adusese drept prânz, şi cuvintele, aşteptate de Giorgio cu o nerăbdare atât de înfrigurată, nu ieşeau decât tare anevoie din gura lui.

— Sigur, Antonio Vacci... cică-i vorba de mai bine de treizeci de mii de fiorini. O lovitură grozavă! Străpuns drept în inimă! Nu cred că a mai trăit nici zece secunde după asta!

Giorgio nu era numai tulburat fiindcă i se năruiau ultimele speranţe. Va să zică durerea din braţ era pricinuită de lovitura aceea cu care străpunsese inima lui Antonio! Poate că braţul lui simţise ultimele zvâcniri ale inimii ce înceta să bată şi gândul acesta îl îngrozea. Pretutindeni erau cunoscute chiar şi amănuntele crimei, ce apărea, desigur, ca monstruoasă. Asupra victimei nu se descoperiseră urme care să arate cât de rapid se petrecuse fapta, ci numai urme de violenţă.

Giorgio nu cuteza să vorbească. Cântărea fiece cuvânt

care-i venea pe buze şi-l înăbuşea iar, căci fiecare ar arunca, după cum socotea, bănuiala asupra lui. Prin urmare nu exista nici un mijloc să afle ceva de la individul ăsta - preocupat numai de prânzul lui anemic - şi care, în toate reflecţiile sale, nu pomenise nici un cuvânt despre presupunerile ce se făceau totuşi, probabil, în oraş şi-l priveau pe el, pe Giorgio.

În cele din urmă Giorgio găsi o propoziţiune care i să păru o capodoperă de naturaleţe:

— Şi asasinul, cine-i?

Pentru a găsi această propoziţiune, trebuise să chibzuiască bine ce anume ştia despre crimă numai datorită faptului că o săvârşise el însuşi, şi apoi ce rămăsese încâlcit în vorbele lui Giovanni, deoarece era primejdios să arate că pricepuse totul cu atâta repeziciune.

— Da, cine-i asasinul?

Se bucură văzând că Giovanni începuse să manifeste nerăbdare. Putea să se prefacă, prin urmare, cu destulă dibăcie când îşi concentră întreaga atenţie în direcţia asta. Se căia însă de un singur lucru: în bucuria iscată de faptul că găsise această propoziţiune, o repetase aproape fără să-şi dea seama.

— Păi nu ţi-am spus? Nu l-au găsit încă. Nu se ştie cine e.

Mai mult de atâta nu putea să scoată de la Giovanni, aşa că se dădu bătut.

Ca să afle ştirile pe care i le putea oferi Giovanni n-avea nevoie să se expună chinului unei conversaţii. Putea să le citească şi în ziar.

Un sfert de oră după plecarea lui Giovanni, părăsi casa, cu un curaj de care se miră el însuşi, bineînţeles nu fără a fi şovăit câteva clipe. Dar Giovanni îi îmboldise în asemenea măsură dorinţa de a afla mai multe, încât nu mai putea să aştepte.

Pentru a ajunge la primul chioşc unde se vindea *Piccolo Corriere,* avea de străbătut un drum care dura vreo zece minute. La început se strecură pe lângă zidurile caselor, dar apoi, printr-un raţionament cât se poate de simplu, ajunse la concluzia că trezea bănuieli dacă lăsa să se vadă că vrea să se ascundă, aşa că o apucă prin mijlocul străzii, cu un mers ce voia să pară firesc, dar mereu se poticnea. Uitase oare să umble?

Se întoarse de îndată acasă cu ziarul, se aruncă pe salteaua pe care o trăsese în dreptul unicei ferestre şi începu să citească. Niciodată în viaţa lui nu găsise atât de interesantă o foaie de hârtie tipărită, niciodată nu acordase o atenţie atât de avidă unei asemenea hârtii, încât să uite de tot ce era în jur şi, după terminarea lecturii, să i se pară că se trezeşte dintr-un somn îndelungat.

Asasinatul era evenimentul cel mai important şi umplea aproape în întregime pagina cu ştiri locale. În fruntea relatării despre crimă se afla o constatare a redacţiei asupra frecvenţei cu care se petreceau în oraş asemenea fapte sângeroase şi era condamnată, cu un ton amar, ce impresiona, desigur, mai mult pe asasin decât autorităţile, nepăsarea de care se dădea dovadă în privinţa siguranţei publice.

În timp ce citea, îşi spunea că urăşte ziarul. La ce bun înverşunarea asta? Chiar şi dacă el ar fi fost pedepsit, celălalt n-avea să mai învie. Nu ajungea înverşunarea cu care-l urmăreau autorităţile?

Din articol reieşea sau trebuia să reiasă faptul că asasinatul stârnea în oraş o vâlva nemaipomenită. Era vorba de o crimă, spunea autorul articolului, săvârşită cu o cutezanţă nemaiîntâlnită, pe o stradă nu prea îndepărtată de centru, la o oră e drept înaintată, dar nu atât de târziu în noapte încât să se poată accepta ideea că tocmai acest colţ

al oraşului fusese cu totul pustiu. Un trecător fusese asasinat mişeleşte, pur şi simplu din pricină că avusese bani asupra sa.

În privinţa aceasta ziarul se înşela şi Giorgio ar fi trebuit să se bucure că lucrurile stăteau astfel, fiindcă însemna că bănuiala nu putea să cadă atât de uşor asupra sa. Nimeni nu văzuse victima împreună cu ucigaşul. Dar modul cum era înfăţişată în ziar crima, ca opera unui ucigaş pornit pe jaf, care omorâse, la-ntâmplare, un trecător, numai din simpla presupunere că are bani asupra sa, înrăutăţea şi mai mult situaţia; felul acesta de a prezenta lucrurile făcea să sporească şi mai mult neliniştea lui Giorgio. Cei care vorbeau acolo, în ziar, despre el, nu ştiau în ce ispită fusese dus din prostia lui Antonio.

Înfăţişând crima sub aspectul acesta, era uşor de înţeles că întregul oraş fusese pus în stare de alarmă. Fiecare avea să-şi vadă scumpa sa persoană ameninţată şi, în asemenea condiţii, avea să devină un ajutor destoinic al poliţiei.

Despre ucigaş nu puteai citi nici un singur cuvânt adevărat.

Ziarul relata că, la scurt timp după săvârşirea asasinatului, fuseseră observaţi în apropiere de locul crimei doi indivizi cu înfăţişare periculoasă, şi probabil ei erau făptaşii.

Greşeala aceasta era aşadar o mângâiere pentru Giorgio şi se miră el însuşi că nu i se mai potolesc un pic bătăile inimii.

Articolul îl zguduise. Ce-i drept, se temuse că cercetările vor fi duse cu mai multă dibăcie, dar şi acum, când păreau să se desfăşoare destul de infructuos, totuşi îl neliniştea şi îl înspăimântau. Poate că în organismul nostru există un nerv extrem de sensibil, care presimte răul. Giorgio simţea că asupra lui se îndreaptă un nor de ură şi oricât de

inofensiv i se părea în clipa de faţă, totuşi îl copleşea.

Ziarul, care nu putea să scrie nici un cuvinţel despre asasin, se despăgubea descriind în amănunte biografia victimei.

Antonio Vacci era căsătorit şi tată a două fetiţe. Până acum câteva luni, familia dusese un trai de oameni nevoiaşi, apoi, pe neaşteptate, moştenise o avere însemnată. Vacci era descris ca un om sărman cu duhul, care, de când se îmbogăţise, avea totdeauna asupra lui sume mari de bani şi le arăta oricui era dispus să le vadă.

Prin urmare nu puteau fi bănuite din capul locului persoanele care ştiau despre această comoară ambulantă; erau prea numeroase. „ Totuşi, se adăuga în articolul de ziar, poliţia a interogat de îndată pe toţi locatarii casei în care a locuit bietul Vacci."

„O! Dacă aş fi fugit!" se gândea asasinul, căindu-se amarnic. Era evident că, până acum, nici o bănuială nu căzuse asupra sa. Dacă în seara precedentă ar fi plecat la Trieste, ar fi putut să ajungă până la graniţa elveţiană, fără să se teamă că este urmărit. Acum era ferm convins că i-ar fi fost mai bine, dacă s-ar fi aflat departe de locul unde făptuise omorul.

După-amiază târziu mai plecă o dată de acasă. Păşea mai slobod şi se grăbi să pună această îndrăzneală pe seama certitudinii că nu e urmărit. Totuşi întreaga lui fiinţă continua să fie stăpânită de teamă. Era de-ajuns să se întâmple cel mai mic lucru neprevăzut, că şi începea să tremure: de pildă, când se trezea pe neaşteptate, faţă-n faţă, cu câte o uniformă, fie ea şi numai asemănătoare cu aceea de poliţist. Nu ceea ce citise în ziar, nu certitudinea că nu e bănuit îi dădeau curaj, lucru pe care îl recunoscu, în cele din urmă, el însuşi. Mai mult faptul că se obişnuise cu noua lui situaţie îi dădea posibilitatea să se mişte

nestingherit. O mare parte din ceea ce numim curaj este experienţă şi obişnuinţă cu primejdia.

3

Spre seară, veni Giovanni. Îl privi pe Giorgio cu o mutră voit îngrozită.

— Ştii că eşti socotit ucigaşul lui Antonio Vacci? îl întrebă el fără nici o altă introducere.

Giorgio zăcea în întuneric, întins pe salteaua lui. Simţea cât se poate de limpede că altminteri Giovanni i-ar fi putut citi pe faţă, după brusca schimbare a expresiei, cât de bine întemeiată era această bănuială, pe care el n-o exprimase decât sub formă de glumă. Unde erau intenţiile lui de a arăta indiferenţă şi naturaleţe?

— Cine? bâigui Giorgio.

O întrebare mai stupidă nici că ar fi putut pune, dar era cea mai scurtă care-i trecuse prin minte.

Giovanni îi răspunse că toţi prietenii spuneau aşa. După cum relata *Piccolo Corriere della Sera* o femeie îl văzuse pe asasin fugind de la locul crimei, mai mult decât atât, acesta aproape ca o trântise în goană. Putu să dea informaţii destul de exacte despre înfăţişarea lui: păr negru şi des, o adevărată chică, şi o pălărie moale, cu boruri mari.

Spaima care, la început, prinsese să urce în sufletul lui Giorgio, se mai potolise puţin la ultimele cuvinte ale lui Giovanni. Căci aceste cuvinte îl mai liniştiseră - ce e drept, într-o măsură foarte mică. Îşi amintea de femeia aceea care îl văzuse în întuneric şi pe deasupra doar preţ de o clipă, aşa încât, fără-ndoială, în afară de pălăria moale, cu boruri mari şi de părul negru nu putuse distinge nimic altceva. Mai mult decât atât: nu-l zărise în momentul crimei şi chiar dacă l-ar găsi şi va fi recunoscut, încă nu era pierdut. Putea

să tăgăduiască totul şi să se salveze. De bună seamă, situaţia lui era groaznică, ştia asta, dar nu disperată. Putea să-şi taie chica, iar pălăria s-o înlocuiască prin una nouă.

— Ia te uită, ce coincidenţă! îi spuse el repede lui Giovanni, cu o îndrăzneală de care nu s-ar fi crezut în stare. Tocmai astăzi, stând aici şi plictisindu-mă, m-am hotărât să-mi tai părul, că a ajuns să-mi atârne pe ceafă şi... şi voiam să-mi cumpăr şi o pălărie nouă, fiindcă m-am săturat de pălăria asta moale.

Ceea ce spusese nu era rău, dar lăsase să răzbată teama, chiar dacă în cuvinte nu, în glas însă da, şi un observator versat ca Giovanni o fi remarcat.

Prietenul îl sfătui plin de înţelegere:

— Dacă nu vrei să-ţi găseşti beleaua cu poliţia, atunci mai bine păstrează-ţi deocamdată coama şi pălăria!

— Da’ tu ai putea să depui mărturie că voiam să fac asta încă înainte de a fi fost vorba de părul şi pălăria asasinului.

O, dacă totuşi ar izbuti să i se destăinuiască lui Giovanni, să şi-l facă părtaş! Dacă n-ar fi fost blestemata asta de teamă că Giovanni ar putea fi primul care să-l dea pe mâna poliţiei, s-ar azvârli la pieptul lui şi i-ar încredinţa totul. I-ar da jumătate din comoară şi, o dată cu ea, i-ar impune jumătate din chinurile sale. Pentru el ar fi fost ca o eliberare să aibă un complice, deoarece era convins că groaza lui avea să slăbească de îndată ce ar putea s-o îmbrace în cuvinte. Gândul care-i sfredelea neîncetat mintea, şi anume că e urmărit, i se părea atât de îngrozitor tocmai din pricină că nu-i putea da glas. Şi credea că nu putea să ia nici o hotărâre energică, salvatoare, deoarece îi lipsea un cuvânt rezonabil. Cu gândurile acestea febrile, care i se perindau prin cap fără să lase nici o urmă, care răsăreau, pentru ca doar după câteva clipe să şi piară, nu era cu putinţă să chibzuiască limpede.

Făcu o slabă încercare de a obţine ajutorul lui Giovanni. Bineînţeles, nu apelă la prietenia lui prin vreo mărturisire, ci se bizui mai degrabă pe memoria slabă a acestuia.

— De altminteri, aruncă el în treacăt, ştii prea bine că eu mă şi culcasem la ora când se zice că s-ar fi petrecut crima. Când am intrat pe uşă mi-ai spus chiar bună seara!

— Nu-mi amintesc! rosti Giovanni după o scurtă şovăială.

Răspunsul îi închise definitiv gura, căci şovăiala lui Giovanni prea aducea a bănuială...

Mai târziu, când rămase iar singur şi încercă să-şi pună ordine în gândurile încâlcite, fu nevoit să recunoască, resemnat, că era un individ a cărui nimicire e cerută de societate.

Cum să scape de această ură? Cum s-o facă să scadă? Dacă i s-ar cere să arate motivele faptei sale, ce să spună pentru ca în ochii celorlalţi grozăvia fărădelegii să pară mai mică şi cum să-i convingă că era mai bun decât trebuia judecat după ceea ce săvârşise? Putea să povestească, bineînţeles, că un tip pe care abia-l cunoştea îi dăduse bani şi-l provocase, spunându-i „Dacă mă ucizi, ai tăi sunt!" şi el ascultase de acest îndemn şi-l ucisese.

Altceva nu putea să spună? Asta nu ajungea, desigur, pentru a-l dezvinovăţi şi nici măcar pentru a face vina să pară mai mică. Îşi dădu seama că era cu neputinţă să-şi convingă semenii de nevinovăţia sa şi, în cele din urmă, recunoscu că sentimentul acesta era nefiresc şi absurd. În fapt, simţământul nevinovăţiei este uimitor la un om care n-a ucis din ură sau din dragoste, ci din lăcomie.

Nu se mai putea înşela nici măcar pe sine însuşi, dar îl preocupa atât de mult să îmblânzească ura şi dispreţul viitorilor judecători, încât îşi punea în slujba acestui ţel toată puterea de judecată. Şi când crezu că a găsit un mijloc potrivit, pierdu cu acesta timp preţios, în care s-ar fi

putut, cine ştie, salva.

De ani şi ani nu se mai gândise la maică-sa. Acum îşi aminti de ea, fiindcă trebuia să-l ajute la mistificarea pusă la cale. Voia, în cazul că aveau să-l descopere, să susţină că săvârşise crima numai şi numai ca să-şi poată ajuta mama bătrână.

Când se lăsă noaptea, porni pe drumul lung ce ducea la San Giacomo, unde locuia bătrâna. În timp ce mergea, nu se gândea câtuşi de puţin la bucuria de a o revedea. Îşi repeta, mereu cu alte îmbunătăţiri, scena pe care o născocise şi cu care voia să se justifice în faţa judecătorilor.

Crima lui n-avusese alt scop decât să înfrumuseţeze ultimii ani de viaţă ai unei femei bătrâne, ai mamei sale. Giorgio nu se mai îndoia câtuşi de puţin: va fi cât se poate de uşor pentru el să preschimbe groaza, iscată de fapta lui, în indulgenţă plină de milă.

Era sigur că o va putea îndupleca pe bătrână să joace teatrul ăsta. Era femeie de înţeles. Nu-l iubea, căci îi dezamăgise speranţele pe care şi le pusese în el, dar avea să fie de îndată drăguţă şi tandră, când va afla că e bogat. Nădejdea că-i va arăta dragoste, la care el va răspunde din toată inima, era o mare mângâiere pentru Giorgio. În dragostea aceasta avea să i se potolească frământarea, avea să piară ceea ce, în chip greşit, numea el mustrări de conştiinţă. Avea să se arate blând şi apropiat faţă de maică-sa, avea să i se mărturisească, aşa cum numai lui însuşi se mărturisea, avea să-i dea toţi banii. Această dragoste îi izbucni de-a dreptul impetuos în inimă. Nicicând nu simţise ceva asemănător. Fusese întotdeauna un egoist, un om dur, şi iată că acum se mângâia la gândul că-şi va revărsa gingăşia asupra unei fiinţe slabe şi va deveni sclavul şi apărătorul ei.

Lângă prima locuinţă muncitorească văzu un băieţandru.

Îl recunoscu şi se bucură; era Giacomo, fiul unui vecin al mamei sale.

Băieţandrul fuma cu lăcomie, în întuneric. Când îl zări pe Giorgio se ruşină şi, în timp ce se ridica în picioare, ascunse ţigara în palmă.

Giorgio îi surâse. Voia să-l liniştească, să-i spună că sigur n-are să-l pârască tatălui său, dar se grăbea să afle mai repede ceea ce îl interesa, aşa că se mulţumi doar să-i surâdă.

— Unde-i mama? întrebă el grăbit, de parcă avea să-i dea o veste foarte importantă.

Băieţandrul, mai curând liniştit de surâsul lui Giorgio decât întristat de ştirea pe care trebuia să i-o comunice, îi spuse:

— Mama dumitale?

Şi când socoti că-l pregătise îndeajuns cu aceste cuvinte, adăugă grăbit:

— Mama dumitale a murit acum opt zile, la spital. Dar tata ar vrea să stea de vorbă cu dumneata, fiindcă trebuie să-ţi transmită ceva din partea dânşii. Îl aduc îndată.

— Nu-i nevoie, nu-i nevoie! spuse Giorgio cu glas pierit, şi în timp ce o şi luase din loc adăugă, dar atât de încet, încât băiatul probabil nici nu mai auzi: Vin mâine iar. Cu bine!

Aşa pierdu şi această speranţă, pe care în câteva ore o umflase atât de mult şi de care, în cele din urmă, se agăţase la fel cum se agăţase de speranţa că nu va fi descoperit. Nu durerea că-şi pierduse mama îl făcea să se clatine pe picioare şi-i tulbura privirea. Nu vedea înaintea ochilor chipul moartei, nu rechema în amintire glasul ei pe care de aci înainte n-avea să-l mai audă niciodată, nici gesturile mâinilor ei, care, totuşi, îl mângâiaseră de atâtea ori. Bătrâna asta se stinsese la vreme nepotrivită, şi moartea ei îl făcea să rămână un ucigaş şi un jefuitor josnic.

Vestea aceasta îi luă orice capacitate de a mai chibzui cu limpezime şi îl împinse în braţele urmăritorilor. În ceasurile în care visase să atribuie crimei un scop nobil şi în felul acesta să câştige compătimirea semenilor, dacă avea să fie arestat, nu se gândise la dificila sarcină de a scăpa de pedeapsă. Acum, după ce pierduse această speranţă, îl cuprinse iar frica. Fugi îndărăt în oraş, chiar dacă tocmai prin asta făcea să sporească primejdia.

În apropiere de Piazza della Barriera avu în întuneric o viziune stranie.

În faţa lui mergea cu paşi repezi un omuleţ mărunt, încovoiat, slab, cu mâinile înfundate în chip ciudat în buzunare: Antonio Vacci! Giorgio îl văzu cât se poate de limpede, recunoscu în amănunţime această jalnică făptură, chiar şi părul cărunt, rar, lins la tâmple, şi o clipă nu mai avu nici o îndoială: Antonio trăia!

Nu se gândi prea mult cum de era cu putinţă una ca asta, de vreme ce îl văzuse totuşi zăcând mort, pe jos. Antonio trăia! Aşadar nu-l omorâse! Dădu un ţipăt şi se năpusti în urma lui. Voia să-i înapoieze toţi banii, voia chiar să-şi asume obligaţia ca, mai târziu, să-i dea iar bani, mai mulţi, şi să nu ceară nimic în schimb, dacă Antonio acesta viu dovedea că nu-l ucisese.

Uluit şi buimac, privi ţintă către o faţă jalnică, de culoarea pergamentului, cu totul necunoscută. Nu era Antonio. Giorgio se prăbuşi iarăşi în disperarea lui, acum şi mai adâncă decât înainte, căci dorindu-şi cu atâta ardoare ca Antonio să trăiască, credea, cu atât mai puţin, că merită să fie urât şi urmărit, şi-i era atât de tare milă de el însuşi, încât îi dădură lacrimile.

Se simţea ca un om care, din propria-i vină, a ajuns pe un povârniş abrupt şi zadarnic se străduieşte să-şi găsească un sprijin; de sub picioare îi alunecă în adâncuri pământ şi

prundiş, iar arbuştii de care se agaţă nu-l ţin. Faptul că pornise s-o caute pe maică-sa şi speranţa că-l revede viu pe Antonio fuseseră încercări de a se împotrivi prăbuşirii.

Totuşi abia îl năpădise iar neliniştea, că şi făcu într-adevăr o încercare de a se salva, dar o făcu atât de neîndemânatic, încât tocmai asta îl duse la pieire. Omul de pe povârnişul abrupt se prăvăli din propria-i vină în adâncuri, fiindcă nu mai vedea nici o altă posibilitate de scăpare.

Trebuia să se descotorosească de pălăria moale, cu boruri mari, care-i împovăra capul ca şi crima însăşi. Nu se mai gândi la remarca atât de cuminte a lui Giovanni şi păşi plin de hotărâre pragul unui magazin de pălării. Era la ceasul când se acordă puţină importanţă unui client, deoarece toată lumea se pregăteşte de închidere, dar Giorgio nu îşi dădu seama că, năduşit şi neliniştit cum era, ajungea cea mai mică bănuială pentru ca oamenii să recunoască în el pe asasinul fugar.

O fetişcană îl întrebă ce doreşte. Era îmbrăcată elegant şi-şi pusese şi mănuşile, căci voia să părăsească magazinul. Ochii negri îi scăpărau de nerăbdare. Când îl auzi că vrea să cumpere o pălărie, făcu o mutră acră şi se înapoie îndărătul tejghelei. Proprietarul magazinului, un tânăr domn deşirat şi slab, se ridică de la o măsuţă aflată în fundul prăvăliei.

Giorgio nu-l văzuse mai înainte şi nici acum nu privi spre el, dar se simţea observat şi-şi pierdu cu totul cumpătul.

— Repede, mormăi pe un ton aspru, care desigur că o izbi pe vânzătoare.

Fetişcana îi oferi o pălărie moale, cu boruri mari.

— Nu! spuse el aproape cu arţag.

Vânzătoarea îi întinse o altă pălărie, pe care o luă în mână. Era hotărât să nu mai zăbovească în lumina asta puternică, deoarece fetişcana, proprietarul magazinului şi

practicantul îl priveau cu vie curiozitate. Practicantul încetase chiar să scoată pălăriile din vitrină, şi asta, evident, numai pentru a se putea uita la el.

Ar fi renunţat bucuros să mai probeze pălăria, dar mânat de cea mai elementară prevedere, pricepu că era constrâns s-o facă. Scoase pălăria. Faţa îi era scăldată în sudoare.

— Cald? întrebă vânzătoarea pe un ton batjocoritor.

Şovăi o clipă, până să-i răspundă. Întrebarea îi oferea prilejul să explice că străbătuse un drum lung şi numai şi numai din pricina asta se afla într-o asemenea stare. Dar nu avu curajul s-o facă.

— Da, foarte cald! murmură Giorgio şi-şi şterse fruntea.

Apoi plăti şi părăsi magazinul, uitându-şi vechea pălărie. Cea nouă era prea mică. Îi stătea prost şi-l incomoda, deoarece îi aluneca mereu.

În Piazza della Barriera îl văzu pe Giovanni împreună cu trei muncitori. Trebui să străbată piaţa şi se apropie de ei şovăind. Ştia acum din experienţă că fiecare cuvânt şi fiece mişcare a sa va bate la ochi şi va trezi bănuială.

Îl primiră cu un salut rece şi-l priviră cu neîncredere. Nu, nu se înşela; niciodată nu se purtaseră aşa cu el. Nici unul nu-i adresă vreun cuvânt, ci îl priveau doar curioşi.

Ameţit de frică, făcu o ultimă încercare de a lua un aer firesc:

— Mergem la cârciumă? Astă-seară dau eu un rând!

Giovanni replică:

— Ăştia te bănuiesc că eşti asasinul din Via Belpoggio şi până nu se lămureşte totul, nu mergem cu tine.

Giorgio îşi dădea prea bine seama că, dacă ar fi fost nevinovat, ar fi trebuit să izbească de pământ cu fiecare dintre cei care bănuiau una ca asta. Dar ce putea să facă, de vreme ce tremura din toate mădularele şi, de spaimă, nu putea nici măcar să deschidă gura?

Cei patru îl părăsiră, lăsându-l zguduit de fiori. Bănuiala lor devenise certitudine.

Giorgio se îndepărtă clătinându-se.

Abia mersese câţiva paşi, când se simţi înşfăcat cu putere de braţe şi o voce îi urlă în ureche:

— În numele legii!

Era închipuire, dar în vreme ce conştiinţa îi rămase îndeajuns de trează ca să înţeleagă că nu e decât o închipuire, percepu o larmă neobişnuită, zgomotul unor obiecte grele care se prăvăleau, blestemele unei mulţimi care se adună din toate părţile, şi-l văzu înaintea lui pe Antonio, râzând din toată inima, în timp ce-şi ţinea mâinile în buzunarele unde, fără-îndoială, îşi ascunsese comoara redobândită. Apoi nu mai fu nimic.

Îşi reveni în culcuşul lui. Prima privire îi căzu asupra unui poliţist.

Doi bărbaţi îmbrăcaţi în haine civile, dintre care cel mai mic de stat, un ins greoi, cu o faţă spongioasă şi blândă, părea a fi şeful, numărau banii găsiţi sub culcuşul lui Giovanni.

Giovanni îi ajutase; acum stătea într-un colţ al încăperii, păstrând o atitudine cât se poate de respectuoasă. La uşă, un al doilea poliţist se căznea să oprească mulţimea care se înghesuia în faţa intrării.

— Ucigaşule! strigă o bătrână care răzbise până la uşă, apoi scuipă.

Era pierdut! De minţit nu putea să mintă. Dar mult mai rău era faptul că n-avea să găsească niciodată cuvintele care să descrie chinurile ce le încercase şi care să-i micşoreze vina. Pentru toţi cei aflaţi aici era o maşină scelerată şi fiece mişcare a acestei maşini însemna o nelegiuire sau dorinţa de a o săvârşi, în timp ce el se socotea o biată jucărie în mâinile arbitrarului.

Omul cu obrazul spongios se interesă cu glasul cel mai blând cu putinţă dacă se simte mai bine şi apoi îl întrebă cum îl cheamă. Pe chip nu i se citea nici un semn de ură sau de dispreţ, aşa că în timp ce îşi rostea numele, Giorgio îl privi ţintă în faţă pentru a nu fi nevoit să vadă mulţimea înghesuită la uşă.

Apoi şeful ordonă poliţistului să introducă pe vânzătoarea şi pe proprietarul magazinului de pălării, pentru a-i confrunta cu Giorgio.

— Nu! se rugă acesta, în timp ce lacrimile îi şiroiau pe faţă. Păreţi un om bun şi n-o să mă chinuiţi fără rost. Am să vă mărturisesc totul, adevărul gol-goluţ.

Apoi şovăi o clipă, de parcă aproape ar fi aşteptat o inspiraţie care să-i poruncească să tacă, pentru a se salva. Dar o uşoară mişcare, ce trăda nerăbdarea omului din faţa sa, fu de-ajuns pentru a pune capăt oricărei nehotărâri.

— Sunt ucigaşul lui Antonio, rosti el cu glasul pe jumătate sugrumat.

În româneşte de Suzi HIRSCH

DOROTHY L. SAYERS

BĂNUIALA

Pe măsură ce aerul din compartiment se îngroşa din cauza fumului de tutun, domnul Mummery îşi dădea tot mai bine seama că micul dejun nu-i priise.

Gustarea însăşi nu putea fi de vină. Pâinea neagră bogată în vitamine, aşa cum recomanda cronica medicală a ziarului *Morning Star*; o excelentă şuncă bine rumenită; ochiuri prăjite tocmai cât trebuie; cafea - cum numai doamna Sutton ştie să facă. Doamna Sutton a fost o adevărată descoperire, lucru pentru care se cuvenea să fie recunoscător. Fiindcă, după depresiunea nervoasă din vară, Ethel n-a mai fost în stare să lupte cu slujnicele neisprăvite care veniseră şi plecaseră ca o vijelie. Cel mai mic lucru o tulbura acum pe biata Ethel. Domnul Mummery, în strădania sa de a uita indispoziţia care se accentua, spera totuşi să nu fie vorba de vreo boală. În afară de neplăcerile pe care le-ar fi pricinuit la birou, ar fi necăjit-o foarte mult pe Ethel, şi domnul Mummery şi-ar fi sacrificat bucuros viaţa sa neinteresantă pentru a o scuti pe Ethel de cea mai mică neplăcere.

Băgă în gură o tabletă pentru uşurarea digestiei - din cele pe care în ultimul timp începuse să le poarte în buzunar - şi deschise ziarul. Se părea că nu sunt prea multe noutăţi. O întrebare pusă în Camera Comunelor cu privire la maşinile de scris ale statului. Prinţul de Wales a deschis, cu zâmbetul pe buze, o expoziţie de încălţăminte exclusiv britanică. O nouă sciziune s-a produs în partidul liberal.

Poliţia mai caută încă femeia bănuită de a fi otrăvit o familie în Lincoln. Două fete au fost mistuite de un incendiu într-o fabrică. Cel de-al patrulea divorţ al unei stele de cinema.

În gara Paragon, domnul Mummery coborî şi se urcă într-un tramvai. Indispoziţia se transformase în greaţă. Din fericire reuşi să ajungă la birou înainte ca starea să i se înrăutăţească şi mai mult. Se afla la masa de lucru, palid dar stăpânit, când intră asociatul său, foarte bine dispus.

— Bună dimineaţa, Mummery, spuse cu vocea lui puternică domnul Brookes, adăugând inevitabilul „destul de rece pentru dumneata?”

— Destul, răspunse domnul Mummery. Neplăcut de rece, într-adevăr.

— Neplăcut, neplăcut, conveni domnul Brookes. Ţi-ai adăpostit plantele în seră?

— Nu chiar pe toate, mărturisi domnul Mummery. Ca un făcut, nu m-am simţit...

— Păcat, îl întrerupse asociatul. Mare păcat. Trebuie puse la adăpost din vreme. Ale mele au fost puse încă de săptămâna trecută. La primăvară, cuibuşorul meu o să arate ca un tablou. Pentru o grădină de oraş, asta e tot ce poţi pretinde. Eşti fericit că trăieşti în afara oraşului. Ai nimerit-o mai bine decât la Hull, nu-i aşa? Totuşi şi noi avem destul aer curat, sus, pe bulevarde. Cum se simte doamna?

— Mulţumesc, mult mai bine.

— Mă bucur, mă bucur din toată inima. Sper să o reîntâlnim, ca de obicei, iarna asta. După cum ştii, nu se poate întreprinde nimic fără ea la Societatea dramatică. Zău, nu pot să mai uit cum a jucat anul trecut în „Romanţa”. Dânsa şi tânărul Welbeck au ridicat în picioare sala întreagă, ţi-aduci aminte? Familia Welbeck s-a

interesat chiar ieri de dânsa.

— Mulţumesc, da. Sper c-o să fie în stare să-şi reia activităţile mondene. Însă doctorul spune că nu trebuie să exagereze. Nici cea mai mică supărare, zice doctorul - ăsta e lucrul principal. Trebuie să o ia cu binişorul, să nu facă eforturi şi să nu se apuce de prea multe.

— Foarte just, foarte just. Supărarea e lucru dracului. Încă de mult am încetat să mă supăr şi uită-te la mine! Verde ca bradul, deşi am sărit de cincizeci. În treacăt fie zis, *dumneata* nu araţi bine.

— Un pic de dispepsie, spuse domnul Mummery. Nimic serios. Cred că e ceva cu ficatul.

— Asta este, zise domnul Brookes profitând de ocazie. Merită oare să trăieşti? Totul depinde de ficat. Da, da! Ei, ei - cred că trebuie să ne apucăm de lucru. Unde-i contractul de închiriere al lui Ferraby?

Domnul Mummery, care nu se simţea la largul lui pentru a întreţine în această dimineaţă o conversaţie, găsi binevenită sugestia, şi timp de o jumătate de oră îşi putu permite să se ocupe în linişte de treburile unui agent de tranzacţii imobiliare. Dar numaidecât domnul Brookes începu să vorbească din nou.

— Apropo, spuse deodată, nu cumva ştie soţia dumitale o bucătăreasă bună?

— Din păcate, nu, răspunse domnul Mummery. Nu-i chiar uşor de găsit în ziua de azi. Într-adevăr, noi de-abia acum am găsit una corespunzătoare. De ce? Sunt sigur că bătrâna voastră bucătăreasă n-are de gând să vă părăsească.

— Slavă domnului, nu! zise domnul Brookes râzând din toată inima. Ar trebui un cutremur ca să o clintească din loc. Nu. E vorba de familia Philipson. Fata lor se căsătoreşte. E una dintre cele mai rele. I-am spus lui

Philipson: „Bagă de seamă. Caută pe cineva cunoscut, altminteri, te pomeneşti cu femeia aceea care otrăveşte oamenii - cum îi zice - Andrews. Încă nu doresc, deocamdată, să-ţi trimit coroană la înmormântare, i-am zis. A râs, dar nu-i de loc de râs şi i-am şi spus-o. Nu ştiu pur şi simplu de ce-om fi plătind poliţia. S-a împlinit aproape o lună şi se pare că nu-s capabili să pună mâna pe femeia aceea. Tot ce spun ei e c-o bănuiesc c-ar da târcoale prin apropiere, căutând un loc de bucătăreasă. De bucătăreasă! Auzi!

— Atunci nu crezi că s-a sinucis? întrebă domnul Mummery.

— Pe dracu, replică vulgar domnul Brookes. Nu crede, băiete. Haina aceea găsită în râu a fost doar un truc. Ăştia nu se sinucid.

— Care ăştia?

— Maniacii arsenicului. Îşi păzesc bine pielea. Vicleni ca nişte nevăstuici, aşa sunt. Să sperăm că vor reuşi s-o prindă înainte de a mai apuca să încerce vreo nouă tentativă. După cum i-am spus lui Philipson…

— Atunci dumneata crezi că doamna Andrews a comis crima?

— Dacă a comis-o? Sigur că ea a comis-o. E limpede ca lumina zilei. Şi-a îngrijit tatăl bătrân şi bietul om a murit subit, lăsându-i o mică sumă de bani. Pe urmă, e menajera unui om în vârstă, şi moare subit şi ăsta. Şi perechea de-acum - bărbatul moare şi nevasta se îmbolnăveşte grav din cauza unei otrăviri cu arsenic. Bucătăreasa fuge, iar dumneata întrebi dacă ea a comis fapta? Sunt gata să pariez că atunci când îi vor dezgropa atât pe tată cât şi pe celălalt bătrân au să-i găsească îndopaţi cu arsenic. Ăştia o dată porniţi, nu se mai opresc. S-ar zice că mania îi stăpâneşte din ce în ce mai neîndurător.

— Cred că ai dreptate, recunoscu domnul Mummery. Luă din nou ziarul şi examină fotografia femeii dispărute. Arată destul de inofensivă, observă el. Pare mai curând o femeie plăcută, are un fel de aer matern.

— Gura exprimă răutate, rosti domnul Brookes, partizan al teoriei că trăsăturile gurii exprimă caracterul omului. N-aş avea nici cea mai mică încredere în această femeie.

Pe măsură ce trecea timpul, domnul Mummery se simţea mai bine. Destul de îngrijorat de problema dejunului, alese cu prudenţă puţin peşte fiert şi o budincă având grijă să nu se agite imediat după masă. Spre marea sa uşurare, peştele şi budinca stătură cuminţi la locul lor şi nu simţi acea durere obositoare care devenise aproape obişnuinţă în ultimele două săptămâni. Către sfârşitul zilei aproape că şi uitase. Ameninţarea bolii şi a onorariilor medicale încetă să-l mai tortureze. Cumpără un buchet de crizanteme galbene pentru Ethel şi cu un sentiment de agreabilă aşteptare, porni pe aleea înflorită care ducea spre vila *Mon abri.*

Când văzu că soţia nu se află în salon, îşi cam pierdu elanul. Dar ţinând în mână buchetul de crizanteme, porni cu paşi repezi de-a lungul culoarului şi deschise uşa bucătăriei.

În afară de bucătăreasă, nimeni nu se afla acolo. Şedea la masă cu spatele întors spre el şi tresări cu un aer aproape vinovat când domnul Mummery se apropie.

— Doamne-dumnezeule, spuse bucătăreasa, m-aţi speriat, domnule. N-am auzit uşa de la intrare.

— Unde-i doamna Mummery? Doar nu s-o fi simţind iarăşi rău, nu-i aşa?

— Ba da, domnule, sărăcuţa are din nou migrenă. Am ajutat-o să se culce şi la patru şi jumătate i-am dus o ceaşcă bună de ceai. Cred că acum doarme liniştită.

— Vai, vai, se jelui domnul Mummery.

— I s-a făcut rău în timp ce deretica în sufragerie - asta aş putea să v-o spun sigur, zise doamna Sutton. Nu vă obosiţi prea tare doamnă, i-am zis eu, dar o cunoaşteţi pe doamna. E atât de agitată, o clipă nu poate sta locului.

— Ştiu, spuse domnul Mummery. Nu-i vina dumitale, doamnă Sutton. Sunt sigur că ai foarte mare grijă de noi. Mă reped până sus să văd ce-o fi făcând. Dacă doarme, n-o deranjez. Apropo, ce avem la cină?

— Ei, am făcut o plăcintă *bună* cu carne şi rinichi, răspunse doamna Sutton pe un ton care nu admitea comentarii.

— Aha, mormăi domnul Mummery. Cocă? Ştii, eu...

— O să vedeţi cât de gustoasă şi de uşoară e, protestă bucătăreasa deschizând uşiţa maşinii de gătit pentru ca domnul Mummery să poată privi înăuntru. Şi-i cu unt, domnule, dumneavoastră aţi spus că nu vă prieşte untură.

— Mulţumesc, mulţumesc, zise domnul Mummery. Sunt sigur că-i delicioasă. În ultima vreme nu prea m-am simţit bine şi se pare că de câtva timp untura îmi face rău.

— De, ce să-i faci, aşa e, nu tuturor le prieşte, admise doamna Sutton. Nu m-ar mira ca dumneavoastră să fi răcit puţin la ficat. Sunt sigură că pe-o vreme ca asta oricui i se poate întâmpla.

Apoi se repezi spre masă, strânse revista pe care o citise mai înainte şi adăugă:

— Poate că doamna ar dori să ia cina sus, în cameră.

Domnul Mummery răspunse că se va duce să vadă şi porni să urce încet scara. Ethel stătea ghemuită sub plapumă şi în patul acela imens părea foarte mică şi fragilă. Când intră domnul Mummery, Ethel se mişcă şi îi zâmbi.

— Bine te-am găsit, draga mea! spuse domnul Mummery.

— Bună! Te-ai întors? Cred c-am adormit puţin. M-am simţit obosită şi mă durea capul, iar doamna Sutton m-a

expediat sus.

— Ai trebăluit prea mult, iubito, spuse soţul apucând-o de mână şi aşezându-se pe marginea patului.

— Da, n-a fost înţelept din partea mea. Ce flori frumoase, Harold. Toate-s numai pentru mine?

— Toate, toate, neastâmpărato, spuse cu tandreţe domnul Mummery. Nu merit nimic pentru asta?

Doamna Mummery surâse, iar domnul Mummery îşi primi înzecit răsplata.

— Ajunge, bătrâne sentimental, zise doamna Mummery. Acum pleacă, trebuie să mă scol.

— Ar fi mult mai bine să te culci, comoara mea, şi s-o laşi pe doamna Sutton să-ţi aducă sus cina, reluă soţul.

Ethel protestă, dar el se arătă neclintit. Dacă n-o să se îngrijească, n-are să aibă voie să meargă la reuniunile Societăţii dramatice. Şi toată lumea aştepta cu nerăbdare s-o revadă. Soţii Welbeck s-au interesat de ea şi au spus că nici nu-şi mai pot imagina astfel de serbări fără prezenţa ei.

— Aşa au spus? întrebă Ethel cu oarecare însufleţire. E foarte drăguţ din partea lor că-mi simt lipsa. Bine, poate că e mai potrivit să mă culc din nou. Şi cum s-a purtat azi bătrânul meu Harold?

— Nu prea rău, nu prea rău.

— Nu l-a mai durut burtica?

— Ei, numai o uşoară durere trecătoare. Acum nu mai am nimic, nimic care să îngrijoreze o neastâmpărată.

Pe domnul Mummery nu-l mai încercară nici un fel de dureri în următoarele două zile. Urmând sfaturile cronicilor medicale ale ziarului, începu să bea zeamă de portocale şi rămase, încântat de rezultatele tratamentului. Joi, totuşi, se simţi atât de rău în timpul nopţii, încât Ethel, speriată, insistă să cheme doctorul. Doctorul îi luă pulsul, îi examină

limba şi păru să nu acorde importanţă cazului. Întrebarea în legătură cu menuul bolnavului scoase la iveală că cina constase din picioare de porc şi o budincă de lapte, iar înainte de culcare domnul Mummery băuse, conform noului său regim, un pahar mare de zeamă de portocale.

— Asta-i pricina, spuse vesel doctorul Griffith. Zeamă de portocale este un lucru excelent, la fel şi picioarele de porc, dar nu luate împreună. Carnea de porc combinată cu portocale este un amestec cât se poate de dăunător pentru ficat. Nu ştiu de ce, dar fără îndoială că aşa este. Am să-ţi trimit o mică reţetă şi o zi-două nu consumi decât lichide şi eviţi mai ales carnea de porc. Şi nu fi îngrijorată în privinţa lui, doamnă Mummery, e sănătos tun. De *dumneata* trebuie să avem grijă. Nu-mi plac cearcănele astea, după cum foarte bine ştii. Ai avut, desigur, o noapte agitată. Iei regulat tonicul? Aşa trebuie. E bine, nu fi alarmată în privinţa soţiorului dumitale. Îl lecuim noi numaidecât.

Profeţia se împlini, dar nu imediat. Domnul Mummery, deşi îşi limită hrana numai la pâine, lapte şi supă de vacă preparată cu pricepere de doamna Sutton şi servită la pat de Ethel nu se simţi bine toată ziua de vineri şi numai sâmbătă după masă fu în stare să umble, clătinându-se, prin casă. Fără îndoială că avusese o „serioasă indispoziţie”. Totuşi, se simţi în stare să se ocupe de câteva hârtii trimise de Brookes de la birou pentru semnat, şi să verifice socotelile gospodăriei. Ethel nu se pricepea la socoteli, şi domnul Mummery examina totdeauna împreună cu ea conturile casei. După ce trecu la socoteală măcelarul, brutarul, lăptarul şi negustorul de cărbuni, domnul Mummery se uită întrebător la ea.

— Mai e ceva, scumpo?

— Sigur… doamna Sutton. Ştii doar că e sfârşitul lunii.

— Da. Eşti foarte mulţumită de ea, nu-i aşa, scumpo?

— Fără îndoială. Nu-i numai bucătăreasă bună ci şi o bătrânică simpatică şi grijulie. Nu crezi că am avut o adevărată inspiraţie că am angajat-o imediat?

— Ba da, sunt convins, răspunse domnul Mummery.

— A fost o adevărată providenţă apariţia ei exact după ce blestemata de Jane a plecat pe neaşteptate, fără măcar să ne prevină. Eram pur şi simplu *disperată.* Ne-am luat, desigur, un mic risc când am angajat-o fără nici un fel de recomandaţii, dar e de la sine înţeles că nu te puteai aştepta ca mama ei văduvă şi bătrână să-i dea referinţe despre felul cum a îngrijit-o.

— Nu, nu, încuviinţă Mummery. Atunci fusese cam îngrijorat, deşi nu voise să spună nimic, fiindcă, oricum cineva, cineva trebuia neapărat angajat. Şi experienţa se dovedise atât de izbutită, încât nici nu mai merita să vorbeşti despre ea. O dată încercase să sugereze că mai bine i-ar scrie preotului parohiei din care făcea parte doamna Sutton, însă, după cum susţinuse Ethel, preotul n-ar fi fost în stare să le spună nimic despre priceperea ei în ale bucătăriei şi în definitiv asta era esenţialul.

Domnul Mummery numără banii, spunând:

— Apropo, draga mea, te rog să-i atragi atenţia doamnei Sutton că dacă trebuie neapărat să *citească* ziarul de dimineaţă înainte de-a apuca eu să cobor, i-aş fi îndatorat dacă pe urmă l-ar împături mai cu grijă.

— Ce bătrân tipicar eşti, dragă, observă soţia.

Domnul Mummery suspină. Nu putea să explice de ce era atât de important ca ziarul de dimineaţă să-i sosească proaspăt şi imaculat ca o fecioară. Femeile n-au înţelegere pentru aşa ceva.

Duminică, domnul Mummery se simţea mult mai bine - aproape ca în vremurile bune dinainte. La micul dejun luat în pat se delecta cu ziarul *The News of the World,* citind cu

multă atenţie rubrica faptelor diverse. Crimele îl captivau în primul rând pe domnul Mummery - îi provocau emoţia plăcută a unei aventuri la care participa indirect, deoarece, bineînţeles, crimele erau un lucru străin vieţii cotidiene din împrejurimile oraşului Hull.

Domnul Mummery constată că Brookes avusese perfectă dreptate. Cadavrele tatălui şi cel al fostului patron al doamnei Andrews fuseseră deshumate şi se constatase că erau într-adevăr „îndopate” cu arsenic.

Coborî pentru cină - muşchi de vacă pe cartofi rumeniţi, o delicios de uşoară budincă de Yorkshire, urmată de o tartă cu mere. După trei zile de dietă, era o adevărată plăcere să savurezi cartofii prăjiţi şi carnea în sânge. Mânca moderat, dar cu o deosebită plăcere. Ethel, pe de altă parte, părea să nu aibă poftă de mâncare, dar de fapt ea nu fusese niciodată mâncăcioasă. Făcea mofturi şi, în plus, îi era teamă, cu totul inutil, să nu se îngraşe.

Era o după amiază frumoasă şi la ora trei, după ce se convinse că friptura e bine „digerată”, domnului Mummery îi trecu prin minte că ar fi nimerit să pună la adăpost şi ultimele plante. Îşi îmbrăcă vechea lui manta de grădinărit şi se îndreptă către magazie. Aci luă un sac cu bulbi de lalele şi o mistrie, după care, amintindu-şi că e îmbrăcat cu pantalonii buni, hotărî că ar fi un lucru înţelept să-şi pună o rogojină sub genunchi. Când folosise ultima oară rogojina? Nu-şi putea aminti, dar bănui că a pus-o în colţ sub raftul cu oale de pământ. Aplecându-se, căută pe întuneric printre ghivecele de flori. Da, era acolo, însă tot pe acolo se mai afla şi o cutie de tablă cu ceva în ea. Luă cutia şi o cercetă cu grijă. Da, desigur, resturile ierbicidului.

Domnul Mummery privi eticheta roşie pe care scria cu litere mari: „IERBICID CU ARSENIC. *OTRAVĂ”,* şi observă, cu o uşoară surprindere că marca fabricii e cea menţionată în

legătură cu ultima victimă a doamnei Andrews. Faptul îi făcu plăcere. Îi dădea senzaţia de a fi, ce-i drept, de departe, dar sigur în contact cu evenimente importante. Atunci observă, cu surpriză şi cu oarecare neplăcere, că nu închisese bine cutia.

„Cum de oi fi lăsat-o aşa? mormăi el. Nu m-ar mira de loc dacă s-ar fi împrăştiat toată substanţa."

Scoase capacul şi aruncă o privire în cutia ce părea pe jumătate plină. Îl puse apoi la loc, lovindu-l puternic cu mânerul mistriei, pentru mai multă siguranţă. Pe urmă îşi spălă cu grijă mâinile la robinetul din oficiu, pentru a evita orice risc.

Se arătă puţin tulburat când, după plantarea bulbilor, găsi musafiri în salon. Îi făcea întotdeauna plăcere să o vadă pe doamna Welbeck şi pe fiul ei, dar ar fi preferat să fie avertizat, ca să-şi fi putut curăţa cu mai multă grijă pământul de sub unghii. Nu pentru că doamna Welbeck ar fi părut să observe. Era o femeie vorbăreaţă ce nu dădea atenţie decât propriilor ei cuvinte. Spre marea mirare a domnului Mummery, acum îşi alese să flecărească despre cazul de otrăvire de la Lincoln. Un subiect cu totul nepotrivit pentru ceai, gândi domnul Mummery. „Indispoziţia" îi era încă destul de proaspătă în minte pentru a-l face să se simtă prost în timpul unei discuţii despre simptome patologice, în afară de faptul că o asemenea conversaţie era cu totul nepotrivită pentru Ethel. În definitiv, toată lumea continua să presupună că asasinul s-ar găsi prin apropiere. Suficient, deci, ca să tulbure chiar o femeie cu nervii tari. Aruncă o privire spre Ethel şi o văzu albă şi aproape tremurând. Trebuie s-o oprească într-un fel pe doamna Welbeck, altfel s-ar repeta vreuna dintre vechile şi oribilele scene de isterie. Interveni brutal în conversaţie.

— Vă mai amintiţi de răsadurile acelea, doamnă

Welbeck? E timpul cel mai potrivit ca să le luaţi. Dacă vreţi să veniţi cu mine în grădină, vi le pregătesc numaidecât.

Observă o privire de uşurare schimbată între Ethel şi tânărul Welbeck. Era evident că băiatul înţelegea situaţia şi se simţea jenat de lipsa de tact a mamei. Doamna Welbeck, dintr-o dată atrasă pe pista cea nouă, respiră adânc şi îşi schimbă rapid cursul gândurilor. O însoţi pe gazdă în grădină, sporovăind bine dispusă despre horticultură, în timp ce el alegea şi curăţa răsadurile. Îi adresă un compliment domnului Mummery pentru imaculatele alei de pietriş.

— Eu, pur şi simplu, *nu pot* scăpa, de buruieni, afirmă doamna Welbeck.

Domnul Mummery indică ierbiciclul şi-i lăudă eficacitatea.

— Ăla! exclamă doamna Welbeck cu privirea aţintită asupra lui. Apoi se înfioră. Nici pentru o mie de lire n-aş vrea să ţin aşa ceva la mine în casă.

Domnul Mummery surâse.

— O, dar noi nu-l ţinem chiar în casă, spuse el. Şi dacă aş fi un om neglijent...

Se opri. Imaginea capacului care se mişca îi reveni deodată în minte, ca şi cum undeva, într-un loc mai tainic, s-ar fi produs o stranie asociaţie de idei. Dar nu mai spuse nimic şi plecă spre bucătărie să caute un ziar pentru împachetat răsadurile.

Desigur că apropierea lor de casă fusese observată de la fereastra salonului, pentru că atunci când păşiră pragul, tânărul Welbeck era în picioare şi ţinea mâna lui Ethel într-ale lui, luându-şi, desigur, rămas bun. Îşi conduse mama afară din casă cu o promptitudine plină de tact şi domnul Mummery se reîntoarse în bucătărie ca să pună la loc ziarele scoase din sertar, să le strângă şi să le examineze mai îndeaproape. Îl frapase ceva şi voia să verifice. Le

răsfoi atent, foaie cu foaie. Da - avusese dreptate. Fiecare portret al doamnei Andrews, fiecare paragraf şi fiecare rând privind cazul de otrăvire de la Lincoln fusese decupat cu grijă.

Domnul Mummery se aşeză lângă focul din bucătărie. Parcă simţea nevoia de căldură. Părea să aibă în stomac un ciudat ghem rece - ceva ce ezita să analizeze.

Încercă să-şi amintească înfăţişarea doamnei Andrews, aşa cum o arătau fotografiile din ziar, dar nu era înzestrat cu memorie vizuală. Îşi aminti cum remarcase faţă de Brookes că avea o figură „maternă”. Apoi încercă să socotească timpul scurs de la dispariţie. Aproape o lună, spusese Brookes - şi asta cu o săptămână în urmă. Trebuie să fie peste o lună, acum. O lună. Tocmai îi plătise doamnei Sutien salariul pe o lună.

„Ethel!” - era gândul care îi umbla prin creier. Cu orice preţ trebuie să facă faţă singur acestei monstruoase bănuieli. Trebuie s-o scutească de orice şoc sau anxietate. Şi trebuie să ştie pe ce să se bizuie. A concedia singura bucătăreasă acceptabilă pe care au avut-o, numai din cauza unei simple şi nejustificate panici, ar fi o curată barbarie faţa de ambele femei. Dacă în general o va face, va trebui să procedeze arbitrar, absurd - n-ar putea să aducă vorba despre nici un fel de orori faţă de Ethel. Totuşi, asta era situaţia, aveau să urmeze nişte neplăceri inevitabile. Ethel n-o să înţeleagă, iar el nu va îndrăzni să-i mărturisească totul.

Dar dacă ar fi totuşi ceva adevărat în această îngrozitoare bănuială - cum ar putea el s-o expună pe Ethel cumplitului pericol de a o ţine pe această femeie în casă, chiar şi o clipă mai mult? Se gândi la familia din Lincoln - soţul mort, soţia scăpată ca prin minune. Nu era preferabil orice şoc, orice risc?

Domnul Mummery se simţea foarte singur şi obosit. Boala îl sleise.

Şi simptomele astea - au început, când? În urmă cu trei săptămâni a avut primul acces. Da, dar totdeauna a suferit de tulburări gastrice. Crize biliare. Nu atât de violente, poate, ca ultima dată, dar fără îndoială crize biliare.

Îşi reveni şi, cu oarecare greutate se duse în salon. Ethel stătea ghemuită pe un colţ al canapelei.

— Obosită, scumpo?

— Da, puţin.

— Femeia asta te-a obosit cu trăncăneala ei. N-ar trebui să vorbească atâta.

— Nu. Cu un aer obosit, îşi legănă capul pe perne. Şi numai despre cazul acela oribil. Nu-mi place să aud vorbindu-se despre asemenea lucruri.

— Sigur că nu. Totuşi, când aşa ceva se-ntâmplă prin preajmă, oamenii trăncănesc şi vorbesc. Ar fi pentru toţi o uşurare dacă ar prinde-o. E neplăcut să te gândeşti că...

— Nu vreau să mă gândesc la ceva atât de îngrozitor. Trebuie să fie o fiinţă oribilă.

— Oribilă? Brookes spunea deunăzi...

— Nu vreau să aud ce a spus. Nu mai vreau să aud nimic despre asta. Vreau linişte. Linişte vreau!

Domnul Mummery recunoscu simptomele apropierii accesului de isterie.

— Neastâmpărato, fii cuminte. Nu te necăji, scumpo. N-o să mai vorbim despre asemenea orori.

Nu. N-are rost să vorbească despre astfel de lucruri.

Ethel se culcă devreme. Era stabilit ca duminicile domnul Mummery să stea treaz până la înapoierea doamnei Sutton. Situaţia asta o îngrijora puţin pe Ethel, însă el o asigură că se simte foarte bine. Fiziceşte, într-adevăr; sufleteşte însă - slăbit şi buimac. Se hotărî să arunce o remarcă

întâmplătoare cu privire la ziarele ciopârtite - numai pentru a vedea ce-ar spune doamna Sutton.

În timp ce aştepta, îşi luă obişnuitul whisky cu sifon. La zece fără un sfert auzi cunoscutul scârţiit al porţii din grădină. Pe pietriş se auzeau paşi, paşi înaintând spre uşa din dos. Apoi zgomotul clanţei, închisul uşii, scârţiitul zăvoarelor împinse. Pe urmă pauză. Doamna Sutton îşi scotea pălăria. Momentul se apropia.

Paşii răsunau pe coridor. Uşa se deschise. Doamna Sutton. În rochia ei neagră, îngrijită, apăru în prag. Îi repugnă să dea ochii cu ea. Dar ridică privirea. O femeie cu faţa durdulie, cu ochii umbriţi de nişte ochelari cu sticle groase şi cu ramă de baga. Era, oare, ceva dur în expresia gurii? Sau totul se datora lipsei celor mai mulţi dinţi din faţă?

— Doriţi ceva astă seară, domnule, înainte de a apuca să urc în cameră la mine?

— Nu, mulţumesc, doamnă Sutton.

— Sper că vă simţiţi mai bine, domnule.

Viul interes manifestat faţă de sănătatea lui îi păru oarecum sinistru, ochii ei însă, dindărătul sticlelor groase, rămâneau de nepătruns.

— Foarte bine, mulţumesc, doamnă Sutton.

— Doamna Mummery se simte şi dânsa bine, nu-i aşa, domnule? Să duc un pahar cu lapte cald, sau altceva?

— Nu, mulţumesc, nu.

Răspunse precipitat, şi i se păru că-i citeşte pe faţă dezamăgirea.

— Foarte bine, domnule. Bună seara, domnule.

— Bună seara. Oh! Apropo, doamnă Sutton...

— Da, domnule?

— A, nimic, zise domnul Mummery, nimic.

A doua zi, domnul Mummery deschise cu aviditate ziarul. Ar fi fost fericit să afle că o arestare a avut loc la sfârşit de săptămână. Dar nu era nici o veste pentru el. Preşedintele unui trust îşi zburase creierii, şi toate titlurile se refereau la relatări despre milioane pierdute şi despre acţionari ruinaţi. Atât în ziarul său, cât şi în cele cumpărate în drum spre birou, tragedia otrăvirii din Lincoln fusese deplasată într-o rubrică obscură de pe ultima pagină, care-l informa că poliţia continua să se afle în încurcătură.

Zilele următoare au fost cele mai neplăcute pe care le-a petrecut vreodată domnul Mummery. Se obişnui să coboare dimineaţa devreme, şi să se furişeze în bucătărie. Asta o enerva pe Ethel, însă doamna Sutton nu reacţiona în nici un fel. Îl observa cu indulgenţă, gândea el, ba chiar puţin amuzată. În definitiv, era ridicol. Ce rost avea să supravegheze micul dejun, cînd urma să lipsească zilnic de acasă între nouă jumătate dimineaţa şi şase după amiază?

La birou, Brookes îl ironiza pentru frecvenţa cu care o chema pe Ethel la telefon. Domnul Mummery nu-i dădea nici o atenţie. Era liniştitor să-i audă vocea şi să o ştie sănătoasă şi în siguranţă.

Nu se întâmplă nimic, şi joia următoare începu să creadă că fusese un prost. În acea seară se întoarse târziu acasă. Brookes îl convinsese să meargă împreună cu el la o cină de celibatari oferită unui prieten care urma să se căsătorească. La unsprezece îi părăsi pe ceilalţi refuzând, totuşi, să petreacă noaptea cu ei. Când ajunse acasă toţi dormeau dar pe masă se afla o notă a doamnei Sutton care-i atrăgea atenţia că în bucătărie este pregătită pentru el o ceaşcă cu cacao care trebuie numai încălzită. O puse pe foc în ibricul pregătit. Exact o ceaşcă, nici mai mult, nici mai puţin.

Dus pe gânduri, sorbi din ea, stând în picioare lângă

maşina de gătit. După prima înghiţitură, puse ceaşca jos. Era imaginaţia lui, sau avea un gust ciudat? Luă o nouă înghiţitură şi o plimbă pe limbă. I se păru că are un uşor gust metalic şi neplăcut. Cuprins brusc de teamă alergă în spălătorie şi scuipă înghiţitura în chiuvetă.

După asta, rămase nemişcat o clipă, două. Cu o încetineală ciudată, ca şi cum mişcările i-ar fi fost comandate de altcineva, lua o sticlă de doctorie, goală, de pe raftul din cămară, o clăti la robinet şi turnă cu grijă în ea conţinutul ceştii. Bagă sticla în buzunarul hainei şi se duse tiptil la uşa din dos. Era greu de tras fără zgomot zăvoarele, dar reuşi totuşi, tot pe vârful picioarelor, se strecură prin grădină până la magazie. Se aplecă şi aprinse un chibrit. Ştia exact unde lăsase cutia cu ierbicid: sub raftul din spatele oalelor din fund. Ridică cu grijă cutia. Chibritul pâlpâi şi-i arse degetele, dar înainte de a putea aprinde altul, pipăitul îi dezvălui ceea ce voia să afle. Capacul era din nou slăbit.

Panica îl cuprinse pe domnul Mummery aşa cum stătea acolo în magazia cu miros de pământ, în frac şi pardesiu, ţinând într-o mână cutia şi în cealaltă chibriturile. Dorea din toate puterile să alerge şi să povestească cuiva ce descoperise.

În loc de asta, puse cutia exact pe locul unde o găsise şi se întoarse în casă. În timp ce traversa din nou grădina, observă lumină la fereastra camerei ocupată de doamna Sutton. Asta îl înspăimânta mai mult decât toate cele petrecute mai înainte. Oare îl supraveghează? Fereastra dormitorului, unde dormea Ethel, era întunecată. Dacă ar fi băut ceva toxic ar fi trebuit să fie lumină pretutindeni, mişcare, strigăte după doctor, exact aşa cum s-ar fi întâmplat dacă el ar fi fost atacat. Atacat - acesta era cuvântul potrivit!

Totuşi, cu aceeaşi ciudată prezenţă de spirit şi precizie, intră, spăla ustensilele şi prepară din nou cacaoa pe care o lăsă în ibric. Intră încet în dormitorul său. Vocea lui Ethel îl întâmpină în prag.

— Ce târziu ai venit, Harold. Răutate ce eşti! Ai petrecut bine?

— Nu prea rău. Te simţi bine, scumpo?

— Foarte bine. Ţi-a pregătit doamna Sutton ceva cald de băut? Aşa spusese.

— Da, dar nu mi-a fost sete.

Ethel râse. A! *Aşa* petrecere a fost?

Domnul Mummery nu încercă să nege. Se dezbrăcă, se băgă în pat, o luă în braţe pe Ethel, ca o sfidare aruncată morţii şi iadului - să încerce numai să-i despartă. În dimineaţa următoare avea să acţioneze. Mulţumi lui Dumnezeu că nu întârziase.

Domnul Dimthorpe, farmacistul, era bun prieten cu domnul Mummery. Deseori stătuseră de vorbă în prăvălioara dezordonată din Spring Bank şi schimbaseră păreri despre unele boli ale plantelor. Domnul Mummery îi istorisi cu sinceritate domnului Dimthorpe toată povestea şi-i înmână sticla cu cacao. Domnul Dimthorpe îl felicită pentru prudenţa şi inteligenţa dovedită.

— Diseară e gata, spuse el, dacă o fi ce crezi dumneata, avem dovezi precise pentru a acţiona.

Domnul Mummery îi mulţumi şi toată ziua, la birou, se arată extrem de confuz şi distrat. Dar asta nu avea nici o importanţă, pentru că domnul Brookes, care participase la petrecere până la gălăgiosul ei sfârşit dinspre ziuă, nu era în stare să observe prea multe. La patru şi jumătate, domnul Mummery îşi închise cu hotărâre biroul şi anunţă că va pleca mai devreme, având de făcut o vizită.

Domnul Dimthorpe îl aştepta.

— Nu încape nici un fel de îndoială, spuse el. Am folosit reacţia lui Marsh. E o doză puternică - nu-i de mirare că ai simţit. Sticla trebuie să conţină cam un sfert de gram de arsenic pur. Uite, aici e oglinda. Poţi să vezi chiar dumneata.

Domnul Mummery privi un tub mic de sticlă cu o evidentă pată roşie neagră.

— Chemi poliţia de aici? întreba farmacistul.

— Nu, răspunse domnul Mummery. Nu, vreau să ajung cât mai repede acasă. Dumnezeu ştie ce se întâmpla acolo. Abia dacă am timp să prind trenul.

— Foarte bine, încuviinţă domnul Dimthorpe. Lasă-n seama mea. Am să-i chem eu în locul dumitale.

Pentru domnul Mummery, trenul local nu mergea destul de repede. Ethel - otrăvită - muribundă - moartă - Ethel - otrăvită - muribundă - moartă - îi ţăcăneau în urechi roţile trenului. Aproape că alergă ieşind din staţie şi pornind pe drum. O maşină se afla în faţa casei. O văzu de la capătul străzii şi se năpusti în goană. Se şi întâmplase. Doctorul era acolo. Prostule - ucigaşule - cum ai lăsat lucrurile să întârzie atâta vreme?

Deodată, când mai avea de parcurs aproximativ o sută cincizeci de metri, văzu cum se deschide uşa din faţă. Ieşea un bărbat, urmat chiar de Ethel. Vizitatorul urcă în maşină şi plecă. Ethel intră în casă. Era în siguranţă - în siguranţă!

Reuşi cu mare greutate să-şi atârne pălăria şi pardesiul şi să intre în aparenţă calm. Nevastă-sa se aşezase iarăşi în fotoliul din faţa focului şi-i dădu bună ziua, oarecum surprinsă. Pe masă se afla serviciul de ceai.

— Aşa devreme te-ai întors?

— Da - treburile au mers slab. A fost cineva la ceai?

— Da, tânărul Welbeck. În legătură cu nişte chestii privind Societatea dramatică.

Vorbea laconic, dar cu o umbră de surescitare.

Un fel de sfârşeală îl cuprinse pe domnul Mummery. Oare un musafir ar putea să însemne un mijloc de apărare? Faţa trebuie să-i fi exprimat sentimentele, pentru că Ethel îl privi surprinsă.

— Ce s-a întâmplat, Harold? Arăţi atât de ciudat.

— Scumpo, zise domnul Mummery, vreau să-ţi spun ceva. Se aşeză şi-i apucă mâna. Mi-e teamă că-i ceva puţin cam neplăcut...

— Ah, doamnă!

Bucătăreasa apăru în prag.

— Vă cer iertare, domnule - n-am ştiut că v-aţi întors. Doriţi ceai, sau pot să strâng? Şi, o, doamnă, la negustorul de peşte a fost un tânăr care se întorcea tocmai de la Grimsby; au prins-o pe femeia aceea îngrozitoare - pe acea doamnă Andrews. Nu-i aşa că-i foarte bine? Eram foarte îngrijorată când o ştiam în libertate, dar au prins-o. Tocmai îşi găsise un serviciu de menajeră la două doamne mai în vârstă şi au găsit asupra ei şi otrava blestemată. Fata care a descoperit-o o să primească o recompensă. Toată vremea am căutat-o cu ochii s-o găsesc eu, dar a stat tot timpul la Grimsby.

Domnul Mummery se cramponă de braţele fotoliului. Atunci totul n-a fost decât o greşeală. Simţea nevoia să ţipe sau să plângă. Dorea să ceară scuze acestei femei proaste şi simpatice, acum atât de surescitată. Totul... o greşeală.

Dar a existat cacaoa... Domnul Dimthorpe... Reacţia lui Marsh... Un sfert de gram de arsenic... Atunci, cine...?

Aruncă o privire către Ethel şi zări în ochii ei ceva ce nu mai văzuse până atunci...

În româneşte de Adina GERARD

GRAHAM GREENE

MICUL CINEMATOGRAF DIN EDGWARE ROAD

„Până şi cel mai curajos dintre noi
se teme de sine însuşi.”

OSCAR WILDE

Străbătând perdeaua subţire a ploii de vară, Craven trecu de statuia lui Achile. Felinarele tocmai se aprinseseră şi începând de la Marble Arch maşinile se succedau în şiruri strânse, iar feţe dure scrutau umbra, pândind pe cineva, oricine, un om acceptabil, cu care să petreacă o clipă plăcută. Craven se plimba amărât; îşi ridicase gulerul impermeabilului, încheindu-l în jurul gâtului; era într-una din zilele lui proaste.

În timp ce traversa Parcul, se pomeni obsedat de scene amoroase. „Da, numai că dragostea se cumpără cu bani. Singurul lucru pe care şi-l poate oferi un om sărac e desfrâul murdar. Dragostea pretinde un costum bine croit, o maşină, un apartament sau, în lipsa acestora, un hotel bun. Dragostea se cere ambalată în celofan.” El însă nu putea uita nici o clipă cravata sa de proastă calitate, ascunsă de impermeabil, şi manşetele destrămate: îşi transportă trupul ca pe un obiect detestabil. (Arar, cunoscuse şi clipe de fericire în sala de lectură de la British Museum, dar trupul îl smulgea mereu de acolo.) Singurele-i

amintiri sentimentale se rezumau la nimicurile scabroase consumate pe băncile grădinilor publice. Dacă te iei după spusele oamenilor, trupul moare prea devreme... El însă, Craven, ştia că e altfel. Că trupul continuă să trăiască... Printre paietele fine, strălucitoare ale ploii, văzu trecând un bărbat în negru, care se îndrepta spre o sală publică ducând o pancartă: „Trupul va învia”. Craven îşi aminti de un vis repetat de trei ori, din care se trezise tremurând: se făcea că e singur în uriaşul, sumbrul şi cavernosul mormânt al întregului univers. Toate mormintele subterane erau unite unul cu altul. Globul pământesc era scobit de alveole făcute pentru a primi morţii, şi de câte ori avusese acest vis, Craven resimţise un nou şoc de groază văzând ca trupurile nu putrezeau acolo. Nici viermi, nici descompunere. Sub pământ se aflau mase de carne moartă, gata să reînvie cu toate plăgile, abcesele şi bolile lor de piele. Lungit în pat, gândul că de fapt trupul, putrezeşte i se păruse o adevărată salvare.

Iuţind pasul, ieşi în Edgware Road. Soldaţi din gardă, mari animale lungi şi leneşe, cu gambe zvelte ca nişte şerpi în pantalonii lor strâmţi, se plimbau doi câte doi. Craven îi privi cu ură, deşi îşi detesta această ură, ştiind prea bine că nu era pornită decât din invidie. Îşi dădea seama că oricare dintre aceşti bărbaţi avea un trup mai sănătos decât al său; proasta digestie îi măcina stomacul; nu se îndoia câtuşi de puţin că respiraţia îi era fetidă, dar ce putea face? Ajunsese să folosească pe ascuns un parfum, dar i se părea că e unul dintre cele mai dezgustătoare secrete. De ce i se cerea să creadă în reînvierea acestui trup pe care dorea atât de mult să-l uite? Uneori, seara, în timpul rugăciunilor (un dram de credinţă religioasă rămăsese cuibărit în inima sa, ca un vierme într-o nucă), se ruga ca trupul său jalnic să nu învie niciodată.

Cunoştea prea bine zona din preajma străzii Edgware Road. Când se afla în proastă dispoziţie, se plimba până se simţea total epuizat, uitându-se cu coada ochiului la imaginea sa oglindită în vitrinele lui Salmon şi Gluckstein sau ale restaurantului A.B.C. Aşa se face că remarcă foarte repede afişele lipite în faţa teatrului de pe Culpar Road, destinat iniţial pentru altceva. Nu conţineau nimic neobişnuit; din când în când, Compania Teatrală a Băncii Barclay închiria sala pentru a oferi o serată, la care era proiectat câte-un film de duzină, sub ambalaj comercial. Teatrul acesta fusese construit în 1920 de un optimist care-şi închipuia că preţul modic al terenului va compensa inconvenientul de a se afla la mai bine de un kilometru de zona tradiţională a teatrelor. Dar cum nici o piesă n-avusese succes, mica sală a fost părăsită pentru a prăsi găurile de şoareci şi pânzele păianjenilor. Postavul de pe fotolii n-a mai fost schimbat niciodată şi singură viaţă care se perpetua era animaţia trecătoare şi superficială produsă de o reprezentaţie de amatori sau proiecţia particulară a unui film.

Craven se opri să citească afişul. Mai erau, evident, optimişti în 1939, căci numai un om orbit de optimism putea să spere că va câştiga bani transformând acest local într-un „Cămin al Filmului mut”. Prima stagiune a „Clasicilor cinematografiei” (această expresie pretenţios intelectuală) fusese anunţată; despre a doua, însă, nici un cuvânt. Perfect, locurile nu erau scumpe şi, cum se simţea obosit, merita să cheltuiască un shilling pentru a şedea şi a se adăposti de ploaie. Craven luă un bilet şi pătrunse în bezna fotoliilor de orchestră.

În întunericul compact, un pian treiera ceva monoton care aducea a Mendelssohn. Craven se aşeză pe un fotoliu la marginea culoarului central şi avu îndată impresia că e

înconjurat de vid. Nu, nu va mai fi niciodată o a doua „stagiune”. Pe ecran, o femeie mătăhăloasă, îmbrăcată într-un soi de togă, îşi frângea mâinile, împleticindu-se, cu paşi nefiresc de sacadaţi, spre un divan. Se aşeză pe el şi începu să arunce nişte priviri fioroase, de câine ciobănesc, printre şuviţele încâlcite ale părului ei negru şi aspru. Făcea uneori impresia că se dizolvă total pentru a nu mai rămâne decât pete şi jeturi de lumină, şi linii frânte. Un subtitlu anunţa: *„Părăsită de iubitul ei, August, Pompilia încearcă să-şi pună capăt suferinţelor”.*

Craven sfârşi prin a distinge lucrurile din jur: un deşert de fotolii în penumbră, şi cel mult douăzeci de spectatori cu totul; câteva perechi ce-şi şuşoteau, cu capetele lipite unul de altul, şi mai mulţi spectatori singuri ca şi el şi purtând aceeaşi îmbrăcăminte: un impermeabil ieftin. Erau răzleţi, aşezaţi ici-colo ca nişte morţi, şi la vederea lor, obsesia lui Craven reveni, plină de furie şi spaimă. Se gândea, vrednic de milă: am înnebunit, ceilalţi n-au aceste impresii. Până şi teatrul acesta îi sugera nenumăratele caverne în care trupurile aşteaptă reînvierea.

„Sclav al viciului său, August porunceşte să i se aducă vin.”

Un actor antipatic şi destul de copt, cu figură de neamţ, şedea rezemat într-un cot, celălalt braţ ţinându-l încolăcit după umerii femeii masive, îmbrăcată într-o cămaşă de noapte scurtă. Sunetele sacadate ale pianului, executând *Chanson du Printemps,* continuau să molesteze nebuneşte urechile şi ecranul pâlpâia, făcându-i pe spectatori să ameţească. Cineva, croindu-şi drum prin întuneric, atinse genunchii lui Craven şi trecu de el pipăind; era un bărbat mic, Craven avu senzaţia neplăcută că în timp ce omul cel scund trecea, gura îi fusese ştearsă uşor de o barbă foarte mare. Auzi apoi un oftat prelung, în momentul când noul-

venit se aşeză în fotoliul de alături, în timp ce pe ecran evenimentele se desfăşurau cu atâta viteză, încât Pompilia se şi înjunghiase - cel puţin aşa bănuia Craven - şi zăcea întinsă, formă planturoasă şi lipsită de viaţă, între sclavele sale care plângeau.

— Ce se întâmpla? Doarme, nu? şopti o voce groasă şi gâfâită în urechea lui Craven.

— Nu. E moartă.

— Asasinată? întrebă vocea pe un ton plin de interes.

— Nu cred. S-a sinucis.

Nimeni nu făcu „sst! ” Pe nimeni nu-l interesa această poveste într-atât încât să pretindă linişte. Despărţiţi prin locurile goale, spectatorii erau încremeniţi în poziţii ce trădau nepăsarea şi plictiseala de care erau stăpâniţi.

Filmul era încă departe de sfârşit; mai rămăseseră copiii, la care trebuia să te gândeşti; totul avea să se continue la a doua generaţie? Dar omuleţul cu barbă din fotoliul învecinat nu părea a fi interesat decât de moartea Pompiliei. Cazul care i se înfăţişa exact în acel moment îl fascina vizibil. Continuă să mormăie singur, cu aceeaşi voce gâfâită, şi Craven îl auzi repetând cuvântul „coincidenţă”, apoi „absurd, dacă te gândeşti”, şi iarăşi „şi nici un pic de sânge”. Craven nu-l mai auzi; nemişcat, cu mâinile împreunate între genunchi, studia, cum de altfel făcuse de atâtea ori până atunci, primejdia nebuniei care-i ameninţa creierul. Trebuia să se mai mişte, să-şi ia concediu, să consulte un medic (Dumnezeu ştie ce infecţie i se plimba prin vene). Se pomeni că vecinul său i se adresează direct.

— Poftim? îl întrebă nervos. Ce-aţi spus?

— Curge mai mult sânge decât vă puteţi imagina!

— Despre ce vorbiţi?

Când omul se întoarse spre el, Craven avu senzaţia că răsuflarea lui umedă îl stropeşte. Avea un fel de gâtuire în

voce, un soi de gâlgâit.

— Când ucizi un bărbat..., răspunse el.

— Dar asta-i femeie, zise Craven enervat.

— E totuna.

— Şi-apoi, nu e vorba de un asasinat.

— Nu interesează.

Făcea impresia că s-au angajat într-o luptă inutilă şi absurdă, în beznă.

— Ei bine, eu ştiu, declară omuleţul bărbos pe un ton de nemărginită vanitate.

— Ce anume ştiţi?

— Treburile astea, răspunse cu o ambiguitate dictată de prudenţă.

Craven se întoarse spre el, încercând să-l vadă mai bine. Să fie oare un nebun? Să fi fost oare, în aceste cuvinte fără noimă bolborosite de un necunoscut, la cinematograf, vreo prorocire despre ceea ce ar fi putut să i se întâmple lui într-o zi? Încercând să-l vadă, se gândea: drace, doar sunt încă în toate minţile. Vreau să-mi păstrez toată raţiunea. Nu putu distinge decât un mic trup negru, ghemuit. Omul reîncepu să vorbească singur.

— Aiurea! spuse. Ce baliverne! Auzi, cică a făcut-o pentru cincizeci de livre. Dar e o balivernă! Pretexte, iarăşi pretexte! Şi întotdeauna îl arestează pe primul venit. Nu cercetează mai departe. Ce naivitate...

Şi aşa mai departe, mereu pe acel ton lipsit de nuanţe, pe acea voce gâfâită. Iată deci cum arăta nebunia. Pe măsură ce îşi dădea seama, Craven îşi impunea să nu-şi piardă raţiunea. Apoi omuleţul iar se întoarse spre el şi-l acoperi cu stropi de salivă.

— Aţi spus că s-a sinucis? Dar cum poţi fi sigur? Nu ajunge să ştii ce mână a ţinut cuţitul!

Cu un gest neaşteptat, de încredere, îşi aşeză mâna pe aceea a lui Craven: degetele îi erau umede şi lipicioase. Sporindu-i teama de eventualitatea unei explicaţii, Craven îl întrebă:

— Ce vreţi să spuneţi?

— Eu ştiu, replică omuleţul. În situaţia mea, ajungi să ştii aproape tot.

— Ce situaţie? spuse Craven, care, simţind încă mâna lipicioasă aşezată pe a sa, se întrebă dacă-şi pierduse minţile sau nu... La urma urmei, puteau exista o duzină de explicaţii: poate că omul consumase acadele.

— Poate veţi spune despre situaţia mea că e destul de disperată...

Din când în când, vocea părea că i se pierde cu totul în gâtlej. Pe ecran, se derulau scene fără înţeles. (Ah, aceste filme vechi! ajunge să-ţi iei ochii de pe ecran un singur minut, că intriga a şi progresat într-un ritm!... Numai actorii se deplasează cu mişcări lente şi sacadate.) O tânără în cămaşă de noapte făcea impresia că plânge în braţele unui centurion roman; Craven îi vedea pentru prima dată, şi pe unul şi pe celălalt: „În braţele tale, o, Lucius, nu mă mai tem de moarte”.

Omuleţul rânji tăcut. Îşi reluă apoi monologul. I-ar fi fost uşor să-şi imagineze că nu e acolo, fără această mână lipicioasă care sfârşi prin a se ridica. Apoi mâna păru a căuta să se sprijine pe speteaza scaunului din faţă, în timp ce capul necunoscutului începu să tot cadă brusc într-o parte, ca al unui copil idiot. Omuleţul pronunţă, cu voce limpede, aceste cuvinte neaşteptate:

— Drama din Bayswater.

— Cum? întrebă Craven tresărind.

Înainte de a pătrunde în parc, citise aceste cuvinte pe panoul unui chioşc cu ziare.

— Ce?
— Aţi spus: drama.
— Închipuie-ţi, domnule, că au plasat fundătura Cullen în Bayswater!
Pe neaşteptate, omuleţul începu să tuşească, cu faţa întoarsă spre Craven, îndreptând tusea spre el, vrând parcă să se răzbune. Îşi recăpătă vocea spartă ridicându-se de pe scaun:
— Hait!... umbrela mea...
— N-aţi avut umbrelă.
— Umbrela mea, repetă el, umbrela... mai rosti stins, ca şi cum şi-ar fi pierdut glasul, definitiv. Pipăind, se strecură prin faţa genunchilor lui Craven.
Acesta îl lasă să plece, dar înainte ca omuleţul să fi atins draperiile murdare de la ieşire, pe care le umfla vântul, ecranul deveni deodată gol şi de un alb strălucitor; filmul se rupsese. Un candelabru acoperit de praf se aprinse brusc pe plafon. Răspândea o lumină îndeajuns de tare pentru ca Craven să poată distinge petele care-i mânjeau mâna. Nu, nu era o halucinaţie: întâmplarea se petrecuse acolo. El nu era nebun; şezuse doar lângă un nebun, un nebun care într-o fundătură... cum îi zicea oare? Colon, Collin...? Craven părăsi sala în goană: omul dispăruse şi avea de ales între trei direcţii. În loc să se decidă pentru una, la întâmplare, Craven intră într-o cabină de telefon; cu o luciditate şi o hotărâre neaşteptată pentru el, formă numărul Scotland Yardului: 999.
Nu trebui să aştepte aproape deloc pentru a obţine legătura cu serviciul care-l interesa. I se răspunse cu interes şi multă bunăvoinţă. Da, fusese comis un asasinat într-o fundătură, Cullen Mews. Un bărbat, căruia i se retezase gâtul de la o ureche până la cealaltă, cu un cuţit de tăiat pâine; o crimă atroce. Craven se apucă să relateze

că şezuse la cinematograf chiar lângă asasin; căci nu putea fi decât el; el însuşi, Craven, se alesese cu pete de sânge pe mâini; şi, în timp ce vorbea, îşi aminti cu dezgust de barba umedă. Trebuie să fi fost plină de o enormă cantitate de sânge. Dar vocea de la Scotland Yard îl întrerupse: „Oh, nu, auzi el, asasinul e în mâinile noastre… fără nici un dubiu. Cadavrul e cel care a dispărut!”

Craven puse receptorul în furcă şi exclamă tare: „De ce mi s-a întâmplat asta? De ce tocmai mie?” Teroarea visului său puse iar stăpânire pe el… Strada murdară peste care se lăsa noaptea nu era decât unul din nenumăratele tuneluri ce legau unul de celălalt mormintele în care odihneau trupurile nepieritoare. Repetă: „E totuşi un vis”. Dar aplecându-se spre mica oglindă de deasupra telefonului, îşi zări faţa stropită de sânge, de nişte picături foarte mici, ca dintr-un pulverizator. Începu să strige: „Nu vreau să ajung nebun! Sunt în toate minţile! Nu vreau să ajung nebun!” În câteva clipe, fu înconjurat de un mic grup, în timp ce se apropia un poliţist.

În româneşte de Constantin OLARIU

RAY BRADBURY

FRUCTELE DE CEARĂ

„Cine lasă o urmă, lasă o rană.”
HENRY MICHAUX

William Acton se ridică. Ceasul de pe cămin arăta miezul nopţii.

Îşi privi mâinile, se uită apoi în jurul lui prin încăperea mare şi, în sfârşit, la omul întins pe jos. Cu degetele de care se servise până atunci să bată pe claviatura unei maşini de scris, să împartă mângâieri, să prepare ouă cu şuncă pentru dejunurile de dimineaţă, cu aceleaşi zece degete puţin crispate William Acton comisese o crimă.

Nu se gândise niciodată că într-o zi va deveni sculptor, dar, în faţa corpului întins pe parchetul bine lustruit, pe care aproape că nu îndrăznea să-l privească printre propriile-i degete, îşi dădea seama că implântându-şi mâinile în acest lut omenesc, frământându-l, remodelându-l oarecum, pusese stăpânire pe acest om, pe David Huxley, că reuşise să-i schimbe nu numai fizionomia, dar chiar şi structura corpului.

O simplă apăsare a degetelor a fost suficientă pentru a stinge strălucirea vie a ochilor cenuşii, înlocuită acum cu expresia fixă a pupilelor oarbe ce se învineţiseră în orbită. Buzele, senzuale înainte, se întredeschiseseră, lăsând să se vadă nişte dinţi ca de cal, cu incisivii îngălbeniţi, caninii pătaţi de nicotină şi molarii îmbrăcaţi în aur.

Nasul şi urechile, altădată de o nuanţă trandafirie, erau

palide, decolorate. Pentru prima oară de când existau, mâinile lui Huxley, întinse pe podea cu palmele în sus, implorau şi nu cereau.

Da, făcuse o operă de artist. Analizând totul cum trebuie, schimbarea era în avantajul lui Huxley. Moartea îi dăduse o anumită eleganţă, făcuse din el un interlocutor agreabil. Acum puteai să-i vorbeşti şi el te asculta.

William Acton îşi contemplă din nou degetele. Ceea ce fusese făcut, aşa rămânea. Înapoi nu se mai putea reveni. Auzise oare cineva? Ciuli urechea. La această oră târzie, din stradă veneau zgomotele obişnuite. Nimeni nu bătuse în uşa de la intrare, încuiată, nimeni nu încercase s-o împingă cu umărul şi nimeni nu strigase să i se deschidă. Crimă, această modelare a unei argile calde într-o statuie rece, fusese comisă fără ca cineva să bănuiască ceva.

Şi acum ceasul arata miezul nopţii. Totul în Acton, într-un impuls de teamă isterică, îl împingea spre uşă; să se precipite, să se îndepărteze, să fugă, să nu se mai întoarcă, să sară într-un taxi, într-un tren, să plece, repede, să alerge, să meargă, să rătăcească, să se îndepărteze de acea cameră, de aceste lumini.

În faţa ochilor mâinile-i ezitau, se mişcau, i se învârteau. Şi le frângea în timp ce se gândea preocupat; i se păreau transparente, imateriale.

„De ce le fixez astfel? se întreba. Prezintă oare vreun interes special, trebuie să le examinez falangă cu falangă pentru că au reuşit să înfăptuiască această operă criminală?”

Erau nişte mâini obişnuite. Nici late, nici subţiri, nici lungi, nici scurte, nici păroase, nici catifelate, nici îngrijite, nici murdare, nici moi, nici aspre, fără zbârcituri, dar devreme îmbătrânite. Nu erau, desigur, mâini de criminal... dar, evident, nu mai erau nici mâinile unui inocent. Le privea

cum ar fi privit nişte obiecte miraculoase.

De fapt nu-şi privea nici mâinile, nici degetele. În starea de amorţeală, de dincolo de timp, care urmează după un act de violenţă, doar vârful degetelor îi absorbea atenţia. Ceasul de pe cămin îşi continua tic-tacul. Acton îngenunche lângă corpul lui Huxley, luă din buzunarul mortului o batistă şi începu să-i şteargă gâtul. Îl frecă, îl masă cu toată puterea, îi curăţă grumazul, beregata, şi apoi se ridică.

Contemplă întâi treaba pe care-o făcuse, pe urmă parchetul; se aplecă, îl şterse, făcându-l să strălucească. Mai întâi pe lângă capul mortului, apoi în jurul mâinilor. După aceea se apuca să frece parchetul de jur împrejurul corpului. La început pe o rază de jumătate de metru. Apoi pe o rază de un metru. După aceea pe o rază de un metru şi jumătate în toate direcţiile. Apoi pe una de...

Se opri.

Revăzu în imaginaţie fiecare colţ al casei; intrarea împodobită cu oglinzi, uşile sculptate, mobilele de preţ; şi în urechi îi răsunară, cu o claritate de parcă vorbele ar fi fost rostite una după alta, vocea lui Huxley şi a lui, toată conversaţia care avusese loc între ei cu mai puţin de o oră înainte.

Degetul lui apasă pe butonul soneriei, la uşa lui Huxley. Uşa se deschide. Huxley în pragul uşii exclamă surprins;

— Oh! Tu eşti, Acton!

— Unde e soţia mea, Huxley?

— Ţi-ai închipuit măcar o clipă că am să-ţi spun? Hai, nu sta afară ca un prost. Dacă ai chef să vorbim despre afaceri, intră. Aici, pe uşa asta. În bibliotecă.

Acton împinsese uşa bibliotecii.

— Bei ceva?

— Da. Nu-mi pot închipui că Lily m-a părăsit, că...

— Am acolo o sticlă de Bourgogne, Acton. Vrei s-o scoţi

din colţişorul ăla?

Da, o luase, o ţinuse în mâinile lui; o atinsese.

— Uite câteva ediţii originale interesante, Acton. Priveşte legătura asta; mângâie pielea.

— N-am venit să văd cărţi, am...

Atinsese totuşi cărţile, şi biroul, şi sticla de Bourgogne, şi paharele.

Acum, cinchit lângă cadavrul lui Huxley pentru a şterge parchetul, cu gura crispată, scruta atent casa, pereţii, mobila, zăpăcit de toate gândurile care i se învălmăşeau în cap, de tot ce ştia. Închise ochii, clătină din cap, mototoli cu putere batista în mână şi-şi muşcă buzele.

Lăsase peste tot amprente, peste tot.

„Îţi aminteşti sticla de Bourgogne, Acton? Urmele degetelor tale pe ea? Sunt mort de oboseală. Îţi dai seama?"

Nişte mănuşi.

Înainte de a mai atinge orice altceva, înainte de a continua să cureţe, avea nevoie de mănuşi; altminteri, va lăsa alte amprente.

Îşi vârî mâinile în buzunare. Traversă încăperile şi se îndreptă spre vestibul, unde se afla cuierul. Pe cuier, atârna pardesiul lui Huxley. Îi întoarse buzunarele.

Nu găsi nici o mănuşă.

Cu mâinile înfundate iar în buzunare, urcă scara, calm, atent să nu se lase cuprins de panică, de mânie. De la bun început comisese o gravă greşeală nepunându-şi mănuşi (dar de fapt nu-şi premeditase crima, şi chiar dacă în subconştientul său bănuise cam ce o să facă, nu fusese în stare să prevină imprudenţa); va plăti deci cu sudoarea frunţii acest păcat de omisiune. Undeva în casa asta există cu siguranţă o pereche de mănuşi! Trebuia să acţioneze repede; nu era exclus, chiar la această oră târzie, să vină

cineva la Huxley. Nişte prieteni bogaţi, nişte petrecăreţi puteau să bată la uşă, să intre doar în trecere ca să-l salute. În cel mai bun caz avea timp doar până la şase dimineaţa, când prietenii lui Huxley urmau să treacă să-l ia ca să-l însoţească la aeroport şi în Mexic.

Acton se năpusti, trase sertarele, apucând lucrurile cu batista. Cotrobăi în cele şase încăperi, în cele şaptezeci sau optzeci de sertare, lăsându-le deschise, cu toate lucrurile dinăuntru vraişte. Până n-o să găsească mănuşile, o să se simtă dezarmat, incapabil de-a face ceva. Putea să şteargă cu batista toate amprentele din casă, şi apoi, fără să-şi dea seama, să atingă un perete, pecetluindu-şi astfel destinul cu această unică amprentă, invizibilă cu ochiul liber. Asta ar fi, într-adevăr, ca şi cum şi-ar pune pecetea. Aşa cum în vremurile de demult se presăra nisip pe acele frumoase papirusuri împodobite cu litere splendide scrise cu cerneală, după care erau clătinate uşor pentru ca nisipul să cadă de pe ele, şi apoi, în josul papirusului, se punea pecetea pe ceară roşie. Tot aşa ar fi dacă ar lăsa o singură amprentă. Mărturisirea, recunoaşterea crimei... n-ar mai fi nevoie de altă dovadă.

Alte sertare! „Fii calm, nu înceta să-şi spună, uită-te bine, fii prudent."

În fundul celui de-al optzeci şi şaselea sertar, găsi nişte mănuşi.

„O, Doamne-Dumnezeule!" Se sprijini de birou, respirând cu greu. Încercă mănuşile, le privi mândru, îşi mişcă degetele în ele. Le închise copcile. Erau dintr-o piele moale, gri, de calitate bună. Acum putea face orice voia, fără să lase urme. Îşi frecă nasul în faţa oglinzii din camera de culcare şi-şi trecu limba peste buze.

— Nu! strigase Huxley.

Toată treaba luase o întorsătură proastă. Huxley căzuse

pe jos; s-ar fi spus că o făcuse dinadins. Oh! Ticălosul! Dar nu era prost de loc! Căzuse pe parchet, trăgându-l pe Acton după el. S-au rostogolit, s-au înşfăcat şi s-au luptat, lăsând peste tot amprente. Huxley reuşise să se retragă câţiva paşi mai departe, iar Acton se târâse ca să ajungă cu degetele la gâtul lui şi strânsese până ce viaţa se scursese ca pasta dintr-un tub.

Acum, înmănuşat, William Acton se întoarse în cameră, îngenunche pe parchet şi începu să-l şteargă cu grijă, bucăţică cu bucăţică, fără să omită nici un colţişor de pardosea, care ar fi putut fi atins. Bucăţică cu bucăţică, bucăţică cu bucăţică, frecă şi iar frecă până ce-şi văzu faţa încordată şi acoperită de sudoare reflectându-se în parchet. Ajungând lângă o masă se apucă să-i lustruiască picioarele, mulurile, tăblia. Pe masă se afla o fructieră plină cu fructe de ceară; şterse suportul de argint, luă, unul câte unul, fructele de deasupra, le lustrui, lăsând neatinse pe cele din fundul fructierei.

— Sunt sigur că nu le-am atins.

După ce frecă masa, se opri, uitându-se la un tablou atârnat pe perete.

— Sunt sigur că nu l-am atins.

Cu toate acestea nu-şi putea lua ochii de la el. Apoi îşi plimbă privirea de la o uşă la alta. Pe care din ele le-a atins în seara asta? Nu-şi mai aducea aminte. Trebuia deci să le şteargă pe toate. Începu cu mânerele rotunde de la uşi şi le făcu pe toate să strălucească; apoi şterse uşile de sus în jos, la întâmplare; luă la rând toate mobilele, şterse spătarul şi braţele tuturor fotoliilor.

— Scaunul pe care şezi, Acton, este de cel mai pur stil Louis XIV, o piesă originală; simţi ce lustruit e lemnul? spusese Huxley. Las-o în pace, nu ţii prea mult la ea. Nu te iubeşte, ştii bine. Mi-a spus că vrea să plece cu mine mâine

în Mexic.

— Ticălosule, cu banii tăi şi cu mobilă asta blestemată!

— E frumoasă mobila asta, Acton fii măcar un invitat politicos: apreciază, pipăie, mângâie.

Nu-i exclus să fi rămas amprente pe mobilă.

— Huxley! William Acton fixa cadavrul care zăcea la picioarele lui. Te gândeai că o să te omor? Îţi spuneai asta, în subconştient, cum, probabil, îmi spuneam şi eu? Ai vrut să mă faci să umblu prin toată casa, să-mi pun peste tot mâinile, să ating totul, să mângâi cărţile, porţelanurile, uşile, scaunele? Ai împins atât de departe viclenia, perfidia?

Mai frecă scaunele cu batista făcută bilă, apoi îşi aminti de cadavru: l-o fi şters destul de bine? Se duse lângă el, îl întoarse pe o parte, pe alta, şterse cu atenţie fiecare bucăţică de piele şi de îmbrăcăminte. Nevrând să uite ceva, lustrui până şi pantofii.

În timp ce freca pantofii, îi trecu prin cap o idee şi, după o clipă, se ridică şi se îndreptă spre masă.

Scoase până la ultimul fructele de ceară din fructieră şi le frecă.

— Aşa e mai bine, murmură el şi se întoarse la cadavru. Dar de-abia se aplecă peste el, că privirea începu să-i alerge de colo-colo, maxilarul i se contractă; se porni să delibereze cu el însuşi, apoi din nou se apropie de masă. Frecă tabloul.

Dar în timp ce-l freca, descoperi...

Peretele.

— Asta-i de-a dreptul idiot, spuse el.

— Oh! strigase Huxley, împingându-l înapoi. Îl îmbrâncise în timp ce se luptau. Acton căzuse, se ridicase, sprijinindu-se de perete, apoi se aruncase din nou asupra lui Huxley.

Îl strangulase. Huxley era mort.

Cu hotărâre, Acton se îndepărtă de perete.

Vorbele brutale, faptele înseşi i se estompaseră în memorie; făcu un efort să şi le amintească şi le analiză cu atenţie. Examină cei patru pereţi.

— E ridicol! exclamă el.

Cu coada ochiului zări ceva pe unul din pereţi.

— Refuz să-i dau atenţie, spuse ca să nu se prăbuşească. Acum, cealaltă încăpere! Trebuie să procedez metodic. Va să zică... am trecut prin hol, bibliotecă, apoi prin sufragerie şi bucătărie. În spatele lui pe perete era o pată.

— Oare aici se întâmplase?

Se întoarse, furios. „Bine, bine; ca măsură de precauţie.” Se uită mai de aproape şi nu mai văzu pata. Oh! ba da, una mică, exact aici. O şterse. Oricum, nu era o amprentă. Mâna lui înmănuşată se plimba pe perete; îl examină spre dreapta, spre stânga, privirea îi coborî spre plintă, apoi se îndreptă iar deasupra capului; rosti încetişor „nu”. Se uită din nou în sus, în jos, într-o parte, în alta şi adăugă calm: „Ar fi prea mult.” Câţi metri pătraţi? „Ar fi o idioţenie”, conchise. Dar instinctiv degetele înmănuşate începură să frece, să frece uşor peretele, îşi privi degetele şi tapetul de pe perete. Se uită, peste umăr, în încăperea cealaltă. „Trebuie să mă duc şi acolo, o să şterg esenţialul”, îşi spuse, dar mâna îi rămase lipită de perete, ca pentru a-l susţine sau a se susţine pe el însuşi. Faţa i se crispă.

În tăcere, începu să frece peretele, de sus în jos, de la dreapta la stânga, în sus până unde putea ajunge, în jos cât putea să se aplece.

— O, Doamne, e stupid, e stupid!

„Trebuie totuşi să fii sigur”, îi sugeră o voce interioară.

— Da, trebuie să fiu sigur, răspunse el.

Termină cu peretele acela, apoi...

În faţa lui era un alt perete.

— Cât o fi ceasul?

Îşi aruncă privirea spre ceasul de pe cămin. Trecuse o oră. Era unu şi cinci.

Cineva sună la uşă.

Acton tresări, se uita la uşă, la ceas, apoi iar la uşă şi la ceas.

Cineva bătu tare în uşă.

După care urmă un lung răstimp de tăcere. Acton nu mai respira. Lipsit de aer, corpul se clătina, de-abia ţinându-se pe picioare; în tăcerea din capul lui, uriaşe valuri asurzitoare se spărgeau de stânci masive.

— Hei, deschide! strigă o voce de beţiv. Ştiu că eşti acasă, Huxley! Deschide, idiotule! Sunt eu, Micul-Billy, beat turtă; Huxley, amice, sunt criţă!

— Du-te dracului, şopti Acton fără voce, rezemat de perete.

— Huxley, eşti înăuntru. Te aud cum respiri! strigă beţivul.

— Da, sunt aici, şopti Acton, ţinându-se cu greu să nu cadă; se simţea greoi, stângaci şi stătea parcă înşurubat în pardosea - copleşit, înfrigurat şi tăcut. Da, sunt aici.

— Lua-te-ar dracu! mai spuse vocea, îndepărtându-se în ceaţă. Zgomotul paşilor se stingea încet. La dracu...

Acton rămase un moment rezemat de perete, simţind bătăile inimii sub pleoapele închise şi în cap. Când deschise în sfârşit ochii, privi peretele curat, din faţa lui, şi îndrăzni să vorbească. „Imbecilule, murmură el. Peretele ăsta e fără cusur. N-o să mă ating de el. Trebuie să mă grăbesc. Să mă grăbesc. Timpul, timpul. Nu mai sunt decât câteva ore până când idioţii ăia de prieteni or să năvălească aici!” Se întoarse. Cu coada ochiului văzu nişte păianjeni mici. Când se întorcea cu spatele ieşeau şi-şi întindeau pânza subţire, aproape invizibilă. Nu pe peretele din stânga, pe care-l

ştersese, ci pe celelalte trei. Ori de câte ori se uita la peretele din faţă, păianjenii intrau la loc în lemnărie; dar cum îşi întorcea privirea de la ei, ieşeau din nou.

„Cu pereţii s-a terminat, nu mă mai ating de ei!” murmură el.

Se îndreptă spre un pupitru în faţa căruia Huxley se oprise să caute o lupă pe care o folosea uneori când citea. Plin de teamă, apropie lupa de perete.

Amprente.

„Dar nu sunt ale mele! izbucni în râs, fără prea multă convingere. N-am atins locul ăsta! Sunt sigur! Un servitor, un maître d’hôtel, o femeie de serviciu, poate! ”

Peretele era plin de amprente.

— E destul s-o vezi pe asta, zise el. Lungă, efilată: o amprentă de femeie. Pariez pe orice.

— Serios?

— Serios!

— Eşti absolut sigur?

— Da!

— Absolut sigur?

— Ei bine, da!

— Sigur de tot?

— Da, drace! Da!

— Şterge-o, totuşi. De ce n-ai şterge-o?

— Hai s-o şterg!

— Blestemată corvadă, nu, Acton?

— Şi asta, puţin mai sus, spuse Acton, bravând. Uite amprenta unui individ gras.

— Eşti sigur?

— Nu începe iar! spuse Acton furios şi o şterse. Îşi scoase o mănuşă şi-şi examina mâna, care tremura uşor în lumina puternică.

— Priveşte-o, idiotule! Vezi cum e făcută? Vezi?

— Asta nu dovedeşte nimic.

— Bine, bine! Mânios, frecă peretele, de sus în jos, înapoi, înainte, cu mâinile înmănuşate, asudând, mormăind, înjurând, aplecându-se, cu faţa congestionată.

Îşi scoase haina şi o puse pe un scaun.

— Ora două, spuse, uitându-se la ceas în timp ce termina de şters zidul.

Se întoarse la fructiera de pe masă, scoase fructele, lustrui câteva din ele care erau deasupra, le puse la loc, şterse apoi din nou marginile fructierei.

Îşi ridică ochii spre lampă.

Degetele începură să i se agite.

Întredeschise gura, îşi trecu limba peste buze, privi lampa, îşi întoarse ochii, privi din nou lampa, şi iar privi lampa cu numeroasele ei bucăţele de cristal.

Luă un scaun, îl aşeză sub lampă, puse un picior pe scaun, îl dădu jos, aruncă apoi cu violenţă scaunul într-un colţ al camerei şi izbucni în râs. Ieşi din cameră fugind, fără să mai şteargă ultimul perete.

În sufragerie se opri în faţa unei mese.

— O să-ţi arăt argintăria mea gregoriană, Acton, zisese Huxley.

Oh! vocea asta spectrală, hipnotizantă!

— Nu am timp, răspunsese Acton. Am venit pentru Lily…

— Lasă asta, priveşte argintăria, această minunată lucrare de artizanat.

Acton stătea aplecat deasupra cutiilor cu argintărie deschise pe masă, asculta iar vocea lui Huxley, căuta să-şi reamintească gesturile pe care le făcuse, obiectele pe care le atinsese.

Începu să scoată furculiţele şi lingurile din cutiile lor, să ia de pe rafturi plăcile şi farfuriile din ceramică…

— Nişte lucruri splendide din ceramică făcute de

Gertrude şi Otto Natzler, Acton. Cunoşti ceva din lucrările lor?

— E frumos.

— Scoate asta. Uită-te pe dos. Priveşte ce fină, ce uşoară este cupa, lucrată în atelierul de olărie; e neînchipuit de subţire, ca o coajă de ou. Şi obsidianul ăsta. Poţi să-l atingi, hai, nu te teme, pune mâna pe el!

Deodată, Acton hohoti de plâns. Dădu, din toate puterile, cu obiectele de ceramică de perete. Acestea se sparseră cu zgomot şi bucăţile se împrăştiară în toate părţile pe pardosea.

După o clipă era în genunchi. Fiecare bucată, fiecare ciob trebuie găsit: „Idiotule, idiotule, idiotule!” Se înjura singur, clătinând din cap, deschizând şi închizând ochii, târându-se sub masă. „Trebuie să găseşti fiecare bucată, imbecilule, nici un fragment nu trebuie să se piardă, idiotule, idiotule.” Le adună. Erau toate, nu lipsea nici una? Le puse pe masă şi le examină. Se uită apoi din nou sub masă, sub scaune şi sub celelalte mobile şi, la lumina unui chibrit, mai găsi o bucată; începu apoi să le şteargă, bucată cu bucată, să le instruiască de parc-ar fi fost pietre preţioase. Le aranjă într-o grămăjoară pe masa care strălucea ca o oglindă.

— O frumoasă piesă de ceramică, Acton, zău... poţi să pui mâna.

Luă nişte prosoape şi frecă ceramica, frecă scaunele, mesele, mânerele de la uşi, vitrinele, parchetul, apoi, gâfâind, răsuflând cu zgomot, intră în bucătărie: îşi scoase vesta, îşi trase mai bine mănuşile şi începu să frece strălucitoarele piese cromate. „O să-ţi arăt, hai, vino după mine!”... Şi continua să lustruiască obiectele din bucătărie, sifoanele din metal, aparatele electrice, deoarece nu mai ştia pe care din ele le atinsese cu mâna. Huxley şi cu el stătuseră mai mult timp în bucătărie, Huxley mândru de

instalaţia lui, ascunzându-şi nervozitatea, întrebându-se poate dacă nu cumva Acton are intenţii criminale şi spunându-şi că cel puţin acolo are la îndemână un cuţit ca să se apere. Au mângâiat, au atins una, alta, multe lucruri - îi era imposibil să-şi amintească ce lucruri - şi, fiind în dubiu, curăţă toată bucătăria. Apoi trecu prin antreu şi se întoarse în camera unde zăcea Huxley.

Nu se putu stăpâni să nu ţipe.

Uitase să şteargă cel de-al patrulea perete şi, cât timp fusese plecat din cameră, mici păianjeni ieşiseră din acest al patrulea perete şi-i invadaseră pe ceilalţi trei, murdărindu-i din nou! Din plafon, de la lampă, în colţuri, pe podea, atârnau un milion de mici pânze gata ţesute, care unduiră când el ţipă. Subţiri, subţiri de tot, pânzele micuţe nu erau mai mari decât - ce bătaie de joc! - decât vârful unui deget.

În timp ce stătea şi se uita, pânzele invadau tabloul, fructiera, parchetul. Amprente se întindeau pe *coupe-papier,* se revărsau din sertare, ajungeau până pe tăblia mesei, se lăţeau peste tot, pe toate lucrurile.

Frecă parchetul cu furie, cu sălbăticie. Întoarse cadavrul şi-l înjură în timp ce-l spăla, se ridică şi se duse să şteargă fructele din fundul fructierei. Aşeză apoi un scaun sub lampă, se urcă pe el, şi frecă toate bucăţelele de cristal care atârnau, făcându-le să sune ca o tamburină, până când lustra începu să se clatine ca un clopot în aer. Atunci puse scaunul deoparte şi se înverşună pe mânerele de la uşă, apoi luă alte scaune şi şterse zidurile mai sus, tot mai sus, alergă la bucătărie, luă o mătură şi curăţă plafonul de pânzele de păianjen; lustrui fructele din fundul fructierei şi şterse cadrul şi mânerele uşilor, şi argintăria, şi în hol rampa scării, pe care o frecă până sus.

Ora trei. Peste tot ceasurile îşi continuau tic-tac-ul cu o intensitate, cu o încăpăţânare mecanică. Erau douăsprezece încăperi jos şi opt sus. Calculă în minte metrii de suprafaţă şi timpul de care avea nevoie. O sută de scaune, şase divanuri, douăzeci şi şapte de mese, şase aparate de radio. Dedesubt, deasupra, de jur împrejur. Trase mobila şi o dădu la o parte de la perete; oftând, scutură praful ce se strânsese acolo de ani de zile; clătinându-se, şterse de sus în jos rampa scării, frecând, lustruind, răzuind, căci dacă ar neglija cea mai mică amprentă, aceasta s-ar multiplica la infinit - şi ar trebui să ia toată munca de la început şi era deja ora patru! - şi nu-şi mai putea mişca braţele de oboseală; ochii îi erau umflaţi şi ficşi şi de-abia îşi mai târa picioarele pe care nici nu şi le mai simţea; capul îi cădea în timp ce mâinile lucrau, ştergeau, frecau, dormitor după dormitor, dulap după dulap...

Îl găsiră la şase şi jumătate dimineaţa.

În mansardă.

Toată casa strălucea. Vazele aruncau scântei ca nişte stele de cristal. Scaunele aveau reflexe de foc. Obiectele din bronz şi din aramă roşie şi galbenă scânteiau. Parchetul lucea. Rampa scării sclipea.

Totul strălucea, sclipea, scânteia.

Îl găsiră în mansardă, scuturând de praf lăzi vechi, cuiere, scaune desfundate, cărucioare de copii, jucării, patefoane, vaze şi tacâmuri, cai de lemn şi monede prăfuite din timpul războiului civil. Terminase jumătate din mansardă, când agentul apăru în spatele lui cu revolverul în mână.

„L-au prins!”

Când îl duseră, Acton se opri în faţa uşii de la intrare, şterse cu batista mânerul uşii, îl lustrui bine, apoi,

triumfător, trânti uşa în urma lui.

În româneşte de Linica MOSCOVICI

JORGE LUIS BORGES

MOARTEA ŞI BUSOLA

Lui Mandie Molina Vedia

Dintre numeroasele probleme care au solicitat perspicacitatea plină de curaj a lui Lönnrot, nici una n-a fost atât de ciudată - atât de riguros ciudată, am spune - ca seria periodică de crime care au culminat la proprietatea din Triste-le-Roy, în mijlocul parfumului etern al eucalipţilor.

Este adevărat că Eric Lönnrot n-a izbutit să împiedice ultima crimă, dar e indiscutabil că a prevăzut-o. N-a putut ghici identitatea nefericitului asasin al lui Jarmolinsky, dar a ghicit în schimb morfologia secretă a seriei obscure şi participarea lui Red Scharlach, numit Scharlach Dandy. Acest criminal (ca atâţia alţii) jurase pe onoarea sa că-l va ucide pe Lönnrot, dar el nu s-a lăsat niciodată intimidat. Lönnrot se credea un simplu spirit raţional, un pur gânditor, un Auguste Dupin, dar avea în el ceva de aventurier, ba chiar de jucător.

Prima crimă a avut loc la „Hotel du Nord”, o prismă înaltă care domina golful cu ape de culoarea deşertului. În acest turn (înmănunchere evidentă a trei realităţi, albul detestabil al unei clinici, diviziunea numerotată a unei închisori şi aspectul general al unei case nelocuite), a sosit la 3 decembrie delegatul din Podolsk la cel de al treilea congres talmudic, profesorul Marcel Jarmolinsky, un bărbat cu barbă cenuşie şi ochi cenuşii. Nu vom şti niciodată dacă i-a plăcut „Hotel du Nord”, dar l-a acceptat cu acea antică resemnare

care i-a permis să îndure trei ani de război în Carpaţi şi trei mii de ani de agresiune şi pogromuri. I s-a dat o cameră la etajul R, în faţa *suite*-i ocupate, nu fără zgomot, de tetrarcul din Galileea. Jarmolinsky luă masa de prânz, amână pentru ziua următoare vizitarea oraşului necunoscut, îşi aranjă într-un *placard* numeroasele cărţi şi puţinele haine pe care le avea şi, înainte de miezul nopţii, stinse lumina. (Acestea, după cele spuse de *chauffeur*-ul tetrarcului, care dormea în camera alăturată.) La 4 decembrie, la unsprezece şi trei minute dimineaţa a fost chemat la telefon de către un redactor de la *Jidische Zeitung;* profesorul Jarmolinsky n-a răspuns; a fost găsit în camera lui, cu faţa uşor înnegrită, aproape gol sub o mantă mare, demodată; zăcea nu departe de uşa care dădea pe culoar; o lovitură de pumnal îi străpunsese pieptul. Câteva ore mai târziu, în aceeaşi încăpere, comisarul Treviranus şi Lönnrot discutau calm în mijlocul ziariştilor, al fotografilor şi al poliţiştilor.

— Nu-i nevoie să cauţi amiaza la orele paisprezece, spunea Treviranus gesticulând poruncitor cu o ţigară în mină. Cu toţii ştim că tetrarcul din Galileea are cele mai frumoase safire din lume. Ca să i le fure, cineva a pătruns aici probabil din greşeală. Jarmolinsky s-a sculat, şi hoţul a fost obligat să-l omoare. Ce părere aveţi?

— E posibil, dar lipsit de interes, a răspuns Lönnrot. O să răspundeţi că realitatea nu-i de loc obligată să fie interesantă. Am să vă răspund că realitatea poate face abstracţie de această obligaţie, dar nicidecum de o ipoteză. În cea pe care aţi improvizat-o, hazardul joacă un rol însemnat. Iată un rabin mort; aş prefera o explicaţie pur rabinică la tribulaţiile imaginare ale unui hoţ imaginar.

Treviranus răspunse cu umor:

— Explicaţiile rabinice nu mă interesează; ceea ce mă interesează este să prind individul care l-a înjunghiat pe

acest necunoscut.

— Nu chiar atât de necunoscut, rectifică Lönnrot. Iată operele sale complete. Şi arăta în *placard* un rând de volume mari; o *Apărare a cabalei;* o *Cercetare a filozofiei* de Robert Fludd; o traducere literală a lui *„Sepher Yezirah*”; o *Biografie a lui Baal Shem;* o *Istorie a sectei hasidimilor;* o monografie (în germană) despre Tetragrammaton; o alta despre nomenclatura divină a Pentateucului.

Comisarul le privi cu teamă, aproape cu dispreţ. Apoi, începu să râdă.

— Nu sunt decât un biet creştin, a răspuns el. Luaţi vă rog de aici toate aceste cărţi vechi; n-am timp de pierdut cu superstiţiile evreieşti.

— Poate că această crimă aparţine istoriei superstiţiilor evreieşti, şopti Lönnrot.

— Ca şi creştinismul, încercă să completeze redactorul de la *Jidische Zeitung.* Era miop, ateu şi foarte timid.

Nu i-a răspuns nimeni. Unul dintre agenţi găsise în mica maşină de scris o foaie de hârtie cu următoarea frază neterminată: „Prima literă a numelui a fost pronunţată”. Lönnrot se abţinu să nu râdă. Devenit pe neaşteptate bibliofil sau ebraist, dădu ordin să se împacheteze cărţile mortului şi le transportă în apartamentul său. Independent de ancheta poliţiei, începu să le studieze. Un mare in-octavo i-a dezvăluit învăţăturile lui Israël Baal Shem Tobh, fondatorul sectei devoţilor; altul, virtuţile şi spaimele Tetragrammatonului, adică inefabilul nume al Domnului; altul, teza conform căreia Dumnezeu are un nume secret ce rezumă (ca în sfera de cristal pe care perşii o atribuie lui Alexandru Macedon) cea de a noua însuşire, eternitatea - adică cunoaşterea imediată a tuturor lucrurilor care vor exista, există sau au existat în univers. Tradiţia enumeră nouăzeci şi nouă de nume aparţinând lui Dumnezeu;

ebraiştii atribuie acest nume imperfect spaimei magice a numerelor cu soţ; hasidimii cred că acest hiatus indică un al o sutălea nume - Numele Absolut.

Câteva zile mai târziu, a fost deranjat din cercetările sale erudite de apariţia redactorului de la *Jidische Zeitung*. Acesta voia să discute despre crimă: Lönnrot prefera să vorbească despre diferitele nume ale lui Dumnezeu; ziaristul declarase pe trei coloane că cercetătorul Erik Lönnrot începuse să studieze numeroasele nume ale lui Dumnezeu pentru a-l găsi pe cel al asasinului. Lönnrot, obişnuit cu simplificările ziariştilor, n-a fost câtuşi de puţin indignat. Unul dintre aceşti mici librari care au descoperit că orice fel de carte îşi găseşte până la urmă un cumpărător, a publicat o ediţie populară a *Istoriei sectei hasidimilor.*

Cea de a doua crimă a avut loc în noaptea de 3 ianuarie, în cel mai părăsit şi pustiu cartier din vestul oraşului. În zori, unul dintre poliţiştii care supraveghează călare aceste locuri a văzut pe pragul dughenei unui negustor de vopseli un om întins, înfăşurat într-un *poncho.* Faţa-i aspră era acoperită de sânge, de parcă ar fi purtat o mască; o lovitură de pumnal îi străpunsese pieptul. Pe zid, deasupra unor romburi galbene şi roşii, erau câteva cuvinte scrise cu cretă. Poliţistul le silabisi...

În după-amiaza aceea, Treviranus şi Lönnrot s-au dus la locul îndepărtat al crimei. La stânga şi la dreapta automobilului, oraşul se descompunea; cerul se mărea, în timp ce casele se micşorau şi câte un horn sau vreun plop se profila în depărtare. În cele din urmă au ajuns la capătul călătoriei: o fundătură cu ziduri trandafirii din vălătuci care părea să reflecte uriaşul apus de soare. Mortul fusese identificat. Se numea Daniel Simen Azevedo, renumit în vechile mahalale din nord, fost căruţaş care ajunsese în

rândurile demagogilor electorali, apoi devenise hoţ şi turnător. (Felul ciudat în care murise li s-a părut cum nu se poate mai potrivit; Azevedo era ultimul reprezentant al unei generaţii de bandiţi care ştiau să mânuiască pumnalul, dar nu şi revolverul.) Cuvintele scrise cu cretă erau următoarele: „Cea de a doua literă a numelui a fost pronunţată”.

Cea de a treia victimă a dispărut în noaptea de 3 februarie. Cu un ceas înainte, telefonul zbârnâi în biroul comisarului Treviranus. În receptor s-a auzit un glas gutural de bărbat care vorbea cu multe precauţii; spunea că se numeşte Ginzberg (sau Ginzburg) şi că era dispus să relateze, contra unei sume rezonabile, cum a fost asasinat Azevedo şi Jarmolinsky. Fluierături şi sunete de trâmbiţă au acoperit glasul denunţătorului. Apoi, convorbirea s-a întrerupt. Fără să înlăture posibilitatea unei glume (carnavalul era în toi), Treviranus a descoperit că i se vorbise din Liverpool House, un cabaret, de pe Toulon, o stradă infectă unde se întâlnesc laolaltă cormorama şi lăptăria, bordelul şi vânzătorii de biblii. Treviranus vorbi cu patronul. Acesta (Black Finnegan, vechi criminal irlandez, covârşit şi aproape desfiinţat în prezent de onestitate) i-a spus că ultima persoană din casă care folosise telefonul a fost un locatar, un anume Gryphius, care tocmai plecase cu nişte prieteni. Treviranus s-a dus de îndată la Liverpool House. Patronul i-a comunicat următoarele: cu opt zile înainte, Gryphius închiriase o cameră în podul barului. Era un bărbat cu trăsături ascuţite, cu o barbă cenuşie neîngrijită, îmbrăcat sărăcăcios în negru; Finnegan (care păstra această cameră cu un scop pe care Treviranus îl ghicea) îi ceruse desigur o chirie exagerat de mare; Gryphius a plătit pe loc suma cerută. Nu ieşea aproape niciodată, prânzul şi cina le lua în cameră; abia îl zăreau

prin bar. În seara respectivă coborâse să telefoneze din biroul lui Finnegan. Un cupeu închis se oprise în faţa cabaretului. Birjarul nu coborî; câţiva clienţi îşi amintiră că purta o mască de urs. Doi arlechini coborâseră din cupeu; erau scunzi; se vedea cu uşurinţă că sunt beţi turtă. Cu un zgomot asurzitor de trompete, au năvălit în biroul lui Finnegan; l-au îmbrăţişat pe Gryphius, care păru a-i cunoaşte, dar le răspunse pe un ton foarte rece; au schimbat câteva cuvinte în idiş - el, cu glas scăzut, gutural, iar ei, cu voci subţiri, ascuţite - şi au urcat în camera din fund. După un sfert de oră, au coborât toţi trei, foarte mulţumiţi; Gryphius, clătinându-se, părea la fel de beat ca şi ceilalţi. Înalt şi impunător, mergea la mijloc între doi arlechini mascaţi. (Una dintre femeile de la bar îşi aminti romburile galbene, roşii şi verzi.) Se împiedicase de două ori; de două ori arlechinii îl susţinuseră. Cei trei bărbaţi se urcaseră în cupeu şi dispăruseră în direcţia piscinei învecinate, cu bazin dreptunghiular. De pe scara cupeului, ultimul arlechin mâzgălise în grabă, pe una din arcade, un desen obscen şi o frază.

Treviranus a văzut fraza. Era de aşteptat. Citi: „Ultima literă a numelui a fost pronunţată”.

Examină apoi camera cea mică a lui Gryphius - Ginzberg. Dintr-o dată văzu pe jos o stea de sânge; prin colţuri, mucuri de ţigări ungureşti, şi într-un dulap, o carte în latină, *Philologus Hebraeo-graecus* (1739), de Leusden, cu mai multe note scrise de mână. Treviranus o privi cu indignare şi se prefăcu a-l căuta pe Lönnrot. Acesta, fără să-şi scoată pălăria, începu să citească, în timp ce comisarul cerceta urmele contradictorii ale eventualei răpiri.

La orele patru dimineaţa plecară. În zori, pe întortocheata stradă Toulon, călcând în picioare serpentinele rupte, Treviranus spuse:

— Şi dacă povestea din noaptea asta n-a fost decât un simulacru?

Erik Lönnrot zâmbi şi îi citi cu multă gravitate un pasaj (care era subliniat) din cea de a treizeci şi treia dizertaţie din *Philologus: „Dies Judaeorum incipit a solis occasu usque ad solis occasum diei sequentis”.* Ceea ce înseamnă, adăugă el: „Ziua ebraică începe la apusul soarelui şi durează până la următorul apus de soare”.

Celălalt, dorind să fie ironic, îl întrebă:

— Este lucrul cel mai preţios pe care l-aţi aflat în noaptea asta?

— Nu. Mai preţios este cuvântul rostit de Ginzberg.

Ziarele de seară n-au trecut cu vederea peste aceste dispariţii periodice. *La Croix de l'Epée* le-a opus admirabilei discipline şi ordini care au domnit la ultimul congres al pustnicilor; Ernst Palast, în *Le martyr*, a reprobat „indolenţa de netolerat a unui pogrom clandestin şi cumpătat care are nevoie de trei luni ca să lichideze trei evrei”; *Jidische Zeitung* a respins ipoteza îngrozitoare despre un complot antisemit, „cu toate că multe spirite pătrunzătoare nu admit altă soluţie cu mister întreit”; cel mai renumit mânuitor de pistoale din Sud, Dandy Red Scharlach, a jurat că în districtul său asemenea crime n-ar fi avut loc niciodată şi-l acuză pe comisarul Franz Treviranus de neglijenţă vrednică de pedeapsă.

În noaptea de 1 martie, comisarul primi un plic timbrat, foarte mare. Îl deschise; plicul conţinea o scrisoare semnată Baruh Spinoza şi un plan amănunţit al oraşului, smuls în mod vizibil dintr-un Baedecker. Scrisoarea prevestea că la 3 martie nu va avea loc cea de a patra crimă, deoarece dugheana negustorului de vopsele din vest, cabaretul de pe strada Toulon şi „Hotel Nord” formau „vârfurile egale ale unui triunghi echilateral şi mistic”; planul demonstra cu

cerneală roşie regularitatea acestui triunghi. Treviranus citi cu resemnare acest argument *more geometrico* şi trimise scrisoarea, împreună cu planul, lui Lönnrot, căruia i se potriveau fără îndoială asemenea nebunii.

Erik Lönnrot le studie. Cele trei locuri se aflau într-adevăr la aceeaşi distanţă. Simetrie în timp (3 decembrie, 3 ianuarie, 3 februarie); simetrie în spaţiu, de asemenea... Brusc simţi că era pe punctul să descifreze misterul. Un compas şi o busolă au completat această neaşteptată intuiţie. Zâmbi, apoi rosti numele „Tetragrammaton” (de achiziţie recentă) şi telefonă comisarului. Îi spuse:

— Mulţumesc pentru triunghiul echilateral pe care mi l-aţi trimis ieri seară. Mi-a permis să rezolv problema. Mâine, vineri, criminalii vor fi la închisoare; putem fi liniştiţi.

— Asta înseamnă că nu plănuiesc a patra crimă?

— Tocmai pentru că plănuiesc a patra crimă putem fi liniştiţi.

Lönnrot închise telefonul. Un ceas mai târziu se afla în tren şi călătorea spre sud, îndreptându-se către proprietatea părăsită din Triste-le-Roy. În sudul oraşului din povestirea mea curge o apă tulbure, mâloasă, plină de murdării şi gunoaie. În cealaltă parte, se aflä un cartier muncitoresc, unde, sub protecţia unui şef de bandă din Barcelona, mânuitorii de pistoale prosperă. Lönnrot zâmbi la gândul că cel mai renumit dintre ei - Red Scharlach - ar fi dat oricât pentru a afla de această vizită clandestină. Azevedo fusese tovarăşul lui Scharlach. Lönnrot se gândea la îndepărtata posibilitate ca a patra victimă să fie însuşi Scharlach. Apoi o respinse... Virtual, descifrase problema; circumstanţele propriu-zise, realitatea (nume, arestări, chipuri, căi judecătoreşti şi penale) abia dacă îl mai interesau acum. Voia să se plimbe, voia să se odihnească după trei luni de anchetă sedentară. Reflectă: explicaţia

crimelor se afla într-un triunghi anodin şi într-un nume grecesc prăfuit. Misterul i se păru limpede ca un cristal; se simţi ruşinat că îi consacrase o sută de zile. Trenul se opri într-o gară liniştită, de triaj. Lönnrot coborî. Era o după-amiază pustie, asemănătoare zorilor. Aerul câmpiei întunecate era umed şi rece. Lönnrot străbătu satul. Văzu câini, văzu un furgon pe o linie moartă, văzu orizontul, văzu un cal argintiu care se adăpa într-o baltă murdară. Se lăsa noaptea când zări miradorul dreptunghiular al vilei din Triste-le-Roy, aproape tot atât de înalt ca şi eucalipţii negri care îl înconjurau. Se gândi că doar zorile şi asfinţitul (o slabă licărire la răsărit şi alta la apus) îl despărţeau de ora aşteptată cu nelinişte de aceia care căutau numele Domnului. Un grilaj ruginit marca perimetrul neregulat al proprietăţii. Poarta principală era închisă. Lönnrot, fără să spere că va putea intra, ocoli proprietatea. Din nou în faţa porţii de netrecut, băgă mâna printre gratii aproape maşinal şi găsi zăvorul. Scârţâitul fierului îl surprinse. Încet, cu răbdare, împinse poarta. Lönnrot înaintă printre eucalipţi, călcând pe generaţii de frunze uscate şi ferfeniţite. Văzută de aproape, proprietatea din Triste-le-Roy abundă în simetrii inutile şi repetiţii exagerate: într-o nişă întunecată era statuia Dianei, căreia îi corespundea una identică într-o nişă asemănătoare, un balcon se oglindea în altul, un peron dublu se deschidea pe o balustradă dublă. Un Hermes cu două chipuri proiecta o umbră monstruoasă. Lönnrot ocoli casa aşa cum ocolise întreaga proprietate. Examină totul; sub terasă, zări un oblon îngust; îl împinse; câteva trepte de marmură coborau într-o pivniţă. Lönnrot, care intuia preferinţele arhitectului, ghici că în zidul opus pivniţei erau alte trepte. Le găsi, urcă, ridică mâinile şi deschise chepengul pentru ieşire. O licărire îl îndrumă spre o fereastră. O deschise: luna galbenă şi

rotundă lumina două fântâni astupate din grădina părăsită. Lönnrot exploră casa. Prin cămări şi culoare ajungea mereu în curţi identice şi de mai multe ori chiar în aceeaşi curte. Urcă pe scări prăfuite care ajungeau în săli de aşteptare rotunde; se vedea multiplicat la infinit în oglinzi aşezate una în faţa celeilalte; obosi deschizând şi întredeschizând într-una ferestre care dădeau în aceeaşi grădină pustie, văzută de la diferite înălţimi şi din diferite unghiuri; în interior, erau mobile acoperite cu huse galbene şi lustre învelite în tarlatan. Se opri într-un dormitor; în această încăpere era o singură floare şi o cupă de porţelan; la prima atingere, vechile petale se scuturară. La etajul al doilea, ultimul, i se păru că această casă creşte la nesfârşit: *Casa nu e atât de mare,* gândi. *Umbră, simetria, oglinzile, vârsta, înstrăinarea mea, singurătatea, toate acestea o fac să pară mai mare.*

Pe o scară în spirală, Lönnrot ajunse la mirador. Razele lunii străpungeau romburile galbene, roşii şi verzi ale ferestrelor. Deodată, o amintire ameţitoare îl ţintui locului. Doi indivizi scunzi, vânjoşi, cu înfăţişare sălbatică, se aruncară asupra lui şi-l dezarmară; un altul, foarte înalt, îl salută grav adresându-i-se:

— Foarte drăguţ din partea dumitale. Ne-ai economisit o zi şi o noapte.

Era Red Scharlach. Indivizii îi legară mâinile la spate. În cele din urmă îi reveni glasul.

— Domnule Scharlach, căutaţi numele secret?

Scharlach continua să stea în picioare, indiferent. Nu participase la lupta de scurtă durată, întinsese doar mâna ca să primească revolverul lui Lönnrot. Vorbi; Lönnrot simţi în glas o victorie obosită, o ură absolută, o tristeţe egală cu această ură.

— Nu, spuse Scharlach. Caut ceva mai efemer şi mai

perisabil, îl caut pe Erik Lönnrot. Acum trei ani, într-un tripou de pe strada Toulon, dumneata personal l-ai arestat şi l-ai închis pe fratele meu. Iar din acea încăierare, eu am fost smuls de oamenii mei, cu un glonte în burtă. Nouă zile şi noua nopţi am fost între viaţă şi moarte în această proprietate simetrică şi pustie; zăceam doborât de febră în timp ce respingătorul Janus, cel cu două frunţi, care priveşte mereu apusul şi răsăritul soarelui, îmi bântuia visele şi insomniile cu adevărate coşmare. Ajunsesem să-mi detest trupul. Ajunsesem să-mi închipui o pereche de ochi, de mâini, de plămâni la fel de monstruoase ca două chipuri. Un irlandez a încercat să mă convertească la creştinism; îmi repeta preceptul „goim”-ilor: Toate drumurile duc la Roma. Noaptea îmi hrăneam delirul cu această metaforă; vedeam lumea ca un labirint de unde era cu neputinţă să scape cineva, deoarece toate drumurile, deşi păreau că se îndreaptă spre nord sau spre sud, se îndreptau de fapt spre Roma, care era în acelaşi timp închisoarea pătrată unde fratele meu trăgea să moară şi proprietatea din Triste-le-Roy. În aceste nopţi am înjurat pe Dumnezeul cu două chipuri şi pe toţi dumnezeii febrei şi ai oglinzilor că voi construi un labirint în jurul celui care l-a închis pe fratele meu. L-am urzit şi-i solid: materialele din care e făcut sunt un heresiolog mort, o busolă, o sectă din secolul al XVIII-lea, un cuvânt grecesc, un pumnal şi câteva romburi din prăvălia unui negustor de vopsele.

Primul termen al seriei mi-a venit la întâmplare. Plănuisem cu câţiva camarazi - printre care Daniel Azevedo - să furăm safirele tetrarcului. Azevedo ne-a trădat: s-a îmbătat cu banii pe care i-am dat în ajun şi s-a rătăcit în hotelul imens; pe la orele două noaptea a pătruns în camera lui Jarmolinsky. Acesta, chinuit de insomnie, începuse să scrie. După cum se pare, redacta câteva note

sau un articol despre numele lui Dumnezeu; scrisese deja „Prima literă a numelui a fost pronunţată”. Azevedo îi porunci să tacă. Jarmolinsky întinse mâna spre soneria care urma să trezească întreg hotelul; Azevedo l-a înjunghiat o singură dată, cu un gest aproape reflex; o jumătate de secol de violenţă îl învăţase că lucrul cel mai uşor şi mai sigur este să ucizi... Zece zile mai târziu, am citit în *Jidische Zeitung* că ai început să cauţi în scrierile lui Jarmolinsky secretul morţii sale. Am citit *Istoria sectei hasidimilor,* am aflat că teama respectuoasă de a pronunţa numele lui Dumnezeu a dat naştere doctrinei conform căreia acest nume este atotputernic şi necunoscut. Am aflat că nişte hasidimi, în căutarea acestui nume secret, au ajuns să sacrifice oameni... Am înţeles că ai bănuit că hasidimii l-au sacrificat pe rabin; încercam să justific această bănuială. Marcel Jarmolinsky a murit în noaptea de 3 decembrie; pentru cel de al doilea „sacrificiu” am ales noaptea de 3 ianuarie. Primul murise la nord, ne trebuia un loc la apus. Daniel Azevedo a fost victima care ne trebuia. Merita moartea; era un impulsiv, un trădător; capturarea lui putea să nimicească tot planul. L-a înjunghiat unul dintre noi; pentru a stabili o legătură între prima crimă şi aceasta am scris deasupra romburilor din prăvălia negustorului de vopsele următoarele: „A doua literă a numelui a fost pronunţată”.

A treia „crimă” a avut loc la 3 februarie. A fost, aşa cum ghicise Treviranus, doar un simulacru. Gryphius-Ginzberg-Ginzburg sunt eu. Am stat, deghizat cu o mică barbă falsă, o săptămână întreagă, care mi s-a părut nesfârşită, în acea cameră sordidă din strada Toulon, până în clipa când prietenii m-au scos de acolo. De pe scara cupeului, unul dintre ei a scris pe un stâlp: „Ultima literă a numelui a fost pronunţată”. Această frază enunţa seria „triplă” a crimelor.

Oamenii au înţeles; eu totuşi intercalam indici care se repetau, pentru ca dumneata, gânditorul Erik Lönnrot să înţelegi că seria era de fapt „cuadruplă”. Un miracol la nord, altul la est şi un altul la vest determină un al patrulea miracol la sud; Tetragrammatonul - numele lui Dumnezeu - JHVH - e compus din *patru litere;* arlechinii şi firma negustorului de vopsele sugerează „patru” termeni. Subliniasem un anumit pasaj în manualul lui Leusden: în acest pasaj se spune că evreii calculau ziua de la un asfinţit la altul; acest pasaj dă de înţeles că asasinatele au avut loc în ziua de „patru” a fiecărei luni. I-am trimis triunghiul echilateral lui Treviranus. Am presimţit că vei adăuga punctul care lipsea. Punctul care determină un romb perfect, punctul ce hotăra dinainte locul unde o moarte sigură te aşteaptă. Am premeditat totul, domnule Erik Lönnrot, pentru a te atrage în singurătatea din Triste-le-Roy.

Lönnrot evită să-l privească pe Scharlach drept în ochi. Privi copacii şi cerul împărţit în romburi vag colorate în galben, verde şi roşu. Îi era cam frig şi se simţi cuprins de o tristeţe impersonală, aproape anonimă. Era noapte; din grădina prăfuită se înălţa strigătul inutil al unei pasări. Lönnrot cercetă pentru ultima oară problema crimelor simetrice şi periodice.

— În acest labirint sunt trei linii în plus, spuse el în cele din urmă. Cunosc un labirint grec format dintr-o singură linie dreaptă. Urmând această linie s-au rătăcit atâţia filozofi, încât un simplu detectiv se poate uşor pierde. Domnule Scharlach, când, într-o viitoare încarnare, o să mă urmăreşti, simulează (sau comite) o crimă în A, alta în B, la opt kilometri de A, şi alta în C, la patru kilometri de A şi de B şi la jumătatea drumului dintre ele. Aşteaptă-mă apoi în D, la doi kilometri de A şi de C, tot la jumătatea drumului.

Omoară-mă în D, tot aşa cum o să mă omori acum la Triste-le-Roy.

— Când am să te omor a doua oară, răspunse Scharlach, îţi promit acest labirint care se compune dintr-o singură linie dreaptă şi care este invizibil, nesfârşit.

Făcu câţiva paşi înapoi. Apoi trase cu multă grijă.

1942

În româneşti de Irina RUNCAN

JOHN DICKSON CARR

URMA DE PAS PE CER

Se trezi brusc în mijlocul unor vise confuze şi rămase întinsă un minut sau două, fixând plafonul alb al camerei, înainte de a-şi da seama că nu era vorba decât de nişte vise.

Şi, totuşi, era altceva.

Razele palide ale soarelui intrau pe fereastra deschisă. Vântul uşor şi rece, care umfla perdelele, înfiora stratul subţire de zăpadă de pe pervazul ferestrei. Deodată parcă aerul se înviora în cămăruţa goală, activându-i circulaţia sângelui. Dorothy Brant îl respiră îndelung.

Totul era în regulă. Se afla în casa de la ţară, unde tatăl ei, Harry şi cu ea veniseră să patineze pe lacul îngheţat şi să facă poate şi puţin schi, dacă ar fi nins aşa cum anunţase institutul meteorologic. Şi, într-adevăr, ninsese. Dorothy ar fi trebuit să se bucure. Dar, curios, văzând cum se depune zăpada pe pervazul ferestrei, se simţea cuprinsă de un fel de teroare.

Tremurând în aşternutul cald, cu pătura trasă până la bărbie, aruncă o privire spre ceasul deşteptător care se afla pe noptiera de lângă pat. Nouă şi douăzeci. A dormit mai mult ca de obicei. Tatăl ei şi cu Harry aşteaptă probabil să mănânce. Îşi repetă că totul e în regulă. Totuşi, acum când se trezise de-a binelea, ştia că nu e adevărat. Cearta din ajun îi reveni în minte. Vecina, Mrs. Topham... această zgripţuroaică şi hoaţă pe deasupra...

Singurul lucru care a reuşit să le strice acest week-end

aşteptat cu nerăbdare. Evocaseră dinainte plăcerea patinajului: zgomotul înfundat sau limpede al lamelor tăioase pe gheaţă, goana nesfârşită, scrâşnetul patinelor la viraje, ulmii negri conturându-se pe cerul rece şi senin. Şi iată că această Mrs. Topham care locuieşte în casa de alături, cu ceasul furat şi cu fandoselile ei rău intenţionate, stricase totul.

Gândeşte-te la altceva! La ce bun să rumegi mereu acelaşi gând? Uită-l!

Dorothy Brant îşi luă inima-n dinţi şi, dându-se jos din pat, îşi căuta halatul şi papucii. Dar, pe fotoliu, în locul halatului, găsi paltonul ei de blană, şi, alături, o pereche de pantofi din piele moale - nişte mocasini garnisiţi cu perle, pe care i-i adusese Harry din Statele Unite. Acum, tălpile pantofilor erau parcă reci, umede, tari, aproape îngheţate. În acel moment o frică inconştientă o cuprinse pe Dorothy, punând stăpânire pe întreaga ei fiinţă, şi n-o mai părăsi.

Închise fereastra şi intră în baie. În căsuţa cu perdele albe şi miros de lemn vechi era atâta linişte, încât Dorothy auzi vocile ce veneau de la parter. Erau ca un murmur din care nu se distingea nici un cuvânt: vocea de tenor a lui Harry, aceea mai molcomă şi mai joasă a tatălui, şi încă una, pe care n-o recunoscu, cea mai molcomă şi mai joasă din toate. Ce se întâmplă? Căută să facă baie şi să se îmbrace cât mai repede. Cei doi bărbaţi nu numai că se sculaseră de mult, dar îşi pregătiseră probabil şi micul dejun, căci Dorothy simţea ajungând până la ea aroma cafelei ce se încălzea pe foc. Nu reuşea însă de loc să se grăbească. Deşi dormise nouă sau zece ore, se simţea prost dispusă, obosită, ca şi cum ar fi stat trează toată noaptea.

Îşi mai pieptănă o dată părul castaniu închis, tuns *à la Ninou,* şi, fără să se dea nici cu pudră, nici cu ruj pe buze, coborî în fugă scara. În uşa *living-room*-ului se opri brusc. În

cameră se aflau tatăl, vărul ei Harry şi comisarul de poliţie din district.

— Bună ziua, domnişoară, spuse comisarul.

N-a mai uitat niciodată, după aceea, mica încăpere şi figurile celor care se aflau acolo. Soarele inunda camera, luminând covoarele aspre, în culori vii, şi plăcile grosolane ale căminului. Prin ferestrele laterale se vedea, dincolo de grădina acoperită de zăpadă, cam la douăzeci de metri şi de partea cealaltă a unui gard înalt de dafini în care fusese tăiat un pasaj, casa albă unde locuia Mrs. Topham.

Dar ceea ce mai ales o izbi pe Dorothy când intră, fu impresia că discuţia se oprise brusc şi că bărbaţii îşi întorseseră privirile de la ea.

— Bună ziua, domnişoară, repetă comisarul Mason.

Harry Ventnor începu să vorbească, parcă stăpânit de un fel de spaimă. Faţa lui, de obicei rumenă, părea şi mai roşie. Picioarele-i mari, umerii laţi şi mâinile mici şi musculoase se agitau.

— Nu spune nimic, Dolly! strigă el. Nu spune nimic. Nimic nu te poate obliga să spui ceva. Aşteaptă să…

— Cred..., începu rar tatăl ei, în timp ce privirea îi alunecă de-a lungul nasului, apoi de-a lungul pipei, oriunde numai înspre Dorothy nu. Cred într-adevăr, continuă după ce îşi limpezi vocea, că ar fi poate mai bine să nu vorbeşti înainte de a...

— Vă rog, domnule, îl întrerupse comisarul Mason, limpezindu-şi şi el vocea. Domnişoară, aş vrea să vă pun câteva întrebări. Dar e totuşi de datoria mea să vă spun că aveţi dreptul să nu răspundeţi înainte de a fi vorbit cu avocatul dumneavoastră.

— Avocatul meu? Dar n-am nevoie de nici un avocat! La ce mi-ar folosi? exclamă Dorothy.

Comisarul aruncă o privire semnificativă tatălui ei şi lui

Harry, ca pentru a-i invita să ia notă.

— În legătură cu Mrs. Topham, domnişoară.

— Oh!

— De ce aţi făcut *oh?*

— Continuaţi, vă rog. Despre ce este vorba?

— După cum cred că am înţeles, Mrs. Topham şi cu dumneavoastră aţi avut ieri un „schimb de cuvinte”. O mică ceartă, am putea spune.

— Puteţi spune.

— Pe ce motiv?

— Regret, spuse Dorothy, dar nu pot să vă răspund. Asta i-ar da prilej acestei bătrâne nebune să pretindă că o vorbesc de rău. Aşa este! Ea ce v-a spus?

— Ştiţi, domnişoară, răspunse Mason, scărpinându-şi maxilarul cu un creion pe care-l scosese din buzunar, mi-e teamă că nu prea mai e în măsură să ne spună ceva. În momentul de faţă se află într-o clinică la Guildford, cu craniul într-o stare destul de proastă. Între noi fie vorba, greu îşi va reveni.

Întâi Dorothy nu-şi mai simţi inima, apoi i se păru că începe să-i bată nebuneşte. Comisarul o fixa cu o privire fermă. Se căzni să întrebe:

— Vreţi să spuneţi că a avut un accident?

— Nu chiar. Doctorul afirmă că a fost lovită de trei patru ori cu *presse-papiers*-ul acela mare de sticlă pe care desigur l-aţi văzut pe o masă la dânsa. Nu-i aşa?

— Credeţi… credeţi că cineva a lovit-o *dinadins?* Dar cine?

— Ei bine, făcu comisarul privind-o şi mai insistent, astfel încât în faţa ochilor lui Dorothy nu se mai afla decât o faţă enormă de puritan cu o aluniţă lângă nas, sunt obligat să vă spun că după toate aparenţele acest cineva aţi fi dumneavoastră.

Nu era adevărat. Era cu neputinţă. Mai târziu, Dorothy îşi aminti că a examinat cele trei figuri din faţa ei cu un fel de detaşare: ridurile mici, vizibile în soare, din colţul ochilor lui Harry, părul lui blond, pieptănat în grabă, haina de piele cu fermoarul tras pe jumătate. Îşi aminti cum se gândise că, în ciuda recordurilor lui atletice, avea un aer cam stupid, de om bun de nimic. Dar trebui să recunoască atunci că nici tatăl ei nu părea a fi mult mai de nădejde.

Se auzi spunând:

— Dar e absurd!

— Sper, domnişoară. Din toată inima. Acum răspundeţi-mi. Aţi ieşit din această casă noaptea trecută?

— Când?

— N-are importanţă ora.

— Da. Nu. Nu ştiu. Da, cred că da.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Dorothy, interveni tatăl, nu mai spune nimic înainte de a sosi avocatul. Am telefonat în oraş. N-am vrut să te neliniştesc. N-am vrut nici măcar să te trezesc... Trebuie să existe o explicaţie. Există neapărat una!

Nu propriile ei sentimente, ci mai degrabă aerul nenorocit al tatălui o făcu să reziste. Corpolent, pe jumătate chel, preocupat de afacerile lui, îngrijorat de tot ce se întâmplă în lume... aşa era John Brant. Aşezat în plin soare, cu faţa disperată, îşi strângea, alipindu-l de corp, braţul stâng paralizat, ce se termina cu o mănuşă neagră.

— Am... am văzut-o, explică el. Nu era un spectacol frumos. Nu că n-aş mai fi văzut vreodată ceva mai rău. La război, adăugă el, atingându-şi braţul. Dar tu eşti o fetiţă, Dolly. Nu eşti decât o fetiţă. Tu n-ai putut să faci aşa ceva.

Tonul lui plângăreţ cerea o confirmare.

— Un moment, domnule, întrerupse comisarul Mason. Ei bine, domnişoară! Aţi recunoscut că *aţi ieşit* azi-noapte.

— Da.
— În zăpadă?
— Da, da!
— Vă amintiţi ce oră era?
— Nu.
— Spuneţi-mi, domnişoară, ce număr purtaţi la pantof?
— Treizeci şi şapte.
— Un număr mai curând mic, nu-i aşa? Şi cum Dorothy dădea tăcută din cap, comisarul Mason îşi închise carnetul. Veniţi cu mine.
Casa avea o uşă lăturalnică. Fără să atingă clanţa uşii, Mason săltă zăvorul şi deschise. Streaşina lată ferise cele două trepte ale peronului. Dar începând de la capătul acestuia, un strat subţire de zăpadă acoperea pământul până la casa cu obloanele închise locuită de Mrs. Topham. În această zăpada se vedeau foarte precis urme de paşi în două rânduri distincte. Dorothy ştia ai cui sunt. Foarte pronunţaţi, unii dintre paşi treceau în linie sinuoasă pe sub bolta deschisă în gardul de dafini şi se opreau în faţa peronului casei Topham. Alţii, perfect identici, doar ceva mai puţin pronunţaţi şi mai distanţaţi, în locul unde era clar că persoana a alergat, se întorceau de la casa Topham la cealaltă vilă.
O panică mută o cuprinse pe Dorothy. Acum îşi aduse aminte. Nu era un vis. A făcut-o într-adevăr. În subconştient ştiuse de la început. Îşi mai amintea şi alte lucruri: paltonul de blană strâns peste pijama, răceala zăpezii care-i uda mocasinii, fuga în beznă, fără să vadă nimic.
— Sunt paşii dumneavoastră, nu-i aşa, domnişoară? întrebă comisarul.
— Da, da, sunt paşii mei.
— Haideţi, liniştiţi-vă, mormăi Mason. Sunteţi cam palidă. Veniţi înăuntru şi aşezaţi-vă, n-o să vă mănânc. Apoi în

vocea lui se descifră o vagă iritare. Sau poate ceva din simplitatea gravă a tinerei fete îi înmuie atitudinea oficială. Dar de ce aţi făcut asta, domnişoară? Dumnezeule mare, de ce? Ca să luaţi din birou de la Mrs. Topham câteva fleacuri care nu valorează mai mult de zece lire? Şi nici măcar nu v-aţi dat osteneala să ştergeţi urmele. Începu să tuşească, ceea ce-l făcu să tacă brusc.

Vocea lui John Brant se auzi atunci, înţepătoare.

— Perfect, dragul meu. E primul semn de inteligenţă până acum. Nu vreţi să spuneţi, sper, că fiica mea e nebună.

— Nu, domnule. Dar era vorba de bijuteriile mamei domnişoarei, dacă am înţeles bine.

— Cine v-a spus asta? Harry, desigur!

Harry trase până sus fermoarul hainei de parcă s-ar fi închis în el. Parcă ar fi vrut să dea impresia că e un băiat bun, pe care toată lumea îl persecută, dar care nu doreşte decât să fie prieten cu toţi şi numai să fie lăsat în pace. Pe faţa lui strălucea atâta sinceritate, încât era chiar greu să te îndoieşti de bunele lui intenţii.

— Ascultă, bătrâne. Trebuia să le spun. N-ajută la nimic să ascunzi asemenea lucruri. Ştiu că în romane...

— În romane!

— Bine, n-aveţi decât să numiţi asta cum vreţi. Poliţia descoperă întotdeauna faptele şi le răstălmăceşte în aşa fel, încât până la urmă ies mai rău decât sunt în realitate. Aşteptă puţin ca vorbele lui să-şi facă efectul. Trebuie să vă spun că nu sunteţi pe drumul cel bun. Să presupunem că Dolly a avut o încăierare cu Mrs, Topham în legătură cu bijuteriile. Să presupunem că s-a dus acolo noaptea trecută. Să presupunem că urmele sunt ale ei. Toate acestea dovedesc că ea a omorât-o pe doamna Topham? Cu toate că, am putea spune, ar fi făcut un serviciu multor oameni.

Dar de ce nu vă gândiţi că ar putea fi şi un hoţ?

Comisarul Mason dădu din cap.

— Pentru că e imposibil, domnule.

— Dar de ce? De ce?

— Dacă vreţi să mă ascultaţi, o să vă spun. Vă amintiţi probabil că zăpada a început să cadă ieri seară puţin după ora unsprezece.

— Nu. Noi ne culcaserăm la ora aia.

— Ei, bine, puteţi să mă credeţi, răspunse calm Mason. Am petrecut jumătate din noapte la comisariat. Ningea. Şi n-a încetat decât pe la miezul nopţii. În plus, trebuie să mă credeţi, şi putem uşor dovedi, că Mrs. Topham trăia şi se simţea chiar foarte bine câtva timp după miezul nopţii. Pentru că, vedeţi dumneavoastră, domnule, a telefonat la comisariat. A spus că nu poate să doarmă, că e nervoasă deoarece are impresia că sunt hoţi prin apropiere. Cum bătrâna doamnă făcea asta... Mason se strâmbă... cam de trei ori pe lună, n-am luat în seamă. Dar pot să vă spun că am primit telefonul ei la douăsprezece, prin urmare cel puţin zece minute după ce a încetat ninsoarea.

Harry avu o uşoară ezitare.

— Înţelegeţi, domnule? continuă comisarul cu aceeaşi răbdare. Mrs. Topham n-a fost atacată decât după ce ninsoarea a contenit. În jurul casei sale în acest moment zăpada se întinde neatinsă pe o rază de douăzeci de metri, cu excepţia urmelor de paşi pe care Miss Brant le recunoaşte a fi ale sale. Apoi, sculându-se enervat: Nu se poate să fie altcineva. Chiar dacă Miss Brant ar refuza să le recunoască, aceste urme n-au putut fi lăsate decât de dânsa. Dumneavoastră, Mr. Ventnor, purtaţi numărul patruzeci şi trei, Mr. Brant - patruzeci şi doi. Aţi fi putut merge pe nişte urme de paşi făcute de un picior cu numărul treizeci şi şapte? S-o spuneţi lui mutu! Şi totuşi cineva a

intrat în casă folosind o cheie, a lovit-o mortal pe bătrână, a devalizat biroul şi a plecat. Din moment ce nu există alte urme în zăpadă, cine a făcut asta? Cine ?

Acum, Dorothy se gândea aproape cu indiferenţă la cele întâmplate. Îşi aminti de *presse-papiers*-ul cu care fusese lovită Mrs. Topham. Stătea pe o masă în salonul care mirosea a atmosferă stătută, închisă. O sferă grea de sticlă, având în interior un peisaj minuscul. Când clătinai bila se stârnea o furtună de zăpadă în miniatură, ceea ce făcea ca loviturile criminalului să fie mai îngrozitoare.

Se întrebă dacă şi-o fi lăsat amprentele pe sferă. Dar la orice s-ar fi gândit, îi revenea în minte figura lui Renée Topham. Renée Topham... cea mai bună prietenă a mamei ei.

— O urăsc, spuse ea.

Şi deodată se porni pe plâns.

Dennison Jameson, de la biroul de avocatură *Morris, Farnsworth & Jameson, Lincoln's Inn Fields,* îşi închise servieta cu un pocnet scurt. Tocmai îşi punea pălăria şi paltonul când Billy Farnsworth îşi vârî capul prin deschizătura uşii.

— Salutare, spuse. Te duci în Surrey pentru cazul Brant?

— Da.

— Hm! Crezi cumva în minuni?

— Nu.

— Dragul meu. Fata asta e vinovată. Trebuie s-o ştii.

— E de datoria noastră să facem tot ce ne stă în putinţă pentru clienţii noştri.

Farnsworth îl privi cu atenţie.

— Citesc pe figura dumitale că donquijotismul n-a murit încă. Un tânăr idealist zboară în ajutorul unei fete frumoase aflate în mare pericol, jurând pe toţi sfinţii că...

— N-am întâlnit-o decât de două ori, răspunse Jameson. Recunosc că-mi place. Dar, dacă te gândeşti puţin, ce dovezi extraordinare pot fi găsite împotriva ei?

— Bine, dar de fapt ce-ţi trebuie?

— Ascultă. Ce acuzaţii se aduc fetei ăsteia? Mrs. Topham a primit în cap câteva lovituri date cu un *presse-papiers* de sticlă. Nu s-a găsit nici o amprentă digitală pe acest *presse-papiers,* ceea ce dovedeşte că a fost şters. Dar după ce a făcut lucrul acesta cu multă grijă, Dorothy Brant s-a întors să se culce, lăsând în urma ei două rânduri de paşi pe care un avion de observaţie le-ar fi putut repera de la înălţime apreciabilă. Găsiţi că e normal?

Farnsworth căzuse pe gânduri.

— Se va spune poate că nu e în toate minţile, remarcă el. Dar ce importanţă are psihologia? Faptele concrete contează. O avem pe misterioasa văduvă Topham singură în toată casa. Unica ei servitoare nu doarme acolo. În zăpadă, urmele paşilor unei singure persoane. Dorothy Brant le-a făcut. Şi, de altfel, recunoaşte. Practic, nimeni altcineva n-a putut să intre sau să iasă din casă. Ai altă ipoteză?

— Nu ştiu, răspunse Jameson cu un fel de disperare. Dar ţin să aflu primul versiunea domnişoarei Dorothy Brant despre cele întâmplate. Singurul lucru de care se pare că nimeni, nu se preocupă este ce gândeşte ea însăşi.

Dar, puţin mai târziu, de îndată ce o văzu, îşi schimbă părerea.

Când ajunse în faţa grilajului se lăsa înserarea. O înserare albăstruie, care făcea zăpada să pară gri. Jameson se opri o clipă în faţa grilajului şi privi gardul îngust de dafini care despărţea proprietatea Brant de cea a doamnei Topham. Gardul n-avea nimic special. Înalt de aproximativ un metru optzeci, se tăiase în el un pasaj în formă de arc gotic. Dar

exact în faţa acestui pasaj se afla o siluetă masivă în impermeabil şi cu pălărie, care examina cu atenţie zăpada ce acoperea partea laterală a gardului. Silueta i se păru cunoscută lui Jameson. Alături, un om, evident comisarul de poliţie al districtului, ţinea în mâini un aparat ele fotografiat. Un *flash* ţâşni. Deşi era prea departe ca să audă limpede, Jameson avu totuşi impresia curioasă că dinspre silueta înaltă pornea un râs zgomotos.

Harry Ventnor, pe care-l cunoştea puţin, îi deschise uşa.

— E aici, îi spuse indicându-i printr-o mişcare a capului camera din faţă. Hm... n-o s-o sâcâiţi, nu-i aşa? Dar... ce dracu fac acolo lângă gard?

Şi Harry privi dincolo de peluză.

— S-o sâcâi? repetă Jameson cu un fel de asprime. Am venit aci ca s-o ajut în măsura posibilului. V-aş ruga, pe Mr. Brant şi pe dumneavoastră, să mă ajutaţi. Credeţi într-adevăr că Miss Brant în stare normală ar fi putut să facă lucrul de care e acuzată?

— În stare normală? întrebă Harry.

Şi privindu-l pe Jameson într-un mod ciudat, tăcu. Se întoarse brusc şi traversă cu paşi mari peluza.

Totuşi, când o văzu, Dorothy nu-i făcu lui Jameson impresia că nu ar fi în toate minţile. Ceea ce aprecie mai ales, aşa cum mai apreciase şi înainte, fu sinceritatea ei. Se aşezară în mica încăpere simplă, cu focul arzând în cămin. Pe placa de deasupra căminului erau înşirate cupe de argint, mărturii ale recordurilor atletice ale lui Harry, şi alte trofee datorate succeselor de tinereţe ale lui John Brant la Saint-Moritz. Dorothy era şi ea sportivă.

— Ca să mă sfătuiţi? întrebă ea. Ca să ştiu ce să răspund când or să mă aresteze?

— Dar nu v-au arestat încă, Miss Brant.

Dorothy zâmbi.

— Şi totuşi, pariez că asta vă miră, nu-i aşa? Oh! Ştiu cât de adânc sunt prinsă în treaba asta. Presupun că poliţia caută încă dovezi mai evidente. Şi acum a mai venit cineva aici. Un oarecare March, de la Scotland Yard. Mă simt chiar flatată.

Jameson se ridică. Înţelese de ce silueta înaltă de lângă gard i se păruse cunoscută.

— Colonelul March?

— Da. Un om binevoitor, credeţi-mă, răspunse Dorothy, acoperindu-şi ochii cu mâna. Dar dincolo de tonul vioi, Jameson îi simţea nervii încordaţi. Au mai cotrobăit o dată în camera mea fără să găsească nici ceasul, nici broşa, nici inelele pe care sunt bănuită că le-aş fi furat de la mătuşa Renée Topham. Mătuşa Renée!

— Am auzit. Dar... ce vor cu asta? Câteva bijuterii! De ce le-aţi fi furat, mai ales de la ea?

— Pentru că nu erau ale ei, spuse Dorothy, înălţându-şi brusc faţa palidă şi vorbind foarte repede. Erau bijuteriile mamei mele.

— Liniştiţi-vă.

— Mama e moartă, continuă Dorothy. Nu cred că cineva a omorât-o pe Mrs. Topham pentru nişte inele şi un ceas. Trebuie să fie, cu siguranţă, altceva. Mama era foarte bună prietenă cu Mrs. Topham. Tot timpul nu auzeam decât „mătuşa Renée în sus, mătuşa Renée în jos” şi mama nu mai înceta s-o răsfeţe. Cu toate astea dorea ca bijuteriile să-mi rămână mie. Dar, fără nici un scrupul, scumpa noastră mătuşă Renée şi le-a însuşit, aşa cum obişnuieşte să procedeze cu toate lucrurile. Până ieri n-am ştiut ce se întâmplase cu bijuteriile. Cunoaşteţi genul ăsta de femeie? Mrs. Topham e într-adevăr încântătoare, aristocratică, drăguţă şi plină de un farmec senin, dar fură tot ce poate şi speră să-i meargă aşa la infinit. Ştiu că are mulţi bani, dar

mă întreb ce face cu ei. Singurul motiv pentru care preferă să se îngroape aici la ţară este că-i prea zgârcită ca să-şi cheltuiască banii la oraş. Niciodată n-am putut s-o sufăr. Când a murit mama şi eu am refuzat s-o mai răsfăţ pe mătuşa Renée, totul s-a schimbat. Şi în ce termeni vorbeşte despre noi! Despre datoriile lui Harry, şi despre afacerile nesigure ale tatălui meu! Şi despre *mine*! Se opri şi zâmbi din nou. Iertaţi-mă că vă plictisesc cu toate astea.

— Nu mă plictisiţi de loc.

— Nu găsiţi că lucrurile astea sunt mai degrabă ridicole?

— Ridicole, repetă Jameson cu un aer grav. Nu-i exact cuvântul pe care l-aş folosi. Deci v-aţi certat cu ea?

— Oh, da, şi încă straşnic. O ceartă măreaţă. Mai cumplit nici nu s-ar fi putut.

— Când?

— Ieri. Pentru că am văzut că purta la mână ceasul mamei mele.

În timp ce vorbea, Dorothy privea focul deasupra căruia străluceau cupele de argint.

— Poate că mi-am dat drumul şi am spus mai multe decât se cuvenea, continuă ea. Dar nici tata şi nici Harry nu mi-au venit în ajutor. Nu-i reproşez nimic tatii. Afacerile îl hărţuiesc atât de mult, şi uneori şi braţul beteag îl doare, încât nu doreşte decât să aibă linişte. Cât despre Harry, nu-i place absolut de loc Mrs. Topham. Dar ea s-a îndrăgostit de el şi asta îl măguleşte. E un gen de om care face pereche bună cu mătuşa Renée. Nu lucrează nimic. N-are nici o importanţă, cineva tot o să aibă grijă de el. Iar eu sunt la mijloc. „Dolly, fă asta”, „Dolly fă ailaltă”, „drăguţa mea Dolly, n-ai vrea tu să fii bună şi să... oare te-ar deranja?” Ei da, uite că mă deranjează. Şi când am văzut-o pe femeia aia purtând ceasul mamei şi văicărindu-se că nu-şi poate permite să ţină o femeie de serviciu, am simţit deodată că

trebuie să fac ceva. Şi presupun că asta trebuie să se fi întâmplat.

Jameson îi prinse mâinile.

— Şi ce aţi făcut?

— Nu ştiu. Tocmai asta-i partea proastă.

— Dar...

— Nu. Exact un lucru de care Mrs. Topham a râs întotdeauna. Nu ştii niciodată ce faci când mergi în somn. Caraghios, nu-i aşa? continuă ea după un moment de tăcere. Absolut grotesc. Pentru alţii, poate. Dar nu şi pentru mine, vă asigur. Încă din copilărie, dacă sunt foarte obosită sau epuizată nervos, aşa păţesc. Odată chiar am coborât scara, am aprins focul în sufragerie şi am pus masa. E adevărat că nu mi se întâmplă prea des. Şi niciodată cu un asemenea rezultat. Încercă să râdă. Dar de ce oare tata şi cu Harry se uită aşa la mine? Asta e cel mai rău. Nu pot să ştiu dacă sunt sau nu o criminală.

Era îngrozitor.

Jameson trebui s-o admită, deşi raţiunea se revolta împotriva acestei eventualităţi. Se sculă şi începu să se plimbe prin cameră. Privirea ochilor căprui ai feţei nu-l părăsea nici o clipă. Oriunde se uita, îi vedea faţa palidă şi încordată.

— Ei, asta-i, zise el cu o voce calmă, dar e absurd.

— Oh, vă rog, nu vorbiţi aşa. Nu e de loc original.

— Credeţi cu adevărat că v-aţi dus la femeia aceea, şi nu vă amintiţi nimic?

— Ar fi mai greu decât să aprinzi focul?

— Nu asta vă întreb. *Credeţi* că aţi făcut-o?

— Nu.

Această întrebare conţinea totul. Acum Dorothy avea încredere în el. Se stabilise între ei un fel de înţelegere şi simpatie, îi lega o forţă spirituală, aproape la fel de

tangibilă ca şi căldura ce se degaja din corpuri.

— În fond... nu, nu cred. Mă gândesc că m-aş fi trezit. Şi pe urmă... în sfârşit, nu am sânge pe mine. Dar ce dovadă să găsesc?

Dovada. Veşnic dovada. Mereu dovada.

— Nu pot să neg că m-am dus acolo. Îmi amintesc cum mă trezisem pe jumătate, când m-am întors. Stăteam în mijlocul peluzei, în zăpadă. Aveam pe mine paltonul de blană pus peste pijama. Simţeam cum îmi cade zăpada pe faţă şi cum îmi udă picioarele prin mocasini. Tremuram. Şi am luat-o la fugă. Asta e tot. Dacă nu eu am făcut-o... cine altcineva a putut s-o facă?

— Vă rog să mă iertaţi, spuse în acel moment o voce străină. Vă deranjează dacă aprind lumina?

Dennis Jameson îşi dădu numaidecât seama a cui era vocea. Se auzi cum o mână pipăie peretele pentru a găsi comutatorul, apoi, deodată, în mica încăpere se făcu lumină. Zâmbind, colonelul March se apropie de cămin să se încălzească. Cele o sută şi cinci kilograme dispăreau sub un impermeabil larg cât o foaie de cort. Purta o beretă mare de tweed, şi faţa plină de pistrui i se înroşise de frig. Fuma, cu o plăcere zgomotoasă, o pipă cu un coş larg, care ameninţa să-i ardă mustaţa roşcată.

— Ah, Jameson! exclamă el. Şi, scoţându-şi pipa din gură, îi făcu lui Jameson un semn de salut. Va să zică dumneata *erai.* Mi s-a părut mie că te-am văzut intrând. N-aş fi vrut să vă deranjez, dar cred că e bine ca Miss Brant să ştie două lucruri.

Dorothy se întoarse repede spre el.

— În primul rând, continuă colonelul March, Mrs. Topham e în afară de orice pericol. A putut, ca un orator după un dineu, să rostească vreo câteva cuvinte, ca să spun aşa, incoerente. În al doilea rând, în grădina dumneavoastră se

află cel mai curios lucru pe care l-am văzut vreodată.

Jameson fluieră admirativ.

— L-aţi mai întâlnit pe acest om? o întrebă pe Dorothy. Este şeful serviciului de cercetări excepţionale. Când se întâmplă ceva straniu care poate să fie la fel de bine o mistificare sau un caz serios, se face apel la el. E atât de ager, încât aproape întotdeauna ghiceşte exact. După câte ştiu a mai anchetat în legătură cu dispariţia unei părţi dintr-o casă, cu un cadavru ambulant, şi a găsit o mobilă considerată definitiv pierdută. Dacă spune că aci e vorba de ceva neobişnuit, puteţi să-l credeţi.

Colonelul March dădu din cap cu un aer foarte serios.

— Da, de asta mă aflu aici. Poliţia s-a gândit că ne-ar interesa poate această urmă de picior.

— Ce urmă? strigă Dorothy. Vorbiţi despre…

— Nu, nu de a dumneavoastră, Miss Brant. De o alta. Dar lăsaţi-mă să vă explic. Mai întâi aş vrea să vă uitaţi amândoi pe fereastră la gardul de dafini care desparte grădina asta de cealaltă. Fiţi atenţi, căci e aproape întuneric.

Jameson se apropie de fereastră.

— Ei, spuse el, ce ar trebui să văd? Nu-i decât un gard.

— Cum bine ai remarcat cu atâta pertinenţă, este într-adevăr un gard. Acum răspunde-mi. Crezi că un om ar putea să meargă pe partea de sus a acestui gard?

— Doamne Dumnezeule, bineînţeles că nu!

— Nu? De ce?

— Nu sesizez poanta, zise Jameson. Pot să vă răspund simplu că acest gard nefiind mai gros de patru sau cinci centimetri de-abia ar putea suporta o pisică. Dacă aţi încerca să vă urcaţi pe el v-aţi prăvăli ca un maldăr de cărămizi.

— Foarte exact. Şi atunci ce-aţi spune dacă aţi auzi că

cineva, cântărind cel puţin şaptezeci şi cinci de kilograme, s-a căţărat pe acest gard?

Nimeni nu răspunse. Faptul părea atât de neverosimil încât nici unul dintre ei nu scoase o vorbă.

Dorothy Brant şi Dennis Jameson se priveau.

— S-ar părea totuşi că cineva a făcut-o, continuă colonelul March. Uitaţi-vă bine la gard. Vedeţi pasajul în formă de boltă? Exact deasupra, pe zăpada depusă pe partea laterală a gardului se vede urma unui picior. A unui picior mare. Cred că ar putea fi identificat prin toc, deşi o bună parte din urmă nu prea se poate desluşi.

În momentul acela, cu un pas apăsat, dar rapid, tatăl lui Dorothy intră în cameră. Părea să aibă ceva de spus, dar văzându-l pe colonelul March preferă să tacă. Se apropie de Dorothy, care-l luă de braţ.

— Va să zică, insistă Jameson, cineva s-a urcat pe acest gard?

— Nu, răspunse March. Cum ar fi putut?

Jameson îşi reveni.

— Aşa e bine, domnule, spuse calm, „cum ar fi putut” este expresia exactă. Numai că nu v-am auzit niciodată afirmând ceva fără să fi avut un motiv bine întemeiat. Mă îndoiesc că ar putea avea vreo legătură cu cazul acesta. Nu mă interesează să ştiu dacă cineva a putut să se urce pe gardul ăsta şi să danseze acolo sus un tango. Gardul nu lămureşte nimic. Nu duce spre Mrs. Topham. Doar desparte cele două proprietăţi. Totul e să ştiu cum s-a putut merge de aici până la casa cealaltă pe o distanţă de douăzeci de metri şi pe o zăpadă imaculată fără să rămână urme. Pentru că sunt absolut sigur că n-o credeţi vinovată pe Miss Brant.

Colonelul March făcu un gest ca pentru a se scuza.

— Ştiu că nu este vinovată.

Dorothy îşi aminti din nou de *presse-papiers*-ul în interiorul căruia se stârnea o furtună de zăpadă în miniatură, atunci când îl zdruncinai. Îşi simţea creierul ameţit, de parcă şi ei i-l zdruncinase cineva.

— Ştiam desigur că Dolly n-a făcut aşa ceva, spuse John Brant, trecându-şi deodată braţul valid pe după umerii fiicei. Ştiam şi le-am spus-o. Dar...

Colonelul March îl întrerupse.

— Hoţul, Miss Brant, nu căuta bijuteriile mamei dumitale. Ce voia? Cele aproximativ o mie cinci sute de lire sterline în bancnote de hârtie şi monezi de aur ascunse în biroul cel vechi. Vă tot întrebaţi ce făcea Mrs. Topham cu banii. Ei bine, iată. Primele cuvinte pe care le-a putut pronunţa într-o stare de semiconştienţă au fost cele ale unui avar. Această mobilă veche din salonul ei era ultimul loc unde hoţii ar fi căutat. În afară de unul singur.

— În afară de unul singur? repetă John Brant şi avea aerul că se scrutează pe sine.

O bănuială bruscă şi îngrijorătoare îi străfulgeră în minte lui Jameson.

— Da, în afară de unul singur care ştia, continuă March. Astfel, dumneavoastră, Miss Brant, aţi fi fost imediat bănuită. Adevăratul vinovat n-a făcut-o de loc din răutate, pentru el era pur şi simplu un mijloc ca să fie scutit de neplăceri şi pedeapsă. Acum ascultaţi ce aţi făcut de fapt, Miss Brant. Faţa lui March se întunecă. Noaptea trecută aţi ieşit din casă. Dar nu v-aţi dus la Mrs. Topham, şi nici n-aţi lăsat cele două rânduri de urme de paşi artistic întipărite pe zăpadă. Aţi spus că aţi simţit zăpada pe faţă şi sub picioare. E uşor de dedus din asta că în acel moment mai ningea. Aţi ieşit afară, aşa cum fac mulţi somnambuli. V-a izbit aerul rece şi zăpada şi fără să ştiţi ce faceţi, v-aţi întors în casă în timp ce continua să ningă, şi astfel urmele paşilor

dumneavoastră au fost acoperite.

Adevăratul vinovat - era complet treaz - v-a auzit intrând şi culcându-vă din nou. A întrezărit imediat o şansă căzută din cer de a arunca pe umerii dumneavoastră o crimă pe care aţi fi putut chiar crede că aţi comis-o. S-a strecurat în camera dumneavoastră ca să vă ia pantofii şi când zăpada a încetat să mai cadă s-a dus la Mrs. Topham. Fără intenţia de a o ucide. Dar ea nu dormea şi l-a surprins. Şi iată de ce Harry Ventnor a lovit-o.

— Harry... Dorothy pronunţă acest nume ţipând, după care tăcu. Se întoarse repede spre tatăl ei, apoi privi drept înainte. Şi deodată, începu să râdă.

— Desigur, spuse colonelul March, ca de obicei o lăsa pe... cum spune el de obicei?... pe micuţa şi draga lui Dolly să fie bănuită.

John Brant părea uşurat, dar păstra un aer încurcat, contrariat.

— Domnule, îi spuse colonelului March, închizând pe jumătate ochii, nu pun absolut de loc la îndoială ceea ce afirmaţi. Băiatul ăsta mi-a făcut întotdeauna multe neplăceri. Dar nu cumva vă înşelaţi?

— Nu.

— Nu se poate să fi făcut aşa ceva. E băiatul lui Emily, băiatul sorei mele. O fi el un element dubios, dar n-are nimic dintr-un vrăjitor.

— Uitaţi, se vede, observă colonelul March, o anumită urmă de pas numărul patruzeci şi trei. Priviţi această interesantă descoperire în zăpada depusă pe partea laterală a unui gard care n-ar suporta greutatea unei pisici. O urmă ce poate fi uşor recunoscută.

— Dar tocmai aici e ceva ce nu merge, exclamă Brant. Urmele în zăpadă sunt făcute de pantofi cu numărul treizeci şi şapte! Harry n-a putut să se încalţe cu asemenea pantofi.

E o imposibilitate fizică. Harry poartă patruzeci şi trei. Doar nu credeţi că picioarele lui au intrat în mocasinii de piele ai fiicei mele.

— Nu, răspunse colonelul, dar mâinile au intrat.

Se făcu linişte. Colonelul avea aerul că se gândeşte şi părea aproape mulţumit.

— Şi cu ajutorul acestor mănuşi, stranii poate, dar foarte practice, continuă el, Harry Ventnor s-a dus la Mrs. Topham, mergând în mâini. Foarte uşor. Pentru un gimnast antrenat - aşa cum o atestă toate aceste cupe - nu era decât un fleac. Pentru un descreierat, veşnic în pană de bani, era idealul. Stratul de zăpadă fiind subţire nu riscă să indice o diferenţă de greutate. În faţa fiecărei uşi, protejate de ieşindul acoperişului, un loc curat, fără zăpadă, îi permitea să se repuie pe picioare. Şi avusese până atunci destule ocazii ca să-şi procure o cheie de la uşa laterală. Din nefericire există acest pasaj, destul de scund, în gard. Mergând în mâini, îşi ţinea gambele îndoite, şi labele picioarelor în verticală ca să-şi poată păstra echilibrul. A comis gafa de a lăsa această urmă de talpă de pantof pe partea laterală a gardului. Ca să vă spun drept, sunt încântat de această stratagemă. Asta întoarce crima cu josul în sus. O urmă de pas pe cer este într-adevăr...

— O frumoasă arestare, domnule, conchise comisarul Mason, făcându-şi apariţia în pragul uşii. L-am găsit pe lângă Guildford. Probabil c-o fi mirosit el vreo primejdie când ne-a văzut că fotografiem. Banii erau la el.

Dorothy privi îndelung omul greoi şi îndesat, cu ţinuta neglijentă, care tot mai exulta de plăcere. În cele din urmă, nu mai putu să îndure satisfacţia lui comunicativă.

— Văd, remarcă Dennis Jameson, că toată lumea pare să se amuze foarte bine. În ceea ce mă priveşte, mărturisesc că am trecut azi prin două şocuri foarte neplăcute. Şi, un

moment, m-am temut c-o să mai trec prin unul. Închipuiţi-vă, am crezut că o să-l acuzaţi pe Mr. Brant.

— Şi eu, mărturisi Dorothy, zâmbind tatălui. De asta sunt atât de mulţumită acum.

John Brant păru surprins, dar nu în aceeaşi măsură ca March.

— Ei, asta-i, zise acesta, dar nu vă înţeleg de loc. Eu sunt, după cum aţi spus, de la serviciul de cercetări excepţionale. Dacă aveţi o fantomă în pod sau o urmă de paşi pe partea de sus a gardului, chemaţi-mă. Şi soarta ne-a răsplătit pentru că Mr. Jameson are dreptate - eu caut însăşi evidenţa. Şi, slavă Domnului!... dacă aţi bănui un om că ar fi comis o crimă mergând în mâini, aş susţine, chiar sub tortură, că vă înşelaţi acuzându-l pe singurul, care, în casa asta, are un braţ paralizat.

În româneşte de Linica MOSCOVICI

VILLIERS DE L'ISLE-ADAM

OASPETELE ULTIMELOR CEREMONII

Comandorul de piatră poate veni la supeul nostru; poate să ne întindă mâna. I-o vom întinde şi noi, încă o dată. Cred că nu noi, ci el se va înfiora.

Într-o seară - era în anul 186.... pe vremea carnavalului - mă aflam împreună cu prietenul meu C. la Balul Operei. Ne nimerisem acolo printr-o împrejurare pe care n-o pot pune decât pe seama unei plictiseli arzătoare şi vagi - şi luasem loc, numai noi, într-o avanscenă.

Abia începusem a admira, prin praful care se ridicase, clocotul multicolor al măştilor ce urlau sub lustrele aprinse şi se agitau mânate de arcuşul îndrăcit al lui Strauss, când uşa lojii se dădu la o parte: trei doamne, foşnindu-şi mătăsurile, se strecurară printre scaunele grele şi, după ce-şi scoaseră măştile, ne spuseră:

— Bună seara!

Erau trei tinere, deosebit de inteligente şi de frumoase, pe care, ocazional, le mai întâlnisem în cercurile artistice ale Parisului: Clio La Cendrée, Antonie Chantilly şi Annah Jackson.

— Trageţi la fit de la şcoală, doamnelor? le întrebă C., poftindu-le să ia loc.

— Vai, zise Clio La Cendrée, era cât pe ce să supăm singure, pentru că astă-seară n-am întâlnit decât oameni oribili şi plicticoşi, care ne-ar fi întristat imaginaţia.

— Adevărat, şi tocmai voiam să plecăm, când v-am zărit! adaugă Antonie Chantilly.

— Aşa că veniţi cu noi, dacă n-aveţi altceva mai bun de făcut, încheie Annah Jackson.

— Bucurie şi lumină! Vivat! răspunse liniştit C. Aveţi ceva împotriva unui local ca *Maison dorée* [1]?

— Departe de mine gândul ăsta! spuse încântătoarea Annah Jackson, desfăşurându-şi evantaiul.

— Atunci, dragul meu, spuse C. întorcându-se spre mine, ia-ţi carnetul, cere să ni se rezerve salonul roşu şi trimite biletul prin admiratorul lui miss Jackson; cred că aşa se procedează, dacă n-ai nimic împotrivă.

— Domnule, îmi spuse miss Jackson, dacă vrei să te jertfeşti urnindu-te pentru noi, vei găsi acest personaj - costumat în pasăre-fenix sau în muscă - pierzându-şi vremea pe lângă şemineu. Răspunde la pseudonimul transparent de Baptiste sau Lapierre. Fii atât de amabil... Întoarce-te însă repede, să ne iubeşti neîncetat.

Dar eu nu mai auzeam nimic. Priveam în loja din faţa noastră, la un străin care mă salutase. Era un bărbat de vreo 35 sau 36 de ani, de o paloare orientală, cu o lornietă în mână.

„Iată-l pe necunoscutul de la Wiesbaden!” îmi spusei, după câteva clipe de ezitare.

Şi fiindcă domnul acesta îmi adusese, în Germania, unul dintre acele mici servicii pe care călătorii obişnuiesc să şi le facă (dacă-mi aduc bine aminte, într-un salon, îmi dăduse unele lămuriri despre ţigările de pe-acolo.), i-am răspuns la salut.

În clipa următoare mi-am îndreptat privirile spre şemineu, în căutarea păsării-fenix în chestiune; când, iată-l pe străin venind spre mine. Cuvintele lui fiind pe cât se poate de amabile, mi-am zis că ar fi politicos din parte-mi

[1] Cunoscut restaurant de lux.

să-i ofer sprijinul nostru, ca să nu se simtă prea stingher în vălmăşagul acela.

— Pe cine avea-voi onoarea să prezint încântătorului nostru grup? l-am întrebat zâmbind, după ce acceptase.

— Numele meu e baronul Von H., îmi răspunse străinul. Cu toate astea, ţinând seama de atitudinea nepăsătoare a acestor doamne, de accentul meu străin şi de această frumoasă seară de carnaval, îngăduiţi-mi să-mi iau, pentru un ceas, un alt nume... primul care-mi va veni în minte, adăugă el. Iată... să zicem... (şi începu să râdă)... baronul Saturn, dacă vreţi.

Ciudăţenia asta m-a cam surprins, dar, fiind vorba de o nebunie generală, l-am prezentat frumoaselor noastre sub numele mitologic la care acceptase să-şi reducă adevăratul lui nume.

Fantezia să îl făcuse interesant; lăsase impresia că e cine ştie ce rege din „O mie şi una de nopţi”, care călătoreşte incognito. Clio La Cendrée, unindu-şi mâinile, merse până la a şopti numele unui oarecare Jud, vestit pe vremea aceea, un fel de criminal dispărut, pe care, după cum se spunea, o serie de amoruri îl făcuseră cunoscut şi putred de bogat.

După obişnuitul schimb de complimente, politicoasa Annah Jackson întrebă, vădit plictisită:

— N-ar vrea domnul baron să supeze cu noi, aşa, pentru simetrie?

Baronul dădu să refuze.

— Susannah vă vorbeşte ca Don Juan către statuia comandorului, spusei eu în glumă. Scoţienele astea sunt atât de solemne...

— Trebuia să-l invităm pe domnul Saturn să omoare Timpul cu noi! spuse C., care, om rece, voia să-l invite „într-un mod cât mai original”.

— Regret mult că trebuie să vă refuz! răspunse străinul.

Mai bine m-aţi plânge că o împrejurare, de o importanţă în adevăr *capitală,* mă reclamă mâine dimineaţă destul de devreme.

— Un duel amuzant? Vreo marcă de vermut? întrebă Clio La Cendrée făcând pe supărata.

— Nu, doamnă, ci, fiindcă binevoiţi să vă interesaţi, e vorba de... o întâlnire.

— Auzi! Aveţi de vânturat cine ştie ce zvonuri din culisele Operei, pun rămăşag! strigă eleganta Annah Jackson. Croitorul dumneavoastră, mândru de creaţia lui, probabil că v-a calificat drept artist sau demagog. Scumpe domnule, observaţiile de felul ăsta nu au nici o importanţă; sunteţi străin, asta se vede cât de colo.

— Sunt străin cam pretutindeni, doamnă, răspunse baronul, înclinându-se.

— Haide, vă place să fiţi rugat!

— Numai rareori, vă asigur... şopti pe tonul cel mai curtenitor, dar şi cel mai echivoc, curiosul personaj.

C. şi cu mine schimbarăm o privire; nu mai pricepeam nimic. Ce voise să spună acest domn? Totuşi, convorbirea ne amuza.

— Sunteţi al nostru până-n zori şi vă rog să-mi oferiţi braţul! strigă Antonie, ca un copil care se încăpăţânează să obţină tocmai ceea ce i se refuză.

Baronul se dădu bătut; astfel părăsirăm sala.

Făcuse deci o demonstraţie de inconsecvenţă pentru a ajunge la acest buchet final; aveam să ne aflăm într-o intimitate destul de relativă cu un bărbat despre care nu ştiam nimic - decât că jucase la cazinoul din Wiesbaden şi studiase aromele diferitelor mărci de trabucuri.

Dar ce-are a face! Astăzi, calea cea mai simplă e să strângi mâna tuturor!

Pe bulevard, Clio La Cendrée, râzând şi rezemându-se de

perinele caleştii, porunci valetului creol, care aştepta ca un sclav:

— La *Maison dorée!*

Apoi, aplecându-se spre mine:

— Nu-l cunosc pe prietenul vostru, ce fel de om e? N-am cuvinte să-ţi spun cât sunt de intrigată. Are o privire atât de stranie!

— Prietenul nostru? am răspuns. Nu l-am văzut decât de două ori, anul trecut, în timpul sezonului, în Germania.

Clio mă privi cu un aer mirat.

— Cum aşa? am continuat eu, vine să ne salute în loja noastră şi tu îl inviţi să supeze cu noi numai pentru că ţi-a fost prezentat la un bal! Admiţând că ai comis o nemaipomenită imprudenţă, e totuşi prea târziu ca să te alarmezi din pricina comeseanului nostru. Mâine dimineaţă, dacă invitaţii nu vor mai dori să continue prieteşugul, se vor saluta ca în ajun; asta-i tot. Un supeu nu înseamnă mare lucru.

Nimic nu e mai amuzant decât să-ţi dai aere că înţelegi anumite susceptibilităţi artificiale.

— Credeam că ştii mai multe despre lumea de pe-aici. Te pomeneşti că o fi vreun...

— Nu ţi l-am prezentat? E baronul Saturn. Sau ţi-e teamă cumva să nu-l compromiţi, domnişoară? adăugai pe un ton sever.

— Eşti insuportabil, să ştii!

— Nu pare a fi un măsluitor de cărţi; deci, aventura noastră e simplă de tot. Un milionar amuzant! Un ideal, nu?

— Pare a fi destul de prezentabil acest domn Saturn, zise C.

— Şi-apoi, cel puţin în vremea carnavalului, cei bogaţi au totdeauna, dreptul la respect, încheie, cu glasul ei calm, frumoasa Susannah.

Caii porniră; greoaia caleaşcă a străinului era pe urmele noastre. Antonie Chantilly (cunoscută mai ales sub porecla, cam dulceagă, de Isolda) acceptase misterioasa lui prezenţă. O dată instalaţi în salonul roşu, i-am poruncit lui Joseph să nu îngăduie nici unei fiinţe vii să ne deranjeze - cu excepţia stridiilor, a sa însăşi, şi a ilustrului nostru prieten, fantasticul doctor Florian Les Églisottes, dacă acesta, din întâmplare, ar intra să-şi savureze proverbiala sa stridie. În şemineu ardeau resturile unui buştean. În jurune pluteau fade mirosuri de stofe, de blănuri, de flori iernatice. Pe o consolă, lumina candelabrelor cădea asupra frapierelor argintate în care se răcea tristul vin de Ai. Tufele de camelii, învoalte deasupra tulpinilor de sârmă se revărsau pe cristalele de pe masă.

Afară, în noaptea rece, se pornise o burniţă măruntă şi mohorâtă amestecată cu zăpadă, cu zgomotul trăsurilor, cu strigătele măştilor care ieşeau de la Operă. Păreau nişte halucinaţii de Gavarni, de Deveria, de Gustave Doré.

Pentru a înăbuşi aceste zgomote, ferestrele închise erau drapate cu grijă. La masă ne aşezasem deci: baronul german Von H., silueta de slav cu chip de rozător a lui C. şi cu mine; apoi: Annah, La Cendrée şi Antonie.

În timpul supeului - însoţit de strălucitoare nebunii - m-am lăsat pradă nevinovatei mele manii de a observa; şi, trebuie s-o spun, nu mi-a fost greu să bag de seamă că omul din faţa mea era, în adevăr, vrednic de toată atenţia.

Nu, zău, acest oaspe întâmplător nu era un oarecine!... Atât chipul, cât şi ţinuta lui aveau, fără îndoială, acea cunoscută distincţie care ne face suportabili; accentul lui nu era obositor, ca al altor străini; atâta numai că paloarea sa, ce-i drept, avea uneori o nuanţă ciudat de lividă, ba chiar pământie; buzele îi erau mai subţiri decât o trăsătură de penel, iar sprâncenele veşnic cam încruntate, chiar când

zâmbea.

Observând aceste detalii - şi alte câteva - cu acea atenţie inconştientă pe care scriitorii sunt datori s-o aibă, mi-a părut rău că l-am introdus cu atâta uşurinţă în cercul prietenilor mei şi mi-am făgăduit că, în zori, să-l şterg de pe lista obişnuiţilor noştri. Bineînţeles, vorbesc de mine şi de C.; cât despre tinerele doamne pe care le invitasem, întâmplarea ni le adusese în cale în seara aceea şi tot ea avea să le facă să dispară, ca nişte năluci, o dată cu noaptea.

Nu trecu mult şi atenţia ne fu atrasă de o bizarerie specială a străinului. Conversaţia lui - fără a fi excepţională prin valoarea intrinsecă a ideilor - te ţinea treaz prin subînţelesurile foarte vagi pe care timbrul vocii părea că vrea să le sugereze.

Acest amănunt ne surprindea cu atât mai mult cu cât ne era cu neputinţă - gândind la ceea ce spunea - să descoperim în vorbele lui alt înţeles decât acela al unor fraze mondene. Pe C. şi pe mine, de vreo două ori ne-a făcut să tresărim prin felul în care-şi sublinia cuvintele şi prin impresia unor vagi gânduri nerostite, lăsată de spusele lui.

Deodată, în mijlocul unor hohote de râs produse de o glumă - într-adevăr dintre cele mai cu haz! - a lui Clio La Cendrée, mi-a venit în minte nu ştiu ce gând obscur cum că pe gentilomul nostru l-aş fi întâlnit nu la Wiesbaden, ci *în cu totul altă împrejurare.*

În adevăr, chipul lui avea trăsături neuitat de accentuate, iar lumina privirii sale, filtrată printre pleoape, îi transfigura obrazul ca o torţă interioară.

Când, unde îl mai întâlnisem? Zadarnic mă străduiam să-mi aduc aminte. Mă temeam să nu cedez ispitei de a da

glas imaginilor confuze care-mi treceau prin gând.

Erau viziuni ale unor întâmplări ca-n vise.

Unde, unde se întâmplaseră toate? Cum să-mi potrivesc obişnuitele mele amintiri cu aceste îndepărtate reminiscenţe - omoruri, tăceri profunde, chipuri înspăimântate, foc şi sânge - care-mi asaltau conştiinţa, însoţindu-se, la simpla vedere a acestui om, cu o senzaţie de insuportabil *pozitivism?*

— Doamne, am rostit în şoaptă, astă-seară parcă nu-s în toate minţile...

Şi am dat pe gât o cupă de şampanie.

Undele sonore ale sistemului nervos emit uneori nişte vibraţii misterioase. Ca să spun aşa, ele asurzesc, prin diversitatea ecourilor, analiza loviturii iniţiale care le-a produs. Memoria distinge de obiect mediul înconjurător - şi obiectul însuşi se îneacă în această senzaţie generală până la a deveni, cu încăpăţânare, imposibil de discernat.

Tot aşa se întâmplă când, revăzând pe neaşteptate un chip, care, cândva, ţi-a fost familiar, te simţi tulburat de tumultoasa evocare a unor impresii încă adormite şi pe care *în clipa aceea* îţi este cu neputinţă să le defineşti.

Dar manierele rafinate, rezerva plină de bunăvoinţa şi bizara demnitate a necunoscutului - care, ca nişte valuri, ascundeau realitatea, desigur foarte întunecată, a firii sale - mă făcură (cel puţin pentru moment) să consider această apropiere drept un fapt imaginar, drept un fel de perversiune vizuală, rod al febrei şi al nopţii.

Drept pentru care, m-am hotărât să petrec cât mai bine, după cum mi-era datoria şi plăcerea.

Tineretul se ridica de la mese şi hohotele de râs se amestecau cu glumele armonioase pe care nişte degete uşoare le scoteau abia atingând clapele unui pian.

Mi-am gonit deci toate gândurile. Au urmat, curând, ploi de confetti, uşoare spovedanii, vagi sărutări (ce făceau un zgomot asemănător petalelor de flori pe care faimoasele distrate le lovesc cu palma pe mâna făcută pumn), străfulgerări de surâsuri şi de diamante - iar magia apelor adânci ale oglinzilor reflecta, pe tăcute, la infinit, în prelungi imagini albăstrii, luminile şi gesturile.

C. şi cu mine ne cufundaserăm în voia visului, în vreme ce stăteam de vorbă.

Obiectele din juru-ne se transfigurează după magnetismul persoanelor care se apropie de ele; nici un obiect nu poate avea, pentru oricare dintre noi, decât semnificaţia pe care *i-o putem* atribui.

Astfel, privirile liricului meu prieten C. şi ale mele răscumpărau modernitatea bronzului violent al mobilelor rotunde şi al cristalelor unice.

Pentru noi, aceste lustre *erau,* cu necesitate, de un aur pur, iar cizelurile - nici vorbă! - aparţineau unui autentic „quinze-vingt” [1] giuvaergiu din tată în fiu. Nu mă îndoiam că acele mobile ieşiseră din mâna unui tapiţer luteran, care - în vremea domniei lui Ludovic al XIII-lea - înnebunise din pricina, persecuţiilor religioase. Iar aceste cristale - ale cui puteau fi dacă nu ale vreunui meşter din Praga, depravat de cine ştie ce dragoste penthesileană? Această draperie de Damasc, de asemenea, nu era altceva decât antica *purpura* recent regăsită la Herculanum, în cufărul cu *velaria*[2] din templele lui Asklepios sau Pallas. Cruditatea, în adevăr stranie, a ţesăturii se putea explica, la nevoie, prin acţiunea corozivă a pământului şi a lavei şi - preţioasă

[1] Membru al unei instituţii a cavalerilor care se întorseseră orbi din cruciade - care practicau diferite meşteşuguri de artă.

[2] Veşminte sacre (l. lat.).

imperfecţiune! - o făcea unică în univers.

Cât priveşte faţa de masă şi şervetele - aveam în suflet o îndoială cu privire la originea lor. Poate că era cazul să salutăm în ele nişte mostre de bure lacustre. Barem în monogramele lor nu ezităm a regăsi urmele unei origini acade sau troglodite. N-ar fi fost de mirare să ne aflăm în faţa unor nenumărate bucăţi din linţoliul lui Xisuthros [1] spălate şi vândute cu bucata ca feţe de masă. După ce le-am cercetat însă mai îndeaproape, a trebuit să ne mulţumim a ne întreba dacă monogramele lor nu sunt inscripţiunile cuneiforme ale unui meniu redactat pe timpul domniei lui Nemrod; ne şi bucuram la gândul surprizei şi a bucuriei pe care o va avea domnul Oppert[2] la aflarea acestei ultime descoperiri.

În vremea asta, Noaptea-şi întindea umbrele, efectele ei stranii şi clar-obscurul peste lucruri, încurajându-ne în convingerile şi în visele noastre. Cafeaua aburea în ceşti transparente. C. savura liniştit o havană, învăluindu-se de fum alburiu, ca un zeu printre nori.

Baronul Von H., cu pleoapele pe jumătate închise, lungit pe o sofa, cu aerul cam banal şi o cupă de şampanie în mâna palidă care atârna deasupra covorului, părea că ascultă atent prestigioasele acorduri ale unui duo nocturn (din „Tristan şi Isolda” de Wagner), pe care Susannah îl cânta nuanţându-i cu mult sentiment modulaţiile incestuoase. Antonie şi Clio La Cendrée, radioase, ţinându-se de talie, ascultau în tăcere acordurile lente dar viguroase ale acestei bune muziciene.

---

[1] Ultimul rege al Babilonului.

[2] Jules Oppert, asirolog francez, autor al unor lucrări despre scrierea cuneiformă (1825—1905).

Eu, neputând dormi de-atâta încântare, ascultam de asemenea, aşezat lângă pian.

Pentru seara aceea, gingaşele noastre invitate aleseseră catifeaua.

Duioasa Antonie, cea cu ochi ca violetele, era în negru, fără nici o dantelă. Dar linia de catifea a rochiei sale nefiind cu nimic tivită, umerii şi gâtul, ce păreau sculptaţi în adevărată marmură de Carrara, contrastau violent cu stofa.

În degetul cel mic purta un inel subţire de aur - şi trei albăstrele de safir străluceau în părul ei castaniu, împletit până sub talie în două coade lungi, ondulate cu fierul.

În ce priveşte caracterul ei: unui ilustru personaj care o întrebase, într-o seară, dacă e „cinstită” îi răspunsese: „Da, domnule, căci în Franţa «cinstit» nu mai e decât un sinonim al lui «binecrescut»”.

Clio La Cendrée, o blondă delicată cu ochi negri, o adevărată zeiţă a Impertinenţei (o femeie tânără, pe care principele Solt... o botezase în legea ortodoxă, turnându-i în păr spumă de Roederer) era într-o rochie bine mulată de catifea - şi un şirag de rubine îi acoperea pieptul.

Această tânără creolă de douăzeci de ani trecea drept modelul tuturor virtuţilor condamnabile. I-ar fi scos din minţi pe cei mai austeri filozofi ai Greciei, ca şi pe cei mai profunzi metafizicieni ai Germaniei. Un nesfârşit număr de tineri eleganţi se îndrăgostiseră de ea şi se bătuseră în duel, se ruinaseră, îi trimiseseră flori. Se întorsese de la Baden[1], unde, râzând ca un copil, pierduse la ruletă vreo patru sau cinci mii de mărci.

În ce priveşte caracterul: o doamnă în vârstă - germană de origine şi, de altfel, cam nespălată - impresionată de acest spectacol, îi spusese, la cazinou: „Domnişoară, fiţi

[1] Vestită staţiune de cură în Germania.

prudentă; uneori omul trebuie să mai mănânce şi puţină pâine, nu uitaţi!” Roşind, frumoasa Clio îi răspunsese: „Vă mulţumesc pentru povaţa dumneavoastră, doamnă, aflaţi însă că există femei pentru care pâinea a fost întotdeauna numai o prejudecată”.

Annah - sau, mai bine zis, Susannah Jackson - o Circe scoţiană, cu părul mai negru decât beznă nopţii, cu priviri ca nişte pumnale, cu mici fraze acidulate, strălucea, indolentă în catifeaua-i roşie.

De ea, tinere străin, să te fereşti! Oricine îţi va putea spune că e ca nisipurile mişcătoare: îţi devorează sistemul nervos. Se pricepe să distileze plăcerea. Nu te vei alege din parte-i decât cu o lungă criză maladivă, enervantă şi înnebunitoare. În conştiinţă, Susannah numără mai multe decese. Genul ei de frumuseţe, de care se simte sigură, provoacă muritorilor de rând o febră ce ajunge până la frenezie.

Trupul ei e ca un crin întunecat, deşi virginal! Îşi merită numele care în ebraică, dacă nu mă înşel, denumeşte această floare.

Oricât de rafinat te-ai crede (la o vârstă, poate, încă mai fragedă, tinere străin!), dacă nenorocul ţi-o va scoate în cale pe Susannah Jackson, va trebui să ne închipuim un om tânăr de tot care, vreme de douăzeci de ani în şir, s-a hrănit cu ouă şi lapte şi care, dintr-o dată, fără nici un preambul, a fost trecut la un regim exasperant (şi continuu!) de mirodenii corosive şi de condimente, a căror savoare usturătoare şi fină îi convulsionează gustul, îl distruge şi-l înnebuneşte - iată cum vei arăta după două săptămâni.

Nu o dată, meştera noastră în farmece s-a distrat storcând lacrimi de deznădejde unor lorzi bătrâni şi blazaţi - căci numai cu plăcerea poţi s-o seduci. Planul ei, lămurit în câteva fraze, este să se îngroape într-o vilă de un milion, pe

malurile Clyde-ului, cu un copil drăguţ cu care se va distra omorându-l alene, după plac.

În ce priveşte caracterul: într-o zi, sculptorul C.B. făcea haz de un mic semn negru pe care Susannah îl are lângă un ochi. „Artistul necunoscut care te-a sculptat în marmură, zicea el, a trecut cu vederea pietricica asta.” „Nu o vorbi de rău, îi răspunse Susannah, tocmai pietricica îi răstoarnă pe toţi.” O adevărată panteră!

Tustrele aceste femei de noapte purtau la cingătoare o mască de catifea verde, roşie sau neagră, cu câte două panglicuţe de oţel.

Cât despre mine (dacă e cumva necesar să amintesc şi de acest invitat), aveam şi eu o mască numai că nu atât de vizibilă, asta-i totul.

La un spectacol, dat într-o sală centrală, rămâi până la sfârşit, din politeţe şi ca să nu-ţi stinghereşti vecinii, chiar dacă stilul piesei e obositor şi subiectul îţi displace; tot aşa făceam şi eu; trăiam din politeţe.

Ceea ce nu mă împiedica să umblu vesel, cu o floare la butonieră, ca un adevărat cavaler al ordinului Primăverii.

Între-acestea, Susannah închise pianul. Am luat un buchet de pe masă, m-am îndreptat către ea şi i l-am oferit cu ochi râzători.

— Eşti o divă, i-am spus. Primeşte florile astea pentru dragostea necunoscuţilor care iubesc.

Ea alese câteva hortensii pe care, nu fără amabilitate, şi le vârî în corsaj.

— Nu citesc scrisorile anonime! răspunse Susannah punând ceea ce mai rămăsese din „selam”[1]-ul meu pe

[1] Buchet de flori astfel aranjate încât să comunice un sentiment, o dorinţă.

capacul pianului.

Tânăra făptură - atât de strălucitoare şi de lumească - îşi uni mâinile pe umărul unuia dintre noi; desigur, pentru a se întoarce la locul ei.

— A, glacială Susannah, îi spuse C. râzând se pare că te-ai născut numai spre a aminti oamenilor că zăpada e fierbinte.

Mi-am zis că vorba asta e unul dintre acele complimente alambicate pe care supeurile pe sfârşite le inspiră anumitor bărbaţi şi care, dacă au totuşi vreun înţeles, acesta e fin ca un fir de păr tăiat în patru! E tot ce poate fi mai aproape de prostie - şi, adesea, apropierea e deplină. Auzind vorbele astea elegiace, mi-am dat seama că în curând creierele noastre aveau să devină negre ca smoala şi că trebuia să mă urnesc.

Uneori e de ajuns o scânteie ca să ţâşnească o flacără. Tot aşa şi acum, m-am hotărât să aprind, cu orice preţ, o flacără în cugetul taciturnului nostru invitat.

În clipa asta intră Joseph, aducând (ce bizarerie!) punci la gheaţă - căci hotărâsem să ne îmbătăm ca nişte adevăraţi lorzi.

Îl priveam, cam de un minut, pe baronul Saturn. Părea neliniştit, nerăbdător. L-am văzut uitându-se la ceas, apoi dăruind un briliant Antoniei şi ridicându-se să plece.

— Vai, stăpâne-al unor meleaguri depărtate - i-am strigat, călare cum stam pe un scaun şi între două pufăituri de trabuc - doar nu vei fi având de gând să ne părăseşti înainte de ora unu! Ne-ai lăsa impresia că eşti un om misterios - ceea ce, după cum ştii, e de prost gust!

— Sunt dezolat, îmi răspunse, dar e vorba de o îndatorire ce nu se poate amâna şi care, din clipa asta, a devenit urgentă. Aibi bunătatea de a primi toată recunoştinţa mea pentru clipele atât de plăcute ce le-am petrecut.

— Să fie cu adevărat vorba de un duel? întrebă Antonie, cam neliniştită.

— Aş! am strigat, convins că la mijloc nu poate fi decât o oarecare gâlceava între măşti, sunt sigur că exagerezi. Omul dumneatale o fi beat turtă. Înainte de a zugrăvi replica tabloului lui Gérôme - tablou în care ai juca rolul învingătorului, al lui Arlechino - trimite-l pe vânător la întâlnire, ca să te convingi că eşti aşteptat; la nevoie, galopul cailor va recâştiga timpul pierdut!

— Nici vorbă! întări C., liniştit. Mai bine fă-i curte frumoasei Susannah, care nu mai poate după dumneata; vei evita un guturai şi te vei consola irosind un milion sau două. Priveşte, ascultă şi hotărăşte…

— Domnilor, vă mărturisesc că *sunt orb şi surd, pe cât de ades îmi îngăduie bunul Dumnezeu!* spuse baronul Saturn.

Rostise astfel apăsând vorbele astea de necrezut, încât ne aruncase în nedumerirea cea mai absurdă. Până-ntr-atât, încât am uitat de scânteia cu pricina! Ne uitam unii la alţii, cu un zâmbet stângaci, neştiind ce să mai credem de „gluma” asta, când, deodată, nu m-am putut opri să scot un strigăt: îmi amintisem *unde* îl întâlnisem pe omul acesta pentru prima oară!

Şi, brusc, mi s-a părut că toate cristalurile, chipurile, draperiile, tot zaiafetul acelei nopţi se limpezise în lumina chioară, în lumina roşie ce ţâşnea, ca pe scena unui teatru, din oaspetele nostru.

— Domnule, i-am şoptit la ureche, iartă-mă dacă mă înşel cumva… dar mi se pare că am mai avut *plăcerea* să te întâlnesc, acum vreo cinci sau şase ani, într-unul din oraşele mari din Sud, la Lyon poate, într-o dimineaţă pe la ceasurile patru, într-o piaţă…

Saturn îşi ridică încet capul şi, măsurându-mă cu atenţie,

spuse:

— A, s-ar putea.

— Da! am continuat, privindu-l şi eu ţintă. O clipă! În piaţa aceea, îmi amintesc că se afla şi un obiect dintre cele mai melancolice... Doi studenţi, prieteni de-ai mei, mă luaseră cu dânşii pentru acel obiect, pe care însă mi-am făgăduit să nu-l mai revăd.

— Aşa? spuse domnul Saturn. Şi, mă rog, ce fel de obiect era acela, dacă mi-e îngăduit să întreb?

— Te rog să mă crezi, era un fel de eşafod, o ghilotină, domnule, dacă nu mă înşală memoria. Da, da, o ghilotină. Acum îmi amintesc bine!

Schimbasem aste câteva vorbe numai în şoaptă. Într-o şoaptă abia desluşită. C. şi doamnele stăteau la taifas în umbră, câţiva paşi mai încolo, lângă pian.

— Asta era, îmi amintesc! am adăugat, ridicând glasul. Ei, ce spui, domnule?... Am memorie, nu glumă! Deşi trăsura în care te aflai a trecut repede pe lângă a mea, te-am putut zări în lumina torţelor. Împrejurarea aceea mi-a înlesnit să-mi fixez bine chipul dumneatale în minte. Aveai întocmai trăsăturile de acum.

— Da, da, răspunse domnul Saturn, adevărat! Mărturisesc că atâta precizie mă surprinde!

Râsul lui strident mă făcu să mă gândesc la ţăcănitul unor foarfeci care potrivesc părul.

— Printre altele, am continuat, un detaliu mi-a atras atenţia. De la distanţă, te-am văzut coborând spre locul unde se înălţa maşinăria şi... dacă nu cumva mă înşală vreo asemănare....

— Nu, *dragă* domnule, nu te înşeli. Eram chiar eu, îmi răspunse.

La vorba asta, am simţit că convorbirea devenise glacială - ceea ce însemna că, poate, mă abătusem de la acea

politeţe strictă la care un atât de straniu călău avea dreptul. Tocmai căutam o vorbă banală ca să înlătur gândurile care ne copleşiseră pe amândoi, când frumoasa Antonie se depărtă de pian, spunând cu un aer nepăsător:

— Apropo, doamnelor şi domnilor, ştiţi că în astă-dimineaţă va avea loc o execuţie?

— O! am exclamat, impresionat în mod neobişnuit de cuvintele ei.

— E vorba de bietul doctor P., continuă Antonie, cu tristeţe; cândva mi-a îngrijit sănătatea. Eu, una, nu-l ţin de rău că s-a apărat în faţa judecătorilor; credeam însă că va fi mai dârz. Când soarta ţi s-a hotărât dinainte, cred că-i mai bine să le râzi în nas guleraţilor acelora. Domnul P. s-a cam pierdut însă cu firea.

— Cum, chiar astăzi? Definitiv? am întrebat străduindu-mă să par indiferent.

— La ora şase, ora fatală, domnilor şi doamnelor! răspunse Antonie. Ossian, avocatul cel chipeş, mi-a adus vestea asta chiar aseară, în timp ce-mi făcea curte în felul lui. A, uitasem! Se pare că s-a adus şi un străin ca să-l ajute pe domnul De Paris[1] ţinându-se seama că e vorba de un proces solemn şi de un acuzat distins.

Fără a da atenţie absurdităţii acestor din urmă cuvinte, mi-am întors privirea spre domnul Saturn. Stătea în picioare, în dreptul uşii, învăluit în mantia sa neagră, cu pălăria în mână, cu un aer oficial. Punciul mă cam ameţise. Ca să fiu sincer, eram pus pe gâlceava. Temându-mă că, invitându-l printre noi, comisesem ceea ce la Paris se numeşte „o gafă”, mutra acestui intrus - oricine-ar fi fost el - îmi devenise nesuferită, încât numai cu mare greutate mă înfrânam să nu-i spun vreo două vorbe.

---

[1] Vestit călău.

— Domnule baron, i-am spus zâmbind, judecând după straniile dumitale aluzii cu subînţelesuri, aş zice că am dreptul să te întreb dacă nu cumva „orb şi surd pe cât de ades îţi îngăduie bunul Dumnezeu” eşti întocmai cam ca legea?

Baronul se apropie de mine, se apleca asupră-mi cu un aer şăgalnic şi-mi spuse în şoaptă:

— Te rog, mai încet. Sunt şi doamne pe-aici.

Apoi salută pe cei din jur şi ieşi, lăsându-mă fără grai, înfiorat şi neputându-mi crede urechilor.

Cititorule, aici îngăduie-mi un cuvânt. Când Stendhal avea de gând să scrie o poveste de dragoste cam sentimentală, se ştie că obişnuia mai întâi să recitească vreo câteva pagini din Codul penal - ca să găsească tonul nimerit, aşa zicea el. Eu, unul, gândind să scriu anumite povestiri, găsisem - după ce chibzuisem îndelung - că e mai practic să-mi petrec pur şi simplu serile într-una din cafenelele din pasajul Choiseul, unde răposatul X., fostul călău parizian, venea *aproape* în fiece zi, incognito, să-şi facă mică lui partidă de imperial. Îmi făcuse impresia unui om la fel de binecrescut ca oricare altul; vorbea cu un glas scăzut dar foarte desluşit, cu un surâs nevinovat. Mă aşezam la o masă vecină şi mă cam amuzam când îl vedeam cum, stăpânit de pasiunea jocului, striga brusc „Tai!” - dar fără nici o răutate. Îmi amintesc că acolo am aşternut pe hârtie cele mai *poetice* inspiraţii ale mele - ca să folosesc o expresie burgheză. Iată de ce pentru mine nu era ceva nou acea senzaţie plină de oroare convenţională pe care aceşti domni în robe scurte o provoacă omului de pe stradă.

Iată de ce mi se părea curios că mă simţeam copleşit de un sentiment atât de intens numai pentru că oaspetele nostru îmi mărturisise că face parte din tagma acestora.

C. care se apropiase de noi pe când schimbam ultimele vorbe, mă atinse uşor pe umăr.

— Ţi-ai pierdut capul? mă întrebă.

— Te pomeneşti că a moştenit vreo avere şi nu-şi mai face meseria decât pentru că nu i s-a găsit încă înlocuitor... am şoptit, iritat de aburii punciului.

— Bine! spuse C. Cred însă că nu-ţi închipui că ar avea vreo legătură cu ceremonia cu pricina?

— Văd că ai prins tâlcul convorbirii noastre, dragul meu, i-am spus în şoaptă; scurtă, dar instructivă! Acest domn e un simplu călău! Cred că e belgian. Iată exotismul de care vorbea mai adineaori Antonie. Fără prezenţa ei de spirit, făceam o poznă; vreau să spun că tinerele doamne s-ar fi putut înspăimânta de el.

— Haida de! spuse C. Un călău cu un echipaj de treizeci de mii de franci? Care dăruieşte diamante vecinei sale de masă? Care supează la *Maison dorée* în ajunul unei execuţii? Atâta ai umblat pe la cafeneaua Choiseul, încât vezi pretutindeni numai călăi! Ia mai bine un pahar de punci! Domnul Saturn al tău e un farsor, să ştii!

Auzind aceste vorbe, mi s-a părut că logica, da, raţiunea rece era de partea scumpului meu poet. Foarte descumpănit, mi-am luat în grabă pălăria şi mănuşile şi am dat să ies cât mai repede, murmurând:

— Bine.

— Ai dreptate, îmi spuse C.

— Batjocura asta a durat destul, am adăugat, deschizând uşa salonului. Dacă-l mai văd pe acest sinistru impostor, îţi jur că...

— O clipă. Hai să ne jucăm de-a „cine trece primul”, zise C.

Era să-i ripostez cele cuvenite şi-apoi să dispar, când auzii, dintr-o parte, un glas vesel şi cunoscut.

— Zadarnic! Rămâi, dragă prietene.

Era ilustrul nostru doctor Florian Les Églisottes; tocmai intrase. Iată-l în faţa mea, scund, vioi, plin de zăpadă.

— Dragă doctore, i-am spus, mă întorc într-o clipă, dar...

Doctorul m-a reţinut cu un gest:

— Stai numai să-ţi spun povestea omului pe care l-am văzut ieşind din salon mai adineauri, tocmai când intrăm, continuă doctorul, şi pun rămăşag că nici n-o să te mai gândeşti să-i ceri socoteală! De altfel, e şi prea târziu: acum e în trăsură, departe.

Tonul pe care vorbea era atât de straniu, încât m-a oprit definitiv în loc.

— Sunt gata să-ţi ascult povestea, doctore, i-am spus după o clipă, aşezându-mă, dar să ştii că răspunzi de inacţiunea mea, moralmente răspunzi pentru ea.

Prinţul ştiinţei îşi lăsă într-un colţ bastonul cu măciulie de aur, abia atinse cu buzele degetele celor trei frumuseţi mute de uimire, îşi turnă puţin vin de Madera şi, în mijlocul fantasticei tăceri care a urmat incidentului - şi intrării sale personale - începu astfel:

— Înţeleg toată aventură de astă-seară. Am trăit toate câte s-au întâmplat, ca şi când aş fi fost printre dumneavoastră!... Ceea ce vi s-a întâmplat nu este, la drept vorbind, alarmant, dar ar fi putut deveni.

— Nu mai spune! făcu C.

— Domnul acesta este în adevăr baronul Von H., descendent al unei foarte suspuse familii din Germania, putred de bogat, dar...

Doctorul ne privi:

— ...dar nemaipomenitul caz de alienare mintală de care suferă - caz constatat de facultăţile de medicină din München şi Berlin - prezintă cea mai extraordinară şi cea mai incurabilă dintre toate monomaniile cunoscute până

astăzi! încheie doctorul, pe tonul unei prelegeri de fiziologie comparată.

— Alienare mintală? Ce vrei să spui, Florian? murmură C. îndreptându-se spre uşă spre a împinge zăvorul.

La destăinuirea medicului, doamnele încremeniseră cu surâsul pe buze.

Iar mie mi se părea că, de câteva minute, visez cu ochii deschişi.

— Alienat!... strigă Antonie. În cazul acesta ar trebui internat, nu?

— Dacă nu mă-nşel, v-am spus că gentilomul nostru e putred de bogat, replică grav Les Églisottes. De aceea, nu vă fie eu supărare, *el* internează pe alţii.

— Şi în ce constă mania lui? întrebă Susannah. Eu găsesc că domnul acesta e foarte drăguţ, vă previn!

— Cred că în curând o să vă schimbaţi părerea, doamnă! continuă doctorul aprinzându-şi o ţigaretă.

Lumina palidă a zorilor bătea în geamuri, lumânările păleau, focul agoniza, ceea ce auzeam ne dădea senzaţia unui coşmar. Doctorul nu era dintre cei deprinşi cu mistificările; spusele lui trebuie să fi fost la fel de reci şi de reale ca şi maşinăria care se înălţa nu departe, în piaţă.

— Se pare - continuă doctorul sorbind din paharul de Madera - că, de îndată ce a devenit major, acest tânăr taciturn s-a îmbarcat pentru Indiile Orientale; a călătorit mult pe meleagurile Asiei. Acolo începe impenetrabila taină care ascunde originea accidentului pe care l-a suferit. În extremul-orient, în timpul unor răscoale, a asistat la unele torturi aspre pe care legile acelor ţări le aplică răzvrătiţilor şi vinovaţilor. Fără îndoială că, la început, a asistat mânat numai de curiozitatea lui de călător. Dar se pare că, la vederea acelor cazne, în el s-au trezit instinctele unei cruzimi care depăşeşte puterea noastră de a înţelege;

aceste instincte i-au tulburat raţiunea; i-au otrăvit sângele şi, până la urmă, au făcut din el o fiinţă stranie. Închipuiţi-vă: dând bani în stânga şi-n dreapta, baronul Von H. a pătruns în vechile închisori ale oraşelor mari din Persia, Indochina şi Tibet şi a obţinut - de la guvernatorii lor - dreptul de a îndeplini oribila funcţie de gâde, în locul gâzilor orientali. Cunoaşteţi, poate, întâmplarea cu cele patruzeci de livre de ochi scoşi care au fost oferiţi, pe două tipsii de aur, şahului Nasser-Eddin în ziua când şi-a făcut intrarea solemnă într-un oraş răsculat. Baronul, îmbrăcat în portul de pe-acolo, a fost unul dintre cei mai zeloşi executanţi ai acestei atrocităţi. Torturarea celor doi capi ai răscoalei a fost oribilă în modul cel mai strict. Mai întâi, aceştia au fost condamnaţi să li se smulgă dinţii cu cleştii, apoi dinţii le-au fost vârâţi în capetele lor - râse anume în acest scop - aşa fel ca să alcătuiască iniţialele persane ale slăvitului nume al succesorului şahului Feth-Ali. Şi de data asta, amatorul nostru a obţinut - în schimbul unui sac de rupii - dreptul de a-i executa pe osândiţi, cu acea calculată neîndemânare care-l caracterizează. (O întrebare: cine-i mai josnic - cel ce porunceşte asemenea cazne sau cel ce le execută? V-aţi revoltat? Vai, dacă primul dintre aceşti doi ar binevoi să vină la Paris, ne-am simţi onoraţi să-l primim cu surle şi cu trâmbiţe şi am porunci drapelelor aliaţilor noştri să se încline în calea lui - toate acestea barem în numele „nemuritoarelor principii de la ’89”. Deci, să lăsăm asta.) După rapoartele căpitanilor Hobbs şi Egginson, rafinamentele pe care, în asemenea ocazii, i le inspiră monomania lui, au întrecut în absurditate pe cele ale lui Tiberiu sau Heliogabal[1], ca şi toate cele menţionate în

[1] 218-222 – Heliogabal (sau Elagabal) în vârstă de 14 ani este un preot al zeului sirian Mithra; domnia sa s-a petrecut sub influenţa nefastă a bunicii sale Iulia Maesa; introduce cultul lui Baal la Roma; este asasinat

cronicile celor vechi. Căci, adăogă doctorul, în mânia lui, nici un nebun nu poate fi întrecut în *perfecţiune.*

Doctorul Les Églisottes făcu o pauză şi ne privi pe rând cu un aer ironic.

Îl ascultasem cu atâta interes, încât nici nu băgasem de seamă că ni se stinseseră trabucurile.

— De îndată ce s-a întors în Europa, continuă doctorul, baronul Von H. - care era atât de liniştit, încât ai fi zis că se va înzdrăveni - a făcut din nou temperatură. Era obsedat de un gând, un singur gând - mai morbid şi mai înfiorător decât fanteziile cele mai abjecte ale marchizului De Sade: ţinea morţiş să obţină brevetul de călău al tuturor capitalelor Europei. Susţinea că în această ramură artistică a civilizaţiei tradiţiile sănătoase şi îndemânarea sunt în declin, că starea asta de lucruri nu se mai poate tolera; mândru de statele sale de serviciu în Orient (de care făcea caz în numeroasele sale cereri), nădăjduia că (dacă suveranii vor binevoi să-l onoreze cu încrederea lor) va izbuti să smulgă arestaţilor gemetele cele mai modulate pe care le-au auzit vreodată urechi de judecători între zidurile vreunei temniţe. (Să vedeţi: când aude vorbindu-se de Ludovic al XVI-lea, i se aprinde şi-i luceşte în ochi o ură nemaipomenită - deşi acesta e de multă vreme mort; să nu uităm că, în adevăr, Ludovic al XVI-lea a interzis torturile - iată de ce acest rege este probabil singurul om pe care domnul Von H. l-a urât în viaţa lui.)

Cererile lui, se-nţelege, au rămas fără răspuns şi numai datorită intervenţiilor moştenitorilor săi baronul Von H. a scăpat de a fi închis, după cum merita. În adevăr, clauzele testamentului defunctului său tată silesc familia să facă

---

de pretorieni; îi urmează vărul său Aurelius Severus Alexander.

totul pentru a evita moartea sa civilă, din pricina marilor prejudicii băneşti pe care aceasta le-ar avea pentru rudele apropiate. Şi aşa, tânărul baron a putut călători în toată libertatea. Este în cele mai bune relaţii cu toţi domnii executori. Când poposeşte în vreun oraş, mai întâi pe aceştia îi vizitează. Nu o dată le-a oferit sume foarte mari de bani ca să-l lase să lucreze în locul lor şi - între noi fie vorba, adăugă doctorul făcându-ne cu ochiul - cred că, umblând prin Europa, a corupt vreo câţiva.

Lăsând la o parte mania asta, s-ar putea spune că nebunia lui e inofensivă fiindcă nu se exercită decât pe spinarea unor persoane condamnate. În ciuda alienaţiei sale mintale, baronul Von H. e cunoscut ca un om paşnic şi chiar binevoitor. Când şi când, poate că bunăvoinţa lui echivocă îi înfioară pe intimii care sunt la curent cu îngrozitoarea lui manie - dar atât!

Şi cu toate astea, adesea îl auzim vorbind cu părere de rău de Orient, unde se pregăteşte să se întoarcă. De când n-a izbutit să obţină diploma de călău-general al globului, a căzut într-o neagră melancolie. Gândiţi-vă la reveriile lui Torquemada sau ale lui Arbuez, ale ducilor de Alba sau ale ducilor de York. Monomania lui se agravează pe zi ce trece. De câte ori se pregăteşte o execuţie, baronul e înştiinţat de oamenii săi mai înainte de a afla călăii înşişi! Aleargă într-un suflet; cât ai bate din palme, se şi înfiinţează în preajma maşinăriei. Acum, în clipa asta, chiar acolo se află: n-ar mai putea dormi liniştit dacă n-ar avea parte de ultima privire a condamnatului.

Iată, doamnelor şi domnilor, cine este gentilomul cu care aţi avut fericirea să vă întreţineţi în astă seară. Aş mai adăuga că - în clipele de luciditate şi în relaţiile lui sociale - e un om de lume în adevăr fără cusur, cu o conversaţie dintre cele mai interesante, mai spirituale, mai...

— Ajunge, doctore! Fie-ţi milă de noi! strigară Antonie şi Clio La Cendrée, pe care flecăreala stridentă şi sardonică a lui Florian le impresionase din cale-afară.

— E un adevărat paj al ghilotinei, murmură Susannah, e un pasionat al torturii!

— Nu, zău, doctore, dacă nu te-aş cunoaşte... îndrăzni C.

— Nu mă crezi? îl întrerupse medicul. Multă vreme, nici mie nu mi-a venit să cred; dacă vrei însă, hai să mergem acolo. Am legitimaţia la mine, aşa că vom putea trece prin cordoanele de soldaţi. Atâta îţi cer: să te uiţi bine la el, la chipul lui, în momentele când se va executa sentinţa. După aceea n-o să te mai îndoieşti de nimic.

— Mulţumesc frumos pentru invitaţie! strigă C., prefer să te cred, deşi totul e de o absurditate în adevăr misterioasă.

— Ce mai tip şi baronul ăsta!... continuă doctorul, atacând o piramidă de stridii care, ca prin minune, rămăsese neatinsă.

Apoi, văzându-ne abătuţi, rosti:

— Povestea mea nu trebuie nici să vă mire, nici să vă impresioneze peste măsură! Urâtă e numai *particularitatea* monomaniei. Încolo, un nebun ca toţi nebunii - nimic altceva. Citiţi cărţile alieniştilor şi veţi afla cazuri de o ciudăţenie de necrezut; de asemenea oameni ne izbim la tot pasul, ziua namiaza mare, fără să bănuim măcar.

— Dragii mei - spuse C. În chip de concluzie, după o clipă de emoţie generală - vă mărturisesc că n-aş avea nimic împotrivă să ciocnesc un pahar cu un mirean - cum se spunea, pe vremuri, când călăii puteau fi şi feţe bisericeşti. N-aş căuta cu tot dinadinsul, dar dacă un atare prilej mi s-ar ivi, vă spun pe faţă (şi mai ales Les Églisottes mă va înţelege) că înfăţişarea sau chiar apropierea unui călău nu m-ar impresiona câtuşi de puţin. N-am înţeles niciodată prea bine efectele melodramelor cu asemenea subiecte.

Dar când văd un om care înnebuneşte pentru că nu poate ocupa *legal* o asemenea slujbă, o, asta da, mă impresionează. Vă spun fără nici o ezitare: dacă există cumva, pe lumea asta, suflete scăpate din Infern, să ştiţi că invitatul nostru de astă-seară este unul dintre cele mai rele. Zadarnic l-aţi numi nebun - asta nu explică natura lui originală. Un călău adevărat m-ar lăsa indiferent; acest maniac îngrozitor însă îmi dă nişte fiori pe care nu ştiu cum să-i denumesc!

Cuvintele lui C. fură primite cu o tăcere atât de solemnă, încât părea că Moartea însăşi şi-ar fi iţit, brusc, scăfârlia-i pleşuvă printre candelabre.

— Mă simt cam indispusă, şopti Clio La Cendrée cu un glas întretăiat de surescitarea nervilor şi de frigul dimineţii. Nu mă lăsa singură. Vino cu mine la vilă. Hai să nu ne mai gândim la aventura asta, domnilor şi dragi prieteni, să uităm de ea. Veniţi, vila are băi şi camere de culcare. (Clio nu prea-şi dădea seama ce spune.) Şi e în mijlocul unei păduri, în douăzeci de minute vom fi acolo. Vă rog să mă înţelegeţi, vă rog. Când îmi aduc aminte de domnul acela, simt că mă îmbolnăvesc şi, dacă m-aţi lăsa singură, mi s-ar face frică să nu apară aşa, dintr-o dată, ţinând în mână o lampă care i-ar lumina surâsul lui fad şi înspăimântător.

— Enigmatică noapte, n-am ce zice! rosti Susannah Jackson.

Les Églisottes îşi ştergea buzele cu un aer satisfăcut; dovedise mormanul de stridii.

— Am sunat - şi Joseph apăru. În vreme ce noi achitam nota, scoţiana - mângâindu-şi obrazul cu un mic puf de lebădă - şopti liniştit în urechea Antoniei:

— N-ai nimic să-i spui lui Joseph, mică Isoldă?

— Ba da, răspunse drăguţa şi palida făptură, mi-ai ghicit

gândul, nebuno!

Apoi, întorcându-şi privirea spre intendent, îi spuse:

— Joseph, ţine inelul ăsta, rubinul e cam prea întunecat pentru mine. Nu-i aşa, Suzanne? Briliantele astea par a lăcrima în jurul acestei picături de sânge. Vinde-l chiar astăzi - şi banii pe care-i vei lua pe el să-i împărţi cerşetorilor de pe drum.

Joseph luă inelul, salută - aşa cum numai el ştia - cu o înclinare somnambulică şi ieşi pentru a porunci trăsurilor să tragă la scară, în vreme ce doamnele sfârşeau cu reajustarea toaletelor, se înfăşurau în lungi dominouri de satin negru şi îşi puneau măştile.

Pendula bătu de şase ori.

— O clipă, spusei întinzând arătătorul spre pendulă. La ora asta, cu toţii suntem mai mult sau mai puţin complici ai nebuniei acestui om. Să fim deci îngăduitori. Chiar acum, nu suntem oare, vrând-nevrând, de o barbarie la fel de întunecată ca a sa?

La vorbele astea, toţi rămaseră tăcuţi, în picioare.

Susannah mă privi prin mască; o clipă, am încercat senzaţia unei luciri ca de oţel. Întoarse capul şi, cu o mişcare rapidă, întredeschise fereastra.

În depărtări, toate ceasurile Parisului sunau ora.

La *a şasea lovitură,* toată lumea tresări puternic; eu, unul, priveam gânditor capul de aramă al unui demon cu trăsături crispate, care ţinea, ca într-o cupă, valurile sângerânde ale draperiilor roşii.

În româneşte de Gavril MARCUSON

NOTĂ BIBLIOGRAFICĂ

Titlul original: „*Le Convive des dernières fêtes*”.

Publicat în: „Contes cruels” (recueil de contes, récits et nouvelles,1883).

Publicată în limba română în prezenta antologie şi anterior în „Povestiri crude şi insolite” apărută sub îngrijirea lui Alexandru George în 1973 la editura Cartea Românească sub titlul „*Convivul ospeţelor supreme*”.

LÉON BLOY

TIZANA

„Femeia e totdeauna femeie, adică nebună, oricât s-ar strădui să ascundă aceasta.”

ERASM

Jacques se considera pur şi simplu un nemernic. I se părea odios să rămână în umbră, ca un spion necinstit, în timp ce această femeie, absolut necunoscută lui, se spovedea.

Dar atunci ar fi trebuit să plece imediat, de îndată ce preotul în stihar a apărut cu ea, sau cel puţin să fi făcut zgomot, pentru ca ei să fie avertizaţi de prezenţa unui străin. Acum însă era prea târziu, şi oribila indiscreţie nu putea decât să se agraveze.

Neclintit, căutând, ca ploşniţa de zid, un colţişor răcoros, după o zi atât de toridă, avusese fantezia, puţin cam neobişnuită pentru el, să intre în bătrâna biserică, unde se aşezase într-un cotlon întunecat, în spatele acestui confesional, pentru a medita, privind cum se stinge marele rosar.

După câteva minute, fără a şti cum sau de ce, deveni martorul cu totul involuntar al unei spovedanii.

Cuvintele, ce-i drept, nu ajungeau distinct până la el, şi nu auzea decât o vagă şuşoteală. Dar, spre sfârşit, discuţia

deveni mai animată.

Când şi când, câteva silabe se detaşau, ţâşnind din fluviul opac al acelei şuşoteli smerite, şi tânărul bărbat care, printr-o minune, era tocmai opusul unui om necioplit, se sperie foarte serios la gândul că va surprinde nişte mărturisiri care, evident, nu-i erau destinate.

Pe neaşteptate, supoziţia asta i se adeveri. Păru să se producă o vâltoare violentă. Undele neclintite mârâiră, despicându-se, ca pentru a lăsa să răsară un monstru, şi Jacques, strivit de groază, auzi următoarele cuvinte rostite cu vădită nervozitate:

— Dar v-am spus, părinte, că i-am turnat otravă în tizană[1].

Apoi, nimic. Femeia, căreia nu i se vedea faţa, se ridică de pe scăunelul de rugăciune şi dispăru, neauzită, în beznă.

Cât priveşte preotul, rămase nemişcat ca un mort, şi se scurseră câteva minute interminabile până când să deschidă poarta şi să plece, la rândul său, cu paşi grei, ca un om zdrobit.

Trebui să asculte zăngănitul persistent al cheilor paracliserului şi dispoziţia de a ieşi, repetată îndelung în naos, pentru ca în cele din urmă să se ridice el însuşi, atât de năucit era de acele cuvinte ce răsunau în el ca un strigăt.

Recunoscuse fără nici un dubiu vocea mamei sale! Oh! imposibil să se înşele. Îi recunoscuse mersul, când umbra femeii se oprise la doi paşi de el.

Dar atunci, cum! totul s-a spulberat, totul s-a sfârşit, totul n-a fost decât o minciună monstruoasă!

[1] s.f. 1. Băutură obţinută dintr-o infuzie de plante medicinale sau de cereale. 2. (Înv.) Şampanie cu tărie alcoolică slabă. – Din fr. tisane, lat. tisana.

Trăia singur cu această mamă, care nu vedea aproape pe nimeni şi nu ieşea decât pentru a se duce la biserică. Se obişnuise s-o venereze din tot sufletul, ca pe un exemplar unic al dreptăţii şi al bunătăţii.

Atât cât putuse cunoaşte el din trecut, nimic nu se arăta neclar, nimic necinstit, nici un secret, nici măcar un singur fapt dubios. O frumoasă cale imaculată cât vedeai cu ochii, sub un cer palid. Pentru că existenţa bietei femei era umbrită de o mare tristeţe.

După moartea soţului ei ucis la Champigny[1], şi pe care tânărul Jacques cu greu şi-l mai amintea, nu încetase a purta doliu, ocupându-se exclusiv de educaţia fiului său, pe care nu-l părăsise nici măcar o singură zi. Nu acceptase niciodată să-l trimită la şcoală, pentru a-l feri de anumite legături, asumându-şi toată instrucţia lui, şi oţelindu-i sufletul cu frânturi din sufletul ei. Dar tot datorită acestui regim, Jacques devenise de o sensibilitate alarmantă, cu nervi extrem de slabi, care adesea îl expuneau la suferinţe ridicole, poate şi la adevărate primejdii.

Când a devenit adolescent, ştrengăriile inerente, pe care mama nu le putuse împiedica, au făcut-o pe aceasta un pic mai tristă, fără a-i ştirbi însă blândeţea. Nici reproşuri, nici scene mute. Acceptase, ca pe atâtea altele, ceea ce nu putea fi evitat.

În fine, toată lumea vorbea despre ea cu respect, şi astăzi tocmai el, fiul ei cel drag, se vedea silit s-o dispreţuiască - în genunchi şi cu ochii în lacrimi, cum l-ar dispreţui îngerii pe Dumnezeu, dacă nu şi-ar ţine promisiunile!...

Într-adevăr, îi venea să înnebunească, să urle în plină

[1] Localitate în Franţa, teatrul unor lupte sângeroase în războiul franco-prusac din 1870.

stradă. Mama sa! o ucigaşă! O nesăbuită, de un milion de ori absurdă, ceva absolut de necrezut şi, totuşi, neîndoios. N-a purces ea însăşi să declare asta? Îi venea să-şi sfâşie obrajii.

Dar ucigaşa cui? Dumnezeule mare! Nu cunoştea pe nimeni din anturajul său care să fi murit otrăvit. Nu era nici tatăl său, care căzuse secerat pe la spate de gloanţele unei mitraliere. Şi nici el nu putea fi acel om pe care mama să se fi gândit să-l ucidă. El n-a fost niciodată bolnav, n-a avut niciodată nevoie de tizană şi se ştia adorat. Când întârziase prima oară seara, şi fireşte nu din cauza lui, mama fusese pur şi simplu bolnavă de nelinişte.

Să fi fost vorba despre un fapt petrecut înainte de a se naşte el?

Tatăl lui o luase de soţie pentru marea-i frumuseţe, când ea avea cam douăzeci de ani. Să fi fost această căsătorie precedată de vreo întâmplare care implicase o crimă?

Totuşi, nu. Trecutul acesta limpede îi era cunoscut, i se povestise de nenumărate ori şi dovezile rămâneau în afara oricărui dubiu. Şi-atunci, de ce această declaraţie înfricoşătoare? De ce, mai ales, oh! de ce a fost nevoie ca el să fie martor la aşa ceva.

Beat de groază şi disperare, se întoarse acasă.

Mama alergă îndată să-l îmbrăţişeze.

— Vai, ce târziu te-ai întors, dragul meu băiat! şi ce palid arăţi! Eşti bolnav?

— Nu, răspunse el, nu sunt bolnav, dar căldura asta insuportabila m-a stors şi cred că nu voi putea mânca nimic. Dar dumneata, mamă, nu simţi nici o indispoziţie? Ai fost, desigur, plecată şi dumneata să iei puţin aer, să te mai răcoreşti. Mi s-a părut că te-am zărit, de departe, pe chei.

— Am fost plecată, într-adevăr, dar n-aveai cum să mă vezi pe chei. *Am fost să mă spovedesc,* treabă pe care tu

cred că n-ai mai făcut-o cam de mult, păcătosule!

Jacques rămase uluit că nu s-a sufocat, că n-a căzut lat, fulgerător, ca în cele mai bune romane pe care le citise.

Era deci adevărat că fusese să se spovedească!

Deci, el nu adormise în biserică şi nenorocirea asta groaznică nu era un coşmar, aşa cum îşi imaginase, nebuneşte, o clipă. Nu se prăbuşi, dar deveni şi mai palid. Mama se sperie.

— Totuşi, ce ai, micul meu Jacques? exclamă ea. Suferi, îmi ascunzi ceva, mie, mamei tale. Ar trebui să ai mai multă încredere în mama ta, care nu te iubeşte şi nu te are decât pe tine... Vai, cum mă priveşti! comoara mea scumpă... Hai, spune-mi totuşi ce ai?! Mă înspăimânţi!...

Şi îl cuprinse cu dragoste în braţe.

— Oh, copil mare ce eşti! Ascultă ce-ţi spun. Nu sunt o fiinţă curioasă, ştii şi tu, şi nu ţin să te trag de limbă. Nu-mi spune nimic, dacă nu vrei să-mi spui nimic, dar lasă-mă să te îngrijesc. Du-te şi întinde-te în pat chiar acum. Între timp, eu am să-ţi prepar o gustare bună şi foarte uşoară pe care ţi-o voi aduce eu însămi, nu-i aşa? Iar dacă noaptea asta ai febră, îţi voi face o TIZANĂ...

De data asta Jacques se prăbuşi la pământ.

— *În sfârşit!* suspină mama, cu o uşoară oboseală în glas, întinzând mâna spre un clopoţel.

Jacques *suferea de un anevrism* foarte grav, iar mama lui avea un amant care nu voia să-i fie tată vitreg...

În româneşte de Constantin OLARIU

MAXIM GORKI

TÂLHARII

I

Într-o zi, la prânz, mama lui Vaniuşka Kuzin îi spuse băiatului:

— Ce-ar fi să te duci tu, Vania, la oraş?

Vaniuşka tăcu din gură. Tocmai cojea un cartof fierbinte, suflând zgomotos în degete, cu buzele ţuguiate şi mişcând supărat din sprâncene.

Maică-sa îi privi obrazul rotund, de copilandru, oftă, şi repetă cu jumătate de gură:

— Ar fi bine să te duci, zău...

— La ce? întrebă Vaniuşka, vânturând cartoful dintr-o mână într-alta.

— Ia toporul şi du-te...

— Apăi că de-alde ăştia, cu topoarele, îs sumedenie acolo!

— Atunci, ia şi tu lopata... Uite, ca mâine târgoveţii or începe să-şi chivernisească pivniţele. Colea o să spargi nişte lemne, dincolo o să găseşti poate altceva de lucru... Şi aşa cu una, cu alta, o să câştigi şi tu o bucată de pâine. Zău, du-te Vania!

Lui Vaniuşka îi dădea inima ghes să plece la oraş; totuşi nu-i răspunse nimic bătrânei. În astea două săptămâni de când murise taică-său, Vanka se simţise ca un om care trăieşte de capul lui. La praznic, după înmormântare, băuse

pentru întâia oară votcă fără să-l ţină nimeni din scurt, iar acum umbla prin sat, cu pieptul scos în afară, încruntat, gânditor, ca omul cu multe griji, iar cu maică-sa era scump la vorbă, răspunzându-i scurt, aşa cum făcea taică-său...

După masă bătrâna se apucă să-şi dreagă cojocul, iar Vaniuşka se sui pe cuptor şi după ce stătu tolănit vreo jumătate de ceas, o întrebă pe maică-sa:

— Păi, câţi bani ai?

— O rublă şi şase griveni...

— Ăi şase griveni dă-mi-i mie...

— Pentru ce-ţi trebuie?

— Pentru drum.

— Te duci?

— Păi, dară...

— Ei, vezi, aşa! Du-te, băiatul mamei!... Şi când te-ai gândit să pleci?

— Mâine.

A doua zi, pe mânecate, maică-sa îl blagoslovi cu icoana ferecată în aramă a sfântului Nicolae. Vaniuşka strânse vârtos cureaua, vâri toporul în cingătoare, îşi îndesă căciula peste urechi, îşi puse mănuşile cu un singur deget şi, bătându-se peste coapse, zise:

— Apăi, m-am pornit. Rămâi sănătoasă!

— Mergi cu dumnezeu, Vania! Vezi, păzeşte-te de târgoveţi, fii cu ochii în patru, că-s pezevenghi nevoie mare. Şi bagă de seamă, băiete, nu pune strop de vin în gură!

— Bine, zise Vaniuşka şi, tuflindu-şi voiniceşte căciula pe o ureche, ieşi în uliţă.

Afară nu se luminase încă de ziuă. Făcu vreo zece paşi şi întoarse capul, auzind chemarea maică-si, care stătea în poartă; era prea întuneric s-o poată vedea, nu desluşi decât vorbele ei, ce răsunau neliniştite în tăcerea înconjurătoare:

— ...de muierile de la oraş... de ale boli necurate...

— Rămâi sănătoasă! strigă Vaniuşka.

Şi deodată i se făcu milă de maică-sa şi îi păru rău de satul său, de izba lui veche. Se opri locului, ciulind urechea... Nu se mai auzea nimic - maică-sa plecase. Oftând, porni şi el să înfrunte întunericul încremenit, mut, încă neştirbit de revărsatul zorilor...

Mergând peste câmp, se gândea că poate o avea cumva norocul să prindă ceva cheag la oraş şi către primăvară, când s-o întoarce acasă, o să se însoare cu Vasilisa Şamova. Parcă o vedea pe Vasilisa - voinică, durdulie, curăţică. Dar, cine ştie, poate o apuca să se bage slugă la vreun jupân de treabă şi bogat şi atunci n-o s-o mai ia pe Vasilisa, ci s-o cununa cu vreo fată de la oraş. Şi cum mergea aşa, în urma lui, treptat, treptat, începeau să se aprindă zorii; jur împrejur umbrele nopţii se mistuiau pe nesimţite şi curând razele palide ale soarelui iernatic se aşternură pe zăpadă. Omătul scârţâia, acum, mai vesel şi mai tare, sub paşi. Vaniuşka începu să cânte. Trei patace de câte douăzeci de copeici zăngăneau în buzunarele pantalonilor, în vreme ce gândurile şi planurile de viitor îi roiau molcom în cap, cu zvon de cântec.

Drumul era ca-n palmă, mai mare dragul să umbli, zăpada bătătorită nu lăsa piciorul să se împotmolească, aerul geros pătrundea până în fundul plămânilor, înviorându-l, iar zările albastre îi mângâiau ochiul şi îl îmbiau spre ele. Promoroaca i se aşezase ca un puf pe tuleiele din mustaţă şi, răsfrângându-şi buza de sus, Vaniuşka o privea încântat, ca şi cum i-ar fi crescut deodată nişte mustăţi lungi, o mândreţe... Un corb mare, negru ca tăciunele, călca greoi prin zăpadă, ceva mai încolo, departe de drum. Vaniuşka fluieră. Pasărea cernită însă îşi aţinti asupra lui ochiul şi, cu mers legănat, se apropie şi mai mult de pârtie. Atunci Ivan pocni o dată din mănuşi, de parcă ar

fi tras cu arma, dar pasărea nici că se sinchisi...

— Piei diavole, mormăi Kuzin şi întinse pasul.

Către amiază, făcuse mai bine de jumătate din drum, când se porni viscolul pe câmpie. Ici şi colo îşi luau zborul de pe dâmburi nouraşi străvezii de omăt, ce pluteau în aer, colbuindu-i obrajii cu o pulbere albă, de gheaţă. Uneori de sub picioarele lui Ivan se stârnea câte un stol de fulgi, ca şi cum ar fi vrut să taie calea flăcăului, în timp ce vântul îl îmbrâncea din spate, mânându-l tot înainte. Zările erau perdeluite de nouri mohorâţi, vântul şuiera ascuţit de câte ori se freca de pământ măturând orice urmă, şi vuia prelung şi trist. Oamenii şi caii întâlniţi în cale se iţeau pe dinaintea ochilor lui ca pietrele în apă. Vaniuşka închidea pleoapele şi mergea aşa, clătinându-se prin freamătul şi cântecele jalnice ale viscolului; îl dureau şalele, îşi simţea picioarele îngreunate şi se gândea cu necaz la maică-sa:

„Ea hălăduieşte acolo, şi eu uite, trebuie să bat drumurile!”

În cele din urmă, însă, îl răzbi atât de tare oboseala, încât nu se mai gândi la nimic; nu mai dorea altceva decât să ajungă mai repede în oraş, să-şi găsească un culcuş călduros şi să bea ceai. Merse aşa cocârjat, cu capul în piept, fără să vadă nimic în jur până când auzi în dârdora viscolului urletul trist al unei sirene de fabrică. Se opri şi, îndreptându-se din mijloc, oftă adânc. Pe urmă scoase banii din buzunar, trei patace de câte douăzeci de copeici şi îi vârî în gură, într-o parte, nu cumva zornăitul lor să-i ispitească pe târgoveţi.

Prin perdeaua sură a ninsorii, oraşul părea un nour greu care se lăsase la pământ. Vaniuşka îşi scoase căciula, se închină şi îşi zise:

„Iacătă că ajunsei!”

II

Când intră în tractir, aerul îmbâcsit şi jilav dinăuntru îl izbi în faţă ştergându-i de pe obraji, ca o cârpă muiată în apă încropită, usturimea frigului de afară. Fumul cenuşiu, înecăcios, unduia sub tavanul scund, boltit, făcându-l să lăcrimeze, iar mirosul de votcă, de tutun şi de ulei încins îi gâdila nările; hărmălaia şi vuietul nedesluşit, otova, ce stăruiau în tractir, îl învăluiră pe Vaniuşka într-o plăcută ameţeală. Strecurându-se încet printre mese, îşi căuta zadarnic un locşor să şadă. Peste tot nu vedeai decât chipuri stacojii de căruţaşi, lucrători sleiţi de puteri şi fără haine pe ei; nişte golani trenţăroşi îl măsurau din ochi pe Ivan, încruntaţi, cu priviri viclene. Unul dintre ei, înalt şi deşirat, cu mustăţi roşcate, îi făcu flăcăului cu ochiul, şi îi zise, întinzându-i mâna:

— Să trăieşti, măgădăule! Ia vino-ncoa, la neica!

Vaniuşka se dădu înapoi, lovind-o cu umărul pe o domnişoară mică, durdulie. Era sulemenită foc şi avea nişte sprâncene negre, groase, ca nişte mustăţi.

— Mai încet, mârlane! se răţoi ea cu o voce răguşită.

În faţă, într-un colţ, sub candela aprinsă la icoană, era o masă la care şedea numai un singur muşteriu. Vaniuşka se îndreptă într-acolo.

— Pot să şed şi eu?

— N-ai decât!

Kuzin se aşeză pe scaun, îşi descheie zăbunul la gât şi zise:

— Mămulică, ce de-a omenire!

— Păi, locurile astea nu rămân niciodată pustii. De la ţară?

— Da...

— La lucru?

— Ar trebui...
— Nu prea e rost, să ştii!
— Oare?
— Cum îţi spun: Sunt de aproape trei săptămâni...
— Nimic de lucru?
— Nici de leac!
Pe lângă masă trecu grăbit un chelner.
— Aş vrea un ceai! îi strigă Vaniuşka şi se apucă să-l descoasă pe omul din faţa lui.
Era un flăcău de vreo douăzeci şi cinci de ani, îmbrăcat cu o haină femeiască vătuită, soioasă, din care curgeau zdrenţe. Înalt şi slab, povârnit peste masă, ca şi cum ar fi vrut să-şi ascundă de oameni faţa ciupită rău de vărsat, n-avea nici un fir de păr în mustaţă, nici în sprâncene. Uneori, cu o bruscă şi puternică zvâcnire din grumaji, îşi înălţa capul tuns chilug şi îl privea pe Kuzin cu nişte ochi mari, suri, neliniştit, ca şi cum ar fi înţeles deodată ceva. Băgând însă de seamă că şi Vaniuşka îl cerceta din ochi stăruitor, îşi întinse buzele subţiri într-un zâmbet şi rosti cu jumătate glas:
— Am avut un cojoc şi l-am mâncat, şi căciula mi-am mâncat-o! Acu mi-au mai rămas cizmele...
Şi scoţând de sub masă piciorul lung, încălţat cu o cizmă trainică de piele, adăugă:
— Ca mâine o să le vând şi pe astea, le-oi da pe mâncare...
Lui Vaniuşka i se făcu milă de el dar în acelaşi timp se gândi cu o strângere de inimă şi la soarta lui.
— Poate, cine ştie, cumva... îngăimă el.
— Ba vezi să nu! Pe aici ăştia ca noi îs mulţi ca frunza uscată, toamna. Ia uită ce sodom de lume! Şi toţi vor să mănânce.
— Nu vrei să bem câte un ceai împreună? îl îmbie

Vaniuşka.

— Mulţam! Mulţam frumos,.. Am băut! Da'.., poate, un ciocan de rachiu?

Şi suspină din greu.

Vaniuşka pipăi banii din gură cu limba, stătu o clipă în cumpănă, apoi chemându-l pe chelner cu degetul, îi comandă cu ifos:

— Ia fă-te-ncoa' c-o juma'te, pentru amândoi!

Flăcăul ciupit de vărsat zâmbi bucuros, dar nu spuse nimic.

— Da' unde dormi? îl întrebă Vaniuşka.

— Pe acilea, pe aproape, cu trei copeici pe noapte. Da' tu?

— Păi eu numa' ce am picat.

— Ei, păi atunci, hai şi-om dormi la un loc!

— Hai!

— S-a făcut! Cum te cheamă?

— Ivan... Kuzin.

— Şi pe mine - Salakin Eremei...

Tăcură, uitându-se unul la altul zâmbitori. Chelnerul aduse votca şi Vaniuşka îi turnă un ciocan lui Salakin, care se ridică puţin de pe scaun, luă paharul în mână şi-l întinse spre Kuzin:

— Să bem, zise el, în cinstea prieteniei care s-a legat între noi acu'!

Pe Vaniuşka vorbele lui îl gâdilară la inimă. Dădu de duşcă ciocanul, plescăi din limbă şi rosti fericit:

— E mai bine în doi!

— Păi, da!

— Acu' viu întâiaşi dată la oraş după lucru. Adică, am mai fost eu şi înainte pe acilea cu câte o treabă, da de stat, acu' am venit să stau întâiaşi dată, îi povestea Vaniuşka umplându-i iarăşi paharul.

— Şi eu tot aşa. Pân-acu' am lucrat pe câte o moşie. Acu' în urmă, însă, mă luai în colţi cu vechilul şi mi-a dat papucii. Câinele!

— Şi mie mi s-a prăpădit taica mai săptămânile trecute. Acu' eu îs talpa!...

La masa de alături şedeau doi căruţaşi, amândoi cu hainele pline parcă de văr, şi discutau în gura mare; deodată, unul dintre ei, mai bătrân, o namilă de om, lovi cu pumnul în masă strigând:

— Las' că bine i-a făcut!

— Da' de ce? întrebă celălalt, care avea barbă neagră şi fruntea brăzdată de un semn.

— De aia, ca să se înveţe minte! Păi, muncitor era el - sau ce? Muncitorii, cum s-ar zice, suntără ca aluatul, pâinea lu' dumnezeu cum s-ar zice! Iar ăilalţi care, cum s-ar zice, nu suntără de nici o scofală, aia ce poate să fie decât tărâţe, pleavă! Nutreţ pentru dobitoace - asta-i menirea lor...

— Trebuie să-ţi fie milă de toţi, zise cel cu barbă neagră.

Salakin, care ciulise urechea la vorbele lor, se amestecă şi el:

— Ba nu-i aşa.

— Ce să nu fie?

— Ce ziceai de milă. Uite, eu de pildă; te întreb - Matvei Ivanîci, vechilul, e ori nu duşmanul meu? De ce mi-a dat papucii? Că doară doi ani de zile, în cap, am muncit cinstit, omeneşte! Şi deodată i-a căşunat pe mine, cică m-aş fi încurcat cu Maria bucătăreasa... şi alte mişmaşuri... Şi p-ormă daravera cu hăţurile - cică tot eu aş fi... Parcă intraseră în pământ! Caută şi caută! Şi, deodată, hodoronc-tronc, la mine - hai şterge-o! Cum aşa? Că nu mai are nevoie de mine - o fi! - da vezi că am nevoie de mine, şi încă cum! Trebuie să trăiesc! Şi atunci, mai poate mie să-mi

fie milă de el, de vechil?

Salakin tăcu o clipă, apoi spuse cât se poate de convins:

— Milă poate să-mi fie numai de mine şi încolo de nimeni!

— Chiar aşa! întări Vaniuşka.

După cel de al treilea păhăruţ, amândoi îşi puseră coatele pe masă, ochi în ochi, înfierbântaţi de votcă şi de lărmuiala din jur. Şi Salakin începu să-i povestească pe îndelete şi fără şir, lui Vaniuşka, viaţa sa.

— Sunt copil de lepădat! spunea el. Trebuie să îndur ponoasele, pentru că maică-mea a păcătuit...

Vaniuşka privea faţa ciupită de vărsat, frământată, a prietenului său şi dădea mereu din cap încuviinţând; şi cu cât asculta cu atât i se bâţâia mai tare capul.

— Vanea! Mai cere o juma'! Tot aia e! strigă Salakin, făcând un gest descurajat.

— S-se poate... - bâlbâi Vaniuşka.

III

Trezindu-se din somn, Vaniuşka se pomeni culcat pe un pat de scânduri într-un subsol întunecos cu tavanul boltit şi ciuruit tot ca şi faţa lui Salakin. Îşi răsuci limba în gură: nici urme de băncuţe, nimic alt decât scuipatul fierbinte, amar. Vaniuşka oftă adânc şi privi în jur.

Subsolul era înţesat de paturi joase de lemn pe care zăceau, ca nişte muşuroaie de tină, oameni zdrenţăroşi, mohorâţi. Unii dintre ei se treziseră şi urnindu-se cu greutate coborau pe pardoseala de cărămidă, alţii mai dormeau încă. Murmurul molcom, dar gros, de glasuri, se împletea cu horăiturile celor ce dormeau; undeva se auzea un pleoscăit de apă. Chipurile buhoase ale oamenilor semănau în ceasul acela timpuriu al dimineţii, în penumbra sură ce domnea în subsol, cu nişte crâmpeie de nori,

toamna.

— Te-ai sculat?

Vaniuşka îl zări lângă el, în picioare, pe Salakin. Era roşu la faţă, pesemne tocmai se spălase cu apă rece. Ţinea în mână o cutioară de aramă cu o mulţime de rotiţe înăuntru şi cerceta nu ştiu cum, parcă cu un singur ochi, maşinăria, în timp ce ochiul celălalt stătea aţintit, surâzător, asupra lui Vaniuşka.

— Am făcut-o lată aseară, zise Kuzin, privindu-şi prietenul cu dojană.

— Barem ne-am încălzit bine rânza, răspunse acesta cu o voce mulţumită.

— S-au dus pe copcă bănişorii mei!

— Nu-i nimic. Ne descurcăm noi!

— Păi, da, ţie ce-ţi pasă...

— Lasă, nu duce grijă! Mai am încă şaptesprezece copeici, iar după aia îmi vând cizmele. Ne descurcăm noi!

— Doar aşa, zise Vaniuşka privindu-şi prietenul drept în faţă. Apoi, văzând că Salakin nu mai spune nimic, adăugă: Acu’ trebuie să mă ajuţi, că doară mi-am băut banii cu tine, aşa că trebuie...

— Bine, bine! Mai încape vorbă! Şi la bine şi la rău, tot împreună. Nu suntem bogaţi şi n-o să punem orice la împărţeală. Nu avem cine ştie ce de împărţit!

Ochii, vocea lui, îl liniştiră pe Vaniuşka.

— Ce ai în mână? întrebă el.

— Ghici!

Kuzin aruncă o privire în jur, apoi îl ştirici cu jumătate de glas:

— N-o fi cumva pentru bani calpi?

— Ştii că eşti nostim! făcu Salakin râzând. Ce-ţi trece prin cap! Da’ de unde ai auzit tu de bani calpi?

— Am auzit. Era un mujic care se îndeletnicea cu treaba

asta, undeva pe lângă satul nostru, la vreo şapte verste...

— Ei şi?

— L-au trimis în Siberia.

Salakin căzu pe gânduri, o vreme, fără să rostească un cuvânt, apoi învârtind în mână cutiuţa de aramă, zise cu un oftat:

— Da, asta-i pedeapsa, cu deportarea...

— Va să zică-i chiar aşa ceva? întrebă în şoaptă Vaniuşka, arătând cu capul spre cutioară.

— Nu-u! Da’ de unde - astea-s măruntaiele unui ceas, atâta tot... Scoală-te, să mergem la ceai...

Vaniuşka se dădu jos din pat, îşi netezi părul cu mâinile, şi zise:

— Haidem.

Cutiuţa de tinichea însă îl făcuse curios, stârnindu-i în acelaşi timp parcă un fel de teamă faţă de ea. Şi văzând că Salakin o ascunde în sân, îl iscodi:

— Da’ de unde o ai?

— Am luat-o din piaţă, când mi-am vândut cojocul. Am dat şapte griveni pe ea.

— Şi la ce-ţi trebuie? stărui Vaniuşka,

— Vezi tu - îi şopti Salakin la ureche, cu un aer de taină - de când tot vreau să mă dumiresc cum poate ceasul să cunoască timpul? Dacă e amiază bate douăsprezece! Cum vine asta? Ia, colo, o bucată de aramă, să fie ea aşa fel meşterită ca să ştie ce oră este? Omul poate să-şi dea seama după soare, că doar e fiinţă grăitoare. Aici însă nu-s decât nişte rotiţe de aramă!

Pe Vaniuşka îl durea capul. Mergea alături de prietenul său, ascultându-l cum vorbea fără nici o noimă şi se căznea să ghicească ce-o să facă Salakin după ce şi-o vinde cizmele. O să-i dea înapoi măcar jumătate din banii băuţi, ori ba? Şi uitându-se în ochii lui, îl întrebă:

— Da' când te duci să-ţi vinzi cizmele?

— Păi, să bem ceaiul şi mergem. De când stau şi mă tot gândesc, măi, neică, la socoteala asta cu ceasul. Am întrebat multă lume, tot oameni deştepţi. Unii spun una, alţii alta. Nu înţeleg nimic?

— Da’ ce nevoie ai să ştii asta? îl descusu curios Vaniuşka.

— Aşa, fiindcă mă interesează! Cum vine, adicătele, asta? Omul merge, e viu, pentru el e o treabă uşoară!

Şi Salakin îi vorbi atâta despre taina ceasului şi cu atâta foc, încât Vaniuşka fu molipsit şi el, fără să vrea, de fierbinţeala tovarăşului său şi începu să-şi dea cu părerea de unde cunoaşte ceasornicul vremea. Şi luându-şi ceaiul, prietenii discutară aprins, în fel şi chip, despre ceas.

Se duseră apoi să vândă cizmele pe care le măritară pe două ruble şi patruzeci de copeici. Salakin era necăjit că luase atât de puţin pe ele. Şi chiar acolo, pe loc, îl pofti pe Vaniuşka la birt, cheltuind de ciudă dintr-o dată o rublă întreagă. Noaptea târziu, în timp ce, clătinându-se şi vorbind în gura mare, se îndreptau amândoi spre azilul de noapte, în buzunarul lui Salakin zăngăneau doar patru pitaci de aramă. Vaniuşka îl ţinea la braţ, proptindu-se cu umărul în el, şi spunea fericit:

— Mă, frate-miu! Zău, te iubesc ca pe un frate de sânge! Ai o inimă ca pâinea caldă... Fă ce vrei cu mine! Zău aşa! Dacă vrei, urcă-te în cârcă la mine... Şi te duc...

— Mă, nărodule, mă, bolborosea Salakin, Nu-i nimic. Ne descurcăm noi! Mâine mergem să vindem şi măruntaiele... toate grămadă... Dă-le naibii! Ai ?

— S-a făcut! - strigă Vaniuşka, dând din mână şi începu să cânte cu o voce subţire:

Of, săracă-s şi urâtă...

Salakin se opri locului şi continuă:

Prost sunt îmbrăcată...

Şi lipindu-se unul de altul, porniră să urle amândoi deodată ca nişte sălbatici:

Pentru asta nu peţeşte
Nimenea o fată!

— Las' că-i arăt eu lui Matveika fir-ar el al dracului de roşcovan, se porni Salakin tam-nesam şi începu a-şi vântura, ameninţător, pumnul prin aer.

IV

Trecu aproape o săptămână.

Într-o noapte, cei doi prieteni flămânzi şi necăjiţi stăteau întinşi alături pe patul de scânduri, la azilul de noapte; Vaniuşka se răfuia în şoaptă cu Salakin:

— Numai tu eşti de vină! De nu erai tu, mi-aş fi găsit pân-acu' de lucru undeva...

— Du-te dracului, îl repezi Salakin.

— Nu cârâi! E aşa cum spun eu. Ce-o să facem acum? O să crăpăm de foame...

— Însoară-te şi tu cu o precupeaţă şi o să fii plin, ţifoaie... Mutălăule!

— Ciupit de vărsat, ciur pentru păsat...

Nu era prima oară că se sfădeau aşa.

Ziua, îmbrăcaţi ca vai de ei, vineţi de frig, băteau străzile, dar foarte rar apucau să câştige vreun ban. Se tocmeau să spargă lemne, ori să cureţe curţile pline de gheaţă murdară

şi căpătau pentru treaba ăsta câte doi griveni pe care-i dădeau îndată pe mâncare. Uneori, în piaţă, Vaniuşka găsea câte o cucoană care-l lua să-i care coşniţa, plătindu-i un pitac, după ce timp de o oră îl purta după ea prin piaţă, cu papornița încărcată vârf cu carne şi zarzavaturi. Şi de fiecare dată în împrejurările astea, Vaniuşka, lihnit, cu măruntaiele săgetate de junghiuri, simţea că o urăşte pe cocoană, dar temându-se să nu-şi dea cumva în vileag simţămintele, se arăta foarte smerit faţă de ea şi se făcea că nici nu-i pasă de cumpărăturile din coşniţă, care îi întărâtau foamea.

Câteodată, Vaniuşka se apuca de cerşit, clandestin, iar Salakin la rândul său se pricepea să găbuiască fie o bucată de carne, fie un calup de unt, fie o căpăţână de varză, sau o greutate de cântar. De câte ori se întâmpla asta, Vaniuşka stătea pierit de frică şi îşi ţinea de rău prietenul:

— O să mă nenoroceşti! O să înfundăm puşcăria...

— Acolo, barem, o să avem ce mâncă şi ce îmbrăca, îi întorcea vorba Salakin. Ce-s eu de vină dacă-i mai lesne să furi decât să-ţi găseşti de lucru?

În ziua aceea, cu chiu cu vai, reuşiseră să adune şase copeici pentru dormit; Salakin şterpelise de undeva o franzelă şi o legătură mică de morcovi şi toată ziulica nu puseseră în gură altceva. Foamea îi ardea la ficaţi, nelăsându-i să închidă ochii, asmuţindu-i şi mai tare pe unul împotriva celuilalt.

— Da’ cu cât am cheltuit cu tine? îl lua la rost Salakin pe Vaniuşka. Că tu n-ai avut altceva decât zăbunul din spinare şi toporul...

— Dar ăi şase griveni? Ce, ai uitat?

Mârâiau unul la altul ca doi zăvozi, ba chiar într-un rând Vaniuşka îi trase un ghiont, aşa ca din întâmplare, lui Salakin, cu cotul. De certat însă nu voia să se certe pe faţă

cu prietenul său; între timp începuse să se deprindă cu el şi apoi, îşi dădea seama că fără Salakin viaţa i-ar fi fost şi mai grea.

E groaznic să trăieşti singur cuc la oraş. Iar ca să se înapoieze acasă, aşa trenţăros, despuiat, i-ar fi crăpat obrazul de ruşine şi faţă de maică-sa şi faţă de fetele din sat, şi faţă de toată lumea. Salakin îl lua şi el peste picior de câte ori Vaniuşka îi spunea c-ar vrea să se întoarcă la el, în sat.

— Da, da, du-te, du-te! - îl îndemna el rânjind. Să vezi ce-o să se mai bucure maică-ta când te-o vedea cu punga doldora de bănet şi îmbrăcat ca un boier!

Mai era însă şi altceva care nu-l lăsa pe Vaniuşka să se înapoieze acasă; o rază de speranţă în norocul lui; când trăgea nădejde că s-o milostivi careva, un om bogat şi l-o lua la el, slugă, când punea temei pe Salakin zicându-şi că până la urmă o găsi el ceva să scape de foame şi de viaţa asta amărâtă. Temeiul pus pe iscusinţa prietenului era de altminteri întărit şi de Salakin, care mereu îi spunea:

— Nu-i nimic! Ne descurcăm noi, ai puţină răbdare. O s-o scoatem noi la capăt!...

Vorbea cu atâta convingere şi se uita la Vaniuşka nu ştiu cum, atât de ager, încât Vaniuşka avea impresia că prietenul său cunoştea pe deplin mijlocul de a o scoate la capăt.

Şi totuşi, în noaptea aceea, cum stătea aşa, întins alături de el, se gândea ce bine ar fi fost să cadă de sus din tavan o cărămidă drept în capul lui Salakin. Îşi aminti cum mai deunăzi în toiul nopţii auzise un strigăt înfiorător, care-i înspăimântase pe toţi şi parcă vedea şi acum faţa aceea omenească neagră de sânge, strivită de cărămida care căzuse din tavan.

— Ai rupt inima târgului cu ăi şase griveni ai tăi,

bombănea Salakin, mai bine ai fi fost şi tu...

— Ce să fi fost?

— Mai curajos...

— Ei şi?

— Ei, şi nimic...

Vaniuşka se gândi puţin şi zise:

— Geaba, nu poţi face nimic, eşti bun numai să dai cu clanţa...

— Eu?

— Tu.

— Eh! Ţi-aş spune eu...

— Ei, ce? Să zicem, că aş fi mai curajos... Şi pe urmă?

— Pe urmă?

— Da!

— Stai să-ţi spun!

— Zi...

— Îţi spun, numai...

— N-ai ce, rosti hotărât Vaniuşka.

Salakin începu să se tot vânzolească fără astâmpăr pe patul de scânduri. Iar Vaniuşka se întoarse cu spatele la el, oftând deznădăjduit şi şopti cu tristeţe:

— O, Doamne, să fi avut barem o coajă de pâine...

Câteva clipe rămaseră amândoi tăcuţi. Apoi Salakin se ridică puţin şi aplecându-se asupra lui Vaniuşka, cu buzele aproape lipite de urechea lui, îi spuse abia desluşit:

— Ascultă, Ivan! Hai cu mine!

— Unde? întrebă Vaniuşka tot atât de încet.

— La Borisovo...

— Pentru ce?

— Ţi-oi spune pe drum...

— Spune-mi acu'...

— Hai, mergi? Las' că-ţi spun... Ne ducem acolo şi... îl prădăm pe Matvei Ivanov - zău!

— Du-te naibii zise Vaniuşka cu teamă şi cu ciudă în glas.

Salakin se lăsă cât era de greu peste el şi începu să-i sufle la ureche:

— Ascultă, să ştii că e uşor de tot! Ne ducem, ne facem treaba şi după aia ne întoarcem. Cine crezi c-o să ne bănuiască? Eu cunosc tot rostul acolo, toate intrările şi ieşirile, ştiu şi unde sunt banii, are şi argintărie, tacâmuri, păhăruţe în dulap, la geam...

Vaniuşka simţea respiraţia fierbinte a lui Salakin pe obraz şi încet, încet, frica i se topea. Totuşi spuse iarăşi în şoaptă:

— Du-te, du-te, satană, piei de aici, n-auzi?

— Nu, ascultă... Gândeşte-te numai, cum ne-am aşterne pe trai. O dată - şi după aia suntem şi sătui, şi încălţaţi, şi îmbrăcaţi... ei?

Vaniuşka stătea întins fără să spună nimic, în timp ce Salakin îi strecură în ureche şi în creier cuvinte fierbinţi, stăruitoare.

În sfârşit, Vaniuşka îl întrebă:

— Şi zici că-i bănet, din gros?

V

Două zile mai târziu, dis-de-dimineaţă, mergeau amândoi pe drumul mare, umăr la umăr, şi Salakin îi spunea cu însufleţire prietenului său, cătându-i în ochi:

— Înţelegi, întâi şi întâi punem foc magaziei! Şi când s-o isca vâlvoarea, toată lumea o să dea fuga acolo, şi fireşte că şi Matvei. Şi, cum s-o căra, noi, hop, în casă! Şi-l curăţăm, ca pe un ou...

— Da’ dacă ne prinde? întrebă Vaniuşka gânditor.

— Aş, nu se poate! zise Salakin. Cin' să ne prindă?

Apoi, răstit:

— Trebuie să stingă focul, nu le mai arde lor de prins

hoţi! Ai priceput?

Vaniuşka dădu din cap în semn c-a priceput.

Era pe la începutul lui martie. Fulgi mari, pufoşi, de zăpadă se cerneau alene, moi, din cerul învăluit, astupând urmele lăsate de oameni pe drumul străjuit de o parte şi alta de mesteceni bătrâni cu crengile rupte.

— Ei, dac-am reuşi! zise Vaniuşka, oftând din greu.

— Ai să vezi c-o să reuşim! îi făgădui Salakin convins.

— Să dea Dumnezeu! Măcar de-am reuşi - Doamne. Niciodată, zău, nu m-aş mai prinde la aşa ceva...

Cei doi prieteni întinseră piciorul la drum, fiind ca vai de ei îmbrăcaţi. Salakin în hăinuţa lui femeiască, toată numai găuri, prin care ieşeau smocuri de vată murdară, nişte tălpăloage de pâslari în picioare şi cu o căciulă roasă de vreme îndesată peste urechi; Vaniuşka îşi făcuse rost, în locul zăbunului, de un veston cafeniu din postav, a cărui mâneca dreaptă, din cine ştie ce motiv, era neagră. În opinci, cu o şapcă cu cozorocul rupt, încins cu frânghie, Vaniuşka părea mai degrabă un lucrător care-şi prăpădise banii în chefuri, decât un ţăran.

În ajun, când puseseră la cale daravera asta, Salakin făcuse ce făcuse şi şterpelise de undeva o tigaie de aramă şi o maşină de călcat, pe care le vânduse cu opt griveni unui negustor de fiare vechi, şi acum avea în buzunar cincizeci de copeici.

— De-am avea noroc să dăm în drum peste careva cu căruţă, să ne ducă pân-acolo, zise Salakin. Altminteri tare mi-e teamă c-o să ajungem taman la noapte, e cale de vreo patruzeci de verste şi mai bine. Am putea să-i plătim chiar câte un pitac de căciulă, numai să ne ducă...

Fulgi mari li se aşezau pe cap, obraji, astupându-le ochii, pe umeri, ca nişte epoleţi de omăt, li se lipeau de picioare. În jurul lor, deasupra totul era un clocot alb, înspumat, şi nu

se vedea nimic nici la doi paşi. Vaniuşka mergea abătut, cu capul în piept, tăcut, ca un cal bătrân şi beteag, dus la tăiere, iar Salakin, sprinten şi guraliv, se uita tot timpul în jur şi-i umbla gura ca o moară stricată.

— Cât am mers! Da’ nu-i chip să vezi nimic înainte! Ce ninsoare... Ce-i drept, zăpada asta a picat taman la ţanc, n-o să rămână urme... Măcar de-ar ninge tot aşa! Numai că o să ne cam stingherească atunci când o fi de pus focul! De, ce vrei, pesemne nu e lucru pe lume care să te mulţumească din toate privinţele - şi aşa şi altminteri - ei, ce bine ar fi...

Ningea mai mărunt acum, cu fulgi moi, mici, mai gheţoşi, care nu mai coborau drept şi molcom pe pământ, ci începuseră să se învârtejească sprinţari prin văzduh, forfotind şi îndesindu-se cu fiece clipă. În sfârşit prin perdeaua lor se întrezări ca o ridicătură masivă, întunecată, o clădire lăsată într-o rână şi parcă strivită de nămeţii grei de pe acoperiş.

— Asta-i hanul lui Foka, zise Salakin. Hai să intrăm în cârciumă, să deşertăm pe gât un păhăruţ...

— Chiar trebuie, întări Vaniuşka, dârdâind de frig.

În dreptul cârciumii adăstau doi cai înhămaţi la o sanie ţărănească. Mici, zbârliţi, priveau trişti, cu ochii lor blânzi, clipind ca să scuture zăpada de pe gene. Cercurile nevopsite erau pline, parcă, de chinoros.

— Aha, cărbunarul! făcu Salakin. De-ar avea acelaşi drum cu noi...

Şi într-adevăr, în cârciumă, la o măsuţă de lângă fereastră, şedea un flăcău şi bea bere. Lui Vaniuşka îi sări îndată în ochi nasul lung ce răsărea caraghios din mijlocul feţei osoase, mânjită de negreală. Cărbunarul se lăfăia pe scaun, cu un aer fudul, cu picioarele răşchirate şi sorbea când şi când din pahar; când să isprăvească de băut însă,

se înecă şi începu a tuşi de se zguduia tot, pierzându-şi dintr-o dată ifosele.

Vaniuşka se apropie de tejghea, dădu pe gât un pahar de votcă cu miros îmbietor şi amară la gust şi-i făcu lui Salakin cu ochiul, arătând spre cărbunar.

— Mergi la oraş, voinicule? întrebă Salakin, îndreptându-se spre el.

Cărbunarul îl privi şi-i răspunse cu voce înfundată:

— La oraş nu mergem fără încărcătură.

— Atunci vii dintr-acolo?

— Treaba mea, ce-ţi pasă?

— Mie? Păi uite, eu şi cu prietenul meu ne ducem la Borisovo să ne băgăm la moara de ulei. Ia-ne şi pe noi o bucată de drum, dacă tot mergi într-acolo!

Flăcăul îl măsură din ochi pe Salakin, apoi pe Vaniuşka, îşi turnă bere şi pescuind cu degetul o bucăţică de dop din pahar îi răspunse scurt:

— Ne vine peste mână.

— Ia-ne, fii om de omenie! Că te-om răsplăti şi noi cu un pitac de cap...

— Nu ne trebuie, bombăni flăcăul, fără să se uite la Salakin.

— Hai, pentru Dumnezeu, ia-ne! îl rugă Vaniuşka încet şi sfios.

Flăcăul îi aruncă o privire, se încruntă şi clătină din cap, în semn că nu vrea.

— Măi, ce om! se minună Salakin. Parcă ţi-am cere cine ştie ce! Avem încă atâta de mers şi ne-a răzbit oboseala. Şi pe urmă uite numai cum suntem îmbrăcaţi...

— De ce nu v-aţi îmbrăcat mai gros? zise cărbunarul zâmbind.

— Păi, dacă n-avem cu ce! rosti cu convingere Vaniuşka. Nu te uiţi ce săraci suntem.,.

— De ce sunteţi săraci? îi întoarse vorba, nepăsător, cărbunarul şi începu iarăşi să soarbă cu încetul din paharul cu bere.

Vaniuşka schimbă o privire cu prietenul său şi rămaseră amândoi tăcuţi, cu capetele descoperite, în faţa cărbunarului.

Atunci se amestecă şi bătrâna cârciumăreasă:

— Ce te codeşti atâta, Nikolai, ia-i. Ce dracu'! Că tot îţi osteneşti calul degeaba. Şi-apoi n-ai auzit că-ţi dau câte un pitac de cap? Hai, cere banii înainte şi lasă-i să se urce.

Cărbunarul îi măsură iarăşi din ochi, pe rând. Apoi se învoi cu un oftat:

— Un griven de căciula.

— Hai, fie! primi Salakin, făcând un gest cu mâna. Na, uite colea şi să-ţi fie de bine!

— Ia vezi, încearc-o, îl sfătui bătrâna.

Cărbunarul aruncă pe masă moneda de doi griveni pe care i-o dăduse Salakin, o ascultă cum sună, apoi o muşcă cu dinţii şi apropiindu-se de tejghea o aruncă, din nou, zicând bătrânei:

— Ţine pentru bere.

— Al dracului câine! îi şopti Salakin lui Vaniuşka.

— Tu urcă-te în sanie, îi porunci cărbunarul lui Vaniuşka, primind restul din mâna bătrânei, iar tu hai cu mine...

— S-a făcut! se supuse Salakin. Da' de ce nu la un loc?

— Da' ce zor aveţi să staţi la un loc? întrebă cărbunarul, bănuitor.

— Să ne încălzim...

— De, de - rânji cărbunarul. Ba să faci aşa cum îţi spun eu. Că, la o adică, de i-o căşuna ăluilalt să-mi înhaţe calul, te miruiesc o dată cu ghiuleaua de te năucesc, te leg cobză şi...

Începu a râde, lăsându-şi vorba neterminată, apoi îl

podidi iar tusea şi tuşi o mulţime, cu opinteli...

VI

Cârciuma rămăsese departe, la vreo cinci verste în urmă, când în sfârşit cărbunarul prinse iarăşi chef de vorbă cu călătorul său:

— Cine eşti tu? întrebă el.

— Un om, spuse Salakin printre dinţi.

Era un frig de te tăia din mers. Salakin dârdâia, zguduit tot de un tremur mărunt. Viscolul se domolise aproape cu totul, dar sufla un vânt ce le pătrundea până la oase. În două rânduri Salakin sărise jos şi începuse să alerge, pe lângă sanie, ca să se mai dezmorţească. Nu era însă prea uşor să alergi aşa prin zăpada adâncă, afânată; obosind îndată, îşi făcea vânt iarăşi în sanie, ca după aceea să-l răzbească şi mai straşnic frigul. Şi de câte ori cobora din sanie, cărbunarul îmbrăcat cu un cojoc gros scotea din mâneca sumanului un retevei gros cu un lanţ la un capăt de care era atârnată o ghiulea de un funt. Salakin ştia că unealta aceasta se numeşte ghioagă şi în clipa aceea o ură la fel de tăioasă ca şi gerul îi săgeta inima.

— Toţi suntem oameni! i-o întoarse cărbunarul. Da’ eu te întreb al cui eşti?

— Eu? Al nimănui. N-am neamuri, răspunse Salakin şi strigă în vânt: Vania, mai trăieşti?

— Mai trăiesc, răspunse Vania înăbuşit.

— N-ai îngheţat?

— Ba da...

— Mă uit la voi, bodogăni cărbunarul, ce pârliţi sunteţi. Curg zdrenţele de pe voi... Pesemne aţi fi... niscai puturoşi...

Salakin şedea zgribulit şi tăcea mâlc, ţinându-se să nu se

audă cum îi clănţăneau dinţii.

Se uita înapoi şi prin perdeaua rărită a ninsorii vedea o nesfârşită pustietate albăstrie. Îl izbea în faţă suflul rece şi tristeţea pustiei. Nu găseai nimic pe tot întinsul acela care să-ţi oprească privirea.

— Da' uite la alde noi ăştia. Semakinii, că suntem, adicătele, trei fraţi... Ardem, care va să zică, lemne şi după aia mergem cu cărbunii la oraş, la fabrica de spirt, aşa... Ne avem, cum s-ar zice, ca fraţii. Suntem sătui, îmbrăcaţi, încălţaţi... şi toate alelalte, aşa cum se cuvine, slavă domnului! Ăl care munceşte nu se încurcă, nu tândăleşte - ăla o duce bine... ăi mari sunt oameni însuraţi; şi eu am hotărât să mă însor după ce or trece sărbătorile... D-apoi cum! Când vrea omul să dea din mâini, atunci îi merg toate cele în plin...

Calul abia înainta, opintindu-se în hamuri. Sania se zdruncină de zor, Salakin era legănat ca o nucă în palmă.

Vorbele năroade, serbede, necioplite ale cărbunarului i se lăsau pe suflet ca nişte cărămizi reci, strivindu-l, glasul lui hârâit îl umplea de obidă şi amar.

— Vaniuşka! strigă el.

— Ai?

— Mai mişcă-te niţel...

— La ce? întrebă Kuzin cu o voce stinsă.

— Să nu îngheţi!

— Nu-i nimic...

Cărbunarul oftă. Apoi rânji, îşi şterse nasul cu mâneca şi se apucă iarăşi să-l judece:

— Măi, ce lume, ce lume! De ce, zău, mai faceţi umbră pământului? Vi-e frig, vă ghiorăie maţele de foame... neghiobie curată! Păi, aşa se cade, oare, să-şi ţină omul zilele? Trebuie să trăiască bine, ăsta-i datul lui...

— Împarte banii cu mine şi atunci o să trăiesc şi eu bine,

zise Salakin cu necaz.

— Cum?

— Împarte-i cu mine, zic...

— Ţi-arăt eu ţie împărţeală! Ai văzut asta?

Ghiuleaua se bălăbănea la capătul lanţului, sub ochii lui Salakin, iar mutra drăcească boită cu chinoros a cărbunarului se rânjea, batjocoritoare, la el. Şi, deodată Salakin se simţi încins ca de o vâlvătaie care-i țâșnise năprasnic din inimă sfârtecându-i-o, şi-i cotropise creierii aşternându-i o perdea sângerie peste ochi. Îşi avântă din răsputeri braţul drept şi-l izbi cu cotul drept în faţă pe cărbunar, răsturnându-l pe spate. În aceeaşi clipă însă ghiuleaua căzu peste el între umeri, împlântându-i în trup un junghi ascuţit, care-i curmă răsuflarea.

— Ajutor, mă omoară! - strigă întretăiat cărbunarul.

Salakin, însă, se lăsă cu toată greutatea peste el, îi înfipse mâinile în gât şi începu să strângă vârtos, strivindu-i în acelaşi timp pântecul cu genunchii.

— Hai vorbeşte, strigă, cheamă...

Cărbunarul horcăia, cu dinţii înfipţi în umărul hainei lui Salakin, şi se zvârcolea sub el ca un peşte sub cuţit, în timp ce bâjbâia cu mâinile căutându-i grumazul. Ghiuleaua îi scăpă dintre degete, rămânând spânzurata de cureaua ce-i cuprindea încheietura mâinii. La fiece mişcare se lovea de Salakin, loviturile ei îl înfricoşau de fiecare dată, fără să-l mai doară.

— Vaniuşka! Ajută-mă! strigă Salakin ca un apucat.

Zgribulit de frig, Vaniuşka zăcea în sanie înfundat între sacii de cărbuni şi când izbucni ţipătul cărbunarului înlemni de spaimă. Ghicind instinctiv ce se întâmplase, îşi vârî mai adânc capul în saci...

„O să spun că dormeam tun şi n-am auzit”, îşi făcu el repede în gând socoteala.

Auzind însă strigătul de ajutor al prietenului său, tresări tot, şi ţâşni din sanie ca zăpada împroşcată de copitele calului. O clipă îi fulgeră prin minte că dacă cumva cărbunarul o să-i vină de hac lui Salakin, o să-i facă şi lui de petrecanie. Dar când se pomeni lângă cele două trupuri omeneşti încolăcite într-un nod uriaş, când văzu faţa scăldată în sânge şi totuşi neagră a cărbunarului şi ghioaga bălăbănindu-se agăţată de mâna lui dreaptă ce bâjbâia, căutând-o cu degetele-i murdare, zgârcite - Vaniuşka îi apucă braţul şi se căzni să-l îndoaie, să-l frângă, să-l răsucească...

Căluţul mărunţel, lăţos, cu ochii trişti, îşi vedea mai departe de drum, moţăind din cap, cu pasul molcom, ducând undeva spre zările pustii şi îngheţate, trei oameni, care se vânzoleau fără rost în sanie, horcăind şi scrâşnind din dinţi în timp ce calul celălalt, temându-se că nu cumva oamenii ăştia să-l lovească în bot, cu picioarele, rămase încetul cu încetul în urmă.

VII

Când în cele din urmă, obosit şi scăldat în sudoare, Vaniuşka îşi veni în fire, după luptă, îi spuse lui Salakin cu vocea frântă şi cu un licăr de teamă în ochi:

— Ia vezi, unde-i calul? A plecat!

— Las' că n-o să ne părască, bodogăni Salakin ştergându-şi de sânge faţa bătucită.

Vocea liniştită a prietenului mai domoli puţin spaima lui Vaniuşka.

— E-ei, bună ispravă făcurăm! zise el trăgând cu coada ochiului spre trupul cărbunarului.

— Mai bine că l-am răpus noi, decât să ne fi răpus el pe noi, rosti Salakin tot atât de liniştit, apoi adăugă îndată

preocupat. Hai să-l dezbrăcăm acu'! Ia tu cojocul iar eu sumanul. Şi cât mai degrabă să nu ne întâlnim cu cineva pe drum, sau să nu ne ajungă din urmă...

Vaniuşka începu să-l sucească pe cărbunar în tăcere, ca să-i scoată hainele, şi în vremea asta se uita mereu la prietenul său.

„Se poate oare să nu-i fie câtuşi de puţin frică?" se gândi el.

Sângele rece şi simţul practic de care dădea dovadă Salakin în privinţa mortului stârneau uimirea lui Vaniuşka şi-l umpleau de sfială. Mai cu seamă îl uimea figura lui, faţa aceea ciupită de vărsat, şi brăzdată de zgârieturi, care tresărea într-una şi se schimonosea a rânjet, ochii ce-i străluceau ca niciodată, de parcă ar fi băut vin după pofta inimii, sau ar fi avut cine ştie ce mare bucurie. Vaniuşka îşi pierduse în luptă şapca, Salakin luă căciula cărbunarului şi i-o dădu:

— Pune-o, îi spuse el, să nu îngheţi! Nici nu se cade... Om în toată firea - în capul gol? Cum vine asta?

Se apucă apoi să întoarcă pe dos buzunarele pantalonilor mortului cu o mâna atât de sprintenă şi dibace de parcă toată viaţa lui s-ar fi ţinut numai de jafuri şi omoruri...

— Trebuie să chibzuieşti totul, spunea el dezlegând punga cărbunarului. Nimeni nu umblă fără căciulă. Ia uite-un galben de cinci ruble - ba nu, de şapte şi jumătate...

— Tu... începu sfios Vaniuşka, căruia porniseră a-i sticli ochii când văzuse moneda.

— Ce e? întrebă Salakin aruncându-i o privire fugară. Bănet ca ăsta, bombăni el cu dispreţ, o să avem berechet. Hi-i... căluţule! Du-ne mai repede...

Şi Salakin bătu calul pe spate.

— Nu de bani, zise Vaniuşka. Voiam să te întreb dacă...

— Ce?

— Tu... asta... pentru întâia oară? întrebă Vaniuşka şi arătă din ochi spre leşul prădat al cărbunarului.

— Neghiobule! făcu Salakin zâmbind. Da’ ce-s eu - tâlhar? Ori ce?

— De-aia, că prea repede l-ai despuiat...

— Despoi unul viu, dar mite un mort! - mare scofală!

Deodată însă, Salakin, care stătea în genunchi, se clătină şi se prăvăli buştean peste picioarele lui Vaniuşka; flăcăul tresări, de parcă s-ar fi scufundat în apă rece, scoase un ţipăt şi se căzni să-l împingă îndărăt, în vreme ce calul, speriat de ţipătul său, o luă la goană.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, bolborosea Salakin, agăţându-se de Vaniuşka.

Se făcuse vânăt la faţă, şi se uita cu nişte ochi stinşi, năuci.

— M-a lovit între umeri. M-a apucat inima... o să-mi treacă...

— Eremei, rosti Vaniuşka, cu un tremur în glas. Hai să ne întoarcem, pentru Dumnezeu!

— Unde?

— La oraş! Mi-e frică...

— Nu se poate la oraş! Nu, mergem mai departe, vindem calul şi pe urmă, acolo, la Matvei...

— Mi-e frică, zise Vaniuşka posomorât.

— De ce?

— O să ne frângem gâtul, fârtate! Ce ne aşteaptă acu’? Pentru asta am plecat noi?

— Ia mai du-te dracului! se zbârli Salakin ai cărui ochi scăpărau de ciudă. „Ne frângem gâtul!” Ce-i aia - ne frângem gâtul? Ce, numai noi, ăştia doi, am omorât pe lume? Crezi că-i pentru întâia oară că se întâmpla aşa ceva pe faţa pământului?

— Nu te mânia, se rugă Vaniuşka cu o voce plângăreaţă,

văzând că prietenul său se schimbase iarăşi la mutră, furios la culme şi parcă niţel beat.

— Cum să nu te mânii! izbucni Salakin indignat. Nu vezi ce-a ieşit?...

— Ia stai, ia stai, omule, spune ce ne facem acu'? stărui Vaniuşka, tremurând vargă şi uitându-se cu inima pierită jur împrejur. Unde-l cărăm? Acu' te pomeneşti că vin de-al de Vişenki, şi ce-o să vadă că ducem în sanie.

— Tpru, diavole! strigă Salakin la cal şi sări din sanie sprinten şi uşor ca o minge în mijlocul drumului.

— Aşa-i, fârtate! mormăi el, apucându-l pe cărbunar de braţ. Pune mâna, trage-l! Ia-l de picioare, hai! Trage-l!

Silindu-se să nu privească faţa mortului, Vaniuşka îl ridică puţin de picioare şi în clipa aceea dădu cu ochii de un fel de boţ vânat, cumplit la vedere, ce trebuia să fie scăfârlia cărbunarului.

— Sapă-i groapa! îi porunci Salakin, ţopăind prin zăpada afânată maturând-o de zor, vârtos, cu picioarele.

Avea un aer atât de ciudat că Vaniuşka, după ce lăsă trupul cărbunarului pe omătul moale, se opri aplecat asupra lui şi rămase aşa zgâindu-se la prietenul său fără să-i dea ajutor.

— Acoperă-l, acoperă-l, îl îndemna Salakin aruncând mereu, cu mişcări iuţi, zăpadă peste pieptul şi căpăţâna mortului.

Şi în timp ce ei trebăluiau la doi paşi de sanie, sucindu-şi gâtul, căluţul îi privea cu un ochi, fără să se clintească, de parcă ar fi încremenit de frig.

— Gata, mergem, hotărî Salakin.

— Nu-i de ajuns! spuse Vaniuşka.

— Ce nu-i de ajuns?

— Se vede movila...

— N-are a face!...

Se suiră în sanie şi porniră mai departe, ghemuiţi unul într-altul. Vaniuşka se uita îndărăt de-a lungul drumului şi i se părea că merg încet ca melcul, fiindcă zăpada movilită deasupra mortului încă se mai vedea.

— Mână mai repede, se rugă el de Salakin, apoi strânse tare pleoapele şi stătu aşa o bucată de vreme cu ochii închişi. Când îi deschise, însă, iarăşi zări, departe de tot în stânga drumului, o modâlcă mică pe întinderea de zăpadă.

— O să ne frângem gâtul, Erioma, zise Vaniuşka aproape în şoaptă.

— Nu-i nimic, răspunse cu un glas înfundat Salakin. Vindem calul, şi pe urmă, îndărăt la oraş... Să ne caute! Uite şi Vişenki...

Drumul cobora într-o vâlcea troienită, nu prea adâncă. Copacii despuiaţi şi negri, ce străjuiau drumul, începură să freamete. O stăncuţă cârâi. Cei doi tresăriră deodată şi se uitară unul la altul fără să spună nimic...

— Fii cu ochii în patru, îi şopti Vaniuşka lui Salakin.

VIII

Intrară în cârciumă zgomotoşi, nepăsători.

— Om bun, îi spuse Salakin cârciumarului, dă-ne câte un ciocan de rachiu!

— Vine-e, răspunse un mujic înalt, negru, pleşuv, ridicându-se de la tejghea.

Şi se uită atât de prietenos şi deschis la Vaniuşka, încât acesta se opri în mijlocul cârciumii, zâmbind vinovat.

— Prin părţile noastre, aşa-i datina, grăi cârciumarul, punând în faţa lui Salakin rachiul, când intri într-o casă de om să spui: „bun găsit!” sau „să trăieşti!” De departe veniţi?

— Noi? Nu, noi... nu chiar aşa de departe... să tot fie vreo

treizeci de verste, îl lămuri Salakin.

— Dincotro?

— Dintr-acolo... şi Salakin arătă spre uşă.

— Aha, de la oraş, va să zică? stărui cârciumarul.

— Chiar aşa... Hai, Vanea, vin’ de bea!

— Sunteţi fraţi?

— Nu, se grăbi să răspundă. Vaniuşka. Cum să fim fraţi?

La masa din colţ, de lângă uşă, şedea un mujic mărunţel, cu un nas ascuţit ca de pasăre şi cu nişte ochi cenuşii, ageri.

Mujicul se sculă de la locul lui, se apropie agale de tejghea şi-i privi în faţă, fără nici o sfială, pe cei doi prieteni.

— Ce vrei? - îl luă la zor cârciumarul.

— Nimic, răspunse mujicul cu un glas dogit. Gândeam c-o fi careva să-l cunosc...

— Ia, să stăm puţin, să ne mai dezmorţim, zise Salakin, şi plecă de lângă tejghea trăgându-l pe Vaniuşka de mânecă.

Şi se aşezară la o masă ceva mai la o parte; mujicul cu chip de pasăre rămase la tejghea şi-i spuse ceva încet cârciumarului.

— Hai să plecăm, îi şopti Vaniuşka lui Salakin.

— Mai stai, răspunse tare Salakin.

Vaniuşka se uită dojenitor la prietenul său, clătinând din cap. I se părea că nu e bine, nu se cade să vorbească aşa în gura mare faţă de alţi oameni, că e un lucru primejdios.

— Ia mai dă-ne câte unul, ceru Salakin.

Uşa scârţii ascuţit, lăsând să intre încă doi muşterii: unul bătrân, cu o barbă mare, căruntă; altul, lat în spete, căpăţânos, cu un suman până la genunchi.

— Bun găsit, rosti bătrânul.

— Bună să-ţi fie inima, răspunse cârciumarul şi se uită spre Salakin.

— Al cui e calul? întrebă cel lat în spete, făcând un semn

cu capul spre uşă.

— Al oamenilor ăstora, rosti molcom mujicul cu nas ascuţit, arătând cu degetul spre Salakin.

— E al nostru, da, întări Salakin.

Vaniuşka îl asculta cu inima strânsă, cuprins de nelinişte. I se părea că prin locurile astea oamenii vorbeau mai altfel, cu mai puţine cuvinte, ca şi cum ar fi ştiut totul şi nu i-ar mai fi mirat nimic, ca şi cum ar fi aşteptat ceva.

— Hai să plecăm, îşi zori în şoaptă prietenul.

— Da' voi ce învârtiţi? îl întrebă spătosul pe Salakin zâmbind.

— Noi? Suntem măcelari, răspunse Salakin prompt, zâmbind.

— Ce-ţi veni? rosti nu prea tare Vaniuşka, speriat.

Cei patru mujici îl auziră totuşi şi întorcând încet capul se uitară la ei, curioşi. Salakin înfruntă liniştit privirile lor, doar buzele strâns încleştate îi tremurau, iar Vaniuşka puse capul în pământ şi, aplecat peste masă, aştepta, cu răsuflarea tăiată. Tăcerea apăsătoare, ca o pâclă, nu ţinu mult...

— De-aia, mă uitam eu, urmă mujicul cel spătos. De ce-o fi sania plină de sânge în faţă...

— Cum? întrebă tare, cu îndrăzneală, Salakin.

— Eu, spuse bătrânul, n-am văzut sânge - oare sânge să fie? M-am uitat la sanie - toată-i plină de negreaţă - ăştia, zic eu, trebuie să fie cărbunari! Ia toarnă-mi şi mie, Ivan Petrovici...

Cârciumarul îi umplu un pahar cu votcă, apoi agale, ca un motan sătul, se îndreptă spre uşă. Mujicul cu nasul ca un clonţ de pasăre îl aştepta să se apropie şi ieşi cu el afară.

— Ei, zise Salakin ridicându-se de pe scaun, Vanea, s-o luăm şi noi din loc! Da' un' s-a dus jupânul? Să-i plătim...

— Vine acuşi, răspunse spătosul şi începu să-şi

răsucească o ţigară fără să se mai uite la Salakin.

Vaniuşka dădu să se ridice şi el, dar se lăsă iarăşi pe scaun, simţind că i se tăiaseră picioarele, i se muiaseră de tot, şi nu mai erau în stare să-l poarte. Se uită câteva clipe la prietenul său şi văzând că-i tremură buzele, scoase un scâncet uşor de jale şi teamă.

Cârciumarul se înapoie singur. Tot atât de tacticos, de liniştit, cum ieşise, se întoarse la locul lui şi, punându-şi coatele pe tejghea, îi spuse bătrânului:

— Se moaie gerul...

— Păi, da, era şi vremea să se moaie...

— Ei, noi plecăm! rosti Salakin tare, apropiindu-se de tejghea. Ţine.

— Mai stai puţin, răspunse cârciumarul agale, zâmbind.

— N-avem timp, zise cu jumătate de gură Salakin, lăsând ochii în pământ.

— Mai stai, de! repetă cârciumarul.

— De ce să stau?

— Păi am trimes după staroste...

Vaniuşka se ridică repede în picioare, apoi se aşeză la loc.

— Ce zor am eu de el! spuse Salakin, ridicând din umeri, şi fără să-şi dea seama ce face îşi puse căciula pe cap.

— Da’ vezi că el are cu tine, i-o întoarse molcom cârciumarul, depărtându-se de Salakin.

Bătrânul şi mujicul spătos se apropiară de tejghea, curioşi, neînţelegând despre ce-i vorba.

— Vrea, adicătele, să te întrebe cum vine socoteala asta - faci negoţ cu carne, şi duci saci cu cărbuni?

— A-a-a? se minună bătrânul, uitându-se la Salakin.

— Asta era! făcu spătosul. Calu-i de furat?

— Nu! protestă cu o voce piţigăiată Vaniuşka.

Salakin dădu din mână şi, întorcându-se spre el, rosti cu

un zâmbet strâmb:

— Gata - mi s-a înfundat!

În aceeaşi clipă intrară repede pe uşă, bocănind, alţi cinci mujici. Unul dintre ei, înalt, roşcovan, ţinea în mâna ditai bâta. Vaniuşka se uita la ei cu ochi mari deschişi şi i se părea că se clatină toţi pe picioare, beţi, şi o dată cu ei se clatină şi cârciuma.

— Noroc, voinicilor! începu mujicul cu bâta. Ia să ne spuneţi voi, cine sunteţi? Şi de unde? Uite eu, vă spun, sunt starostele. Da' voi?

Salakin se uită la staroste şi râse scoţând un sunet ce semăna mai degrabă a lătrat şi se îngălbeni la faţă.

— Mai şi râzi? se burzului unul dintre mujici şi începu să-şi suflece mânecile.

— Aşteaptă, Kornei, îl opri starostele. Fiece lucru la vremea lui. Şi aşa va să zică... Ei, flăcăi, faceţi bine şi spuneţi cinstit, pe şleau, adevărul - de unde aţi furat calul? Aşa!

Vaniuşka alunecă greoi, încet, de pe scaun, ca zăpada ce începe să se topească pe acoperiş, şi în genunchi, pe podea, începu să bolborosească, cu limba împleticită:

— Nu eu, creştinilor! El! N-am furat calul, nu, l-am omorât pe cărbunar... E aici aproape, l-am îngropat în zăpadă. N-am furat calul, zău, nu l-am furat, doar că am mers mai departe. Eu n-am făcut nimic, zău! Calul singur s-a răzleţit; o să vină el, să vedeţi! Noi n-am vrut să-l omorâm, el a tăbărât cu ghioaga. Ne duceam la Borisovo, să-l prădăm pe vechil, să dăm întâi foc la casă, nici nu ne-am atins de cai, zău, nu! Numai el m-a... uite ăsta...

— Dă-i drumul! strigă Salakin şi, smulgându-şi căciula din cap, o aruncă la picioarele mujicilor care stăteau în faţa lui ca un zid mut, nepătruns, mohorât.

— Hai, zi-i, Vanka, deşartă tot, dă-mi la cap!

Vaniuşka tăcu, lăsând capul în piept şi mâinile îi căzură de-a lungul trupului.

Mujicii se uitară o bună bucată de vreme la ei, posomorâţi, fără să spună nimic. În sfârşit unul dintre ei, cel cu nasul ca un clonţ de pasăre şi cu glasul hârâit, oftă şi zise tare, înciudat:

— Halal tâlhari, vai de capul lor - îh!

În româneşte de
Ovid CONSTANTINESCU şi Maria BISTRIŢEANU

GEORGES BERNANOS

DOAMNA DARGENT

> Un poet cunoscut, înţeles, clasat, catalogat, care zace tipărit în rafturile acelei sterile biblioteci a Şcolii normale - şi care nu s-ar afla şi în altă parte, care n-ar fi purtat în nici o inimă - este un poet mort.
>
> PÉGUY

— Ea nu-şi dă seama, „n-are să se vadă murind”...

Astfel grăi ilustrul scriitor, maestrul meu, în pragul uşii. Pentru cei care-l cunosc, această frază scurtă - de o vulgaritate atât de hotărâtoare - exprimă de minune dezamăgirea unui suflet, sensibil în faţa unui deznodământ lipsit de măreţie. După ce cercetase şi întorsese pe toate feţele atâtea morţi frumoase pentru a le înfăţişa pe cele mai emoţionante curiozităţii noastre pătimaşe, vestitul romancier nu-şi mai putea face nici o iluzie: propria sa soţie nu se va „vedea” murind, probabil pentru că nu simţise niciodată că trăieşte şi dăduse întotdeauna lumii exemplul celei mai tăcute virtuţi. Trădări notorii, săvârşite cu un spirit elegant, nenumărate scandaluri, în sfârşit mii de răni nu vătămaseră un sistem nervos atât de compact - după cum nu-l vătămaseră nici investigaţiile, încă mai savante şi mai adânci, ale agoniei. Pe scurt, murea prosteşte. Oricât i-ar fi

de vie curiozitatea, cercetătorul oboseşte tot întorcând cu piciorul un semicadavru care piere fără a suferi.

Eminentul maestru închise uşa după mine, fără îndoială trimiţându-mă la toţi dracii. Tocmai îşi scosese ceasul din buzunar, când orologiul de la biserica Saint-Thomas bătu miezul nopţii. Atunci făcu un pas spre camera sa de culcare şi doi paşi spre camera muribundei... Aceşti din urmă doi paşi l-au dus dintr-o dată mai departe decât a visat vreodată să ajungă. Astfel, o mică abatere din drum poate hotărî un întreg viitor. Doamne! Oricine poate, de pe acum, să înfrumuseţeze după plac istoria asta conform cu activitatea demonului său interior, căci nu-i vorba de o istorie dintre acelea care pot fi povestite cu o întristătoare precizie! Iată: patul doamnei Dargent a fost adus în biroul maestrului - care-i mai vast şi ale cărui ferestre dau spre o grădină liniştită. Călugăriţa-infirmieră a adormit în fotoliul ei de piele, aşezat lângă bibliotecă, în pâlpâitul focului din cămin. În jur, numai linişte - în afara unei inimioare strânse care veghează şi nu vrea să moară.

Ilustrul musafir şi-a pregătit complimentul de seară, dar se opreşte brusc, ţintuit de doi ochi nemişcaţi care, din mijlocul pernei imense, îl străpung cu o privire prea vie. În clipa asta îşi simte braţul drept apucat de o mânuţă sperioasă, în vreme ce cealaltă, prinzându-l în fugă de reverul hainei, îl atrage aproape, tot mai aproape, până la gura întredeschisă. Aburul febrei, în care mai dăinuie ciudat parfumul cândva familiar, îl izbeşte în faţă în vreme ce aude această frază surprinzătoare, mai mult silabisită decât vorbită:

— Charles! Nu „pot” să mor!

— I-am făcut injecţia - şopteşte infirmiera, care stă în picioare îndărătul lui - şi dacă vorbeşte, va obosi. Dumnezeu ştie... Să n-o obosiţi.

Spunând acestea dispare, păşind pe vârful picioarelor, suspinând, cu mâinile împreunate a rugăciune, ireproşabilă şi plină de milostenie. Uşa se închise în urma acestui ultim martor - şi cel mai chipeş tenor al literaturii contemporane se simţi cu adevărat singur, pentru prima oară în viaţă.

— Nu pot muri, reluă muribunda pe acelaşi ton... O, Charles, e mult mai îngrozitor decât credeam! Tragi nădejde că se va sfârşi... parcă un val din străfunduri te scoate dintr-ale tale... bietele mele oase parcă-s goale pe dinăuntru şi uşoare ca nişte pene - înlăuntru şi în afară numai vid - da, totu-i vid şi plutitor în afara acestui groaznic cap ca de plumb. Caut să mă amăgesc singură, să visez că adorm, că uit, că alunec... la ce bun! Niciodată gândirea nu mi-a fost atât de lucidă, memoria atât de limpede, miraculos de activă, într-o lumină vie, orbitoare, necruţătoare... O, Charles! Agonia mea nu se va sfârşi niciodată!

Aceste stranii cuvinte le-a ascultat cu o mirare crescândă - dar ultima plângere, atât de naivă, trezeşte în dânsul ceva mai puternic decât mila. Un anumit accent al slăbiciunii, un strigăt de chemare către o conştiinţă virilă sfâşie pe orice bărbat.

Femeia şi-a întors faţa de la perete - şi acum îndrăzneşte s-o privească printre lacrimi adevărate. Cât e încă de tânără - la patruzeci de ani - şi cât de blondă! Doamne, a iubit-o un an, poate doi, au trăit alături, o, e de mirare, căci abia acum observă că n-a fost, în casa lui, decât o străină, o misterioasă străină. De unde s-a întors acum, vagabonda? Ce urzeală necunoscută a ţesut până la capăt această mânuţă de ceară care freamătă pe aşternut, inofensivă, o dată menirea ei încheiată?...

— Rămâi, zise bolnava, rămâi aici toată noaptea. Nu te mai văd. De altfel, e o apă atât de vastă, continuă ea cu

multă gravitate, cred că e un lac. Astăzi nu-i chip să merg mai departe. Stai puţin... Stai să mă aplec... Ţine-mă bine!... O! O! O!

În adevăr, se apleacă, apoi cade pe spate, cu un geamăt reţinut, profund, mai îngrozitor decât ţipătul.

— Doamne! Doamne! Hélène... bâiguie naiv eminentul maestru... Haide, haide, linişteşte-te!

Bolnava îi aruncă o privire indescifrabilă, straniu de atentă şi de limpidă, în care se perindă marile umbre ale catastrofei interioare.

— M-am văzut în apă, spuse.

Apoi tace, se linişteşte, îşi pune mânuţa umedă şi uşoară în cea a soţului. El o cercetează pe furiş. Trec îndelungi minute. Literalmente, soţul aţipeşte de nelinişte, de milă, de un plictis greu şi imposibil de definit.

Acum, aerul de afară se strecoară încet în atmosfera compactă şi fadă a odăii. Bătrâna grădină împresoară fereastra întredeschisă şi pluteşte în jurul ei... Până şi mireasma garoafelor, mai suplă, îşi sfârşeşte traiectoria-i invizibilă murind lângă pat.

Pendula bate ora unu din noapte.

Încet, încet, îşi îndreaptă umerii. Încet, îşi desprinde pe jumătate mâinile. Iată-l în picioare, reţinându-şi respiraţia, cu privirea îndreptată spre uşă... Prea curând! Simte că degetele muribundei le prind pe ale sale, vede aceeaşi privire vie, serioasă, netulburată.

— Mai rămâi, spune ea... Nu pleca... Credeai că am murit? Nu, gândeam numai... Dar asta se poate numi gândire? Simt în cap un vid îngrozitor: toată viaţa mea se reînchează aici, rând cu rând, murmură ea lovindu-se pe frunte. În fiece secundă, altă amintire, cea mai tainică, cea mai veche, cea mai cufundată în trecut se ridică din străfunduri ca o bulă de aer şi se sparge la suprafaţă...

Poate că am murit? Numai că, pe măsură ce pier, o altă ființă se reface mai sus, şi chiar adineauri i-am văzut adevăratu-i chip, şi cred că va trebui să-l văd în veci!

— Ai temperatură, draga mea, spuse el, e temperatura de la miezul nopţii. Mâine dimineaţă...

— A, nu, strigă ea. Mâine dimineaţă! Nu voi mai vedea, nu vreau să văd o altă dimineaţă. Evenimentul va avea loc în noaptea asta... Totuşi, ai putea să-mi acorzi o oră din timpul tău, continuă ea cu o furie crescândă, doar n-o să mă laşi aici, în clipa hotărâtoare... O, ştiu, du-te! Nu m-ai iubit niciodată. Dar barem m-ai privit? Dacă există lumea de apoi, mă vei recunoaşte totuşi pentru că eu sunt tu însuţi, auzi, tu însuţi!

Apoi rosteşte cu gravitate vorba asta profundă, a cărei desăvârşită exactitate şi diabolică simplitate aveau, curând să-i fie dezvăluite nefericitului:

— Ceea ce tu ai visat, eu am trăit.

— Ceea ce am visat, repetă el. Ce-am visat?

— O, nu te face că nu ştii, strigă bolnava într-un sinistru hohot de râs. Ştii doar! Te-am iubit atât de mult! Parcă pe nesimţite m-ai gonit din mine însămi, încetişor, fără violenţă... Dar nu mă mai iubeai! La început am tăcut, apoi am simţit că voi tăcea întotdeauna. Nu mai puteam: cea mai stranie umilire nu mi-ar fi smuls un strigăt sincer... Fie, e un obicei ca toate obiceiurile... Eram îngropată de vie, într-un beton inexorabil... Dar mai am a-ţi spune ceva... Dă-mi puţină apă!...

Bea dintr-o dată, paharul se rostogoleşte pe aşternut, cade şi se sparge.

— Îţi aminteşti voiajul nostru la Toledo şi aleea de iasomii din spatele cimitirului Novio? Într-o seară - era o seară ca asta, aproape prea frumoasă, de o frumuseţe la fel de sfâşietoare, când îţi reţii respiraţia ca să auzi răsunetul unei

ore desăvârşite, ireparabile... Citeam una dintre cărţile tale: o frază a doamnei De Rouget mi-a atras atenţia:

„Dispreţuită, tăcută, nevăzută voi trece prin viaţa ta, dar ce-mi pasă! M-ai iubit o singură clipă, pe care însă nu vei putea s-o înlături din viaţa mea. De minciuna ta nu vei scăpa: răul pe care mi l-ai făcut e copilul tău, copilul nostru, rodul îngrozitor al trădării, un mic monstru viu, îngrăşat cu sângele inimii mele. Iată ceea ce va creşte în preajma ta. Iată ce hrănesc eu pentru tine. Altele vor trece prin viaţa ta; eu însă voi rămâne. Poţi coborî la vale până la capăt, nu-mi vei scăpa, căci am otrăvit izvoarele...”

O, Charles, un singur cuvânt destăinuie multe dacă pătrunde adânc... Atunci... atunci am înţeles în ce direcţie puteam întinde mâna, din străfundurile josniciei şi ale tăcerii. Nu există dragoste nefericită! Nu există decât dragostea care renunţă - şi eu nu renunţ!

Mânuţa cea mândră se ridică şi cade iar, schiţând în aer semnul poruncii. Apoi îşi apleacă fruntea spre el, cu un gest lugubru de rebel. Din aşternutul care se dă la o parte se simte suflul mormântului.

— Ei, dac-aş putea să-ţi spun... O, nu sunt o femeie de rând... De câte ori n-am înlăturat piedicile... singură.

Repetă de mai multe ori „singură”, coborând glasul până la tăcere. Apoi reia, cu glasul schimbat, cu debitul egal şi rapid, uniform, extrem de blând, de vis...

— Lasă-mă să iau lucrurile de la capăt; ce greu e soarele. De la Nisa până la coasta Africii ai putea să te rostogoleşti din val în val, pe o spumă de argint. Priveşte-mă bine. Vor spune că sunt nebună, dar tu n-o să crezi... Nu vei cuteza! Hai, răspunde-mi! Ştii cine sunt? Toate pe care le-ai visat, toate care-ţi sunt mai scumpe decât cele vii, doamna Guebla, Monique, domnişoara De Sergy, nepoata bătrânului Gambier, eroinele pieselor şi romanelor tale, iată soarta

mea, iată ce am fost! Ţi-am citit cărţile, da! Le-am urmărit în cărţile tale - şi cu ce curiozitate mistuitoare! Cu tot talentul tău, nu le dăduseşi decât o existentă îndoielnică, o înfăţişare impalpabilă şi uşoară - eu însă am fost mai darnică: le-am dat un trup, muşchi adevăraţi, voinţă, braţe! Cum aş fi putut să-ţi dovedesc mai multă dragoste? Aş fi putut oare să mă strecor mai adânc în tine, prin vreun subterfugiu mai abil? M-am dăruit eroinelor tale aşa cum odinioară doamna De Brinvilliers s-a dăruit Satanei... Sergine De Préville îmi împrumuta seringile şi morfină, iar domnişoara De Noles... A, să nu uit! Într-o seară, am împrumutat curajul calm şi feroce al dansatoarei tale indiene, dar nu mai mi-aduc aminte dacă Louise De Trailles sau eu însămi turnam otrava atunci când... Dar... dar am fost blândă şi răbdătoare ca Louise Geslin, castă ca Henriette De Lastigues, chiar bigotă ca La Nueva. O, eram între mâinile lor ca între degetele unui modelator! Ce ameţeală! Ce beţie amară! Nimeni nu mă lua în seamă. Toţi spuneau compătimitor: buna doamnă Dargent! Eu tăceam, îmi vedeam de drum... A, dacă s-ar fi ştiut! Lumea nu cunoştea decât o copie a operei tale, pe care în mine însă ar fi putut s-o vadă strălucind şi consumându-se.

Cade pe pernă, râzând sfâşietor. Nici vorbă că spovedaniile astea, scrise negru pe alb pentru cititori nu pot părea decât nişte elucubraţii ale unei maniace în agonie... Dar eminentul maestru, el, cunoaşte anumite fapte încă misterioase, unele coincidenţe tulburătoare şi, pentru prima oară, face o legătură între ele. Liniile mari ale unei lugubre sinteze apar dintr-o dată ca o primă schiţă a unei substanţe chimice încă informe, care se apropie încet de starea de echilibru. În cugetul său apare evidenţa.

— Strălucind şi consumându-se... repetă ea, cu ochii închişi. Dacă ar exista o viaţă viitoare, aş voi s-o trăiesc cu

ele, cu fiicele tale tragice, fără alt dumnezeu decât seva viguroasă din vinele lor, cu aceste făpturi nesătule, aspre, îndrăzneţe, libere ca fiarele din păduri! Cu câtă îndrăzneală le-ai înzestrat! Cu câte vicii! La câte crime ingenioase nu v-aţi gândit împreună! Şi ce credincioase mi-au fost! Căci e dureros să mergi singură pe calea asta aridă şi blestemată! Numai că la fiece obstacol, una dintre ele se ridica în tăcere, dreaptă, poruncitoare şi mă pironea cu o privire animalică... Nimic în lume nu îmi putea să mă oprească... Îndrăzneala lor şi îndrăzneala mea creşteau o dată cu primejdia... Uneori oboseam, tremuram în mâinile lor atât de neşovăitoare... Atunci ele parcă intrau în mine, luptau pentru mine... O, o, de n-ar fi fost Louise De Trailles crezi că l-aş fi putut vedea fără remuşcări pe omuleţul acela blond, copilaşul acela atât de liniştit, de meditativ cum moare bând ceva îngrozitor din castronaşul său de faianţă, şi care-mi zâmbea ştergându-şi gura cu pumnişorul închis?...

De data asta, a nimerit drept în ţintă: la şocul acestei imagini oribile, bărbatul reacţionează cu toate puterile instinctului. Creierul său îi mai poate oferi bune motive să nu creadă - sau, cel puţin, de îndoială - dar el nu le mai cunoaşte. Nu se gândeşte că stă de vorbă cu o nebună care nu poate nici să discute, nici să răspundă şi care-şi va duce cu sine, în mormânt, secretul... Nu! În adâncul fiinţei lui a simţit că ea spusese adevărul.

— Ce tot spui? strigă. Care copil?

— Al tău, răspunde bolnavă.

— Eşti nebună!

Asta-i tot ce găseşte de spus. Gura îi tremură şi pe dinaintea ochilor i se năzare o mare flacără verticală, orbitoare. Între degete strânge, cât poate de tare, ceva inert şi călduţ... braţul doamnei Dargent.

— O, mă omori, spune ea cu blândeţe... Mă omori aşa

cum domnul De Plemour îşi ucide soţia în *Nora.* Loveşte puternic! Sunt eu de vină? Doar era copilul tău, nu al meu!

Bărbatul are senzaţia că se prăbuşeşte de pe creasta valului în mijlocul unei rumori imense. Adaugă:

— Nu se poate! Minţi!

— Nu se poate! Mint! strigă ea - şi exaltarea îi creşte treptat, până la un delir furios... A, crezi că sunt proastă! A, voi fi batjocorită fără milă şi până la capăt! Credeai cumva că aveam de gând să-l cresc de bunăvoie pe fiul amantei tale? Crezi că ai reuşit vreodată să mă păcăleşti cu povestea aia cu adopţiunea? Tot Parisul râdea de mine, dar nu-mi păsa! Eram atât de credulă, atât de inofensivă!... Copilul natural al unui prieten problematic, mort la Tunis... ce putea fi mai simplu? Mai verosimil? O poveste numai bună pentru mine! Şi pe deasupra trebuia să te mai şi admir pentru distinsa ta amabilitate şi fapta ta bună... Haida de, omule... Am ştiut totul, din primul minut.

— N-o să-mi spui acum că ai aşteptat trei ani ca să... să... să...

— N-am îndrăznit... Şi-apoi, îmi amintesc şi de mama copilului...

— Mama! strigă el. Mama! N-ai cunoscut-o niciodată!

— Zice că n-o cunosc, răspunde femeia, izbucnind într-un râs îngrozitor. Frumoasa Musidora, asasinată în locuinţa ei din strada Lille, de un spărgător necunoscut... Şi colierul de perle pe care-l purta la gât, perle de un milion!... A, nu ştiu!

...Adevărat, nu dusese o seară ca asta, nu! Pe stradă - zăpadă până la glezne. Pe podul Royal e frig, nu glumă, sufla crivăţul! Parcă văd cheiul pustiu şi copacii înalţi, albi de pe malul celălalt... Strada Saints-Pères... autobuzul prietenos, luminat ca un manej de căluşei, scârţâie şi fumegă într-un fel de prăfărie îngheţată... Fii atent. Faci colţul la dreapta. Iată casă: discretă, cu o poartă înaltă pe

care o deschizi, locuinţa luminoasă, cu masa aşternută, sub lampă... Apoi nisipul care scârţâie, intrarea, parfumul cald al cuibului... Ea mă aşteaptă... Am întâlnire... E ora zece. Priveşte-o bine. Oho! Pe jos! Pe spate! Priveşte-o bine acum: tocurile înalte joacă tontoroiul pe covor, ochii ei frumoşi şi întunecaţi privesc ţintă ceva deasupra uşii şi, de câte ori încearcă să ridice braţul, din pieptul sleit ies aer şi sânge! Vai, vai, vai! Vezi, acum s-a sfârşit! Ca în actul al treilea din *Enigma...* Dar eu sunt mai tare decât doamna Giraldi, eu nu tremur.

Bărbatul o ascultă - fără un gest, în tăcere; în ochii lui, pe lângă oroare, se citeşte o curiozitate imposibil de definit. Apoi rosteşte cu un glas sfidător:

— Îţi pierzi vremea. Nu sunt prost! În tot ce spui un singur lucru e adevărat - un lucru fără importanţă: gândul tău perfid şi ascuns. Vanitatea ta, invidia ta, ura ta - da! o ură care dăinuie de douăzeci de ani - ies acum la iveală ca un abces care se deschide... Am făcut şi eu greşeli, nu tăgăduiesc, adaugă el cu ingenuitate. Da, era fiul meu, recunosc. A murit, ăsta aparţine trecutului. Cred însă că, părăsindu-mă, nu te gândești să-mi laşi toate fantomele tale, visele tale rele, coşmarul tău! Eu sunt un om cu judecată! Un om sănătos! Ce oroare! Nu mă aşteptam. De ce vrei să-ţi otrăveşti ultimul ceas şi să te înjoseşti?

Apoi adaugă, cu glas scăzut, aproape tandru:

— Hai, odihneşte-te. Uită astea. Poate că ţi-am vorbit prea aspru. Dar uitasem de boala ta, de suferinţele tale, uitasem totul... Ce prostie... Nici nu ştii cât rău mi-ai făcut!

— N-am minţit, spuse ea, bănuitoare. Văd că nu înţelegi...

— Nu mai începe iar cu nebuniile astea!

— Nebunii! Nu vrea să mă creadă! Nu mă va mai crede! Acum e prea târziu... O, laşule! Barem lasă-mă să mor! strigă ea cu o voce tunătoare. Ajută-mă să-mi port povara.

Secretul, „secretul” ăsta mă ţine în viaţă! Trebuie să vorbesc, să mărturisesc, să ţip, să mă golesc, să mă descotorosesc de asta! N-am minţit, mai spuse ea după o pauză.

A doua oară, acest accent de sinceritate desăvârşită, hotărâtoare, glasul calm, ferm, necruţător, după o furtună de ţipete, îl pătrunde până-n rărunchi.

— Minţi! îi aruncă în faţă, scos din fire.

O, minune! Nici n-a apucat să vadă valul de aşternuturi şi lenjuri care s-a ridicat în aer grămădindu-se apoi într-o clipă la picioarele patului - că iat-o înainte-i, faţă în faţă, înspăimântătoare. Trupul slab parcă pluteşte în cămaşă şi prin pânza de batist apar - între piept şi şolduri - respingătoarele muşcături ale ventuzelor. Timp de un minut, îşi cufundă privirea în ochii lui, o privire nesigură, ca a unei fiare crude care a scăpat, liberă. Apoi face trei paşi sacadaţi până la un secretar, aşezat în colţul de la fereastră... Vârî mâna într-un sertar... L-a luat între degete şi apoi l-a aruncat sau, poate, a scăpat singur, a făcut singur un salt prin aer, până la picioarele eminentului maestru, acel straniu obiect, strălucitor ca o flacără şi care, căzând, face un zgomot curios, repede înăbuşit?...

Bărbatul priveşte la picioarele lui; priveşte din tot sufletul. Misteriosul colier, cele treizeci şi două de perle ale ducelui De Roskovici, vestitele perle pe care de atâtea ori le-a văzut la gâtul prietenei sale, iată-le aici, într-un abur de sânge. Dar aburul e în ochii lui, între ai lui. Prin aburul ăsta o vede pe nebună, nepăsătoare, stând aşezată, cu picioarele goale atârnând de pe pat... Este ea, chiar ea, duhul rău, diabolica Ursită, destinul lui, destinul lui tragic! O clipă nu se mai îndoieşte: ea i-a ucis, şi pe mamă şi pe fiu, liniştită, necruţătoare, ascunsă şi sigură de sine... Mânia, o mânie de copil sau de semizeu, o explozie a instinctului... Dintr-o

dată, camera crimei şi a agoniei îi pare imensă, necuprinsă, pustie ca o stepă de coşmar. Un fum înţepător îl înăbuşă, aruncă braţele înainte.

Nebuna dă să fugă, se prinde cu ghearele de pologul patului. La ce bun? O striveşte cu tot trupul şi avântul lui. Nu mai vede, dar degetele lui văd pentru dânsul. Abia şi-aduce aminte de un cap dat pe spate, de un gât care se frânge şi de un geamăt jalnic... Gestul fatal, mai iute decât gândul a ucis dintr-o singură lovitură - şi atât de repede, încât pe chipul acum rigid gura amară încă mai tremură...

...Mai târziu, s-a aflat că doamna Dargent a murit în urma urmei crize de delir furios, în braţele soţului ei. După aceea, eminentul maestru a reînceput goana după onoruri şi glorie, cu un viguros optimism. În adevăr, de ce se temea el? Un scriitor nu are de două ori în viaţă prilejul să întâlnească o făptură în carne şi oase, care să semene ca o soră cu acele visuri ce amuză, având-ul pe cititor drept complice, elegantă perversitate... Totuşi, cine ştie? Multe scene asasine, pe care scriitorul le aşterne pe hârtie, după zece secole continuă, să emoţioneze, într-o carte...

În româneşte de Gavril MARCUSON

L. J. BEESTON

SECRETUL LUI LOVEDAY

Nervozitatea lui Loveday, care fusese destul de vizibilă în timpul cinei, apăru limpede după ce-şi conduse cei trei prieteni într-o cameră mai îndepărtată de sufragerie.

— Domnilor, vorbi el, rugându-vă să veniţi aici astă-seară am urmărit un scop precis; aş putea spune un scop cu totul neobişnuit. De multă vreme mă frământa ceva. O să vă spun despre ce-i vorba, şi o să vă daţi părerea într-o problemă dintre cele mai complicate.

— În regulă, Loveday, spuse Forbes pe un ton degajat. Va să zică, o problemă extrem de încâlcită. Sunt omul dumitale. Cel mai bine e să-i dai drumul.

— Şi crezi că excelenta cină pe care ne-ai oferit-o reprezintă cea mai bună introducere în materie? întrebă Trant.

Al treilea oaspete, Denvil, îşi întinse confortabil lungile-i picioare, şi-l încurajă:

— Spune-ne despre ce-i vorba, Loveday.

Denvil se aşezase în fotoliul din stânga căminului, Trant în dreapta, iar Forbes se rezemase de cămin şi fuma o ţigară cu ajutorul celui mai lung ţigaret din Londra.

— Mă bucur că sunteţi atât de calmi, începu Loveday.

Nervozitatea îi dispăruse, dar în locul ei apăruse un aer de îngrijorare. Trase un fotoliu aproape de prietenii săi, se aşeză şi se aplecă înainte, cu mâinile împreunate şi cu ochii

pironiţi pe covor. Era un om mai în vârstă, burlac, cu părul bătând în roşu, destul de rar şi periat cu grijă; avea genele palide, o voce de fetiţă, şi părea să fi fost înzestrat cu o inimă darnică; n-avusese niciodată duşmani - şi nici n-o să aibă vreodată.

— Necazurile mele au început cam cu un an în urmă, urmă el cu glas surd. Trebuie să vă spun că povestea asta m-a făcut să mă simt teribil de nenorocit. Nu ştiu dacă aţi remarcat, voi sau ceilalţi prieteni, că m-am schimbat, dar în ceea ce mă priveşte, mă simt un altul. Printr-o întâmplare cu totul neprevăzută, am aflat un secret pe care socotesc că nu sunt câtuşi de puţin îndrituit să-l păstrez doar pentru mine. E o adevărata povară, pe care am hotărât s-o împart şi cu alţii. Poate că greşesc, dar n-am încotro. Am mulţi prieteni - nu ştiu pe altul să aibă mai mulţi ca mine - dar v-am ales pe voi, pe de o parte pentru că aveţi mai multă experienţă şi veţi şti să-mi daţi un sfat plin de bun simţ, iar pe de altă parte pentru un motiv pe care vi-l voi împărtăşi peste câteva clipe.

Cei trei invitaţi se simţiră măguliţi, dar în acelaşi timp îşi dădură seama că e vorba de ceva serios. Denvil îşi fixă mai bine monoclul, Trant îşi înălţă sprânceana, iar Forbes îşi potrivi ţigaretul.

— În timpul unui week-end pe care-l petreceam în casa unui prieten, mi s-a întâmplat un lucru straniu, urmă Loveday. Numele acestui prieten nu pot, pentru nimic în lume, să vi-l dezvălui, ceea ce lasă problemei o sferă foarte largă, căci, după cum bine ştiţi, sunt invitat într-una la foarte mulţi prieteni.

Era o seară minunată, cu lună, şi nu mai ştiu cine a propus o plimbare după cină. Dar cum mă încerca o criză de reumatism, eu am rămas în casă. Tocmai mă îndreptam spre camera mea să iau o carte pe care o adusesem cu

mine când, trecând prin dreptul unei alte încăperi, am auzit un zgomot puternic, înfundat, care m-a făcut să tresar. Gândindu-mă să nu fie cumva vreun hoţ, am deschis uşa încăperii şi am aprins lumina. Imediat mi-am dat seama de unde venise zgomotul.

Un tablou se desprinsese din perete şi căzuse jos.

Ce bine-ar fi fost dacă l-aş ţi lăsat acolo unde căzuse! Dar eu, l-am ridicat şi am văzut că, datorită izbiturii, o tăblie de lemn se desprinsese din spatele tabloului. Şi prin deschizătură se vedea o foaie de hârtie. Curios, am luat-o şi am cercetat-o. Era un certificat de căsătorie.

După ce am văzut ce scrie în el, teama, aceasta crudă povară pe care o port de atunci, a pus stăpânire pe mine. Chibzuind puţin ce să fac, am copiat în linii mari documentul; am pus apoi originalul la loc, am potrivit tăblia de lemn şi am agăţat tabloul pe perete, după ce-am legat la loc şnurul.

Povestitorul tăcu; vorbise cu patimă, şi avea răsuflarea tăiată. Nici măcar nu se uită la prietenii săi, care aşteptau în tăcere.

— O să ajung acum chiar în miezul problemei, urmă Loveday când îşi mai reveni puţin. În document era vorba despre o căsătorie care fusese celebrată într-o altă ţară. Or, prietenul al cărui oaspete eram moştenise averea de la o rudă; ştiţi, sunt silit să evit cât mai mult amănuntele; totuşi, pe unul trebuie să-l amintesc: această rudă murise fără să lase testament.

Cred că începeţi să vă daţi seama acum cât de gravă era situaţia. Se pare că descoperisem existenţa unei căsătorii secrete, care avusese loc demult. Femeia poate mai trăia încă, şi poate se născuseră şi copii din acea căsătorie; pe dată m-a cuprins teama că amicul al cărui oaspete eram stăpânea, poate, bunuri la care n-ar fi avut drept în mod

legal.

— Era un lucru care nu te privea câtuşi de puţin, îl întrerupse Denvil.

— Ai perfectă dreptate, dar lasă-l acum să vorbească, spuse Trant.

— O, dar e senzaţional, exclamă Forbes cu un mic cârâit de satisfacţie.

— Nu, după cât se pare, lucrul nu mă privea, recunoscu Loveday. Dar m-a deprimat pe tot timpul cât am mai stat acolo. Nu mă simţeam în stare să-l privesc în faţă pe stăpânul casei. Se putea oare ca, printr-un simplu cuvânt al meu, să-i zdrobesc viaţa?

Povestitorul îşi sprijini fruntea în palmă.

— Şi când te gândeşti că eram ultimul om din lume făcut să poarte povara unei asemenea taine. Nu sunt înarmat pentru aşa ceva, nici prin firea, nici prin starea sănătăţii mele. Mi-am spus de sute de ori că toată treaba asta nu mă priveşte. Am încercat în fel şi chip s-o uit, dar a fost în zadar; şi de la o vreme mi-am zis că eforturile pe care le făceam nici nu erau cinstite. Îmi închipui că toată chestiunea asta m-a preocupat prea mult. Oricum, m-am gândit şi m-am tot gândit, până am ajuns să-mi pun în mod direct întrebarea - datoria mea era să tac sau să vorbesc?

Am ales soluţia de mijloc - să fac câteva cercetări. La urma urmei, poate că-mi făceam degeaba griji. Şi, cu această nădejde, am plecat în străinătate, pe continent, ca să fac o mică anchetă personală. Copia de pe certificatul de căsătorie mi-a fost o bună călăuză. Am găsit regiunea, satul, biserica; şi am răsfoit registrul, într-adevăr, căsătoria era înscrisă. Dar nu m-am mulţumit cu atât. Continuându-mi ancheta, am descoperit mai întâi mormântul femeii care fusese eroina căsătoriei secrete, şi apoi existenţa a doi copii născuţi din acea căsătorie - un băiat şi o fată cu un an

mai mică, amândoi ţărani şi amândoi săraci. M-am întors în Anglia cu aceeaşi povară a tainei şi cu neliniştea de două ori mai puternică.

Domnilor, este în afară de orice îndoială că cei doi copii ai omului de la care prietenul meu moştenise averea sunt, în faţa legii, adevăraţii stăpâni ai frumoasei proprietăţi pe care acesta o deţine. Pe noi nu ne priveşte de ce căsătoria a rămas secretă, şi ne interesează prea puţin ciudăţenia soţului care a păstrat şi a ascuns certificatul de căsătorie acolo unde a crezut de cuviinţă. Problema care ne preocupă este mult mai gravă.

Urmă un moment de tăcere. Tăcerea se prelungi, devenind apăsătoare. Loveday, care părea să aştepte vreo observaţie, ridică ochii. Privirile oaspeţilor săi erau aţintite toate asupra lui, dar ei rămâneau nemişcaţi ca nişte statui.

Stingherit să fie ţinta atâtor priviri, Loveday se ridică şi spuse cu sfială:

— O să mă întrebaţi, poate, de ce nu i-am vorbit prietenului meu, de ce nu i-am mărturisit ceea ce aflasem, ca să scap de povara răspunderii, punând-o pe umerii unuia mai indicat s-o poarte? Mi se părea că dacă aş fi procedat astfel, nu i-aş fi lăsat nici o posibilitate de alegere. Nu pot să ştiu la ce soluţie s-ar fi oprit dacă ar fi fost singurul care cunoştea secretul; dar ştiindu-mă la curent, sentimentul onoarei - al decenţei - l-ar fi împiedicat să rupă certificatul de căsătorie şi să spună: „Iată chestiunea definitiv reglată. Banii sunt ai mei şi înţeleg să-i păstrez!”

Am tot reflectat la această problemă, timp de săptămâni lungi, nesfârşite. Presupun că pare o prostie din partea mea să pun atâta la inimă toată chestiunea, dar ăsta-i adevărul - am pus-o la inimă. Până la urmă mi-am tulburat prea tare liniştea sufletească, şi toate ocupaţiile, aşa că m-am hotărât s-o împărtăşesc şi altora. Voi nu cunoaşteţi numele

care nu-mi părăseşte o clipă gândurile; dar aş vrea să vă puneţi o clipă în locul meu, şi să mă sfătuiţi ce să fac. Trebuie să vorbesc, sau să păstrez tăcerea? Dacă sunteţi cu toţii de aceeaşi părere, o voi accepta şi eu.

Loveday se aşeză din nou şi scoase un suspin de uşurare. Oaspeţii săi tot nu spuseră nimic; continuau să-l observe într-o linişte încordată. Sub privirile lor aţintite asupră-i, Loveday începu să se frământe; se mişcă în scaun, privind pe rând, cu sfială, spre fiecare din ei.

— Ia spune, Loveday, vorbi deodată Forbes cu vocea tărăgănată, e vorba cumva de unul dintre noi?

Nici nu fusese bine pusă întrebarea, că Denvil sări în picioare, cu monoclul atârnându-i la capătul şnurului.

— Nu, nu! Nu poţi să pui această întrebare! strigă el.

— Da, dacă nu cumva visez, întrebarea a şi fost pusă, vorbi Trant pe un ton acru şi batjocoritor.

— Atunci, îţi interzic să răspunzi la ea, Loveday, exclamă cu violenţă Denvil. Te rog, prietene, nici un cuvânt, nici o aluzie.

— Foarte bine, Denvil, răspunse Loveday abătut.

— Chestiunea a căzut deci complet, vorbi Forbes cu aceeaşi voce tărăgănată.

— Dar e prea târziu, acum e prea târziu, gemu Trant. Cu întrebarea dumitale, tinere, ai turnat gaz peste foc. Dacă n-ar fi fost vorba de unul dintre noi, Loveday ne-ar fi liniştit imediat - tăgăduind. Or, n-a tăgăduit. Aşa că răul a fost făcut: posesorul unei averi deţinute pe nedrept e cineva dintre noi trei. O să spui nu, Loveday?

Cel întrebat îşi şterse fruntea acoperită de broboane de sudoare.

— Mi s-a interzis să răspund, bolborosi el.

— Ne-ai lămurit, zise Forbes. Înseamnă că e unul dintre noi.

— Ai făcut o adevărată tâmpenie, Loveday, vorbi Denvil pe un ton dezagreabil. Ai fi putut să te gândeşti că e o întrebare pe care o să ne-o punem neapărat.

— Întrebarea următoare, vorbi Forbes cu glasul său tărăgănat, este să ştim care dintre noi...

— Nu, nu, Loveday, nici un cuvânt, tună Denvil potrivindu-şi iarăşi monoclul şi privindu-şi prietenul cu un aer ameninţător. Ar fi fost altceva dacă i-ai fi vorbit unuia dintre noi în particular. Taina dumitale nu trebuie să fie cunoscută de noi toţi. Înţelegi? Nici un cuvinţel.

— Foarte bine, Denvil, repetă Loveday, de-a dreptul zăpăcit.

Trant ridică atunci mâna.

— Aţi avea ceva împotrivă să iau eu conducerea operaţiunilor? întrebă el calm. De acum înainte, va trebui să procedăm cu multă grijă. Ne aflăm pe o pojghiţă de gheaţă foarte subţire. Părerea noastră a tuturor este, Loveday, că ai vorbit prea mult - mult prea mult; aşa că pe viitor va trebui să-ţi ţii gura.

În timp ce vorbea, Trant se ridicase în picioare, iar Forbes profitase de ocazie ca să se afunde alene în fotoliul astfel eliberat. Tot vorbind, Trant nu înceta să străbată încăperea de la un capăt la celălalt.

— Hai să privim lucrurile din acest punct de vedere, zise el. Prin tăcerea sa, Loveday ne-a lăsat să înţelegem că ar fi vorba de unul dintre noi. Este în afară de orice îndoială că Loveday a fost oaspete al fiecăruia. Printre cunoştinţele sale se află persoane la care n-a petrecut niciodată week-end-ul, şi ar fi fost mult mai bine să-şi fi ales dintre aceştia confidenţii. Pe de altă parte, putem înţelege de ce n-a făcut-o; omul şi-a zis, fără îndoială, că cei care-l invitaseră vor avea faţă de întâmplare simţăminte mai veridice, şi că-i vor da, deci sfaturi mai chibzuite. Greşeala lui e că a inclus

în grupul nostru şi persoana în cauză. Era o prostie, deşi poate că totul ar fi ieşit bine dacă Forbes n-ar fi pus întrebarea aceea atât de inoportună, aruncând astfel gaz peste foc.

— Pare rău, spuse laconic Forbes.

— Toţi trei am moştenit cea mai mare parte din avere, urmă Trant. După toate probabilităţile, şi pentru acest motiv ne-a convocat Loveday - dorind, cum vedeţi, un sfat bine gândit.

— Ca să fiu sincer, acesta e al doilea motiv de care vă spuneam, îi tăie vorba Loveday.

— Ţine-ţi gura, i-o retează din nou, destul de sec, Trant. Fiecare dintre noi datoreşte moştenirea absenţei unui testament favorizând o terţă persoană. Loveday n-are deci posibilitatea de a alege, căci oricât de lungă ar fi lista prietenilor săi, nu poate totuşi cunoaşte prea mulţi care să fi moştenit averea în felul acesta. Până aici, totul e bine - sau mai curând rău. Din fericire, nu ne-a furnizat nici un amănunt de familie, care ne-ar fi făcut să ne spunem: „de mine e vorba”. După cum singur a remarcat, el a prezentat problema pe plan general. Nici măcar n-a precizat despre ce anume tablou sau încăpere e vorba, şi sunt încredinţat că nici unul dintre noi n-o să se apuce să scotocească pe sub tăbliile tuturor tablourilor! S-ar putea să fie vorba de dumneata, Forbes, ori de Denvil, ori de mine. Şi-acum, iată ce sfat îi dau atât lui Loveday, cât şi vouă şi chiar mie însumi: să uităm toată chestiunea ca şi cum nici n-ar exista! Să nici nu ne mai gândim la ea! Căci nici unul dintre noi *nu ştie* că e vorba de el; putem, în mod cinstit, să păstrăm tăcerea tot restul vieţii. Ei, ce spui, Denvil?

— Sunt întru totul de acord, răspunse imediat Denvil.

— Forbes?

— Mă înclin în faţa hotărârii domniilor-voastre, prea

înţelepţi şi cucernici seniori.

— Perfect! Deci, Loveday, ai acum sfatul pe care-l cereai - dat în unanimitate. Începând din seara asta, trebuie să nu te mai gândeşti de loc la nimic din povestea asta.

— Puteţi avea toată încrederea, vorbi Loveday pe un ton supus.

— Ceea ce face, spuse Forbes ridicându-se, ca întrunirea noastră să nu se termine în confuzie.

— Câtuşi de puţin, i-o întoarce Trant. Aş putea spune că, dimpotrivă, se încheie într-un acord perfect. Loveday, fii acum atât de drăguţ şi scoate la lumină nişte whisky.

*

Când, cu şase luni mai târziu, Trant primi de la Denvil o invitaţie stăruitoare pentru o anume seară la ora 9, se grăbi să-i dea urmare şi se duse la locul indicat - un apartament din Regent Street, deasupra magazinului unui armurier. Acolo îi găsi şi pe Forbes şi pe Loveday, care sosiseră cu zece minute mai înainte.

Trant îşi reaminti pe dată obiectul ultimei lor întâlniri - presupunând că-l uitase vreo clipă; îşi zise cu strângere de inimă că problema se punea din nou, şi curând îşi dădu seama că nu se înşelase.

— Ia loc, Trant, îl pofti Denvil pe un ton sumbru. Forbes şi cu Loveday au venit şi ei, puţin mai înainte. Ne-am întrunit ca să vedem ce-i de făcut. Ca să pun punctul pe i, Loveday, totul a pornit de la ceea ce aş numi blestemata dumitale curiozitate, care m-a dat complet peste cap.

— Se vede. Am impresia că nu te simţi prea bine.

— Iar Forbes, deşi încearcă să pară vesel, trăieşte în aceeaşi stare de încordare. Dumneata cum te simţi, Trant? Eşti fericit, cu teama asta furişată în suflet, cu gândul că

dormi într-un pat care poate nu-ţi aparţine şi din care poţi fi oricând azvârlit, dacă, cine ştie cum, s-ar afla adevărul? E o senzaţie care-ţi place?

— Ar fi ciudat să-i placă, zise Forbes râzând.

— Sunt nevoit să recunosc că e cumplit de deprimant, mărturisi Trant. Dar...

— Denvil are o idee care îşi răspândeşte lumina peste întregul Regent Street, îl întrerupse Forbes.

— Oare? vorbi Trant pe un ton neîncrezător. Mă întreb ce idee ar putea să ne scoată din încâlceala asta de sârmă ghimpată în care ne zbatem.

— O să vezi, răspunse Denvil. Ia o ţigară şi ascultă-mă cu atenţie. Mai întâi de toate, condiţiile speciale ale acestei întâmplări interzic oricăruia dintre noi să ia vreo măsură fără a-i preveni şi pe ceilalţi. Şi iată la ce concluzie am ajuns: întrucât doi dintre noi sunt îndreptăţiţi - în cazul când informaţiile lui Loveday sunt exacte - să se bucure din plin de averea lor, mi se pare cu totul nedrept ca aceştia doi să-şi petreacă restul zilelor cu groaznica ameninţare care le atârnă ca un fel de sabie deasupra capului.

— Ceea ce portăreasa mea ar numi sabia lui Damicoles, zise Forbes.

— Sunt întru totul de părerea dumitale, Denvil, îl aprobă pe dată Trant. De ce să ne chinuim toţi? Pe de altă parte, ar fi foarte neplăcut ca trei dintre noi - incluzându-l şi pe Loveday - să cunoască numele celui de-al patrulea - al ghinionistului. Loveday n-are *dreptul* să ne împărtăşească astfel secretul său. Să presupunem - şi e un lucru care s-ar putea întâmpla foarte bine - ca al patrulea, cel nenorocos, se hotărăşte să facă pe prostul, păstrând averea şi distrugând certificatul de căsătorie. Fireşte, n-o să-i poruncim să dezvăluie adevărul. N-o să-i spunem: „Telefonează-i avocatului dumitale şi renunţă la toată

moştenirea”. Ceea ce nu-l va împiedica de fel să aibă impresia că-l dispreţuim; va păstra veşnic ideea chinuitoare că-l socotim un impostor - fără a mai vorbi de veşnica teamă că unul dintre noi ar putea lăsa, fără voie, să-i scape adevărul. Şi această impresie i-ar înrâuri probabil judecata, i-ar forţa, cum se spune, mâna, făcându-l să renunţe la avere - adică la o viaţa îndestulată. Ar fi nedrept; e o idee care nu-mi place.

— Vă rog să nu vă închipuiţi că mie îmi place, făcu Loveday cu amărăciune.

— Trant, vorbi Denvil cât se poate de energic, ai atins chiar miezul problemei care s-a creat prin lipsa de tact a lui Loveday şi prin întrebarea nelalocul ei pusă de Forbes. Adevărul trebuie mărturisit; dar fără a fi cunoscut şi de ceilalţi. Şi-atunci, ce-i de făcut? E limpede că e nevoie de un tact deosebit.

— Avem nevoie de... o formulă, râse înfundat Forbes.

Căutându-şi cuvintele cu foarte multă grijă, Denvil urmă:

— Am putea să-l rugăm pe Loveday să se ducă singur şi să se adreseze astfel părţii interesate: „Întâmplarea aceea blestemată s-a petrecut la *dumneata”.* Dar nu s-ar rezolva nimic. Ceilalţi doi ar şti despre cine-i vorba, căci Loveday nu va veni şi la ei. Există însă o modalitate elegantă de a ieşi din impas. Am discutat-o, şi iată despre ce-i vorba.

În biroul de colo, din colţ, se află hârtie de scris şi plicuri. Pe două bucăţi de hârtie, Loveday va scrie: *nu e vorba de dumneata*, iar pe a treia bucată de hârtie: *e vorba de dumneata.* Apoi ne va înmâna fiecăruia câte o foaie vârâtă în plic, având grijă să dea plicul fatal celui în cauză. Şi o să vedeţi că dacă vom păstra toţi trei o atitudine neutră şi discretă, şi dacă făgăduim că din clipa asta nu vom face niciodată vreo aluzie la această problemă, doi dintre noi vor pleca de aici uşuraţi de o cumplită povară, şi aceştia doi *nu*

vor şti niciodată despre cine e vorba.

— Ei bine, exclamă Forbes, asta zic şi eu bombă!

Denvil continuă să-şi expună cu aceeaşi claritate ideea:

— Acela dintre noi care va primi mesajul nenorocit nu va avea decât să-şi ţină gura, şi iată secretul păstrat. Va avea astfel avantajul serios de a-şi alege linia de conduită fără a fi influenţat.

— În tot cazul, va trebui să ne luăm angajamentul de a nu mai discuta niciodată problema asta, începând din clipa când Loveday ne va înmâna plicurile, zise Trant pe un ton îngândurat.

— Suntem oameni de onoare, vorbi Denvil cu simplitate.

— Fireşte, fireşte, adăugă Trant domol. Doi dintre noi vor pleca de aici cu inima uşoară, şi nici unul dintre ei nu va şti pe cine a căzut nenorocirea.

— Chiar aşa, spuse Denvil. Iar cel de al treilea îşi va putea fixa linia de conduită fără a fi influenţat de priviri critice - un câştig destul de mare într-o chestiune atât de gingaşă.

— Loveday însă va şti.

— Ei da, cu Loveday lucrurile stau altfel. Dar o să-şi vadă de treburile lui. Ne-a rugat să-i dăm un sfat, şi sfatul nostru - acesta e. Ştim că eşti un om cumsecade Loveday, şi nu ne e teamă de dumneata.

Loveday suspină.

— V-am rugat să mă sfătuiţi, şi sfatul pe care mi l-aţi dat - sunt gata să-l primesc, zise el. Dar vă rog să mai chibzuiţi o dată înainte de a nu fi prea târziu. Planul vostru, dacă-l vom adopta, va nenoroci pe unul dintre noi, iar vina va fi a mea. Data trecută crezusem că hotărârea voastră e definitivă şi iată că v-aţi răzgândit.

— Ne-am răzgândit cu toţii, răspunse Denvil foarte sincer. Toţi suntem gata să riscăm. Şi-acum, Loveday, vrei

să fii atât de bun şi să te aşezi la biroul de colo, cu spatele la noi şi să scrii biletele?

Abătut, Loveday încuviinţă, apoi se ridică şi se duse să se aşeze în faţa biroului.

— Pentru numele lui Dumnezeu, exclamă Trant pe un ton stăruitor, numai să nu faci vreo greşeală!

— N-o să fac nici o greşeală, zise Loveday, cu fruntea brăzdată de o cută.

— Sunt încredinţat, vorbi Denvil. Şi acum, veniţi cu toţii încoace. Ce-ar fi să ne uităm pe fereastră până termină de scris Loveday?

Se apropiară toţi trei de fereastră, contemplând de acolo luminile de pe Regent Street. Auziră mai întâi fâşâit de hârtie, apoi scârţâitul uşor al peniţei. Era un moment emoţionant; la capătul lui, unul dintre ei va primi o lovitură cumplită, şi va trebui s-o îndure fără să clipească.

— E o senzaţie asemănătoare cu aceea pe care am avut-o când am pariat pentru prima dată pe un cal, murmură Forbes. Şi am pierdut!

— Sunt gata, domnilor, vorbi Loveday copleşit.

Imediat se întoarseră cu toţii spre el. Cu mâna tremurândă, Loveday întinse câte un plic fiecăruia. Le deschiseră şi scoaseră foile care se aflau înăuntru.

— Perfect, zise Forbes nepăsător, vârând hârtia şi plicul în buzunarul pantalonilor.

— Foarte bine, spuse Trant cu un calm desăvârşit.

— Şi cu asta am încheiat definitiv discuţia, vorbi Denvil pe un ton egal.

Singurul care părea tulburat era Loveday însuşi. Stătea palid ca un mort. Cei trei îi respectară emoţia, datorată, după cum nici unul din ei nu ignoră, faptului că provocase mari necazuri unuia dintre ei.

Urmă un scurt moment de tăcere şi stinghereală.

— Propun să punem capăt întrunirii, spuse liniştit Trant. Îngăduie-mi, Denvil, să-ţi spun la revedere.

— Salutare, Denvil, zise Forbes urmându-l pe Trant.

Loveday se mulţumi să facă un gest de rămas bun.

— Vino-ţi în fire, bătrâne, zise Denvil pe un ton stăruitor, bătându-l prieteneşte pe umăr. Nici unul dintre noi n-o să-ţi poarte pică. Ţi-ai făcut doar datoria, aşa că nu trebuie să te frământi. Noapte bună.

Rămas singur, Denvil ascultă zgomotul tot mai îndepărtat al paşilor ce coborau scara. Pe urmă deschise pumnul şi desfăcu bucata de hârtie mototolită, citind pentru a doua oară cuvintele: *„Nu e vorba de dumneata”.*

Denvil suspină adânc, din fundul sufletului.

— Trant sau Forbes? murmură el. Care-o fi?

Ajunşi în stradă, Loveday, Trant şi Forbes o porniră fiecare în altă direcţie. Când se vor întâlni data viitoare, vor fi chiar în stare să flecărească, la fel ca de obicei; acum însă, un fel de constrângere apăsa asupră-le.

Loveday luă un taxi şi se duse acasă. Trant intră într-un restaurant, unde comandă o cină uşoară. Forbes se urcă pe imperiala unui autobuz.

Şi în timp ce autobuzul îl ducea legănându-l în zgomotul roţilor spre Picadilly Circus, Forbes scoase bucata de hârtie din buzunarul pantalonilor. O netezi în palmă şi citi cele ce urmează: *,,Nu e vorba de dumneata*”.

Aceste câteva cuvinte, Forbes le privi vreme îndelungată, stăruitor. Părea neobişnuit de gânditor. Până la urmă rupse hârtia în bucăţele mărunte şi le presără peste pălăriile trecătorilor din Picadilly Circus, care nu bănuiau nimic.

— Denvil sau Trant? murmură el. Care-o fi?

După ce-i sosi cina uşoară pe care o comandase, Trant o privi cu gândul aiurea. O orchestră executa un vals vioi dintr-un spectacol de revistă, dar dispoziţia lui rămânea

solemnă. După ce mai chibzui puţin, luă foaia de hârtie pe care o citise la Denvil. Dar în loc s-o scoată din plic, o împinse cu plic cu tot sub farfurie, şi se apucă să mănânce distrat, cu privirea visătoare.

*

Ajuns acasă, Loveday îşi aruncă pălăria şi pardesiul pe un fotoliu, se trânti în altul şi-şi acoperi cu mâinile chipul palid. Rămase multă vreme astfel, căutând să-şi linişească nervii încordaţi - sau poate să şi-i chinuiască mai rău. Sfârşi prin a se ridica, obosit de moarte.

— Acum şase luni le-am cerut sfatul, se pomeni el vorbind singur pe un ton iritat. Şi mi l-au dat. Era sfatul pe care-l doream din tot sufletul. Oh, de ce şi-au schimbat gândul? Era ultima mea scăpare; conştiinţa mi se liniştise şi aproape că dădusem totul uitării. Le cerusem lor sfatul, pentru că îi ştiam oameni cu experienţă; hotărâsem că răspunsul pe care mi-l vor da va fi irevocabil, şi aşa l-am socotit. Dar iată că au dat totul peste cap, iar eu mă trezesc exact unde eram la început, la fel de nenorocit ca şi atunci.

Îşi strânse tâmplele în mâini şi urmă:

— La ce-au mai trebuit oare să zgândăre vechea rană? Dar poate că n-ar trebui să spun asta - e limpede că şase luni de chibzuinţă le-au arătat cât de greşit fusese sfatul iniţial. Din păcate, şi-au închipuit de la început că era vorba de unul dintre ei. Nu era ceea ce dorisem. În tot cazul, nu le-am spus aşa ceva. Totul s-a datorat întrebării nepotrivite puse de Forbes. Aş fi putut răspunde de la început nu; dar mi-era teamă că or să bănuiască adevărul, că or să spună: „Atunci, e vorba de dumneata, Loveday? E un subterfugiu pe după care se ascunde chiar persoana dumitale?” Mă simţeam teribil de vinovat. Numai la gândul să mărturisesc

că e vorba de mine, simţeam că-mi ard obrajii. Şi-apoi, am avut impresia că dacă-şi vor închipui că e vorba de unul dintre ei, sfatul pe care mi-l vor da va fi mai... reconfortant. În fine, orice-ar fi fost, au apucat pe un drum greşit, şi nu i-am oprit.

O clipă mai târziu, am simţit că e prea târziu. Cum aş fi putut să le spun: „Incidentul s-a petrecut în propria-mi casa - am născocit un prieten imaginar într-o casă cu totul imaginară, pentru că îmi era frică de adevăr.” Ar fi trebuit să le spun, de cum şi-au închipuit, greşind, că-i vorba de ei, dar n-am putut... n-am putut. Totuşi, acesta ar fi fost adevărul. Casa era chiar casa asta, a mea, tabloul era tabloul meu. Doream un sfat cu totul şi cu totul dezinteresat, care să nu poarte pecetea nici a milei şi nici a prieteniei, şi doream să-l am fără să mă trădez. Şi-acum, totul e un adevărat talmeş-balmeş, şi mă aflu exact unde eram când am descoperit certificatul ăsta blestemat care m-a nenorocit.

E chiar aici - în spatele tabloului din colţ. Ce trebuie să fac? Să-l duc avocatului? Ce uşor e de spus! Dar unde e omul în stare, având o avere destul de frumoasă, să se grăbească s-o cedeze unui necunoscut? Şi totuşi, dacă n-o voi face, cred că n-o să mai ştiu niciodată ce-i liniştea. Dacă rup în bucăţi testamentul şi-mi ţin gura, cine o să afle vreodată? Nici Denvil, nici Trant şi nici Forbes, căci au jurat să tacă. Dar dacă într-o zi se vor apuca să discute între ei... Nu, sunt oameni de onoare, şi am cuvântul lor. O să renunţ oare la tot?

Loveday se lasă să cadă iarăşi în fotoliu. Simţea că întrebarea o să-l chinuiască într-una, ani şi ani de zile.

Şi chiar în clipa asta, Trant trase de sub farfurie plicul, scoase foaia de hârtie şi citi cuvintele: *„Nu e vorba de dumneata”.*

— Forbes sau Denvil? murmură el. Mă întreb *cine-o fi?*

În româneşte de Maria VONGHIZAS

JEAN RICHEPIN

DESHOULIÈRES

„Neprevăzutul nu e exclus: e o carte mereu prezentă în joc.”

Contele de BELVÈZE

Se numea Deshoulières, şi regreta. Dar n-avea de ce deşi, fără îndoială prin pasiunea sa neobişnuită pentru originalitate, Deshoulières plătea tribut nu numai acestui nume ci şi banalităţilor pe care le sugera. Dar, ca original, era desăvârşit şi unic.

După ce a gustat câte puţin din toate, din arte, cărţi şi plăceri, a ajuns să-şi facă şi un ideal, care consta în a căuta, în orice, *neprevăzutul.* La prima vedere, faptul nu părea câtuşi de puţin bizar, teoria sa trădând cel mult un spirit curios, refractar banalităţilor, însetat după noutăţi, caracteristic adevăraţilor creatori. Dar bizareria îşi avea sursa tocmai în faptul că Deshoulières făcuse din teoria lui o adevărată regulă de conduită zilnică, pe care o practica în relaţiile sale cu lumea, unde o extinsese până la ultimele limite ale excentricului.

Ajunsese un Dandy al *neprevăzutului.*

Astfel, găsind că originalitatea nu se poate realiza decât prin intermediul unor schimbări, formulase axioma că niciodată nu trebuie să semeni cu tine însuţi, şi mai ales ca aspect fizic. Iată cum se explică extraordinara variaţie a costumaţiei, a comportărilor, a vocii şi chiar a fizionomiei

sale. Graţie unor artificii şi a machiajului, izbutea să-şi compună în fiecare zi o altă faţă, şi să trăiască aidoma unui Proteu[1].

Spiritul său era tot atât de mobil ca un caleidoscop, şi vehicula, ca pe nişte sticle colorate, cele mai neverosimile paradoxuri, amestecate cu cele mai monstruoase locuri comune, ceea ce dădea naştere de fapt la un talmeş-balmeş de cuvinte, idei, imagini şi raţionamente în stare să-i orbească pe cei ce ar fi încercat să înţeleagă această inteligenţa fantasmagorică.

Altminteri, era o fiinţă admirabil înzestrată.

Robust, bine legat, întrecea cam de două capete pe jalnicul său omonim şi sub înfăţişările lui de împrumut se putea ghici o frumuseţe modernă. Excelenţele sale calităţi îl ajutară să-şi însuşească fără eforturi toate virtuţile ca şi toate viciile, toate ştiinţele ca şi toate artele. Se făcuse cunoscut prin câteva acte de eroism şi de laşitate, prin demonstraţii de curaj şi prin retrageri ruşinoase, prin incomparabile fragmente de poezie şi de proză, prin frânturi de cântece inedite, prin mici mostre care trădau pe viitorul maestru. Stăpânea, în germene, întreg geniul uman. Dar nu pătrundea niciodată în esenţă, sub pretext că esenţa e banală. Se mulţumea să declare că ar putea fi foarte bine un om mare, un mare poet, mare muzician, mare artist, dar că renunţase din dezgust la aceste onoruri prea vulgare pentru el.

— Toate acestea, zicea el, sunt tocite ca străzile. Nu găsesc nimic nou în a fi un dumnezeu al secolului meu, din moment ce le cunosc. Ah! da, dacă aş fi o brută, m-ar amuza să fiu un astfel de dumnezeu! Repet: sunt lucruri

[1] Personaj mitologic, Proteu avea însuşirea da a-şi schimba des înfăţişarea.

fumate!

Trecea, în general, drept un trăsnit. Câţiva îl considerau însă un fel de Anticrist.

Dar acest Anticrist era prea subtil de excentric pentru a crede în el însuşi.

— Dacă ar exista Dumnezeu, declară el într-o zi, şi dacă acesta aş fi eu, n-aş putea fi atât de dobitoc încât să nu-mi pot demonstra că nu exist.

Evident, cu astfel de teorii, Deshoulières nu putea trăi decât în Parisul zilelor noastre; şi fără îndoială ar fi trăit în linişte mulţi ani, îngrijorându-i numai pe câţiva prieteni, distrând mulţimea, nici mai mult, nici mai puţin ca un simplu fenomen, dacă n-ar fi fost într-adevăr omul de geniu care era.

Un original de rând n-ar fi avut, prin urmare, ideea de a săvârși acea supremă faptă excentrică care i-a retezat viaţa.

Îşi puse în gând să-şi ucidă iubita, s-o îmbălsămeze şi să continue a fi amantul ei.

Săvârşi crima atât de discret, cu precauţii atât de *originale,* încât nimeni nu află de ea.

Secretul acestei monstruozităţi sadice fu exact ceea ce lui Deshoulières i se părea a fi banal. Găsea că nu e deosebit de original să fii monstru şi să scapi de justiţie. Se denunţă, aşadar, el însuşi, fără nici o părere de rău, fapt prin excelenţă *neprevăzut.*

Un strigăt de groază străbătu întreg Parisul, şi toţi ochii se fixară îndată pe Deshoulières.

Era momentul hotărâtor pentru a nu fi banal, şi se zbătu îndată să găsească ceva *neprevăzut* în mijlocul vulgarităţilor închisorii, a Curţii cu juri, a ghilotinei.

Deshoulières nu dădu greş în ceea ce îşi propusese.

La Mazas[1], nu se îngriji nici de apărarea şi nici de popularitatea sa neliniştitoare, ci doar de reducerea la un obiect de doctrină a tainelor magnetismului animal, transformând acest tratat de filozofie prăpăstioasă în sonete monosilabice. La sfârşitul celui de al treilea sonet, renunţă, după ce se convinse că operaţia era *posibilă.*

În faţa tribunalului fu uluitor.

Apărătorul său, unul dintre cei mai iluştri avocaţi, atras în joc datorită dificultăţii cauzei şi indiferenţei clientului, se dovedi un apărător fără pereche, care cuceri inimile juriului şi răsturnă argumentele procurorului. Prezentă atât de convingător probele, avu un asemenea talent de a câştiga compasiunea, o elocinţă atât de formidabilă, încât nevinovăţia lui Deshoulières fu demonstrată în faţa tuturor şi achitarea lui asigurată.

Când îl întrebă pe acuzat dacă mai are de adus vreun argument în sprijinul apărării sale, preşedintele avea lacrimi în ochi.

— Domnilor, rosti Deshoulières, aş dori înainte de toate să-i adresez cele mai sincere complimente apărătorului meu, care a binevoit să desfăşoare o adevărată capodoperă de elocinţă judiciară franceză. Nu am a-i reproşa decât un singur pasaj din admirabilul său discurs.

Şi, după ce reaminti pe scurt argumentele aduse de avocat, scoţând în evidenţă alte şi alte calităţi strălucitoare, Deshoulières sfârşi prin a cuceri simpatia auditoriului.

— Din păcate, însă, continuă el, n-am cum să aduc elogii şi domnului procuror al Republicii, care mi s-a părut depăşit de sarcina extraordinară pe care i-a încredinţat-o

[1] Vestită închisoare din Paris.

societatea.

Tribunalul avu un freamăt de surpriză, procurorul o tresărire de indignare, iar juriul începu să nu mai înţeleagă nimic.

Dar situaţia se schimbă radical când Deshoulières, după ce expuse toate raţionamentele şubrede ale procurorului, se apucă să refacă de la cap la coadă tot rechizitoriul. Şi cu câtă patimă! Cu ce vervă! Cu câtă pricepere! Reconstitui în adevărata lumină toată hidoşenia crimei sale, distruse piesă cu piesă tot eşafodajul apărării, şi sfârşi prin a-şi demonstra vinovăţia atât de magistral, încât nu mai lasă nici un dubiu asupra ei. Azvârli certitudinile ca pe nişte mănuşi vechi, şi obţinu ceea ce dorea: rezultatul *neprevăzut* de a se condamna el însuşi la moarte.

Ultimele clipe ale vieţii şi le petrecu inventând un nou pas de dans şi un sos pentru stridii.

Când veni preotul pentru a-l spovedi înainte de clipa solemnă, Deshoulières pretinse ca mai întâi să i se spovedească preotul; şi, pretenţia o dată îndeplinită, nu se mai spovedi de loc, în schimb se simţi dator să-i spună duhovnicului:

— În obişnuita dumitale cuvântare, ai citat o frază din Sfântul Augustin. De fapt, fraza îi aparţine lui Tertulian, paragraful nouă din al său *De culta Foeminarum.* Pleacă cu Dumnezeu, fiule, şi nu mai umbla cu citate!

În ciuda apucăturilor sale trăsnite şi a tăriei de caracter, când văzu ghilotina, Deshoulières fu neliniştit. Nu pentru că i-ar fi fost teamă! Ci pentru că îl îngrozea acest sfârşit banal, după o viaţă atât de excentrică. Gândul că va fi decapitat ca un anonim, ca un oarecare, îl scârbea profund. Căută prin urmare să afle cum ar putea fi ghilotinat într-un chip *neprevăzut.*

Şi fără îndoială descoperi, pentru că faţa sa, în timp ce urca treptele eşafodului, era luminată de un surâs fericit.

Astfel se lăsă el dus, fără a se opune, pe sinistrul eşafod.

Dar în momentul când ghilotina începu să se balanseze, făcu un efort teribil, rupse funiile cu forţa sa herculeană şi se aruncă înapoi aşa fel încât capul nu-i mai fu îmbucat până la gât în furcă maşinii.

Resortul era declanşat, cuţitul nu mai putea fi oprit şi craniul lui Deshoulières fu despicat în două, ca un ou în coaja lui.

Găsise *neprevăzutul* ghilotinei.

Şi-a retezat capul în chipul cel mai rafinat.

În româneşte de Constantin OLARIU

CUPRINS

COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÂNTEII”

Coli: 12,50 Cda. 90 404